

MEDIA CRISIS IN THAI SOCIETY: A STUDY AND DEVELOPING MODEL OF
PEACE JOURNALISM BY BUDDHIST PEACEFUL MEANS

นางศรีลัดดา อุทยานรัตน์

ดุขฉนินพณนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญาพุทธศาสตร์ดุขฉบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑



วิกฤตสื่อในสังคมไทย: ศึกษาและพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพ
โดยพุทธสันติวิธี

นางศรีลัดดา อุทัยรัตน์

ดุขฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุขฎีบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)



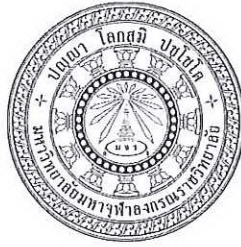
MEDIA CRISIS IN THAI SOCIETY: A STUDY AND DEVELOPING MODEL OF
PEACE JOURNALISM BY BUDDHIST PEACEFUL MEANS

Mrs. Sriladda Uthayaratana

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Peace Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)



บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุขุฎีนิพนธ์
เรื่อง “วิกฤตสื่อในสังคมไทย: ศึกษาและพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี”
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุขุฎีนิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(พระเมธาวิไนยรส, รศ. ดร.)

.....กรรมการ

(รศ. ดร.ประเวศ อินทองปาน)

.....กรรมการ

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ. ดร.)

.....กรรมการ

(พระราชปริยัติกวี, ศ. ดร.)

.....กรรมการ

(ดร.찬ทอง วัฒนประดิษฐ์)

คณะกรรมการควบคุมดุขุฎีนิพนธ์

พระราชปริยัติกวี, ศ. ดร.

ประธานกรรมการ

ดร.찬ทอง วัฒนประดิษฐ์

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นางศรีลัดดา อุทัยรัตน์)

- ชื่อคุณิพนธ์** : วิกฤตสื่อในสังคมไทย: ศึกษาและพัฒนาารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพ
โดยพุทธสันติวิธี
- ผู้วิจัย** : นางศรีลัดดา อุทัยรัตน์
- ปริญญา** : พุทธศาสตรคุณิบัณฑิต (สันติศึกษา)
- คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์**
- : พระราชปริยัติกวี, ศ. ดร., ป.ธ. ๙, พธ.บ. (ปรัชญา),
M.A. (Buddhist Studies), พธ.ด. (พระพุทศาสนา)
 - : ดร.ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์, ศศ.บ. (การโฆษณาและการประชาสัมพันธ์),
Ph.D. (Buddhist Studies), พธ.ด. (พระพุทศาสนา)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๑ เมษายน ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

คุณิพนธ์นี้ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ข่าวสารในสภาพปัจจุบันและปัญหาการรายงานข่าวของสื่อ ๒) เพื่อศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎีการรายงานข่าวสันติภาพตามหลักพุทธสันติวิธี และ ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธีโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้ง ขั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ (Content Analysis)โดยใช้ตารางลงรหัสสำหรับการวิเคราะห์เนื้อหา(Coding Sheet) การนำเสนอข่าวออนไลน์และข่าวโทรทัศน์ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง คือหนังสือพิมพ์ออนไลน์ ๒ ชื่อฉบับได้แก่ไทยรัฐออนไลน์ และมติชนออนไลน์ ข่าวโทรทัศน์ได้แก่ ไทยรัฐทีวี และไทยพีบีเอส โดยเลือกศึกษากรณีการรายงานข่าวที่ฟุตบอลหลุมป่าคาเดมิติดัลลาลอง จ.เชียงราย ใน ๒ ช่วงเวลา คือระยะที่ ๑ นำเสนอข่าวเด็กหายและระยะที่ ๒ พบเด็กและช่วยเหลือออกจากถ้ำอย่างปลอดภัยครบทุกคน ทั้งนี้มีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)นักสื่อสารมวลชน ในระดับบริหารได้แก่บรรณาธิการสื่อสารมวลชนอาวุโส หัวหน้าข่าว นักข่าวภาคสนาม และสื่อสารมวลชนที่สังกัดองค์กรกลางที่มีหน้าที่กำกับดูแลสื่อ ผู้รับสาร ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา สื่อสารมวลชน และสันติวิธี จำนวนทั้งสิ้น ๓๐ รูป/คน ทั้งนี้มีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๖ คนเพื่อรับรองรูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี และนำเสนอผลวิจัยเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

๑) สถานการณ์ข่าวสารในภาพปัจจุบันและปัญหาการรายงานของสื่อเกิด Digital Disruption เสมือนโดนคลื่นเทคโนโลยีถล่ม ส่งผลต่อการเคลื่อนย้ายทุน การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ตัวสื่อสารมวลชน และจริยธรรมสื่อ ๒) การรายงานข่าวสันติภาพเกิดขึ้นจากการคำนึงถึงประโยชน์ของมวลมนุษยชาติ ที่ไม่ปรารถนาให้เกิดความรุนแรงหรือสนับสนุนการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง สอดคล้องกับหลักพุทธสันติวิธี เพื่อการดำเนินวิถีชีวิตที่มีความสุขและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติท่ามกลางความแตกต่าง หลากหลาย แต่ยังไม่สามารถนำพาผู้อ่านหรือผู้ที่ทำหน้าที่รายงานข่าว ไปสู่จุดหมายในชีวิต คือ ความสุข สันติ จึงต้องนำหลักธรรมคือกาลามสูตรและอริยสัจสี่มาเป็น

กุญแจแห่งความสำเร็จในกระบวนการทำงาน ประกอบกับหลักพรหมวิหารสี่ ปธาน ๔ และอคติ ๔ เท่ากับหีบยี่นการศึกษาทางปัญญาและพัฒนาทั้งตัวผู้ส่งสารและผู้รับสาร นอกจากนี้ ยังสามารถเป็นเครื่องมือที่ทำให้สถานการณ์วิกฤตสื่อผ่านพ้นไปได้ด้วยปัญญาคือการให้ความรู้และข้อเท็จจริงแก่สังคมดังเช่นการรายงานข่าวที่มพุทธบอหลหมุป่าอคาเดมิติดถ้าหลวง ๓) หลักพุทธสันติวิธีที่นำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการรายงานข่าวนั้นมีหลักการ วิธีการ และกระบวนการที่สำคัญคือ WP-3F with M คือการมีสติ((Mindfulness) เป็นฐาน ประกอบด้วยการนำเสนอข้อเท็จจริง (Fact) ทันเหตุการณ์ (Fast) และก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธา(Faith)ในตัวสื่อเอง ซึ่งจะนำพาสังคมให้ก่อเกิดปัญญา(Wisdom) ด้วยคุณลักษณะ MIM ของนักข่าวยุคหลอมรวมสื่อ ได้แก่ Mindset ,Inner Peace และ Multil-Skill เพื่อการพัฒนาสันติสุขอย่างยั่งยืน

Dissertation Title : Media Crisis in Thai Society: A Study and Developing Model of Peace Journalism by Buddhist Peaceful Means

Researcher : Mrs. Sriladda Uthayaratana

Degree : Doctor of Philosophy (Peace Studies)

Dissertation Supervisory Committee

- : Phra Rajapariyatkavi (Somjin Sammapanno), Prof. Dr., Pali IX, B.Ed (Secondary Education), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Pali & Buddhist Studies)
- : Dr. Khantong Wattanapradith, B.A. (Advertising and Public Relations), M.A. (Industrial and Organizational Psychology), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : April 1, 2019

Abstract

This dissertation is of 3 following objectives: 1) To study and analyze the current news and the issue caused by journalists' reports 2) To study principles, conceptual idea and theories behind Peace Journalism by Buddhist Peaceful Means, and 3) To present a model of Peace Journalism by Buddhist Peaceful Means. They are done throughout qualitative research with data collection from related documents and research from both primary and secondary sources as a content analysis, which was analyzed by coding sheet, studying news reporting through both online platform and television with specific news producers, which includes Thairath Online, Matichon Online, TV Reports, Thairath TV and Thai PBS. For this dissertation, the main focus is the well-known case of the Wild Boars Football Academy that had been trapped in the cave in Chiengrai province. According to the case, the analysis will be split into 2 phases: the 1st phase starting from the report of missing the mentioned team and the 2nd phase is when the team had been discovered and rescued; the used tools are in-depth interviews with 30 knowledgeable and senior journalists and professional editors, religious experts including mass communication and peaceful means. Moreover, a focus-group discussion from 6 professionals are to certify the presentation of peace journalism using Buddhist Peaceful Means and the results from descriptive research.

The result from this research declares that: 1) The digital disruption has occurred to be a significant obstacle for present news reports, which directly caused capital movement, media landscape, reporters and media's ethics. 2) Peace Journalism happens mainly from the awareness of benefits to humanity, not desiring violence nor promoting violence to solve conflict problems, which is in accordance with Buddhist peaceful means to live a happy way of life and peacefully live together with others in different diversity; however, the journalists/reporters have not yet succeeded to convince readers/consumers to reach the goals of their lives, happiness and peace. To accomplish that, 'Kalama Sutra' and the 'Four Noble Truths' are the keys for successful working process, together with the Four Divine States of Mind (Brahmavihāra), The Four Great Efforts (Padāna) and the Four Prejudices (Agati) to yield wisdom education and to improve both message senders and receivers; moreover these can be the tools to let go the media crisis through wisdom of giving knowledge and facts to society, for the example of reporting the news of the Wild Boars Football Academy trapped in Tham Luang Cave; and 3) The application of the essential Buddhist peaceful means to a process of reporting the news are called 'WP-3F with M' method consisting of the Mindfulness base of presenting Fact, the fact is presented in time and Fast, and causing Faith in the media themselves, which will bring wisdom of MIM characteristics of reporters in the era of convergence media, standing for Mindset, Inner Peace and Multi-skill for sustainably developing peace.

กิตติกรรมประกาศ

ดุขฉุฉนัฟนัฉนี้สำเร็จลุล่วงเป็นอย่งดีต้องขอกราบขอบพระคุณ พระราชปรียัฎกวี (สมจันต์ สมมาปณโย), ศ. ดร., อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่เมตตาอนุเคราะห์เป็นประธานที่ปรีษาดุขฉุฉนัฟนัฉ พร้อมเมตตาสละเวลาตรวจแก้งานวิจัยตั้งแต่โครงร่างจนเป็นรูปเล่มสมบูรณ์ กราบขอบพระคุณพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุขฉุฉบัณฑิต สาขาวิชาสันตติศึกษา และ พระมหาดวงเด่น ฐิตินฺาโน,ดร.ที่ให้คำปรีษาปรับแก้หัวข้อวิจัยและหลักธรรมให้ลุล่วงตามขั้นตอน กราบขอบพระคุณ ดร.ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์ อาจารย์ที่ปรีษาที่กรุณาทุ่มเทแรงกาย แรงใจและสติปัญญา ผลักดันให้งานลุล่วงด้วยดีตลอดจนคณาจารย์และเจ้าหน้าที่สาขาสันตติศึกษาทุกท่าน ขอขอบคุณแหล่งข้อมูลสำคัญ ผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลทุกท่านทั้งที่มีรายนามปรากฏหรือไม่ปรากฏก็ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณสุพัตรา ศรีปัจฉิม อ.กอบกิจ ประดิษฐ์พานิชผลคุณพงศธร สิงห์น้อย ที่สละเวลาให้คำปรีษาและอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆจนกระทั่งงานสำเร็จลุล่วงด้วยดี

อานิสงส์แห่งคุณงามความดีอันใดที่เกิดจากดุขฉุฉนัฟนัฉเล่มนี้ ข้าพเจ้าขอถวายเป็นพุทธบูชาเพื่อตอบแทนและบูชาคุณแก่ผู้มีอุปการคุณทุกท่าน บิดามารดา ญาติมิตร คณาจารย์ และนักวิชาการ ผู้เป็นเจ้าของผลงาน ตลอดจนสหายในสาขาสันตติศึกษา มจร ส่วนข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดใด ๆ ข้าพเจ้าขอน้อมรับคำติชมและกราบขออภัย มา ณ โอกาสนี้ ท้ายที่สุดผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวอันเป็นที่รัก กอปรด้วยสามี บุตรสาว และบุตรชาย ผู้เป็นกำลังใจอันสำคัญยิ่ง

ศรีรัตดา อุทยารัตน์

๙ มีนาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ณ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามวิจัย	๑๑
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๑๒
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๑๒
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๑๓
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ	๑๔
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	๑๕
๒.๑.๑ แนวคิด ทฤษฎีการรายงานข่าวสันติภาพ	๑๕
๒.๑.๒ แนวคิด การสื่อสารอย่างสันติ	๒๖
๒.๑.๓ แนวคิดเกี่ยวกับสื่อใหม่	๓๑
๒.๑.๔ แนวคิดบทบาทหน้าที่ของสื่อและจรรยาบรรณสื่อ	๔๐
๒.๑.๕ แนวคิดเกี่ยวกับพุทธสันติวิธี	๕๓
๒.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗๕
๒.๓ กรอบแนวคิดในงานวิจัย	๗๘
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๗๙

๓.๒ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย (Key Informants)	๘๐
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๘๑
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๕
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๘๗
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานภาคสนาม	๘ ๙
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย	๑๑๑
๔.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย	๑๗๘
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๘๗
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๘๙
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๙๒
บรรณานุกรม	๑๙๔
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก รายชื่อแหล่งข้อมูลสำคัญ	๑๙๙
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์	๒๐๓
ภาคผนวก ค คำถามแหล่งข้อมูลสำคัญ	๒๒๐
ภาคผนวก ง ประมวลภาพการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม	๒๒๗
ประวัติผู้วิจัย	๒๓๑

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ ๒.๑ แสดงการเปรียบเทียบ Peace Journalism & War Journalism	๑๘
ตารางที่ ๓.๑ แสดงการลงรหัสบันทึกข้อมูล พาดหัวข่าวและหัวข้อข่าว	๘๒
ตารางที่ ๓.๒ แสดงจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๘๗
ตารางที่ ๔.๑ แสดงเม็ดเงินโฆษณาที่เติบโตลดลง	๑๐๓
ตารางที่ ๔.๒ แสดงตัวบ่งชี้วิกฤตของธุรกิจสื่อคือเม็ดเงินโฆษณาที่ไปเติบโตในสื่อออนไลน์	๑๐๔
ตารางที่ ๔.๓ สรุปการเปลี่ยนแปลงของวงการสื่ออันเนื่องจากอิทธิพลทุน และ สถานการณ์ Disruption ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๗ – ๒๕๖๑	๑๐๘
ตารางที่ ๔.๔ หลักกาลามสูตรกับการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพ	๑๓๒
ตารางที่ ๔.๕ หลักอริยสัจ ๔ กับการรายงานข่าวเชิงสันติภาพ	๑๓๓
ตารางที่ ๔.๖ หลักมรรค ๘ ธรรมชาติของสื่อเพื่อสันติภาพ	๑๓๓
ตารางที่ ๔.๗ แสดงการนำหลักปธาน ๔ ไปใช้กับการรายงานข่าวสันติภาพ	๑๓๖
ตารางที่ ๔.๘ แสดงการถอดบทเรียนตัวอย่างหัวข้อข่าวที่สะท้อนการรายงานสันติภาพ	๑๔๐
ตารางที่ ๔.๙ แสดงการถอดบทเรียนตัวอย่างเนื้อหาข่าวที่สะท้อนการรายงานสันติภาพ	๑๔๑
ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงการถอดบทเรียนตัวอย่างหัวข้อข่าวที่สะท้อนการรายงานสันติภาพ	๑๔๒
ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงการถอดบทเรียนตัวอย่างเนื้อหาข่าวที่สะท้อนการรายงานสันติภาพ	๑๔๓
ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงการถอดบทเรียนตัวอย่างหัวข้อข่าวที่สะท้อนการรายงานสันติภาพ	๑๔๔
ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงการถอดบทเรียนตัวอย่างเนื้อหาข่าวที่สะท้อนการรายงานสันติภาพ	๑๔๕
ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงการถอดบทเรียนตัวอย่างหัวข้อข่าวที่สะท้อนการรายงานสันติภาพ	๑๔๖
ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงการถอดบทเรียนตัวอย่างเนื้อหาข่าวที่สะท้อนการรายงานสันติภาพ	๑๔๗
ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงการถอดบทเรียนตัวอย่างหัวข้อข่าวที่สะท้อนการรายงานสันติภาพ	๑๔๘
ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงการถอดบทเรียนตัวอย่างเนื้อหาข่าวที่สะท้อนการรายงานสันติภาพ	๑๔๘
ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงการถอดบทเรียนตัวอย่างหัวข้อข่าวที่สะท้อนการรายงานสันติภาพ	๑๕๑
ตารางที่ ๔.๑๙ แสดงการถอดบทเรียนตัวอย่างเนื้อหาข่าวที่สะท้อนการรายงานสันติภาพ	๑๕๒
ตารางที่ ๔.๒๐ แสดงการถอดบทเรียนตัวอย่างหัวข้อข่าวที่สะท้อนการรายงานสันติภาพ	๑๕๓
ตารางที่ ๔.๒๑ แสดงการถอดบทเรียนตัวอย่างเนื้อหาข่าวที่สะท้อนการรายงานสันติภาพ	๑๕๔

ตารางที่ ๔.๒๒ แสดงการถอดบทเรียนตัวอย่างหัวข้อข่าวที่สะท้อนการรายงานสันติภาพ	๑๕๖
ตารางที่ ๔.๒๓ แสดงการถอดบทเรียนตัวอย่างเนื้อข่าวที่สะท้อนการรายงานสันติภาพ	๑๕๖
ตารางที่ ๔.๒๔ แสดงการถอดบทเรียนตัวอย่างหัวข้อข่าวที่สะท้อนการรายงานสันติภาพ	๑๕๗
ตารางที่ ๔.๒๕ แสดงการถอดบทเรียนตัวอย่างเนื้อข่าวที่สะท้อนการรายงานสันติภาพ	๑๕๘
ตารางที่ ๔.๒๖ แสดงการถอดบทเรียนตัวอย่างหัวข้อข่าวที่สะท้อนการรายงานสันติภาพ	๑๖๐
ตารางที่ ๔.๒๗ แสดงการถอดบทเรียนตัวอย่างเนื้อข่าวที่สะท้อนการรายงานสันติภาพ	๑๖๑
ตารางที่ ๔.๒๘ แสดงการถอดบทเรียนตัวอย่างหัวข้อข่าวที่สะท้อนการรายงานสันติภาพ	๑๖๒
ตารางที่ ๔.๒๙ แสดงการถอดบทเรียนตัวอย่างเนื้อข่าวที่สะท้อนการรายงานสันติภาพ	๑๖๓
ตารางที่ ๔.๓๐ รูปแบบข้อปฏิบัติของนักข่าว	๑๗๐

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
แผนภาพที่ ๒.๑ หลักการสื่อสารอย่างสันติ	๓๐
แผนภาพที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๘
แผนภาพที่ ๓.๑ แสดงความนิยมสูงสุดของผู้อ่าน ในการค้นหาข่าวทีมหมูป่า	๘๘
แผนภาพที่ ๔.๑ แสดงบทบาทของผู้ใช้สื่อในยุคสื่อออนไลน์	๑๐๒
แผนภาพที่ ๔.๒ แสดงเม็ดเงินโฆษณาสื่อสิ่งพิมพ์ที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง	๑๐๓
แผนภาพที่ ๔.๓ พาดหัวข่าวถ้าหลวงขุนน้ำนางนอน	๑๐๗
แผนภาพที่ ๔.๔ แสดงวิกฤตสื่อในสังคมไทยจาก Digital Disruption	๑๑๒
แผนภาพที่ ๔.๕ ประกาศลดคนไทยรัฐ	๑๑๕
แผนภาพที่ ๔.๖ แสดงไหมไลน์ปลดคนสื่อ	๑๑๕
แผนภาพที่ ๔.๗ เพจนอกกระแส	๑๑๙
แผนภาพที่ ๔.๘ แสดงสถิติการติดตามข่าวหมูป่าอาคาเดมีติดถ้ำ	๑๓๙
แผนภาพที่ ๔.๙ แสดงการรายงานข่าวของไทยรัฐทีวี	๑๓๙
แผนภาพที่ ๔.๑๐ แสดงภาพรวมการรายงานข่าวของไทยพีบีเอส	๑๔๔
แผนภาพที่ ๔.๑๑ แสดงภาพเปรียบเทียบการนำเสนอหัวข้อข่าวไทยรัฐทีวีกับไทยพีบีเอส	๑๔๙
แผนภาพที่ ๔.๑๒ แสดงภาพรูปแบบกระบวนการรายงานข่าวที่นำไปสู่การรายงาน	
ข่าวสันติภาพ	๑๖๘
แผนภาพที่ ๔.๑๓ แสดงการประยุกต์ใช้กาลามสูตร	๑๖๙
แผนภาพที่ ๔.๑๔ แสดงกระบวนการสันติภาพภายในใจสื่อ	๑๗๐
แผนภาพที่ ๔.๑๕ แสดงกรอบแนวคิดการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพ	๑๗๒
แผนภาพที่ ๔.๑๖ รูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี	๑๗๘

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

		พระวินัยปิฎก	
คำย่อ		ชื่อคัมภีร์	ภาษา
วิ.จ. (ไทย)	= วินัยปิฎก	จุฬวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.ป. (ไทย)	= วินัยปิฎก	ปริวารวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ		ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ที.ปา. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
ส.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.(ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย มหานิทเทศ	(ภาษาไทย)
ขุ.ป. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามรรค	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

คำย่อ		ชื่อคัมภีร์	ภาษา
อภ.วิ. (ไทย)	= อภิธรรมปิฎก	วิภังค์	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑. ๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รายงาน Global Peace Index (GPI) ประจำปีฉบับที่ ๑๒ (๒๕๖๑)ระบุว่า ทุกวันนี้ โลกมีความสงบสุขน้อยที่สุดในรอบทศวรรษโดยพบว่าสันติภาพใน ๙๒ ประเทศลดลง ขณะที่ สันติภาพใน ๗๑ ประเทศปรับตัวดีขึ้นในช่วงปี ๒๕๕๙-๒๕๖๐ ซึ่งถือว่าแย่ที่สุดในรอบ ๔ ปี ดัชนี GPI ประจำปี ๒๕๖๑ เผยให้เห็นว่า โลกของเราเผชิญกับความตึงเครียด ความขัดแย้ง และ วิกฤตการณ์มากมายในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา และยังคงไม่ได้รับการแก้ไข ส่งผลให้สันติภาพค่อยๆ ลดลงอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยที่มีผลมากที่สุดต่อการถดถอยของสันติภาพในปีที่ผ่านมาคือ การขยายตัวของความขัดแย้งทางอาวุธทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ความรุนแรงทางการเมืองที่ เพิ่มขึ้น และความห่อหุ้มในการปฏิบัติตามแนวทางสันติภาพขององค์การสหประชาชาติ (ยูเอ็น) โดยซีเรีย อัฟกานิสถาน เซอร์เบีย อิรัก และโซมาเลีย เป็นประเทศที่มีสันติภาพน้อยที่สุด ขณะที่ ไอซ์แลนด์ นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย โปรตุเกส และเดนมาร์ก เป็นประเทศที่สงบสุขมากที่สุด^๑

ทั้งนี้ประชาชนส่วนใหญ่รับรู้ปัญหาสถานการณ์ความขัดแย้ง และความรุนแรงทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับประเทศและระดับโลก จากการรายงานข่าวของสื่อมวลชน และการแสดงความคิดเห็นของผู้อ่าน ตลอดจนการส่งต่อข้อมูลซึ่งมีทั้งที่เป็นเรื่องเท็จและเรื่องจริง สะท้อนให้เห็นสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เป็นข้อวิพากษ์วิจารณ์ถึงมาตรฐานการทำหน้าที่ของ สื่อมวลชนในการรายงานข่าวว่าสร้างสงครามหรือสันติภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคดิจิทัล สะท้อน ว่าข่าวเข้ามามีบทบาทกับชีวิตของทุกคน ทุกช่วงวัย และทุกวัน ประหนึ่งปัจจัยที่ห้าแห่งการดำเนิน ชีวิต ดังนั้นสื่อมวลชนในฐานะผู้ทำหน้าที่รายงานข่าวสู่สาธารณะ จึงต้องตระหนักถึงบทบาทอัน ทรงคุณค่านี้ ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ที่ได้พระราชทาน เตือนสติแก่กลุ่มนักข่าวในวันสำคัญเมื่อปี ๒๕๑๔ ว่า

“ข่าวมีความสำคัญ การเสนอข่าวมีความสำคัญยิ่ง การเสนอข่าวที่เป็นประโยชน์ต่อ ส่วนรวม ไม่ใช่หมายถึงข่าวการเมือง หรือข่าวการเคลื่อนไหวของเหตุการณ์เท่านั้นเอง แต่หมายถึงข่าว ในความรู้ ในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อชีวิตของคน....ขอให้ทุกคนได้นำความรู้ นำความตั้งใจที่ดี ที่จะทำ หน้าที่นักข่าวให้เต็มที่สมบูรณ์ ไปปฏิบัติในทางที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง จะได้ชื่อว่าช่วยบ้านเมืองให้มี ความปึกแผ่น ให้มีความมั่นคง และเป็นกำลังให้บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข มีความก้าวหน้า”^๒

^๑ รายงาน Global Peace Index (GPI) ประจำปี ฉบับที่ ๑๒ (๒๕๖๑) เผยแพร่เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^๒ พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ พระราชทานแก่กลุ่มนักข่าวหญิง. วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๑๔.

ฉอาน วุฒิกรรมรักษา นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ สรุปความหมายของข่าวไว้ว่า ข่าวคือ รายงานข้อเท็จจริง หรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นตลอดจนความคิดเห็นจากบุคคลระดับต่างๆ ซึ่งมีความสำคัญ(Significance)และเป็นที่น่าสนใจ(Interest)อันมีผลกระทบต่อคนหมู่มากในชุมชนหรือสังคม^๓

มานิจ สุขสมจิตร บรรณาธิการอาวุโสหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ กล่าวไว้ว่า “ผู้มีหน้าที่สื่อข่าวที่ดี หรือมีหน้าที่ประสานความเข้าใจระหว่างคนหลายชาติหลายชั้นก็ดี ควรสำนึกอยู่เสมอว่า งานของเขา เป็นงานสำคัญและมีเกียรติสูง เพราะหมายถึงความรับผิดชอบอันยิ่งใหญ่ในการร่วมกันสร้างสันติสุข ให้แก่โลก การแพร่ข่าวโดยขาดความระมัดระวัง หรือแม้แต่คำพูดง่ายๆเพียงนิดเดียว ก็สามารถจะทำให้ลายงานที่ผู้มีความปรารถนาดีทั้งหลาย ได้พยายามสร้างสรรค์ไว้ด้วยความยากลำบาก เป็นเวลา แรมปี หากจะแก้ตัวว่าการพูดพล่อยๆเพียงสองสามคำนี้เป็นเรื่องเล็ก ไม่น่าจะเก็บมาถือเป็นเรื่องใหญ่ เลย ก็ไม่ถูก เหมือนฟองอากาศชนิดเดียวถ้าเข้าไปอยู่ในเส้นเลือดก็จะปลิดชีวิตคนได้ทั้งคน และน้ำตาล หวานๆกวนๆเล็กน้อย ถ้าใส่ลงไปจนถึงน้ำมันรถ ก็จะทำให้เครื่องจักรดีๆของรถเสียได้โดยสิ้นเชิง”^๔

การคัดเลือกข่าวคำนึงถึงองค์ประกอบข่าวหรือคุณค่าข่าว มิใช่สูตรหรือมาตรวัดที่จะ ยึดถือเป็นหลักแน่นอนตายตัวเสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์(Situation)ที่แตกต่างกัน ข่าวที่ถือว่า มีความสำคัญมากในเมืองไทย อาจจะไม่ได้รับความสนใจเลยในประเทศอื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความ แตกต่างกันในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและสังคม หรือแม้แต่ในเมืองไทยด้วยกัน การ คัดเลือกข่าวของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับหรือสื่อมวลชนแต่ละประเภทก็มักจะแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆได้แก่ นโยบายและ ประเภทของหนังสือพิมพ์ เนื้อหาหนังสือพิมพ์ ทักษะคติของเจ้าของ และกองบรรณาธิการ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหนังสือพิมพ์ โฆษณา ระดับความสนใจของผู้อ่าน เวลา ระบบการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการตรวจต้นฉบับล่วงหน้า (Censorship)^๕

รอส ไฮเวิร์ด (Ross Howard) นักวิชาชีพและนักวิชาการด้านการสื่อสารข่าวเพื่อ สันติภาพเจ้าของหนังสือ Conflict Sensitive Journalism) เขียนขึ้นต้นบทนำหนังสือนี้สรุปได้ว่า “การสื่อข่าวที่ดีและมีคุณภาพ มิใช่เพียงการสื่อข่าวที่ฉายภาพบางด้านที่สอดคล้องและเอื้อประโยชน์ กับความเชื่อและรสนิยมทางการเมืองของผู้มีส่วนตัดสินใจในกองบรรณาธิการข่าวโดยใช้ภาษาหรือ ถ้อยคำบรรยายบุคคล อารมณ์ และเหตุการณ์เช่นในแวดวงภาพยนตร์ สงครามล้างโลก. . .”

ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจในหนังสือเล่มนี้คือผู้เขียนเชื่อว่า การสื่อข่าวที่ดีจะช่วยให้ความ ชัดแย้งลดลงเพราะสื่อมวลชนถูกกำหนดบทบาทที่พึงมีต่อสังคมชัดเจนอยู่แล้ว โดยเฉพาะเรื่องการ ประสานสัมพันธ์ความเข้าใจอันดีให้เกิดขึ้นในสังคม เพื่อนำไปสู่สังคมที่สมดุลและสันติ ดังนั้นจึงไม่ได้ คาดหวังว่า สื่อจะต้องเข้ามาลดความขัดแย้ง แต่หวังว่าสื่อจะนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน และไม่ ลำเอียงเข้าข้างใคร ซึ่งแน่นอนว่าไม่มีสื่อใดสามารถเป็นกลางได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งปัญหาการพยายาม

^๓ ฉอาน วุฒิกรรมรักษา, รศ. หลักการรายงานข่าว. สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ๒๕๓๖. หน้า ๕.

^๔ มานิจ สุขสมจิตร. รายงานพิเศษ เรื่อง หน้าที่สื่อมวลชน-คนหนังสือพิมพ์กับพระราชดำรัสในหลวงร.๙ . จุลสารราชดำเนิน สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ฉบับที่ ๓๒ ประจำเดือน ธันวาคม ๒๕๕๙.

^๕ อ้างแล้วหน้า ๒

เข้ามาควบคุมสื่อ ตลอดจนความปลอดภัยของผู้สื่อข่าว ด้วยเหตุนี้จึงมีมาตรฐานด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณของสื่อกำหนดไว้ ทั้งเรื่องความถูกต้องเที่ยงธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่อย่างเข้มแข็งของสื่อนี้บ่อยครั้งนำไปสู่การคลี่คลายความขัดแย้งในสังคมได้ไวเวร็ดได้เสนอบทบาทสำคัญที่เป็นทางออกเพื่อให้สื่อทำงานได้อย่างมีคุณภาพนอกเหนือจากบทบาทพื้นฐานในการเป็นช่องทางการสื่อสาร การให้การศึกษา หรือเชื่อมโยงวิเคราะห์เหตุการณ์ให้สังคมเข้าใจแล้ว ยังได้เสนอบทบาทอื่นที่น่าสนใจ เช่น บทบาทในการเป็นพื้นที่ระบายนามความรู้สึกร่วมกัน (ของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในความขัดแย้ง) ซึ่งจะช่วยลดการเผชิญหน้าในการโต้เถียงหรือการต่อสู้บนท้องถนน

นอกจากนี้การยึดเอาสันติภาพเป็นเป้าหมายในการทำงานของผู้สื่อข่าว นั้น สื่อจะต้องมีบทบาทในการกำหนดกรอบการสื่อสารความขัดแย้งใหม่ คือจำเป็นต้องอธิบายและนำเสนอความขัดแย้งในแง่มุมที่แตกต่าง หลากหลายเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดในประเด็นเดิมๆ ของสถานการณ์หรือบทบาทในการเป็นผู้สร้างความเห็นชอบร่วมกัน สื่อต้องเป็นบันไดให้แต่ละฝ่ายที่ขัดแย้งก้าวลงมาโดยไม่ถูกซ้ำเติม เพราะนั่นหมายถึงว่าสื่อได้ทำหน้าที่ในฐานะมนุษยชาติละได้ปฏิบัติอย่างเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ^๖

ด้านสถานการณ์การรายงานข่าวในปัจจุบัน พบว่ามีการแข่งขันรุนแรงเนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์สื่อหนังสือพิมพ์กระดาษเริ่มหายไป กลายเป็นหนังสือพิมพ์ออนไลน์ ปรากฏในเว็บไซท์ข่าวมากขึ้น เนื่องจากพฤติกรรมผู้อ่านเปลี่ยนไปจากการที่มีสมาร์ตโฟน และการเข้าถึงเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมากขึ้นนั่นเอง รายงานสถานการณ์สื่อมวลชนประจำปี ๒๕๖๐ โดยสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยระบุว่าสถานการณ์ด้านสื่อในปี ๒๕๖๐ ภายใต้รัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ตกอยู่ในสถานการณ์ “ควบคุม คุกคาม คลุกคลาน” เป็นอีกปีหนึ่งที่สื่อยังคงปฏิบัติงานภายใต้การกำกับดูแลอย่างเข้มงวดของอำนาจรัฐ อีกทั้งเผชิญกับท่าทีของผู้นำที่มีอคติในการทำงานของสื่อ เป็นปีที่สื่อยังถูกกดดันจากการปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบอำนาจรัฐด้วยข้ออ้างเหตุผลความมั่นคงของรัฐ ถูกใช้เป็นเครื่องมือกดดัน แทรกแซงการทำงานของสื่ออยู่เสมอ นับเป็นอุปสรรคสำคัญในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลขณะเดียวกัน ยังเป็นปีที่สื่อยังต้องเผชิญกับวิกฤติจากการเปลี่ยนของเทคโนโลยีสู่โลกดิจิทัล และผลจากปัญหาเศรษฐกิจทำให้สื่อหลายค่าย ทั้งหนังสือพิมพ์ ทีวีดิจิทัล ต้องปรับโครงสร้างขนานใหญ่ นำมาสู่การเลิกจ้างพนักงานจำนวนมาก ^๗

พีระวัฒน์ โชติธรรมโม กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงของวารสารศาสตร์ไทยว่า พื้นฐานหลักของนิเทศศาสตร์ 5W 1H คือ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร แต่อนาคตต้องคำนึงถึง มีมากมาย

^๖ วลีลักษณ์มล จ่างมล, ผศ.ดร. นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ปัตตานีนำเสนอรายงานวิจัยเรื่องสื่อเพื่อสันติภาพ จริยธรรมการจัดการและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา ในโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์เพื่อสันติสุขของชาติ. ๒๕๕๐.

^๗ รายงานสถานการณ์สื่อมวลชน ประจำปี ๒๕๖๐ สถานการณ์สื่อมวลชนปี ๖๐ “ควบคุม คุกคาม คลุกคลาน” จัดทำโดยสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยเผยแพร่วันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐ [ออนไลน์] แหล่งที่มา <https://news.thaibps.or.th/content/268923> [๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑]

ขนาดไหน ผลกระทบอะไร และสิ่งที่เกิดขึ้นในโซเชียล มีเดียด้วย ทั้งนี้ เปรียบโซเชียล มีเดียกับข่าวหลัก เหมือนโลกมนุษย์กับวิญญาณ ในลักษณะมิติที่ซ้อนกัน ดังนั้น ปีหน้าต้องนำมาล้อกับสื่อกระแสหลักให้ได้ “ในไทยรัฐบางเรื่องก็ซ้ำได้ เพราะต้องตรวจสอบก่อน ไม่ว่าต้องการความเร็วขนาดไหน จำเป็นต้องผ่านระบบบรรณาธิการ” บรรณาธิการฝ่ายข่าว ไทยรัฐทีวี กล่าว และว่า เร็วได้ แต่ต้องจริงด้วย เราจะทำให้คนในโลกโซเชียลอ่านข้อมูลที่ไม่มีการตรวจสอบไม่ได้” ^๘

กนกพร ประสิทธิ์ผล กล่าวว่า ในอดีตหลายหน่วยงานไม่ค่อยมีการให้ความสำคัญเรื่องโซเชียลมีเดียมากนัก แต่ปัจจุบันเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดมากขึ้น โดยเพิ่มจำนวนบุคลากรงบประมาณ เกี่ยวข้องกับด้านนี้ แต่นักข่าวและผู้บริหารองค์กรสื่อต้องเปลี่ยนแปลงด้วย ซึ่งยอมรับว่าเปลี่ยนคนค่อนข้างยาก จึงจำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจ

“โซเชียลมีเดียจะมีความสำคัญมากในช่วงวิกฤติ ดังเช่น เหตุการณ์อุทกภัย ปี ๒๕๕๔ ดังนั้น องค์กรที่ไม่มีการเตรียมการเรื่องโซเชียล มีเดียในช่วงวิกฤติจะเสียโอกาสได้” ผอ.ศูนย์พัฒนาสื่อใหม่ กล่าว และว่า คำพาดหัวมีความสำคัญมาก เชิญชวนให้คนคลิกอ่าน จึงอาจปรับภาษาได้ แต่ต้องไม่หลุดจากภาษาข่าว ฉะนั้นนักข่าวโลกออนไลน์ต้องไม่ใช่สื่อดั้งเดิม แต่ควรผสมผสานภาษาการตลาด และต้องมีจริตของนักขายเข้าไปด้วย ^๙

จักรพงษ์ คงมาลัย กล่าวเสริมถึงผู้ผลิตคอนเทนต์มาร์เก็ตติ้งว่า ไม่จำเป็นต้องศึกษาจบนิเทศศาสตร์โดยตรง ขอให้เข้าใจรัก อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาจบนิเทศศาสตร์มีข้อดีสามารถมองประเด็นได้ แต่สิ่งที่ไม่เท่ากับผู้ศึกษาจบสายวิชาอื่น คือ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ ^{๑๐}

ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับการสำรวจของ “We Are Social” (๒๐๑๗) ซึ่งได้รวบรวมสถิติการใช้งานอินเทอร์เน็ตทั่วโลกเพื่อฉายภาพการเปลี่ยนแปลงออนไลน์ทั้งภาคธุรกิจออนไลน์และพฤติกรรมการใช้โซเชียลเน็ตเวิร์กของผู้บริโภคแต่ละประเทศพบว่าขณะนี้ผู้ใช้โซเชียลมีเดียมากกว่า ๔,๐๐๐ ล้านคนทั่วโลก การเติบโตดังกล่าวมาจาก “สมาร์ทโฟน” มีการประมาณการว่า ๒ ใน ๓ ของจำนวนประชากรโลกกว่า ๗,๖๐๐ ล้านคนมีโทรศัพท์มือถือ การเพิ่มขึ้นของจำนวนสมาร์ทโฟน และผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต ย่อมส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มขึ้นของผู้ใช้งาน Social Media แพลตฟอร์ม Social Media

^๘ พิระวัฒน์ โชติธรรมโม บรรณาธิการบริหารฝ่ายข่าว ไทยรัฐทีวี ผู้บริหารสื่อพลิกิตาราชเขียนข่าว 5w1h แนะนำอนาคตต้องคำนึงถึงผลกระทบด้วย ; งานประชุมยุทธศาสตร์เพื่ออนาคตวารสารศาสตร์ ครั้งที่ ๑๑ หัวข้อ ถอดบทเรียนคอนเวอร์เจนซ์จากอดีตสู่อนาคต ณ อาคารนวมินทราธิราช นิศาโดยสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ร่วมกับสถาบันอิศรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และคณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) [ออนไลน์] <https://www.isranews.org/thaireform-news-mass-comm/42998-social27115821.html> ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^๙ น.ส.กนกพร ประสิทธิ์ผล ผอ.ศูนย์พัฒนาสื่อใหม่ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส [ออนไลน์] แหล่งที่มา www.brandage.com {๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑}

^{๑๐} นายจักรพงษ์ คงมาลัย Vice President Content Business ของเว็บไซต์ Sanook.com [ออนไลน์] แหล่งที่มา www.brandage.com {๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑}

ยอดนิยมทั่วโลกยังคงเป็น Facebook รองลงมาคือ YouTube Whats app, Facebook Messenger และ We Chat^{๑๑}

ทั้งนี้ “คนไทย” ใช้เวลาใช้อินเทอร์เน็ตต่อวันมากที่สุดในโลก เฉลี่ยอยู่ที่วันละ ๙ ชั่วโมง ๓๘ นาที และถ้าวัดเฉพาะการใช้งานอินเทอร์เน็ตบนสมาร์ทโฟน “ไทย” เป็นประเทศที่ใช้เวลาท่องเน็ตต่อวันมากที่สุดในโลกเช่นกัน เฉลี่ยอยู่ที่ ๔ ชั่วโมง ๕๖ นาที และ “กรุงเทพฯ” เป็นเมืองที่มีผู้ใช้เฟซบุ๊กมากที่สุดในโลก สะท้อนให้เห็นว่าวิทยาการสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากในชีวิตประจำวัน มีการเปลี่ยนผ่านภูมิทัศน์สื่อ (Media Landscape) เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่าการหลอมรวมสื่อ (Media Convergence) เป็นยุคข่าวสาร เกิดสื่อใหม่ (New Media) ที่มีการหลอมรวมเทคโนโลยี เช่น สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เฟซบุ๊ก(Facebook) เว็บไซต์ (Website) ฯลฯ ได้เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของผู้รับสารทุกเพศทุกวัย โดยมีสมาร์ทโฟนเข้ามาเป็นสื่อกลางในการรับและส่งข้อมูลข่าวสาร ยิ่งบทบาทในด้านการสื่อสารสูงและรวดเร็ว การกำหนดเนื้อหาและรูปแบบที่เหมาะสมยังมีความซับซ้อน หากมีการนำไปใช้ในทางที่ไม่เหมาะสมเช่น สร้างความแตกแยก ความเกลียดชังซึ่งเราพบบ่อยๆ ในลักษณะการใช้ประทุษวาจาหรือวาจาสร้างความเกลียดชัง(Hate Speech) ทั้งการเข้าไปแสดงความคิดเห็นและการพาดหัวข่าว ซึ่งส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อระบบสังคม เศรษฐกิจและความมั่นคงของรัฐ

มติชนสุดสัปดาห์ ระบุว่าข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับสถิติจาก Google ที่คาดว่าผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในไทยจะเพิ่มเป็น ๕๙ ล้านคนภายในปี ๒๕๖๓ ในแต่ละวันมีผู้ค้นหาข้อมูลในเว็บไซต์ Google มากกว่า ๓,๐๐๐ ล้านครั้ง ด้วยการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่ง่ายขึ้น ทุกคนสามารถเชื่อมต่อกับโลกออนไลน์ได้ส่งผลให้พฤติกรรมการรับข่าวสารของคนในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปสู่ สองลักษณะสำคัญ ดังนี้

๑. คนส่วนใหญ่หันไปใช้โทรศัพท์มือถือในการรับข่าวสารมากกว่าดูโทรทัศน์หรืออ่านจากหนังสือพิมพ์

๒. คนส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสารผ่านโซเชียลมีเดียเป็นหลักแทนที่การรับข่าวสารจากสำนักข่าวเหมือนในอดีต

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนหันไปรับข่าวสารจากโซเชียลมีเดียเพิ่มขึ้นเนื่องจาก ๑)สามารถรับข่าวสารได้เร็วกว่าเมื่อเทียบกับโทรทัศน์หรือหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะข่าวด่วน(Breaking News) ๒)ข่าวสารที่ถูกเผยแพร่ในโซเชียลมีเดียส่วนใหญ่เป็นข่าววุ่นวายที่มีความหลากหลายโดยเฉพาะข่าวบันเทิง อาทิ เรื่อง ดารา เพลง และภาพยนตร์ ๓)ข่าวที่อยู่ในโซเชียลมีเดียสามารถแสดงความคิดเห็น

^{๑๑} ดิจิทัลเอเจนซีและ “Hoot suite” ผู้ให้บริการระบบจัดการ Social Media และMarketing Solutions. ๒๐๑๗. [ออนไลน์]แหล่งที่มา www.matichon.co.th [วันที่๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๑]

(Comment) และแบ่งปัน (Share) ได้ง่ายทำให้ผู้รับข่าวสาร รู้สึกว่าตนเองกำลังมีปฏิสัมพันธ์กับข่าวสารเหล่านั้น หรือรู้สึกข่าวเป็นเรื่อง “ใกล้ตัว” สำหรับพวกเขา

หากพูดถึงเว็บไซต์ที่คนไทยนิยมเข้าไปเสพข่าวสารมากเป็นอันดับต้นๆคือเว็บไซต์รวมคลิปวิดีโอ “YouTube” สาเหตุหลักที่คนไทยนิยมเสพข่าวสารผ่านช่องทางนี้ คือ “การแชร์” ที่ทำได้ง่ายและรวดเร็ว ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญที่คนจะเลือกแชร์ข่าวใด ๆ ผ่าน YouTube คือ ข่าวนั้นเป็นข่าวเด่นประจำวัน (Talk of The Town) ข่าวนั้นเกี่ยวกับตัวเขาเองซึ่งอาจรวมถึงรสนิยม หรือความชอบส่วนบุคคลเช่น คนชอบดูกีฬา ก็จะแชร์ข่าวเกี่ยวกับกีฬามากกว่าคนที่ไม่ชอบดูกีฬา และข่าวนั้นมีคุณค่า มีประโยชน์ และน่าจดจำ

สิ่งสำคัญที่สุดคือการเลือกรับข่าวสารที่มีประโยชน์และข้อมูลที่เป็นความจริง เพราะหากเราไม่พิจารณาหรือตรวจสอบข่าวให้ดีก่อน ข่าวที่เราแชร์ออกไปอาจส่งผลกระทบต่อชีวิตและจิตใจของผู้คนจำนวนมาก ดังนั้นจึงต้องมีความรับผิดชอบทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร^{๑๒}

การสื่อข่าวเพื่อสันติภาพ(Peace Journalism) จึงมีความจำเป็นกับนักวิชาชีพสื่อมวลชน เพื่อเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารไปสู่ประชาชน และเนื้อหาที่ปรากฏมีแนวโน้มการแบ่งฝ่ายเข้าฝ่ายเรามากขึ้น ขณะที่แนวคิดเรื่องคุณค่าข่าวในทางวารสารศาสตร์ มีโอกาสที่จะเอื้อให้สื่อละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และที่สำคัญยังขาดการผนวกประเด็นเรื่องความเข้าใจกัน ตลอดจนการสืบค้นข้อมูลเชิงลึกเพื่อหาสาเหตุและแนวทางแก้ไขซึ่งจะเป็นแนวทางให้สื่อหลุดพ้นจากวังวนของการรายงานข่าวที่เน้น War Journalism ไปสู่ Peace Journalism

นอกจากนี้การยึดเอาสันติภาพเป็นเป้าหมายในการทำงานของผู้สื่อข่าว นั้น สื่อจะต้องมีบทบาทในการกำหนดกรอบการสื่อสารความขัดแย้งใหม่ คือจำเป็นต้องอธิบายและนำเสนอความขัดแย้งในแง่มุมที่แตกต่าง หลากหลายเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดในประเด็นเดิมๆ ของสถานการณ์หรือบทบาทในการเป็นผู้สร้างความเห็นชอบร่วมกัน สื่อต้องเป็นบันไดให้แต่ละฝ่ายที่ขัดแย้งก้าวลงมาโดยไม่ถูกซ้ำเติม เพราะนั่นหมายถึงว่าสื่อได้ทำหน้าที่ในฐานะมนุษยชาติละได้ปฏิบัติอย่างเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ทั้งนี้นักวิชาการหลายท่านได้นำเสนอแนวทางแก้ไขไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

วลักษณ์กมล จ่างกมลได้นำเสนอรายงานวิจัยเรื่องสื่อเพื่อสันติภาพ จริยธรรม การจัดการ และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา (๒๕๕๐)ชี้ให้เห็นว่าแนวคิดเรื่องการสื่อข่าวเพื่อสันติภาพมีการใช้กันมาตั้งแต่ปี ค.ศ.๑๙๗๐ โดยศาสตราจารย์ Johan Galtung นักวิชาการชาวนอร์เวย์ ผู้ก่อตั้ง และผู้อำนวยการTRANSCEND Peace and Development Networkซึ่งเป็นองค์กรที่เผยแพร่และรณรงค์แนวคิดเรื่องสื่อเพื่อสันติภาพ โดยหวังกระตุ้นให้สื่อเห็นความสำคัญเรื่องสันติภาพเพื่อนำเสนอเหตุการณ์และมองลึกไปถึงการวิเคราะห์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เพื่อหาหนทางก้าวให้พ้นความขัดแย้งนั้นนอกจากนี้ยังระบุว่าการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพต้องก้าวพ้นจากการตอบคำถาม 5W1H ตามหลักการวารสารศาสตร์ดั้งเดิม แต่ต้องเพิ่ม S - Solution หรือการแก้ปัญหาและ C -Common Ground หรือการนำเสนอเบื้องลึกของความขัดแย้ง เพื่อช่วยเป็นกลไกในการสร้างสันติภาพด้วย ซึ่งจาก

^{๑๒} นิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ฉบับออนไลน์ วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ [ออนไลน์] แหล่งที่มา www.matichon.co.th [๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑]

การศึกษาข่าวความขัดแย้งในหลายประเทศพบว่าสื่อนำเสนอโน้มเอียงไปในทางขยายความขัดแย้ง หรือ War Journalism อย่างชัดเจน

พิรงรอง รามสูต กล่าวว่า โลกเราเต็มไปด้วยความขัดแย้ง และความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นสื่อมวลชนต้องปรับตัวและนำแนวคิด Peace Journalism ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ แม้จะไม่ใช่ความหวังเดียวแต่ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะส่งเสริมให้เกิดสันติภาพ “เป็นแนวคิดที่จะช่วยเปลี่ยนค่านิยมสื่อให้เห็นความสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ศีลธรรม จริยธรรม เปิดพื้นที่สาธารณะให้กลุ่มคนต่างๆอย่างเท่าเทียม ช่วยเปิดกรอบความคิดทางวิชาการ เป็นแนวคิดใหม่ที่ต้องร่วมกันศึกษา ปรับประยุกต์ให้เข้ากับสังคมไทย และผลักดันไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม” ^{๑๓}

ทั้งนี้ปัจจุบันมีศูนย์ข่าวหลายแห่งที่นำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติ อาทิ ศูนย์ข่าวอิศรา ซึ่งมุ่งสะท้อนความคิดของประชาชนในพื้นที่ เป็นสื่อกลางการเรียนรู้ทั้งในเชิงพื้นที่ ความเชื่อ วัฒนธรรม ศาสนา ฯลฯ ทำงานร่วมกับสื่อกระแสหลัก ปฏิบัติหน้าที่เชื่อมประสานกับภาคส่วนต่างๆ โดยมีโจทย์สำคัญคือสื่อสันติภาพต้องเป็นพลังขับเคลื่อนของภาคประชาชน เป็นโต๊ะข่าวที่อธิบายปรากฏการณ์เชิงลึกแก่สังคม มั่นโซ่ สารสรุปถึงความเห็นของตนว่าสื่อปัจจุบันกับการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพยังมีน้อย โดยเฉพาะสื่อกระแสหลักที่ไม่สามารถข้ามพ้นปัญหาทางโครงสร้างของสื่อมวลชนได้ ดังนั้นสถาบันการศึกษาอาจเริ่มสร้างสื่อสันติภาพเป็นต้นแบบเพื่อบ่มเพาะนักวิชาชีพรุ่นใหม่ ที่มีหัวใจสันติภาพเป็นพลังสำคัญในการสร้างสื่อชุมชน ^{๑๔}

งานเรื่อง “การศึกษาการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวเกี่ยวกับสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง กรณีศึกษาข่าวการชุมนุมทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนธันวาคม ๒๕๕๑” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาจากข่าวหนังสือพิมพ์เพื่อทำความเข้าใจการทำหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ในการสอดส่องดูแลความเป็นไปในสังคมท่ามกลางวิกฤติความขัดแย้ง พบว่าขณะที่สังคมไทยคาดหวังให้หนังสือพิมพ์ในฐานะสื่อมวลชนทำหน้าที่อย่างเที่ยงธรรมและเป็นกลาง โดยหลักการแล้วสื่อมวลชนพยายามทำหน้าที่ของตนตามกรอบจริยธรรม จรรยาบรรณ ตลอดจนสำนึกตามบทบาทหน้าที่ที่ควรจะเป็นในฐานะสื่อมวลชน ซึ่งผลการศึกษาก็ให้เห็นว่า ความพยายามของสื่อมวลชน ซึ่งในที่นี้หมายถึงหนังสือพิมพ์รายวัน ต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการนำเสนอข่าวสารความรุนแรงตามขอบเขตการศึกษา ยังไม่สามารถทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการเป็นสื่อมวลชนตามบรรทัดฐานที่ควรจะเป็น หากพิจารณาในด้านการแยกความเห็นออกจากความจริง แต่หากพิจารณาในมิติของการปฏิบัติงาน

^{๑๓} พิรงรอง รามสูต นักวิชาการจากคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ[ออนไลน์] พ.ย.๒๕๕๘. <https://www.isranews.org/thaireform-news-mass-comm/42998-social27115821.html> [๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑]

^{๑๔} นายมันโซ่ สา เจ้าหน้าที่โครงการสื่อยุติธรรม[ออนไลน์] www.deepsouthwatch.org [๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑]

ภายใต้กรอบข้อจำกัดของสถานการณ์ สภาพแวดล้อม ศักยภาพของการปฏิบัติงานของผู้รายงานข่าว รวมทั้งแรงกดดันอื่นๆก็นับได้ว่า หนังสือพิมพ์ไทยสามารถปฏิบัติการทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการรับรู้ข่าวสารความขัดแย้งที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่สามารถไปสัมผัสในลักษณะประสบการณ์ตรงได้อย่างมาก อีกทั้งการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ยังเป็นการกระตุ้นให้ประชาชน ในฐานะผู้บริโภคสื่อที่มีเสรีภาพเต็มที่ หันมาตรวจสอบ ติดตาม และประเมินทางเลือกที่จะเปิดรับสื่อต่างๆ มากขึ้น และยังเป็นแรงผลักดันให้กลไกสื่อขยายศักยภาพในการเข้าถึงแหล่งข่าวเพื่อการนำเสนอข้อเท็จจริงให้ถูกต้องครบถ้วนมากขึ้น จากการแข่งขันในระหว่างหนังสือพิมพ์ด้วยกันเอง

กล่าวได้ว่าเป็นการยากหากพิจารณาตัดสินว่า สื่อมวลชนโดยเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่ของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ถูกต้อง มีสมดุลในการนำเสนอ และเป็นธรรมกับผู้มีส่วนได้ - เสีย ที่ถูกกล่าวอ้างในข่าวนั้นน้อยเพียงใด เนื่องจากข้อจำกัดในการวิเคราะห์เนื้อหาที่ไม่อาจลงลึกถึงเจตนาในการนำเสนอข่าวของผู้สื่อข่าว ผู้เรียบเรียงข่าว หัวหน้าข่าว ตลอดจนบรรณาธิการข่าวที่อนุมัติให้มีการตีพิมพ์เผยแพร่ไปสู่สาธารณชนด้วยความรับผิดชอบถึงกระนั้นหากพิจารณาในด้านความถูกต้องครบถ้วนแล้วมีประเด็นที่น่าสังเกตว่า ข่าวความขัดแย้งที่มีความรุนแรงตามนัยของการศึกษาครั้งนี้มีการละเลยความถูกต้องครบถ้วนในหลายประเด็น ซึ่งในประเด็นที่ถูกละเลยออกไป กลับกลายเป็นสิ่งที่ล่อแหลมต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเนื้อหาที่มีความเชื่อมโยงกับความน่าเชื่อถือ หัวหน้าข่าว ยิ่งหากมีการเปรียบเทียบกับสื่อมวลชนอื่นๆ เช่น วิทยุ หรือข่าวที่รายงานทั้งภาพและเสียงผ่านสถานีโทรทัศน์ด้วยแล้ว ทำให้เกิดความน่าสงสัยว่า ข้อมูลเดียวกันทำไมจึงถูกรายงานข่าวด้วยวิธีการรายงานที่ต่างกันข้อสรุปจากความเห็นของนักวิชาการและนักวิชาชีพด้านสื่อมวลชน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

๑) การรายงานข่าวความขัดแย้งที่รุนแรงตามหัวข้อการศึกษานั้น หนังสือพิมพ์ไทยให้ความสำคัญอยู่ในระดับที่สูง โดยพิจารณาจากการนำข่าวขึ้นมาเป็นข่าวหลักบนหน้า ๑ ของหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ มีการรายงานข่าวอย่างต่อเนื่อง ใช้ทรัพยากรทั้งจำนวนผู้สื่อข่าว อุปกรณ์สนับสนุนโดยเฉพาะเครื่องมือสื่อสารและการวางระบบส่งผ่านข้อมูลข่าวในทุกรูปแบบ มีการนำขึ้นสู่วาระการประชุมหัวหน้าข่าว (บรรณาธิการข่าว) ทุกวัน มีปริมาณพื้นที่ข่าวทั้งการพาตัวและพื้นที่เนื้อหาข่าวจำนวนมาก

๒) มีการให้อิสระนักข่าวในการนำเสนอข่าวอย่างมากเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาหรือเสี่ยงต่อการ “ตกข่าว” แต่ในขณะเดียวกันข้อมูลที่ถูกนำเสนออาจกระบวนกรเรียบเรียงข่าวก็ได้ถูกปล่อยผ่านไปตามประเด็น เวลา หรือลำดับอย่างที่เราจะเป็น แต่การกลับเป็นว่าหัวหน้าข่าว ผู้สื่อข่าว อาวุโส และผู้เรียบเรียงข่าวได้รับนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เข้มงวดขึ้นจากเจ้าขององค์กร หรือกลุ่มอิทธิพลของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ

๓) ในขณะที่ข่าวความขัดแย้งที่รุนแรงตามหัวข้อที่ศึกษาส่งผลกระทบต่อกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้อ่านหนังสือพิมพ์ตามภาคส่วนต่างๆ ในปริมาณที่สูงและหลากหลาย แต่กลับปรากฏว่าหนังสือพิมพ์ที่รายงานข่าวมีการนำเสนอความเคลื่อนไหวของกลุ่มเป้าหมายในภาคส่วนต่างๆ ทั้งในรูปแบบของการให้พื้นที่ข่าว บทความ และพื้นที่แสดงความคิดเห็นน้อยมาก

หากกล่าวถึงธรรมชาติของสื่อ (Media) นั้น มีบทบาททั้งการช่วยขยายขอบเขตความขัดแย้งและเป็นตัวแทนสันติภาพ สามารถรายงานความขัดแย้ง วิเคราะห์และช่วยหาทางแก้ไข ซึ่งส่วนใหญ่ขึ้นกับกรอบการกำหนดวาระข่าวสาร(Agenda Setting)ของสื่อ Aslam Rukhsana ระบุในงานวิจัยเรื่องบทบาทของสื่อในสถานการณ์ขัดแย้งซึ่งแสดงถึงข้อค้นพบว่า สื่อสามารถบูรณาการความรู้เพื่อวิเคราะห์ความขัดแย้ง การหาแนวทางป้องกันและแก้ไขโดยใช้กรอบการศึกษาเชิงวารสารศาสตร์ และความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นแนวทางเรียนรู้และฝึกฝน อนึ่ง Peace Journalism มีกระบวนการที่สามารถวิพากษ์ ขยายความและอธิบายถึงความขัดแย้งเพื่อหนทางไปสู่การไม่ใช้ความรุนแรงในสังคม ช่วยลดความขัดแย้งและนำไปสู่การแก้ไขที่เหมาะสม ด้วยแนวทางนี้สื่อสามารถเรียนรู้การนำเสนอข่าวสาร ที่ช่วยแก้ไขมุมมองที่ผิดเพี้ยน สร้างความเชื่อมั่นและนำเสนอทางเลือกเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งได้มากยิ่งขึ้น^{๑๕}

จากปรากฏการณ์ดังกล่าว แนวทางหนึ่งที่สื่อจะสามารถช่วยป้องกันปัญหาเรื่องความขัดแย้งได้คือการนำพุทธสันติวิธีเข้ามาประยุกต์ใช้ เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ในประเทศไทยนับถือพระพุทธศาสนา ผู้ศึกษาคิดว่าไม่ใช่เรื่องยาก ที่จะนำหลักพุทธสันติวิธีมาสนับสนุนการสื่อสารเพื่อส่งเสริมสันติภาพในสังคมไทย การนำหลักพุทธสันติวิธีมาใช้ในการนำเสนอรูปแบบการรายงานข่าวสารสันติภาพ จึงนับว่าเป็นประเด็นวิจัยที่น่าสนใจนับตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุ หาแนวทางแก้ไข และนำไปปฏิบัติ นำท่ามกลางสังคมที่อุดมด้วยวิทยาการสมัยใหม่ที่มีความก้าวหน้าจนคาดไม่ถึง สภาพการณ์ขัดแย้งที่มาจากข่าวสารที่ขาดความรับผิดชอบก็นำไปสู่ความขัดแย้งในสังคมไทยมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นประเด็นใหญ่ เช่น เงินทอนวัด เหตุการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ หรือเหตุการณ์ล่าแม่มดในสังคมออนไลน์ ไปจนถึงประเด็นระดับบุคคลเช่น ป้าทุบรถ ฯลฯ ก็ล้วนแล้วแต่ต้องมีสื่อที่มีทักษะทางวิชาชีพคอยกำกับจริยธรรมมากเป็นพิเศษ เพราะมิใช่การนำเสนอข่าวทั่วไป แต่สื่อต้องเข้าใจถึงต้นตอของปัญหา ทราบถึงสาเหตุของความขัดแย้ง และทางออกของความขัดแย้งนั้น จะต้องรายงานว่าสถานการณ์ต่างๆ จะคลี่คลายได้อย่างไร

เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น และมีส่วนช่วยแก้ปัญหาต่างๆ เช่น การเข้าไปแสดงความคิดเห็นด้วยสันติวิธี สื่อเองก็ต้องระมัดระวังในการใช้ภาษาในการพาดหัวข่าว เป็นต้น เพื่อแก้ไขสถานการณ์สื่อเองที่มักจะเป็นต้นตอของความรุนแรงเสียเอง นอกจากนี้ในช่วงที่ผ่านมา มีปรากฏการณ์ทางสังคมเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ที่มีการติดต่อ บิดเบือนข้อเท็จจริง จึงกลายเป็นปัญหาการใช้พื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ในการบิดเบือนข่าว บิดเบือนข้อมูล สร้างข้อมูลเท็จ สร้างวาทกรรมที่ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของบุคคลในสังคม เพื่อโยนสู่ความแตกแยกของสังคมไม่ว่าจะเป็นคดีอาชญากรรมสะเทือนขวัญ คดีเกี่ยวข้องสิทธิมนุษยชน ฯลฯ ดังนั้นนอกจากจะสร้างความอุ่นใจในสังคมแล้วยังขยายผลความขัดแย้งรุนแรงตามไปด้วย กล่าวโดยสรุปผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการนำหลักพุทธสันติวิธีมาใช้ในการนำเสนอข่าวสันติภาพ โดยหวังว่ารูปแบบที่ได้จากงานวิจัยนี้จะเป็แนวทาง

^{๑๕} Aslam Rukhsana.Research :The Role of Media in Conflict: Integrating Peace Journalism in the Journalism Curriculum. (๒๐๑๔)

หนึ่งที่จะช่วยให้สื่อได้ตระหนักถึงบทบาทของสถาบันที่ให้แสงสว่างกับประชาชนทั้งในเรื่องของข้อเท็จจริงและการสร้างปัญญาให้ความรู้ ตลอดจนถึงการมุ่งเน้นให้สังคมที่หลากหลายสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

๑.๒. คำถามวิจัย

๑.๒.๑ สถานการณ์การรายงานข่าวในปัจจุบันของสื่อมวลชนในสื่อใหม่เป็นอย่างไร และสื่อมีบทบาทในการสร้างความขัดแย้ง หรือสร้างสันติภาพ หรือไม่ อย่างไร

๑.๒.๒ มีการนำพุทธสันติวิธีมาใช้ในการรายงานข่าวเพื่อสร้างสันติภาพ หรือไม่ อย่างไร

๑.๒.๓ นักวิชาชีพสื่อ นักวิชาการสื่อ และนักวิชาการด้านพุทธศาสนา มีมุมมองเรื่องการพัฒนาารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพในสื่อใหม่อย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสถานการณ์ข่าวสารในสภาพปัจจุบันและปัญหาการรายงานข่าวของสื่อมวลชน

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีการรายงานข่าวสันติภาพตามหลักพุทธสันติวิธี

๑.๓.๓ เพื่อเสนอรูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพดังต่อไปนี้คือการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ (Content Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่ม(Focus Group Discussion)และนำเสนอผลวิจัยเชิงพรรณนา ทั้งนี้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ ๔ ด้าน ได้แก่

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยศึกษาถึงสถานการณ์สื่อ การรายงานข่าวของสื่อ ตลอดจนนโยบาย การบริหารจัดการสื่อ กระบวนการทำงาน การคัดเลือกประเด็น การพาดหัวข่าวและการนำเสนอข่าวสารในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งผ่านช่องทางสื่อใหม่ ได้แก่หนังสือพิมพ์ออนไลน์ ได้แก่ไทยรัฐออนไลน์ มติชนออนไลน์ และข่าวโทรทัศน์ ของไทยรัฐทีวี และไทยพีบีเอส โดยในส่วนของแนวคิดเรื่องการรายงานข่าวและบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน ได้ศึกษาถึงแนวคิดดังนี้ Peace Journalism, War Journalism การรายงานข่าวในสถานการณ์ความขัดแย้ง ข่าว การพาดหัวข่าว บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนแนวคิดจริยธรรม จรรยาบรรณของสื่อมวลชน อิทธิพลของสื่อ การหลอมรวมสื่อ (Media Convergence) ภูมิทัศน์สื่อ (Media Landscape) แนวคิดเรื่องการใช้วาจาสร้างความเกลียดชัง (Hate speech) และการสื่อสารเพื่อสันติ (Non-Violence Communication)

นอกจากนี้ยังครอบคลุมถึงเนื้อหาเรื่องสื่อใหม่ (New Media) สื่อสังคม(Social Media) และเว็บไซต์ข่าว (News Website) ส่วนแนวคิดเรื่องพุทธสันติวิธี ได้ศึกษาถึง แนวคิดเรื่องสันติภาพ ความขัดแย้ง และอริยสัจ ๔

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑.๔.๒.๑ ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าของ หรือผู้บริหารองค์กร หรือผู้มีประสบการณ์ในวิชาชีพ ที่มีความเชี่ยวชาญในวิทยาการสมัยใหม่ เพื่อทราบถึงนโยบาย แนวคิดการบริหารจัดการและการคัดเลือกประเด็นข่าว

๑.๔.๒.๒ ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้สื่อข่าวระดับหัวหน้างานและระดับปฏิบัติงาน เพื่อทราบถึงกระบวนการทำงาน การคัดเลือกประเด็นข่าวปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน

๑.๔.๒.๓ ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่อยู่ในองค์กรที่มีหน้าที่กำกับดูแลสื่อ เช่น ประธานสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ กสทช. ฯลฯ

๑.๔.๒.๔ ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือกลุ่มผู้รับสาร โดยเลือกผู้ที่เปิดรับสื่อทั้งในและต่างประเทศเพื่อวิเคราะห์หาจุดเด่น จุดด้อยในการทำงานของสื่อ

๑.๔.๒.๕ ศึกษาแนวคิดและประมวลข้อวิพากษ์ของนักวิชาการสื่อ นักวิชาการด้านพุทธศาสนาและผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพเพื่อทราบถึงมุมมองที่แตกต่าง หลากหลายเพื่อนำมาประยุกต์เป็นรูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาการนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านวิทยาการสมัยใหม่ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ออนไลน์ และข่าวโทรทัศน์

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาดำเนินการ ๑๑ เดือน เริ่มศึกษาตั้งแต่เดือนเมษายน ๒๕๖๑ จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในงานวิจัย

วิกฤต หมายถึง อยู่ในขั้นอันตราย ร้ายแรง น่าเป็นห่วง แปรจากเดิม เปลี่ยนไป ไม่ปกติ หรือเสื่อม ในการศึกษาครั้งนี้จึงหมายถึงช่วงเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่กับสื่ออันเนื่องมาจากปัจจัยต่างๆ ทั้งภายในภายนอก และส่งผลต่อองค์กรสื่อ คนสื่อ และการรายงานข่าวของสื่อ

รายงานข่าวสันติภาพ หมายถึง การนำเสนอข่าวสารที่ไม่กระตุ้นหรือส่งเสริมให้เกิดความขัดแย้ง หรือทำให้ความขัดแย้งลุกลามยิ่งขึ้น โดยนำเสนอข้อเท็จจริง เปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมและมีการสืบค้นข้อมูลเชิงลึกรอบด้านเพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหา ต้นตอหรือสาเหตุแห่งปัญหา ตลอดจน แนวทางแก้ไข เป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน และเกิดความความสงบสุขในสังคม

พุทธสันติวิธี หมายถึง แนวคิดหลักการ วิธีการ หรือข้อปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งที่ พระพุทธเจ้า หรือเหล่าสาวกของพระองค์ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการสื่อสารเพื่อส่งเสริมสันติภาพ โดยไม่ใช้ความรุนแรง หรือปราศจากความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม

สื่อใหม่ หมายถึง รูปแบบของการติดต่อสื่อสารทั้งของบุคคลและสื่อที่ถูกแปลงโดยการใช้ เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการสะท้อนกลับ มีการเข้าถึงเนื้อหาได้ตามต้องการทุกที่ ทุก เวลาด้วยอุปกรณ์ดิจิทัลซึ่งรวมไปถึงการป้อนข้อมูลกลับของผู้ใช้ที่ได้ตอบระหว่างกัน ในที่นี้ได้แก่ หนังสือพิมพ์ออนไลน์ และข่าวโทรทัศน์

สื่อ หมายถึง ผู้ปฏิบัติหน้าที่สื่อข่าว รายงานข่าวในประเทศไทย ได้แก่ผู้กำหนดนโยบายใน กองบรรณาธิการและผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการข่าว ได้แก่ บรรณาธิการ หัวหน้าข่าว นักข่าว ภาคนาม ผู้รายงานข่าว และผู้ประกาศข่าว

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๖.๑ ทำให้ทราบถึงสถานการณ์ข่าวสารในสภาพปัจจุบันและปัญหาการรายงานข่าวของ สื่อ

๑.๖.๒ ทำให้ทราบถึงหลักการ แนวคิด ทฤษฎีการรายงานข่าวสันติภาพตามหลักพุทธ สันติวิธี

๑.๖.๓ รูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธีที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานของ สื่อมวลชนในยุคหลอมรวมสื่อและเพื่อประโยชน์ในการสร้างสังคมสันติภาพอย่างยั่งยืน

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษา “วิกฤตสื่อในสังคมไทย : ศึกษาและพัฒนาการรายงานข่าวสันติภาพเชิงพุทธสันติวิธี” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเนื้อหาเป็น ๒ ส่วน (๒.๑-๒.๓ ตามลำดับ) ได้แก่ ๒.๑) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ ๑) แนวคิดทฤษฎีตะวันตก เรื่องการรายงานข่าวสันติภาพ การสื่อสารอย่างสันติ บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน สื่อใหม่ และจริยธรรมสื่อออนไลน์ ๒) แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ได้แก่ เรื่องพุทธสันติวิธี อริยสัจสี่ พรหมวิหารสี่ ปธาน๔ และอคติ๔ ๒.๒) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ ๒.๓) กรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ แนวคิด ทฤษฎีการรายงานข่าวสันติภาพ

๒.๑.๑.๑ ความหมายของการรายงานข่าวสันติภาพ (Peace Journalism)

Lee และ Maslog ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับ Peace Journalism ว่า มีรากฐานเดียวกับแนวคิดสื่อมวลชนเพื่อการพัฒนา (Development Journalism) และสื่อมวลชนเพื่อสาธารณะ (Public Journalism) ที่อิงปรัชญาตามแนวคิดสังคมนิยมที่คำนึงถึงประชาชน การมีส่วนร่วม และความเป็นธรรมทางสังคม โดยกระตุ้นให้สื่อเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสังคมแห่งประชาชน^๑

Lynch และ McGoldrick ได้ทำการเปรียบเทียบให้เห็นว่า การรายงานของสื่อมวลชนในขณะนั้นคล้ายคลึงกับการรายงานข่าวกีฬาที่มุ่งเน้นหาผู้แพ้ ผู้ชนะ จึงได้เสนอว่าการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพควรเป็นเหมือนกับการรายงานข่าวสุขภาพ ที่ผู้สื่อข่าวต้องอธิบายให้ผู้ป่วยทราบว่ากำลังเผชิญกับโรคร้ายอะไร และสาเหตุของโรคร้ายนี้คืออะไร ขณะเดียวกัน ก็ต้องนำเสนอด้วยว่าจะมีทางเลือกอะไรบ้างในการป้องกัน และรักษาโรคร้ายนี้ ดังนั้น Peace Journalism จึงเป็นการรายงานข่าวที่คำนึงถึงความครอบคลุม เป็นธรรม และถูกต้องให้มากขึ้น เพื่อเป็นการกำหนดกรอบการนำเสนอเหตุการณ์ และมองลึกลงไปถึงการวิเคราะห์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และมองหาหนทางที่จะก้าวไปจากความขัดแย้งนั้น^๒

๒.๑.๑.๒ หลักการของ Peace Journalism

^๑ Lee, S. T., & Maslog, C. C., *War or Peace Journalism?* (Asian Newspaper Coverage of Conflicts .Journal of Communication, ๒๐๐๒), p 312.

^๒ Lynch, J., & McGoldrick, *Peace Journalism*, (Gloucestershire: awthorn Press, ๒๐๐๕), p 5.

Galtung and Lynch ได้กำหนดหลักการสำคัญ ๔ ประการ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการสื่อสารข่าวสันติภาพ สำหรับสื่อมวลชน

๑. การสำรวจการก่อตัวของความขัดแย้ง ว่าใครบ้างคือฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง เป้าหมายของพวกเขาคืออะไร บริบททางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมของความขัดแย้งคืออะไร สิ่งที่เป็นความรุนแรงที่สามารถมองเห็น หรือมองไม่เห็นมีอะไรบ้าง

๒. หลีกเลี่ยงการลดความเป็นมนุษย์ของกลุ่มที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยความสนใจของพวกเขา

๓. ตอบสนองต่อความขัดแย้งอย่างไม่รุนแรง และเสนอทางเลือกที่ไม่ใช่การแก้ปัญหาด้วยความรุนแรง

๔. รายงานข่าวด้วยความริเริ่มโดยปราศจากความไม่รุนแรง และเสนอขั้นตอนการแก้ไขอย่างละเอียดที่นำไปสู่การสร้างสมานฉันท์^๓

Jake Lynch ได้กล่าวในการอบรมเชิงปฏิบัติการสื่อสารสันติภาพ ในหัวข้อ “สื่อเพื่อสันติภาพจะเป็นจริงได้หรือไม่?” โดยตั้งข้อสังเกตว่า การรายงานข่าวสถานการณ์ความรุนแรงหรือความขัดแย้งเพียงอย่างเดียว ในทางวิชาการเรียกว่า “สื่อสงคราม” หรือ “War Journalism” อาจจะยิ่งทำให้ความขัดแย้งทวีความรุนแรงมากขึ้น แต่การรายงานข่าวแบบ “สื่อสันติภาพ” หรือ Peace Journalism จะยืนอยู่บนหลักการนำเสนอข่าวที่มีความครอบคลุม รอบด้าน ยุติธรรม และถูกต้อง โดยครอบคลุมถึงการรายงานสถานการณ์ การวิเคราะห์ถึงการเกิดสถานการณ์ และความรุนแรง และที่สำคัญ นอกจากการนำเสนอว่าผู้รับสื่อกำลังเผชิญกับความรุนแรงอะไรแล้ว ยังมีการนำเสนอทางเลือก และแนวทางในการป้องกันไปที่รากเหง้าของความรุนแรงด้วย โดยได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหามาผ่านหน้าที่ของนักข่าวโดยสรุป ดังต่อไปนี้

- ๑) รายงานข้อเท็จจริงด้วยการเสาะแสวงหาข้อมูลอย่างรอบด้าน
- ๒) วิพากษ์ตัวเองอย่างตระหนักรู้ถึงผลจากการรายงานข่าวของตนเอง
- ๓) รายงานสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา กระบวนการ ภูมิหลัง และปัจจัยที่ทำให้เกิดความรุนแรง

๔) หนทางในการแก้ไข จัดการ และตอบสนองต่อความรุนแรงนั้นด้วยสันติวิธี ซึ่งหากนักข่าวไม่มีการรายงานข่าวโดยมีข้อมูลเหล่านี้ ย่อมเป็นการรายงานข่าวเพื่อสงคราม ที่นำไปสู่ความรุนแรง ทำให้สังคมยอมรับความรุนแรง และยอมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาได้

นอกจากนี้ ยังได้นำเสนอความแตกต่าง ๔ ประการระหว่างสื่อสันติภาพกับสื่อเพื่อสงคราม ได้แก่

- ๑) สื่อเพื่อสันติภาพมุ่งเน้นเรื่องสันติภาพ แต่สื่อเพื่อสงครามมุ่งเน้นเรื่องความรุนแรง

^๓ Galtung, J., Lynch, J., *Reporting Conflict: New Directions in Peace Journalism*, (St Lucia, Australia: University of Queensland Press, ๒๐๑๐), p 52.

๒) สื่อเพื่อสันติภาพมุ่งเน้นการรายงานความจริง แต่สื่อเพื่อสงครามให้น้ำหนักกับการโฆษณาชวนเชื่อ

๓) สื่อเพื่อสันติภาพมุ่งเน้นการรายงานเสียงจากประชาชนทั่วไปและเหยื่อ ขณะที่สื่อเพื่อสงครามมุ่งรายงานเฉพาะผู้นำของคู่ขัดแย้ง

๔) สื่อเพื่อสันติภาพให้น้ำหนักในเรื่องราวออกของความขัดแย้ง ขณะที่สื่อเพื่อสงครามเน้นไปที่ฝ่ายใดได้รับชัยชนะ^๔

ผู้วิจัยได้ทำการสรุปเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการรายงานเพื่อสันติภาพกับสื่อเพื่อสงคราม (ดังตารางที่ ๒.๑ ในหน้า ๒๐)

ตารางเปรียบเทียบการรายงานข่าว WARและ PEACE

^๔ Jake Lynch, สื่อเพื่อสันติภาพกลางไฟขัดแย้ง...หยุด hate speech - สร้างภาพปีศาจ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://www.isranews.org/content-page/67-south-slide/36533-peace_36533.html [๒ ธันวาคม ๒๕๖๑].

PEACE/CONFLICT JOURNALISM	WAR/VIOLENCE JOURNALISM
1. มุ่งเน้นสันติภาพเพื่อจัดความขัดแย้ง(PEACE/CONFLICT-ORIENTED) 1. สำรวจการก่อรูปของความขัดแย้ง (conflict formation), , ใครคือผู้เกี่ยวข้อง (x parties) เป้าหมายของความขัดแย้ง (y goals) และประเด็นที่ขัดแย้ง (z issues) คืออะไรและมุ่งเน้น บทสรุปแบบชนะทั้งสองฝ่าย (win-win orientation) 2. เปิดพื้นที่ เปิดโอกาสเสนอเหตุและผลทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม 3. ทำความขัดแย้งให้สามารถเห็นได้ชัดเจน โปร่งใส 4. ให้สิทธิในการนำเสนอแก่ทุกฝ่าย มีความเห็นอกเห็นใจกันและกัน มีความเข้าใจ มองเห็นความขัดแย้งว่าเป็นสิ่งที่ต้องหาทางออกอย่างสร้างสรรค์ 5. มีใจเมตตาและมีมนุษยธรรมกับทุกฝ่าย 6. ตื่นตัวกับสถานการณ์ (proactive) ควบคุมสถานการณ์และป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรง 7. ให้ความสำคัญกับผลที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังความรุนแรง เช่น ความ รอคอยทางจิตใจ ความสูญเสียทางโครงสร้างและวัฒนธรรม	1. มุ่งเน้นสงครามและความรุนแรง(WAR/VIOLENCE ORIENTED) 1. ให้ความสำคัญกับสนามความขัดแย้ง (conflict arena) แบ่งฝักฝ่ายสองขั้วชัดเจน มีเป้าหมายเดียวเพื่อจะชนะ เน้นหาผู้ชนะและผู้แพ้(zero-sum orientation) 2. ไม่เปิดพื้นที่และโอกาส ไม่หาสาเหตุและทางออก มุ่งหาว่าใครคือผู้เริ่มต้นความรุนแรง 3. ปกปิดสงคราม ทำให้คิดว่าสงครามคือความศักดิ์สิทธิ์ 4. การสื่อข่าวแบบพวกเขาและพวกเรา การโฆษณาชวนเชื่อ หาพวกพ้อง 5. มองว่าคนอื่นคือตัวปัญหา มองหาผู้เป็นต่อในการต่อสู้ 6. ขาดจิตเมตตาและละเมิดความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น 7. รอสถานการณ์อย่างจានาน ให้เกิดความรุนแรงก่อนจึงจะรายงานข่าว 8. ให้ความสำคัญเพียงผลกระทบของความรุนแรงที่เห็นได้ชัดเจน เช่น ผู้บาดเจ็บ ผู้เสียชีวิต หรือ สิ่งของเสียหาย
2. มุ่งเน้นความจริง (TRUTH-ORIENTED) 1. นำเสนอเรื่องที่ไม่จริงของทุกฝ่าย 2. เปิดเผยความจริงที่ถูกปกปิด	2.เน้นการโฆษณาชวนเชื่อ(PROPAGANDA-ORIENTED) 1. เปิดโปงและใส่ร้ายป้ายสีฝ่ายตรงข้าม 2. ปกปิดและบิดเบือนความจริงของฝ่ายตนเอง
3. ให้ความสำคัญกับประชาชน(PEOPLE-ORIENTED) 1. เน้นผู้ที่ได้รับผลกระทบ โดยเฉพาะผู้อ่อนแอ เช่น ผู้หญิง เด็ก เปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่มีโอกาสได้พูด 2. นำเสนอชื่อของผู้กระทำผิดทุก ๆ ฝ่าย 3. เน้นนำเสนอบทบาทของประชาชนที่พยายามสร้างสันติสุข	3. ให้ความสำคัญกับผู้นำ(ELITE-ORIENTED) 1. เน้นความสูญเสียและความเจ็บปวดของฝ่ายตนเอง 2. ให้ความสำคัญกับผู้นำที่เป็นเพศชายเข้มแข็ง และเป็นกระบอกเสียงให้ผู้นำ 3. นำเสนอเฉพาะผู้กระทำผิดของฝ่ายตรงข้าม
4. มุ่งเน้นหาทางแก้ปัญหา(SOLUTION-ORIENTED) 1. สันติภาพ คือ การไม่ใช้ความรุนแรงและความสร้างสรรค์ 2. สนับสนุนข้อริเริ่มสร้างสันติภาพ และการป้องกันสงครามที่อาจเกิดขึ้นอีก 3. เน้นการสร้างสังคมที่มีโครงสร้างและวัฒนธรรมแห่งความสันติสุข 4. เมื่อสิ้นสุดความขัดแย้ง ก็จะหาทางออกเพื่อคลี่คลายสถานการณ์ การบูรณะซ่อมแซม และการสร้างความปรองดองกันทางสังคม	4. มุ่งเน้นชัยชนะ(VICTORY-ORIENTED) 1. สันติภาพ หมายถึง ชัยชนะและการยุติการต่อสู้ 2. ไม่สนับสนุนแนวทางสร้างสันติภาพ หากยังไม่ได้รับชัยชนะ 3. มุ่งสร้างสังคมที่ควบคุมโดยลัทธิยาบรรณ ข้อตกลง กติกา และความเป็นสถาบัน 4. จะปล่อยให้เกิดสงครามอีกครั้งหากความขัดแย้งเกิดขึ้นอีก

ตารางที่ ๒.๑ เปรียบเทียบ PEACE/CONFLICT JOURNALISM และ WAR/VIOLENCE JOURNALISM ตามแนวคิดของ Galtung (๑๙๙๘)^๕

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความเห็นแสดงถึงมิติที่แตกต่างของการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพกับการรายงานข่าวสงคราม

^๕ วลีขณิกมถ จ่ากมถ, Peace Communication: การศีกษาและพัฒนาการสือสารเพื่อสันติภาพ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://deepsouthwatch.org/th/node/6926>, [๒ ธันวาคม ๒๕๖๑].

Howard ได้เสนอคำว่า Conflict Sensitive Journalism ในการอธิบายลักษณะของผู้สื่อข่าวในสถานการณ์ความขัดแย้ง หรือภาวะสงคราม จากเดิมที่ทำหน้าที่เพียงแค่การรายงานข้อมูล และความจริงเท่านั้น แต่ความจริงในสถานการณ์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่สามารถถูกสร้างขึ้นได้ แต่ฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถใช้กลยุทธ์สื่อ เพื่อสร้างข่าวสารปลอม และเลือกที่จะบอกความจริงเฉพาะบางส่วนให้กับสื่อมวลชน ทำให้เกิดสถานะการไม่มี “ความจริงที่แท้” (Bare Fact) ดังนั้น ผู้สื่อข่าวจึงต้องทำการประยุกต์ วิธีการวิเคราะห์ความขัดแย้ง และการค้นหาความคิดเห็น และข้อเสนอแนะใหม่ๆ เกี่ยวกับความขัดแย้ง และให้ความสำคัญกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง โดยไม่มีการเลือกข้าง และควรนำตัวนักข่าวเองเข้าไปร่วมค้นหาทางออก รวมทั้งเลือกใช้คำในการเสนอข่าวอย่างระมัดระวัง โดยอิงหลักจริยธรรมสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. ความถูกต้องครบถ้วน (Accuracy)
๒. ความสมดุลไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (Balance & Impartiality)
๓. ความรับผิดชอบ (Responsibility)^๖

สัญลักษณ์ กาญจนขุนดี กล่าวถึง ประเด็นของสื่อสงครามกับสื่อสันติภาพว่า ความแตกต่างของสื่อสงคราม กับสื่อสันติภาพนั้น มีหลายอย่าง โดยสื่อสันติภาพจัดอยู่ในกลุ่มสื่อ Advocacy หรือสื่อที่มีเข็มมุ่ง เช่น สื่อที่ปกป้องสิทธิมนุษยชน สื่อที่ปกป้องสิ่งแวดล้อม โดยนำเสนอว่าอะไรคือทางออกของปัญหา สื่อสันติภาพ คือ สื่อที่มุ่งรายงานข่าวที่นำเสนอสาเหตุของความขัดแย้ง หรือนำไปสู่การแก้ปัญหาที่รากเหง้าของความขัดแย้ง เช่น นำเสนอว่าผู้ก่อเหตุร้ายมีเหตุคับข้องใจอะไรถึงได้ก่อเหตุ รวมไปถึงการนำเสนอเรื่องผลกระทบจากความรุนแรง การเหยียด และอื่นๆ เป็นต้น เพราะกระบวนการสันติภาพ ไม่ใช่เพียงแค่การหยุดยิง แต่มีอีกหลายเรื่อง ที่เป็นขั้นตอนที่ยาวนาน ยาก และซับซ้อน นอกจากนี้ สื่อสันติภาพ ไม่ใช่สื่อที่รายงานเพียงแต่การพูดคุยสันติภาพเพียงอย่างเดียว แต่ต้องนำเสนอเรื่องอื่นๆด้วย แม้แต่เหตุรุนแรงก็ต้องรายงาน ด้วยการรายงานความเป็นจริงอย่างรอบด้านเพื่อนำไปสู่การแก้ไขรากเหง้าของปัญหา เพราะพื้นฐานของสันติภาพมีอยู่สองอย่างคือ ความจริง และความเป็นธรรม ซึ่งสื่อสันติภาพ และสื่อสงคราม เป็นเสมือนเหรียญสองด้าน แต่สื่อสงครามจะนำเสนอเพียงเหตุการณ์ ใครทำสงครามกับใคร ใครมีอาวุธอะไร ใครแพ้ ใครชนะ มีผู้เสียชีวิตเท่าไร ซึ่งสื่อสงครามในโลกมีจำนวนมาก แต่สื่อสันติภาพมีน้อย^๗

๒.๑.๑.๓ ความสำคัญของการรายงานข่าวสันติภาพ

Hoffmann and Julia ได้นำเสนอขอบเขตการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารเพื่อสันติภาพ และการเปลี่ยนแปลงสังคม ดังต่อไปนี้

๑. ผลกระทบของการเผยแพร่ข่าวสาร และการตีกรอบเนื้อหาสารไปที่ความสำเร็จของการเจรจา พุดคุย และการสร้างความเห็นสาธารณะ

^๖ Howard, R., **Conflict Sensitive Journalism**, (A Handbook by Ross Howard), Retrieved from http://www.i-m-s.dk/files/publication/IMS_CSJ_handbook.pdf, p 15.

^๗ ประชาไทย, **เรียนรู้ปฏิบัติการข่าวสาร-สื่อสงครามและสันติภาพ จากสัญลักษณ์ กาญจนขุนดี**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2015/12/63180>, [๒ ธันวาคม ๒๕๖๑].

๒. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนระหว่างกระบวนการสันติภาพ
๓. การสื่อสารเพื่อหนุนเสริมกระบวนการประชาธิปไตย และสิทธิพลเมือง
๔. การวิพากษ์มุมมองของชาติพันธุ์ เป็นศูนย์กลาง และกระบวนการสร้างภาพตัวแทนของเนื้อหาข่าวสารเกี่ยวกับความเป็นคนอื่น
๕. ผลกระทบของภาพตัวแทนในสื่อมวลชนต่ออารมณ์และแนวโน้มพฤติกรรมของผู้รับสาร
๖. กลยุทธ์ข่าวสารสาธารณะ (Public Information Strategy) และการสื่อสารภาคพลเมือง
๗. การนำเสนอความขัดแย้งของสื่อกระแสหลักด้วยมุมมองของสันติภาพและการคลี่คลายความขัดแย้ง
๘. วารสารศาสตร์สันติภาพ (Peace Journalism) ที่ให้ความสำคัญกับสันติภาพในฐานะที่เป็นคุณค่าหลัก และเป็นจุดหมายของการสื่อสาร
๙. การสื่อข่าวที่มุ่งเน้นการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน (Human Rights Journalism)
๑๐. เศรษฐศาสตร์การเมืองขององค์การสื่อมวลชนที่กำหนดการผลิตข่าวสาร
๑๑. เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสันติภาพ (ICT for Peace)
๑๒. บทบาทของชนกลุ่มน้อย และผู้พลัดถิ่น^๙

มุฮัมมัดอายุบ ปาทาน ได้แสดงความคิดเห็นในการเสวนาหัวข้อ "บทบาทสื่อกับการพูดคุยเพื่อสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้" ได้แนะนำว่า กระบวนการสันติภาพจะเดินทางไปข้างหน้าได้อยู่ที่การเตรียมการระหว่างทาง สื่อต้องกล้าพูด กล้าทำ และต้องเอาใจใส่ เพราะเป็นเรื่องของชีวิตมนุษย์ และสื่อต้องไม่สร้างความเกลียดชังระหว่างผู้คนให้เกิดขึ้น ซึ่งการเกิดขึ้นของสื่อทางเลือกมากในพื้นที่ เป็นเรื่องที่ดี จึงต้องมีการสร้างความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่ และสื่อทางเลือกให้ตรงกัน เพราะเป็นปัจจัยชี้ขาดในเรื่องการพูดคุยสันติภาพ พร้อมกับนำเสนอคนอีก ๔ กลุ่มในพื้นที่ ได้แก่ กลุ่มผู้นำศาสนา เยาวชนนักศึกษา ชนกลุ่มน้อย และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ทุกคนได้ส่งเสียง และสื่อต้องฉลาดในการสื่อสาร โดยดูบทเรียนจากพื้นที่ความขัดแย้งทั่วโลก^๙

กล่าวได้ว่า การรายงานข่าวสันติภาพจะเกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึกของคนได้ทั้งในแง่ความขัดแย้งและการสร้างสันติภาพ ทั้งนี้การรายงานข่าวสันติภาพจำเป็นต้องมีรากฐานในการสื่อสารเพื่อสันติ ซึ่งมีนักวิชาการได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการสื่อสารสันติภาพไว้ดังนี้

^๙ Hoffmann & Julia. Conceptualizing 'Communication for Peace'. UPEACE Open Knowledge Network, Occasional Working Papers No.๑, (January 2013): p 25.

^๙ เลขา เกลี้ยงเกลา และสมศักดิ์ หุ่นงาม, "สื่ออาวุโส"สอนคนข่าวให้ฉลาดสื่อสาร กวดทหารให้ทันช่วยสร้างสันติภาพได้ [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.isranews.org/content-page/67-south-slide/32270-oldmedia.html>, [๒ ธันวาคม ๒๕๖๑].

๒.๑.๑.๓ การสื่อสารเพื่อสันติภาพ

วลักษณ์กมล จ่างกมล ได้ให้ความหมายของ Peace Communication ว่ามี ๒ ความหมาย คือ

๑. การสื่อสารเกี่ยวกับสันติภาพ (Communicating Peace) เป็นการเน้นว่าควรสื่อสารอะไรบ้างเกี่ยวกับสันติภาพอันได้แก่ วัฒนธรรมสันติภาพ (Peace culture) วัฒนธรรมการไม่ใช้ความรุนแรง (Non-violence culture) ทางออกจากความขัดแย้งอย่างสันติ (Non-violence solution) วัฒนธรรมประชาธิปไตย ความเป็นธรรม และทางออกของปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคม ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และสังคม การเคารพในความหลากหลายเหล่านั้น และมีเรื่องราวอะไรเกี่ยวกับสันติภาพที่ยังขาดหายไปอีกบ้าง ในกระบวนการสร้างสันติภาพ

๒. การสื่อสารเพื่อสันติภาพ (Communication for Peace – C4P) เน้นไปที่เป้าหมายของการสื่อสาร เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่เรียกว่าสันติภาพ

ดังนั้น Peace Communication จึงมีองค์ประกอบของ Peace เป็นเนื้อหา (Content) และเป้าหมาย (Goal) ทำให้มีลักษณะของการหลอมรวม และหลากหลาย (Hybrid & Diverse) ที่หลากหลายในแง่ขององค์ประกอบ แง่ของผู้แสดง และหลากหลายในแง่ของช่องทางการสื่อสาร กล่าวคือ

๑. ความหลากหลายในแง่ขององค์ประกอบ ได้แก่ วารสารศาสตร์เพื่อสันติภาพ (Peace Journalism) สื่อเพื่อสันติภาพ (Peace media) การศึกษาและการวิจัยการสื่อสารเพื่อสันติภาพ การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ของภาคประชาชน และประชาสังคม กิจกรรมและการรณรงค์ภาคประชาชน และประชาสังคม สื่อใหม่และเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมไปถึงวัฒนธรรม และวิถีของผู้คน และชุมชน

๒. ความหลากหลายในแง่ของผู้แสดง ได้แก่ ภาครัฐ องค์กรสื่อ องค์กรการสื่อสาร ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคกลุ่มองค์กรประชาสังคม และภาครัฐ

๓. ความหลากหลายในช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ สื่อมวลชน สื่อชุมชน สื่อทางเลือก สื่อใหม่ และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อบุคคล สื่อกิจกรรม เป็นต้น^{๑๐}

นอกจากนี้ วลักษณ์กมล จ่างกมล ยังได้ทำการขยายความในประเด็นเรื่อง “สื่อเพื่อสันติภาพ” ในการเสวนาหัวข้อ “บทบาทสื่อในพื้นที่อ่อนไหวต่อความมั่นคง” ว่าเป็นแนวคิดใหม่ของคนทำสื่อที่ไม่ได้จำกัดเฉพาะสื่อมวลชน แต่มีความหมายถึงวิชาชีพ และการสื่อสารโดยรวมด้วย ซึ่งสื่อเพื่อสันติภาพมุ่งปฏิรูปประเด็นต่างๆ ดังนี้

๑. ปฏิรูปแนวคิดการประเมินคุณค่าข่าวแบบใหม่ ไม่ใช่ยึดติดกับเหตุการณ์เชิงลบ
๑๐ ข้อ ตามคุณค่าข่าวแบบเดิม แต่จะมีการประเมินผลกระทบจากความรุนแรงด้วย

^{๑๐} อ้างแล้ว ในหน้า ๑๗

๒. ปฏิรูปหรือออกแบบวิธีการนำเสนอข่าวใหม่ พิจารณาการเลือกแหล่งข่าวไม่จำเป็นต้องเป็นข้าราชการระดับสูง หรือผู้อาวุโสในหมู่บ้าน แต่ทุกคนสามารถเป็นแหล่งข่าวได้

๓. ปฏิรูปการใช้ภาษา ไม่จำเป็นต้องสร้างความตื่นเต้น หรือสะท้อนความรู้สึกของคนเขียนข่าวที่ไม่ใช่การอธิบายเหตุการณ์

๔. ปฏิรูปเป้าหมายในการนำเสนอข่าว ไม่ใช่แค่เสนอเพราะเป็นข่าวที่ขายได้ แต่มีเป้าหมายนำไปสู่กระบวนการสร้างสันติภาพ

นอกจากนี้ ยังควรมีการนำหลัก “สามไม่” ในการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพ อันได้แก่

๑. ไม่เน้นเหตุการณ์เฉพาะหน้าเหตุใดเหตุหนึ่ง เพราะสันติภาพเป็นกระบวนการที่ใช้เวลา

๒. ไม่ยึดติดคุณค่าข่าวแบบดั้งเดิม

๓. ไม่เป็นอุปสรรคในกระบวนการสันติภาพเสียเอง^{๑๑}

๒.๑.๕ กรณีศึกษาการศึกษาการรายงานข่าวสันติภาพ

๑) ประเด็นความรุนแรงในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้

ตัวอย่างที่เห็นได้จากการรายงานข่าวสันติภาพ สมัชชา นิลปัทม์ และรุ่งรวี เฉลิมศรี ภิญโญรัช ได้ทำการศึกษา “วาทกรรมสื่อมวลชนในกระบวนการสร้างสันติภาพสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒๕๕๖” พบว่า การรายงานข่าวของสื่อกระแสหลักคือช่อง ๓ และไทยพีบีเอส พยายามที่จะกุมทิศทางข่าวสารให้กระบวนการพูดคุยสันติภาพดำเนินต่อไปได้ โดยส่วนหนึ่งให้พื้นที่การสื่อสารจากภาครัฐเนื่องจากสามารถเข้าถึงแหล่งข่าว และข้อมูลได้ง่ายกว่าฝั่งบีอาร์เอ็น ซึ่งสื่อมวลชนไทยยังคงเข้าถึงได้ยาก พบด้วยว่าสื่อกระแสหลักมีท่าทีในการตรวจสอบหรือสังเกตต่อกระบวนการสันติภาพ และมีท่าทีรักษามผลประโยชน์ของรัฐ แต่ก็มีคามอ่อนไหวต่อวาทกรรม “แบ่งแยกดินแดน” มากเป็นพิเศษ การนำเสนอวาทกรรมการพูดคุยสันติภาพจึงถูกอ้างอิงภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญเพื่อสร้างความชอบธรรม และไม่ขัดต่อกฎหมายรัฐ นอกจากนี้ การสื่อสารในพื้นที่สาธารณะของกลุ่มภาคประชาสังคม ในพื้นที่เว็บล็อกของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ พบความตื่นตัวอย่างยิ่งของภาคประชาคมที่สนใจในการใช้กระบวนการสันติภาพในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในภาคใต้ ช่วงเวลาดังกล่าวก่อให้เกิดกลุ่มบล็อกเกอร์ หน้าใหม่และมีชื่อเสียงขึ้นหลายคน โดยบางคนแสดงความคิดเห็นและท่าทีเห็นด้วย แต่บางคนก็แสดงความลังเลสงสัย ไม่สนับสนุน วิพากษ์วิจารณ์กระบวนการพูดคุยสันติภาพ พบการแย่งระหว่างกันอย่างชัดเจนจนพัฒนากลายเป็นพื้นที่ของการสนทนาในประเด็นสันติภาพ ที่ทุกคนสามารถสื่อสารความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้โดยเสรี ซึ่งเมื่อมีการถกเถียงมากขึ้นเท่าไรก็พบว่า เกิดวาทกรรมในพื้นที่ดังกล่าวคือ ๑) สันติภาพ ๒) สันติวิธี ๓) ประคับประคอง

^{๑๑} ปกรณ์ พึ่งเนตร, จากสื่อสงครามสู่สันติภาพ พลวัตข่าวไฟใต้กับบทบาทใหม่ของสื่อประชาสังคม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.isranews.org/content-page/67-south-slide/24395.24395.html>, [๒ ธันวาคม ๒๕๖๑].

กระบวนการสันติภาพ และ ๔) พื้นที่กลาง ท่ามกลางความขัดแย้ง นอกจากนี้ ยังพบบทบาทใหม่ในฐานะพื้นที่สาธารณะ เพื่อเตรียมการเปลี่ยนแปลงความขัดแย้ง (Conflict Transformation) ที่สำคัญในอนาคต^{๑๒}

สุณัย ผาสุก กล่าวนำใน “สื่อเพื่อสันติภาพ” ในการเสวนาหัวข้อ “บทบาทสื่อในพื้นที่อ่อนไหวต่อความมั่นคง” ว่า บทบาทของสื่อในพื้นที่อ่อนไหวอย่างสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สื่อส่วนใหญ่ โดยเฉพาะสื่อกระแสหลักยังคงเน้นการนำเสนอข่าวในรูปแบบของ war journalism หรือ การรายงานข่าวที่เน้นความรุนแรง โดยมี ๓ ดัชนีชี้ที่สำคัญ คือ ๑) การใช้ภาษาแสดงอารมณ์ความรู้สึกเกินจริง ๒) การใช้ภาษาที่แสดงถึงความเป็นผู้ร้าย และ ๓) การใช้ภาษาที่แสดงถึงการตกเป็นเหยื่อ ทำให้รู้สึกเวทนาสงสาร นอกจากนี้ สื่อส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับแหล่งข่าวภาครัฐ และผู้นำในพื้นที่ ซึ่งมีสถานะอำนาจผูกพันกับรัฐ^{๑๓}

ปราโมทย์ พรหมอินทร์ ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของสื่อในการรายงานข่าวสันติภาพ การเสวนาหัวข้อ “บทบาทสื่อกับการพูดคุยเพื่อสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้” ว่า สื่อมวลชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการถ่ายทอดเรื่องราวดีๆ ในพื้นที่ออกสู่สายตาสังคมภายนอกเพื่อให้ความเชื่อมั่น สื่อเป็นตัวเชื่อมที่ต้องเรียนรู้ และเข้าใจกระบวนการสันติภาพ รู้ปัญหาที่แท้จริง รู้จุดที่ทำให้เกิดปัญหา รู้ความต้องการของประชาชน และขบวนการของผู้ก่อเหตุรุนแรง และสามารถสร้างสมดุลข่าวสารได้อย่างแท้จริง

ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี ได้ให้ความเห็นในการเสวนาหัวข้อ “บทบาทสื่อกับการพูดคุยเพื่อสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้” ว่า สิ่งท้าทายที่สื่อมวลชนจะต้องทำให้ได้คือ ๑)การยอมรับความเห็นต่าง ๒)คำวิจารณ์ในกรอบเหตุผล ๓)การพูดคุยต้องเดินไปในบรรยากาศที่ดี ๔)สร้างพื้นที่สาธารณะอย่างต่อเนื่อง ๕)สร้างความเข้าใจร่วมกัน เพื่อให้ภูมิทัศน์ข่าวสารเดินไปข้างหน้า สิ่งเหล่านี้ เป็นสัญญาณเชิงบวกในการก้าวไปของการพูดคุยสันติภาพรอบใหม่^{๑๔}

๒) ประเด็นการสื่อสารออนไลน์เพื่อสันติภาพเชิงพุทธ

สราญ สมพงษ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการสื่อสารเพื่อสันติภาพในสื่อออนไลน์ ตามแนวพุทธสันติวิธี : กรณีศึกษาเว็บไซต์หนังสือพิมพ์คมชัดลึก” พบว่า หลักการสื่อสารเพื่อสันติภาพตามแนวทางพุทธสันติวิธีคือ หลักการใช้ “วาจาสุภาสิต” มีองค์ประกอบ ๕ ประการ คือ เหมาะกาล จริง ไพเราะ ประสานประโยชน์ และประกอบด้วยเมตตา โดยมีองค์ประกอบที่สอดคล้องกับหลัก “วาจาสุภาสิต” แต่มีจุดเด่นคนละมิติ โดยสื่อออนไลน์ มีจุดเด่นด้านมิติเวลาต้องฉับไวทันที มุ่งกระจายข้อมูล ในขณะที่การสื่อสารเพื่อสันติภาพ มีจุดเด่นด้านมิติของการมี

^{๑๒} สมัชชา นิลปัทม และรุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช, “วาทกรรมสื่อมวลชนในกระบวนการสร้างสันติภาพสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒๕๕๖”, รายงานวิจัย, (กลุ่มมีเดีย อินไซด์เอ้าท์: องค์การเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา, ๒๕๕๖), หน้า ๑๓๓ - ๑๓๕.

^{๑๓} อ้างแล้วในหน้า ๒๕

^{๑๔} อ้างแล้วในหน้า ๒๓

ส่วนร่วมสร้างประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งเว็บไซต์ของหนังสือพิมพ์คมชัดลึก ได้ทำการสื่อสารตามหลักโมเดล “๑๔ ส. สื่อเพื่อสันติภาพเชิงพุทธ” อันได้แก่

๑. สื่อสารสาระ คือ การสื่อสารที่ตรงกับความเป็นจริง ข้อเท็จจริงตรวจสอบอย่างถี่ถ้วนก่อนนำเสนอ ถูกต้องแม่นยำ ครบถ้วน สมดุล โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความตรงไปตรงมา เป็นกลาง ไร้อคติ ให้ความเป็นธรรมต่อผู้ถูกกล่าวหา ให้โอกาสได้ตอบในโอกาสแรกที่ทำได้โดยเอาใจเขามาใส่ใจเราในสถานการณ์เดียวกัน

๒. สืบสานสัมพันธ์ คือ การสื่อสารด้วยภาษาที่สั้น กระชับ เร้าใจ สุกภาพ ไม่หยาบ โหลน ไม่สร้างวาทกรรมให้เกิดความเกลียดชัง มีความกระจ่างชัดเจนในการเขียน

๓. สมัยสมพงษ์ คือ การสื่อสารที่เหมาะสมกับกาลเวลา เมื่อมีเนื้อหาสาระที่มีองค์ประกอบครบทั้งความจริงแท้ และมีประโยชน์ครบถ้วนแล้ว เวลาเหมาะสมว่าคนจะพอใจ หรือไม่พอใจก็ต้องนำเสนอ พร้อมรู้จักพอ รู้จักรอ และรู้จักประมาณ ไม่นำเสนอหากจะส่งผลกระทบ

๔. สังคมสุขสำราญ คือ สื่อสารที่มุ่งให้เกิดประโยชน์สันติสุขต่อสังคมโดยรวมในรูปแบบการเปิดพื้นที่สาธารณะให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ใช้พื้นที่ และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา แทนที่จะเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ และรายงานสถานการณ์เท่านั้น

๕. สร้างสรรค์สันติ คือ ผู้ส่งสารมีพื้นฐานจิตที่มีเมตตา มีความเข้าใจเกี่ยวกับสันติภาพเป็นอย่างดี พร้อมกระจายความเข้าใจนั้น ไปสู่สังคมในระดับต่างๆ พร้อมตั้งมั่นอยู่ในจริยธรรมสื่อเป็นสำคัญ^{๑๕}

๓) การรายงานข่าวที่มีประเด็นสร้างผลกระทบต่อสาธารณะ

สุกัลักษณ์ กาญจนขุนดี บรรยายเกี่ยวกับบทบาทการประชุมเชิงปฏิบัติการ “วิเคราะห์และพัฒนาประเด็นข่าวเพื่อสร้างผลกระทบต่อสาธารณะ” เกี่ยวกับการสื่อสารและการสร้างสันติภาพ แนวทางในการแก้ไขปัญหา Information Operation (IO) ที่เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกตัดตอน ล่อลวง หรือปล่อยข่าวลวง เพื่อเบี่ยงเบนความเข้าใจของสังคม ทำให้เกิดความไขว่เขวจากการรับฟังข้อมูลเพียงบางส่วน เพื่อสร้างความชอบธรรม หรือสนับสนุนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ

(๑) ทำให้สิ่งที่ไอโอกล่าวถึงกลายเป็นเรื่องเหลวไหลหรือดูตลก เช่น การเขียนการ์ตูนล้อเลียน

(๒) การค้นหาความจริงมาชี้แจง เช่น สื่อต้องมีความเป็นกลาง นำเสนอความจริงมากที่สุด เขียนรายงานอย่างที่มันเป็นไปไม่ใช่อย่างที่อยากให้เป็น ถ้าหากมีกรณีพาดพิงถึงใคร สื่อต้องตามไปสัมภาษณ์คนนั้น และ

^{๑๕} สำราญ สมพงษ์, “ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการสื่อสารเพื่อสันติภาพในสื่อออนไลน์ ตามแนวพุทธสันติวิธี : กรณีศึกษาเว็บไซต์หนังสือพิมพ์คมชัดลึก”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๐) : ๑๕๑-๑๕๒.

(๓) กรณีถูกโจมตีส่วนตัว ผู้ถูกโจมตีต้องตอบโต้ เช่น ร้องเรียนไปยังหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น^{๑๖}

ทั้งนี้การสื่อสารเพื่อสันติภาพปัจจุบันนับว่าเป็นอีกสาขาวิชาที่มีผู้สนใจศึกษาที่ไม่ใช่เฉพาะว่าต้องเป็นนักข่าวหรือสื่อ ดังที่ **ปวิษฐา ชนะการ** ได้เสนอบทความเรื่อง “การสื่อสารเพื่อสันติภาพ : แนวคิดและข้อเสนอสำหรับการออกแบบหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษา คณะวิทยาการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี” ผลวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เล็งเห็นถึงความจำเป็นในการเรียนรู้ทักษะการสื่อสารรูปแบบใหม่ๆ ในการทำงานด้านสันติภาพ โดยองค์ความรู้สำคัญที่ภาคประชาชนต้องเรียนรู้เพิ่มเติมได้แก่ ๑) การสื่อสารการตลาดเชิงสังคม (Social marketing communication) ๒) การรณรงค์เชิงสังคม (Social campaign) ๓) การสื่อสารภาคพลเมืองผ่านกิจกรรมและการใช้สื่อใหม่ เพื่อเปิดพื้นที่การสื่อสารภาคประชาชนและประคับประคองกระบวนการสันติภาพให้มีความต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมาย^{๑๗}

โดยสรุป การรายงานข่าวเชิงสันติภาพจะเกิดขึ้นมาได้สำเร็จ สิ่งที่สำคัญคือกระบวนการเตรียมการเพื่อรายงานข่าว โดยตระหนักถึงหน้าที่สำคัญคือ การสร้าง “สมดุล” ของข่าวสารบนพื้นฐานของ “ความจริง” และ “ความเป็นธรรม” ไม่ให้เอนเอียงไปในทิศทางหนึ่งทิศทางใด หรือเอนเอียงไปในทางที่ก่อให้เกิดความรุนแรงต่อสังคมส่วนร่วม นอกจากนี้ นักสื่อสารมวลชนควรเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาจากเหตุการณ์ดังกล่าว เพื่อทำให้เกิดกระบวนการสันติภาพได้อย่างแท้จริง

๒.๑.๒ แนวคิดการสื่อสารอย่างสันติ (Non-Violence Communication)

Marshall Rosenberg นักจิตวิทยาคลินิกชาวยิว ได้คิดค้น แนวคิดการสื่อสารอย่างสันติ หรือ Non-Violence Communication (NVC) ด้วยความสงสัยว่า สาเหตุที่ทำให้คนตัดขาดจากความ “กรุณา” แล้วหันไปใช้ความรุนแรงกับคนอื่น ในขณะที่เดียวกันทำไมบางคนถึงสามารถคงความกรุณาเอาไว้ได้ แม้ตัวเองจะถูกทำร้าย หลังจากทำการศึกษาศาสนาหลักของโลกทั้ง ๗ ศาสนา พบว่าทุกศาสนาสอนมนุษย์ให้มีความกรุณาเป็นพื้นฐาน และการสื่อสารเป็นสาเหตุสำคัญ ที่ทำให้มนุษย์ตัดขาดจากความกรุณา จึงได้ทำการพัฒนา แนวคิดการสื่อสารอย่างสันติขึ้นมา เพื่อช่วยให้มนุษย์สามารถเข้าถึงความกรุณาได้ผ่านการสื่อสาร โดยสังเกตว่า เวลาที่มนุษย์ทำการสื่อสารระหว่างกัน ผู้ส่งสารจะทำการสื่อสารกับตัวเองด้วย โดยมีหลักสำคัญ ๔ ประการ ในการสื่อสารกับตนเอง ดังนี้

๑. มนุษย์ทุกคนมีความกรุณาเป็นพื้นฐาน ไม่ว่าสิ่งใดที่ตนเองทำไป
๒. การกระทำของมนุษย์ เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการบางอย่าง

^{๑๖} ประชาไทย, เรียนรู้ปฏิบัติการข่าวสาร-สื่อสงครามและสันติภาพ จากสัญลักษณ์ กาญจนขุนดี, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2015/12/63180>, [๒ ธันวาคม ๒๕๖๑].

^{๑๗} ปวิษฐา ชนะการ, “การสื่อสารเพื่อสันติภาพ : แนวคิดและข้อเสนอสำหรับการออกแบบหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษา คณะวิทยาการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี”, วารสารวิทยบริการ, ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๑) : ๑๕๘.

๓. ใส่ใจ และให้คุณค่ากับความต้องการของทุกฝ่าย หรือทุกคน แต่ไม่จำเป็นต้องตอบสนองความต้องการ

๔. ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ก่อนที่จะทำการแก้ปัญหา^{๑๘}

กัญญา ลิขณสุทธิ กล่าวถึงการสื่อสารอย่างสันติว่า เป็นเครื่องมือสำหรับการเข้าใจตนเอง และผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง รวมทั้งสามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ชุมชน องค์กรเพื่อสังคม หรือองค์กรธุรกิจ โดยการสื่อสารอย่างสันติ มีหลักความกรุณาเป็นพื้นฐาน หัวใจหลักคือ การกระทำทุกอย่างของมนุษย์นั้น เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการเบื้องต้น เมื่อเรามีความเข้าใจ และรับรู้ความต้องการของทุกฝ่ายในปัญหาความขัดแย้ง เราสามารถทั้งแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีได้^{๑๙}

ไพรินทร์ โชติสกุลรัตน์ ได้กล่าวว่ามนุษย์ทุกคนมีความเมตตากรุณาเป็นพื้นฐาน คนเราไม่ได้เป็นคนเลวร้าย หรือมีความต้องการที่จะทำความรุนแรงกับคนอื่นมาตั้งแต่เกิด แต่ความรุนแรงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาภายหลัง เพราะมันสั่งสมอยู่ในวัฒนธรรม และทุกคนค่อยๆ ซึมซับเข้ามา จนกระทั่งนำมาสู่การกระทำรุนแรงใส่กัน บางทีอาจไม่เจตนาหรือไม่ทันนึกคิด ซึ่งการสื่อสารมักเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์ตัดขาดจากความกรุณา ดังนั้น การสื่อสารอย่างสันติ จึงเป็นเสมือนยาสามัญประจำบ้าน เหมาะสำหรับการใช้ในชีวิตประจำวันของเราทุกคน สามารถเรียนรู้ได้ง่าย นำไปประยุกต์ใช้ได้ ช่วยปรับเปลี่ยนวิธีที่เราไปมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ครอบครัว เพื่อร่วมงาน เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันได้ดียิ่งขึ้น^{๒๐}

ไพรินทร์ โชติสกุลรัตน์และวริศรา มีภาณี ได้ให้ความหมายของ การสื่อสารอย่างสันติ (Non-violent Communication) ว่าเป็นทักษะการสื่อสารที่มุ่งเน้นการดูแลความสัมพันธ์ก่อนการแก้ไขปัญหา และมีรากฐานสำคัญที่หยั่งลึก ไปสู่การทำความเข้าใจตัวเองของผู้ฝึกฝน เป็นการสื่อสารที่มุ่งตรงไปสู่การสื่อความรู้สึก และความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ พร้อมไปกับการแสวงหาความเข้าใจในคู่สื่อสารอีกฝ่าย^{๒๑}

ปฐมมาศ โชติบัณ กล่าวว่า การสื่อสารอย่างสันติสามารถสื่อสารได้หลายระดับ ทั้งในการทำความเข้าใจตนเอง สร้างสันติในครอบครัว ในสถานที่ทำงาน ประสานรอยร้าวระหว่างความสัมพันธ์ทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม ชุมชน ไปจนถึงการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในระดับสังคม การ

^{๑๘} Marshall Rosenberg, *Non-Violence Communication Language of Life*, (Puddle Dancer Press, 2003), p.7-13

^{๑๙} กัญญา ลิขณสุทธิ, “การสื่อสารอย่างสันติ”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://semsikkha.org/2019/nvc-curriculum/> [๒ ธันวาคม ๒๕๖๑]

^{๒๐} ไพรินทร์ โชติสกุลรัตน์, *การใช้ชีวิตบนโลกที่เต็มไปด้วยคำพูดแสบ และความรุนแรง ด้วยแนวคิดการสื่อสารเพื่อสันติ*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://adaybulletin.com/talk-guest-nonviolent-communication/18135> [๒ ธันวาคม ๒๕๖๑].

^{๒๑} ไพรินทร์ โชติสกุลรัตน์ และวริศรา มีภาณี, “การสื่อสารอย่างสันติในครอบครัว”, เอกสารสรุปการฝึกอบรมหลักสูตรเรื่องการสื่อสารอย่างสันติ, (ศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ). (อัสสาเนา)

สื่อสารอย่างสันติเป็นเครื่องมือที่ช่วยบ่มเพาะความกรุณาขึ้นในใจเรา และช่วยให้การมองชีวิตของเราเปลี่ยนแปลงไปอย่างลึกซึ้ง การสื่อสารอย่างสันติ คือ ภาษาแห่งความกรุณา เป็นการสื่อสารที่ผู้พูดจะรับผิดชอบต่อความรู้สึกของตนเองโดยเชื่อมโยงว่า ความรู้สึกนั้นเกิดจากความต้องการใดที่ได้รับการตอบสนอง หรือไม่ได้รับการตอบสนอง ผู้พูดจะปล่อยวางการตัดสินใจ การวิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่นลง รวมทั้งพยายามทำความเข้าใจอีกฝ่ายว่าเขาารู้สึกอย่างไร และต้องการอะไร การเข้าถึงความต้องการนี้เอง เป็นหัวใจที่สำคัญ ที่ช่วยให้เราเข้าใจคนอื่นอย่างลึกซึ้ง และเมื่อนำไปปฏิบัติในสถานการณ์จริง ก็จะช่วยคลี่คลายความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ไพรินทร์ โชติสกุลรัตน์ กล่าวถึงหลักการของแนวคิดการสื่อสารอย่างสันติ เอาไว้ ๔ ประการ ได้แก่ ๑) การสังเกต ๒) การรู้สึก ๓) การหาความต้องการที่แท้จริง และ ๔) การขอร้อง ซึ่งความรุนแรงในการสื่อสารส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากปฏิกิริยาที่เราอยากตอบโต้ทันทีทันใด เราไม่ทันคิดว่าพูดแบบนั้นไปเพราะอะไร เรารับรู้อะไรเข้ามา เราก็แสดงออกไป พอเราอยากจะไปกล่าวหาใคร อยากล้อเลียนใคร ก็ให้ย้อนกลับมาพิจารณาตัวเอง ฉันเห็นอะไร ฉันได้ยินอะไร การสื่อสารอย่างสันติ เป็นความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) สามารถเกิดขึ้นได้ โดยเมื่อประสบกับปัญหาต่างๆ ให้นำการสื่อสารอย่างสันติ มาใช้ โดยการสังเกต รู้สึกหาความต้องการ และร้องขอ ว่าตนเองรู้สึกอะไร และต้องการอะไร ซึ่งเป็นคำถามที่หลายคนไม่เคยถามตัวเอง ทำให้เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบอัตโนมัติกับปัญหา โดยผ่านขั้นตอนดังต่อไปนี้^{๒๒}

๑. การสังเกต ในการพูดคุยกันเมื่อเรารับรู้อะไรเข้ามาก็จะเกิดการตีความ ซึ่งการสื่อสารอย่างสันติ สอนให้เราไม่ด่วนตีความ แต่ให้เริ่มถกเถียงทันที ทำการสังเกตคำพูด โดยไม่ต้องด่วนรีบสรุปตีความ

๒. การรู้สึก ตรวจสอบความรู้สึกของตนเอง เมื่อได้ยินที่คนอื่นพูดแล้วตนเองรู้สึกอย่างไร

๓. การหาความต้องการที่แท้จริง ว่าโดยลึกๆแล้ว ตัวเราต้องการอะไรในการพูดคุยหาความรู้สึกในทางบวก แปลว่าความต้องการได้รับการตอบสนองแล้ว แต่หากเกิดความรู้สึกทางลบหมายความว่ามีความต้องการบางอย่างไม่ได้รับการตอบสนอง จึงต้องพิจารณาว่านั่นคือ ความต้องการอะไรกันแน่

๔. การขอร้อง มองหาวิธีการที่เราต้องทำอะไร จึงจะตอบสนองความต้องการนั้นได้ ถ้าคุณมีความมั่นใจในตัวเอง คุณก็จะคิดว่าไม่เป็นไร อีกฝ่ายเพียงแค่พูดหยอกล้อ แต่ถ้าขาดความมั่นใจในตนเอง และกำลังต้องการได้รับความมั่นใจ ก็สามารถทำการสื่อสารเพื่อให้อีกฝ่ายทราบ

^{๒๒} ปฐมามาศ โชติบัณฑิต, “การสื่อสารอย่างสันติเพื่ออยู่ร่วมกันบนความหลากหลาย”,วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและสาธารณสุขภาคใต้ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑,(มกราคม – เมษายน ๒๕๕๘) : ๗๙

ว่า ตนเองไม่ชอบการสื่อสารในลักษณะดังกล่าว เพื่อให้เกิดการปรับปรุงในการสื่อสารระหว่างกันที่ดีมากยิ่งขึ้น^{๒๓}

พินิจทอง แมนสุมิตรชัย ได้ทำการศึกษา “รูปแบบการสื่อสารอย่างสันติเชิงพุทธจิตวิทยา” ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารอย่างสันติตามหลักจิตวิทยานับเป็นการสื่อสารที่เริ่มต้นมาจากจิตใจภายในของผู้ที่ต้องการจะสื่อสาร ซึ่งเป็นไปในลักษณะที่สอดคล้องในตนเอง ไม่มีการแบ่งแยกภายในใจ ซึ่งรูปแบบที่ส่งเสริมให้เกิดการสื่อสารอย่างสันติตามหลักการของมาร์แชล โรเซนเบิร์ก ประกอบด้วย การสังเกต รู้สึก ต้องการ ขอร้อง และความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของตนเอง และผู้อื่น ซึ่งการสื่อสารอย่างสันติตามหลักพระพุทธศาสนามุ่งให้ผู้ส่งสาร และผู้รับสารทำการสื่อสารบนพื้นฐานของการมีความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งรูปแบบที่ส่งเสริมให้เกิดการสื่อสารอย่างสันติในพระพุทธศาสนาเถรวาท ประกอบด้วย การส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของบุคคลจากภายใน สู่ภายนอก เพื่อยังประโยชน์ให้เกิดทั้งสองฝ่าย รวมทั้งประโยชน์ตน และประโยชน์ส่วนรวม^{๒๔}

อรรถพงศ์ ถนิมพาสน์ ได้แสดงถึงรูปแบบของการสื่อสารที่เป็นอุปสรรคต่อการแสดง ความเข้าใจ ที่นำไปสู่การขัดขวางกระบวนการสื่อสารอย่างสันติ เอาไว้ว่ามีปัจจัยดังต่อไปนี้ ๑) แนะนำ ๒) เรื่องตัวเองสำคัญกว่า ๓) สั่งสอน ๔) ปลอบใจ ๕) เล่าเรื่อง ๖) หยุดอีกฝ่ายหนึ่ง ๗) ให้ความสงสาร ๘) วิเคราะห์ ๙) อธิบายตัวเอง ๑๐) แก้อไข ๑๑) ชู ๑๒) ตัดสิน ๑๓) เยาะเย้ย ๑๔) เปียงเบนและ องค์ประกอบของการสื่อสารอย่างสันติที่สำคัญ คือ ๑) การสังเกต ด้วยการฟังอย่างตั้งใจ การฟัง เป็นพลังสำคัญในการเจรจา และการไม่ฟัง ทำให้ไม่รู้ปัญหาที่จะให้แก่ ๒) เข้าใจความรู้สึก ใส่ใจ เข้าใจความต้องการ ๓) เข้าใจความต้องการ ให้อีกฝ่ายได้พูด ให้เวลาเขาได้พูด และ ๔) การขอร้อง^{๒๕}

^{๒๓} ไพรินทร์ โชติสกุลรัตน์, “การใช้ชีวิตบนโลกที่เต็มไปด้วยคำพูดแกลบ และความรุนแรง ด้วยแนวคิดการสื่อสารเพื่อสันติ”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://adaybulletin.com/talk-guest-nonviolent-communication/18135> [๒ ธันวาคม ๒๕๖๑]

^{๒๔} พินิจทอง แมนสุมิตรชัย, “รูปแบบการสื่อสารอย่างสันติเชิงพุทธจิตวิทยา”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓, (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๗๖-๗๗.

^{๒๕} อรรถพงศ์ ถนิมพาสน์, “การสื่อสารด้วยใจคลายวิกฤต”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://slideplayer.in.th/slide/3008071/> [๒ ธันวาคม ๒๕๖๑].



แผนภาพที่ ๒.๑ : หลักการสื่อสารอย่างสันติ^{๒๖}

โดยสรุป การสื่อสารอย่างสันติ คือ กระบวนการถอดรหัสสารของนักสื่อสารมวลชน ผ่านการสื่อสารภายในตนเองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ผ่านขั้นตอนที่สำคัญ ๔ ประการ คือ

๑. การสังเกต ด้วยการรายงานข่าวต่อเหตุการณ์ ผ่านการบรรยายสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เฉพาะเจาะจง และเป็นกลาง ด้วยการแยกแยะ ประเมิน และตีความ โดยปราศจากอคติ

๒. การรู้สึก ด้วยการรายงานข่าวต่อเหตุการณ์ ด้วยประสบการณ์ของตนเอง โดยไม่กล่าวโทษฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจ และความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดขึ้นได้อย่างง่ายดายมากยิ่งขึ้น

๓. การหาความต้องการที่แท้จริง ด้วยการรายงานข่าวโดยความเป็นกลาง และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เห็นความเป็นมนุษย์ หรือความทุกข์ยากลำบาก ความจำเป็นของอีกฝ่าย เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกัน ว่าแต่ละฝ่ายมีความต้องการอะไร

๔. การขออภัย ด้วยการรายงานข่าวเพื่อขออภัยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เข้ามาช่วยเหลือกันเพื่อแก้ไขปัญหา โดยพร้อมที่จะได้รับการปฏิเสธ ไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง กับเหตุการณ์ และพร้อมที่จะยังคงดำเนินการรายงานข่าวต่อไป โดยใช้ภาษาที่เป็นรูปธรรม ชัดเจน

^{๒๖} ไพริน โชติสกุลรัตน์ , การสื่อสารอย่างสันติ คู่มือสื่อสารเพื่อสานสัมพันธ์และแก้ไขความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์, (กรุงเทพ : เสริมศึกษาลัย), ๒๕๕๔.

และปฏิบัติได้จริง โดยปราศจากการออกคำสั่ง เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ รู้สึกว่าตนเองกำลังถูกบังคับ

ขั้นตอนเหล่านี้ จะช่วยทำให้นักสื่อสารมวลชน เกิดความ “กรุณา” ขึ้นภายในจิตใจ ควบคู่ไปกับความพยายามในการระลึกถึงจิตใจของอีกฝ่าย ด้วยการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ก่อนที่จะทำการส่งสารเหล่านั้นต่อไปยังมวลชนผู้รับสาร ถ้าหากนักสื่อสารมวลชน สามารถถอดรหัสสารในตนเอง ได้ตามแนวคิดการสื่อสารอย่างสันติ ถูกต้องครบถ้วน โดยที่ข่าวสารเหล่านั้น ไม่ถูกแปลงให้เปลี่ยนไป เพราะ “อคติ” หรือ “เจตนาที่ผิด” ข่าวสารเหล่านั้น ไม่เป็นการชี้้นำให้เกิดความขัดแย้งในสังคม และยังเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนร่วมในการช่วยคลี่คลายความขัดแย้ง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุป การสื่อสารอย่างสันติ เป็นหลักการเผชิญหน้ากับอารมณ์ และอคติ ภายในจิตใจของตัวเอง ที่เกิดขึ้นต่อเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่ง แล้วทำการเปลี่ยนให้กลายเป็นความเข้าใจ เห็นใจ หรือความกรุณาต่อคู่สนทนา ซึ่งเป็นการป้องกันความขัดแย้ง ตั้งแต่ภายในจิตใจของตนเอง และช่วยสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้างได้เป็นอย่างดีมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงช่วยสร้างทางออกในการรับมือกับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นแล้วในสังคมได้อย่างสร้างสรรค์

๒.๑.๓ แนวคิดเกี่ยวกับสื่อใหม่ (New Digital Media / NDM)

ปัจจุบันการสื่อสาร เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญอย่างมากในการดำรงชีวิตของมนุษย์ให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข ซึ่งการสื่อสารมีองค์ประกอบพื้นฐาน ได้แก่ ผู้ส่งสาร (Sender) สาร (Message) สื่อ (Channel) และ ผู้รับสาร (Receiver) โดย “สื่อ” เป็นส่วนประกอบที่มีความสำคัญอย่างมาก เมื่อเทคโนโลยีได้รับการพัฒนามากขึ้นตามเวลาที่ผ่านมา การสื่อสารเอง ก็ได้รับการพัฒนามากขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็นการสื่อสารที่ทันสมัย เกิดการสื่อสารมวลชนขึ้น เพื่อรายงานข่าวสารสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ให้กับมวลชนในสังคมได้รับทราบพร้อมกันเป็นจำนวนมาก ผ่านทางช่องทางต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ เป็นต้น แต่เมื่อมีการก้าวเข้ามาของเทคโนโลยี “อินเทอร์เน็ต” ก็ดูเหมือนว่า มันจะทำการปฏิวัติวงการสื่อสารมวลชนของประเทศไทย ในการรายงานข่าวสารด้วยความสะดวกสบาย และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้สื่อเก่า หรือที่คุ้นเคยคือการผลิตสื่อผ่านช่องทางโทรทัศน์ วิทยุ สิ่งพิมพ์ เป็นต้น โดยมีผู้ผลิตข่าว หรือผู้ทำหน้าที่สื่อเป็นผู้กรองเนื้อหาและกำกับด้วยองค์กรสื่อ แต่ปัจจุบันมีสื่อใหม่ที่เป็นการใช้เทคโนโลยีและช่องทางการสื่อสารที่ขยายผลวงกว้างด้วยอาศัยความทันสมัยและการเชื่อมต่อเครือข่ายการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต เกิดกระแสการหลอมรวมสื่อทำให้ผู้ผลิตสื่อต้องผันตัวและพัฒนาการผลิตสื่อใหม่ซึ่งเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค แนวคิดสื่อใหม่กับการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพจึงเป็นประเด็นที่ต้องศึกษาทำความเข้าใจ

๑) ความหมาย และองค์ประกอบของสื่อใหม่ (New Media)

สฤณี อาชวานันทกุล กล่าวถึง การหลอมรวมสื่อ (Media Convergence) ว่า พัฒนามาจากโทรทัศน์ กับคอมพิวเตอร์ ไปถึงสมาร์ตโฟน โดยจะไม่มีมีความแตกต่างกันอีกต่อไป เป็นการหลอมรวมทั้ง “สื่อ” และ “อุปกรณ์” ท้องเนียบบนทีวีได้ ดูทีวีในคอมพิวเตอร์และสมาร์ตโฟนได้

และในเมื่อธรรมชาติของเน็ต(New Media)กับ สื่อดั้งเดิม(Old Media) แตกต่างกัน การหลอมรวมสื่อ จึงหลอมรวมตั้งแต่กระบวนการผลิตเนื้อหา ถึงกระบวนการเสพ

ทั้งนี้ระบบนิเวศใหม่ของสื่อ ประกอบไปด้วยชุมชนออนไลน์ พุดคุยและ “ขยาย” เรื่องราวที่สื่อกระแสหลักสร้าง ชุมชนเหล่านี้ยังผลิตสื่อแบบมีส่วนร่วม รายงานข่าวจากฐานราก แลกเปลี่ยนความเห็น และตรวจสอบข้อเท็จจริง สื่อกระแสหลักสามารถใช้เนื้อหาของชุมชนเหล่านี้ เป็นประโยชน์ ในฐานะแหล่งข่าว ไอเดียทำข่าวและ cross-check ข้อมูล ทั้งนี้บทบาทสื่อ “มืออาชีพ” ในระบบนิเวศใหม่ต้อง “ทำหน้าที่” ให้ดีกว่าเดิม (นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ น่าสนใจ เข้าถึงง่าย) ต้อง “อยู่รอดเชิงธุรกิจ(เผยแพร่เนื้อหาได้อย่างกว้างขวาง และทำรายได้จากนิว มีเดียได้) เรื่องที่ทำหาคือจะทำทั้งสองบทบาทพร้อมกันได้อย่างไร^{๒๗}

ความท้าทายในระบบนิเวศใหม่ของสื่อ มีทั้งความเป็นส่วนตัว”ในพื้นที่สาธารณะ “ข้อมูลส่วนบุคคล ความเร็วและความลึก ความจริง(Authenticity) ความเป็นภววิสัย อคติ ลิขสิทธิ์ และการให้เครดิต ไปจนถึงพื้นที่ส่วนตัว และพื้นที่สาธารณะของนักข่าว

Burnett และ Marshall ได้ให้ความหมายของ สื่อใหม่ว่า เป็นสื่อที่เอื้อให้ผู้ส่งสาร และผู้รับสารทำหน้าที่ได้พร้อมกันเป็นการสื่อสารสองทาง และสื่อยังทำหน้าที่ส่งสารได้หลายอย่าง รวมกัน คือ ภาพ เสียง และข้อความไปพร้อมกัน โดยรวมเอาเทคโนโลยีของสื่อดั้งเดิมรวมเข้ากับ ความก้าวหน้าของระบบเทคโนโลยีสัมพันธ์ ทำให้สื่อสามารถสื่อสารได้สองทางผ่านทางระบบ เครือข่าย และมีศักยภาพเป็นสื่อประสม (Multimedia) ปัจจุบันสื่อใหม่ พัฒนาขึ้นหลากหลาย และ กลายมาเป็นที่รู้จักกันมากขึ้น^{๒๘}

กาญจนา แก้วเทพ และนิคม ชัยขุนพล ได้อธิบายลักษณะของ “สิ่งที่เรียกว่าสื่อ ใหม่” ว่ามีคุณสมบัติทั้งในเชิงเทคนิค ในเชิงสังคม และคุณสมบัติในเชิงอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

๑. การมีปฏิสัมพันธ์ได้ง่าย (Interactivity) เนื่องจากเป็นรูปแบบของการสื่อสาร แบบสองทาง (Two-way-communication)
๒. มีความสามารถในการเคลื่อนที่ได้สูง (Mobility) ทำให้สะดวกต่อการพกพาไปใน ที่ต่างๆ (Compactable)
๓. สามารถดัดแปลงเปลี่ยนรูปได้ (Convertibility)
๔. สามารถเชื่อมต่อกันได้ง่าย (Connectivity)
๕. สามารถหาได้ / ใช้ประโยชน์ได้ในทุกที่ (Ubiquity)
๖. มีความรวดเร็วในการสื่อสาร (Speed of Communication)
๗. มีลักษณะที่ไร้พรมแดน (Absence of Boundaries)

^{๒๗} สฤณี อชวานันทกุล (๒๕๕๕) ภูมิทัศน์สื่อ และการหลอมรวมสื่อ(media convergence) [ออนไลน์] <http://www.fringer.org/> [๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑]

^{๒๘} Burnett, R., and Marshall, **Web Theory**, London: Routledge, 2003.

๘. ความเป็นดิจิทัล (Digitalization)^{๒๙}

พัสนันท์ ปัญญาพร ได้ให้ความหมายของ สื่อใหม่ไว้ว่าเป็น สื่อที่ทำให้ผู้ส่งสาร และผู้รับสารสามารถส่งสาร และรับสารได้พร้อมกันทั้งสองทาง โดยรวมภาพและเสียงได้พร้อมกันได้ ข้อมูลข่าวสารทุกรูปแบบจะถูกแปลงเป็นรหัสสำหรับคอมพิวเตอร์ ทำให้สามารถส่งผ่านคอมพิวเตอร์ ได้อย่างรวดเร็ว ตอบสนองความต้องการของผู้รับสารได้เป็นอย่างดี ผู้รับสาร และผู้ส่งสารสามารถโต้ตอบกัน ที่สำคัญ สื่อใหม่ทุกชนิดมีอิสระ ทั้งการนำเสนอ ขนาด และรูปแบบ โดยมีลักษณะที่โดดเด่น ดังนี้

๑. ไม่จำกัดเวลา เพราะสามารถเลือกส่งสาร และรับสารได้ในเวลาที่ต้องการ
๒. ไม่จำกัดสถานที่ เพราะสามารถเข้าถึงสื่อใหม่ได้ โดยมีอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์เคลื่อนที่แบบสมาร์ตโฟน แท็บเล็ต เป็นต้น
๓. ไม่จำกัดขนาดของขอบเขต เพราะสื่อใหม่สามารถเผยแพร่ได้ทั่วโลก หรือเจาะจงแค่บางกลุ่มได้
๔. อิสระด้านรูปแบบ ตามการออกแบบของผู้ส่งสาร เช่น ลักษณะเป็นคลิปสั้น บทความ วิดีโอ เป็นต้น
๕. อิสระจากศูนย์กลางการตลาดสร้างเนื้อหา ผู้ยุคที่ผู้รับสารสามารถสร้างสื่อได้เอง เช่น คลิปใน YouTube บทความลงเว็บไซต์ส่วนตัว ทำให้เผยแพร่สื่อเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ตอบสนองความต้องการด้านสื่อได้เป็นอย่างดี^{๓๐}

ฐิตินัน บัญญาภาพ กล่าวว่า สื่อใหม่ หรือ New Media (New Digital Media / NDM) หมายถึง สื่อที่เอื้อให้ผู้ส่งสาร และผู้รับสารทำหน้าที่ส่งสารและรับสารได้พร้อมกัน เป็นการสื่อสารสองทาง นอกจากนี้ สื่อใหม่ยังมีคุณสมบัติพิเศษในการส่งสารได้หลายรูปแบบ คือ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง ข้อความ และสื่อแบบผสม^{๓๑}

จิตาพร ชนะชัย ได้ให้ความหมายของ สื่อใหม่ (New Media) โดยทำการแยกออกเป็น ๓ ประเด็น ดังต่อไปนี้

๑. Digital Media เป็นการสื่อสารไร้สายที่รวดเร็วด้วยระบบไฟเบอร์ออฟติก เชื่อมต่อข้อมูลผ่านดาวเทียม
๒. สื่อ ซึ่งเป็นสื่อใหม่ที่นอกเหนือจากสื่อพื้นฐานเดิมที่มีอยู่

^{๒๙} กาญจนา แก้วเทพ และนิคม ชัยขุนพล, “คู่มือสื่อใหม่ศึกษา”, รายงานวิจัย, (โครงการเมธีวิจัยอาวุโส สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๕)

^{๓๐} พัทสนันท์ ปัญญาพร, แนวคิดเกี่ยวกับสื่อใหม่ (New Media), [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://photosanan.blogspot.com/2012/03/new-media.html>. [๒ ธันวาคม ๒๕๖๑]

^{๓๑} ฐิตินัน บัญญาภาพ, “บทบาทของสื่อใหม่ในการสร้างค่านิยมทางสังคมและอัตลักษณ์ของเยาวชนไทยในเขตกรุงเทพมหานคร”, รายงานวิจัย, (ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๖) หน้า ๔.

๓. สื่อสร้างสรรค์ขึ้นใหม่เพื่อ Support งานบางอย่าง โดยเน้น Creativity Innovation^{๓๒}

สิริชัย แสงสุวรรณ ได้กล่าวว่าสื่อใหม่ ไม่เพียงแต่มีผลต่อสื่อดั้งเดิมเท่านั้น แต่สื่อใหม่ยังสามารถเติมเต็มประสิทธิภาพของการสื่อสารช่องทางใหม่ๆ ในการสื่อสาร ด้วยการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศ จากเดิมที่ใช้โทรศัพท์ระหว่างประเทศมีค่าบริการที่สูงมาก มาเป็นการส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) หรือการพิมพ์ข้อความเพื่อสนทนา (Chatting) ในปัจจุบันมนุษย์สามารถพูดคุยกันด้วยเสียง และเห็นหน้ากันด้วยการสนทนาแบบวิดีโอ (Video call) ทำให้ค่าใช้จ่ายในการใช้โทรศัพท์ลดลง แต่เราสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น^{๓๓}

กล่าวได้ว่า ปัจจุบันนี้สื่อใหม่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตการบริโภคสื่อ และมีผลกระทบต่อแวดวงสื่ออย่างเด่นชัด ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นสื่อเก่าหรือสื่อใหม่สิ่งที่คุณค่าสื่อให้มีคุณภาพและสร้างสรรค์สังคมไทยคือ จรรยาบรรณสื่อ ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในประเด็นต่อไป อย่างไรก็ตามก่อนที่จะนำเสนอประเด็นต่างๆ ผู้วิจัยเห็นว่าเพื่อให้เกิดความเข้าใจสาระสำคัญของการนำเสนอข่าวสันติภาพ สิ่งที่เราควรศึกษาทำความเข้าใจคือ ข่าวคือ อะไร และมีความสำคัญอย่างไรในต่อสังคมในการนำเสนอข่าวที่ทำให้สังคมเกิดสันติภาพ

๒) ความหมายของข่าว

นักวิชาชีพและนักวิชาการต่างประเทศและในประเทศ ได้ให้นิยามของข่าวไว้ในทิศทางเดียวกันว่า ว่า ข่าว คือ รายงานข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น ตลอดจนความคิดเห็นจากบุคคลระดับต่างๆ ซึ่งมีความสำคัญ และเป็นที่น่าสนใจอันมีผลกระทบต่อคนหมู่มากในชุมชนหรือสังคม

เมลวิน เมนเชอร์ (Melvin Mencher) นักวิชาการหนังสือพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของโลกที่เปิดสอนสาขาวารสารศาสตร์ที่ตั้งโดยโจเซฟ พูลิตเซอร์ ระบุว่า บรรณาธิการข่าวยุคใหม่มองข้ามการให้ความสำคัญกับสื่อใหม่ที่ส่งผลกระทบแก่แนวความคิดเกี่ยวกับข่าวที่กำลังท้าทายอย่างมหัศจรรย์ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 แต่กลับให้ความสนใจกับความหมายของข่าวที่มีการผสมผสานระหว่างข้อมูลข่าวสาร ความบันเทิง และบริการสาธารณะ

ชาร์ลส เอ.ดาน่า (Charles A. Dana) เจ้าของหนังสือพิมพ์นิวยอร์ก ซัน (New York Sun) ในช่วง ค.ศ. 1869-1897 กล่าวว่า ข่าวหมายถึง เรื่องราวบางอย่างที่มีความน่าสนใจต่อคนกลุ่มใหญ่ ซึ่งเขาไม่เคยทราบมาก่อน

^{๓๒} ธิตาพร ชนะชัย , New media challenges: marketing communication through new media , [ออนไลน์], แหล่งที่มา :http://commarts.hcu.ac.th/images/academic_article/nok/new_media_newchallenges.pdf [๒ ธันวาคม ๒๕๖๑].

^{๓๓} สิริชัย แสงสุวรรณ, “พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร”, การค้นคว้าอิสระ สาขาวิชาสื่อสารการตลาดดิจิทัล, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยกรุงเทพฯ, ๒๕๕๘), หน้า ๒๖.

จอห์น บี โบการ์ท (John B. Bogart) หนึ่งในบรรณาธิการหนังสือพิมพ์นิวยอร์ก ซัน ได้ให้ความหมายของคำว่าข่าวที่ต่อมามีผู้นำมากล่าวถึงบ่อยที่สุดว่า “เมื่อสุนัขกัดคนไม่เป็นข่าว เพราะเป็นเหตุการณ์ปกติที่เกิดขึ้นบ่อยๆ แต่เมื่อคนกัดสุนัข นั่นคือข่าว”

สแตนเลย์ วอล์คเกอร์ (Stanley Walker) บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดอะนิวยอร์ก เฮรัลด์ ตรีบูน (The New York Herald Tribune) กล่าวว่า ข่าวคือ 3W's ได้แก่ woman, wampum และ wrongdoing ซึ่งหมายถึงเรื่องราว ๓ อย่างที่ข่าวมักเกี่ยวข้อง คือ เรื่องราวเกี่ยวกับเซ็กส์ เงิน และอาชญากรรม

นักวิชาชีพและนักวิชาการไทย ให้นิยามข่าวไปในทิศทางเดียวกันดังนี้

พิศิษฐ์ ขวาลาธวัช ให้ความหมายว่า ข่าว หมายถึง ความเป็นจริงสมบูรณ์ (Completely true) เป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากอดีตสู่ปัจจุบันอย่างมีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง รวมถึงข้อคิดเห็นด้วย ดังนั้น สิ่งที่ถูกบันทึกในเนื้อหาข่าวต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ยืนยันได้ไม่ว่าอีกกี่ปีข้างหน้า ข้อสำคัญ ข้อเท็จจริงจะเป็นเท็จหรือสมมติขึ้นเองหาได้ไม่ เรื่องราวเหล่านั้นบางครั้งอาจส่งผลกระทบต่อคนหมู่มากทั้งระดับท้องถิ่น หรือระดับประเทศ หรือมวลมนุษยในโลก และเมื่อปรากฏเป็นข่าวสู่สาธารณชนสามารถก่อให้เกิดความเข้าใจในตัวเองได้ ข้อเท็จจริงที่เป็นข่าวนั้นต้องสามารถจะพิสูจน์ได้ไม่ว่าจะอีกกี่ปีข้างหน้า

สิริทิพย์ ชันสุวรรณ อธิบายว่า ข่าว คือรายงานเหตุการณ์หรือความคิดเห็น ซึ่งผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการในฐานะตัวแทนของสาธารณชนได้พิจารณาเลือกสรรแล้ว ด้วยความเชื่อมั่นว่า เหตุการณ์หรือความคิดเห็นดังกล่าวจะเป็นที่สนใจของผู้รับสารส่วนใหญ่หรือบางส่วน

ฉอ้าน วุฒิกรรมรักษา ให้ความหมายว่า ข่าวคือ รายงานข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนความคิดเห็นจากบุคคลระดับต่างๆ ซึ่งมีความสำคัญ (Significance) และเป็นที่น่าสนใจ (Interest) อันมีผลกระทบต่อคนหมู่มากในชุมชนหรือสังคม

มาลี บุญศิริพันธ์ ให้ความหมายข่าวว่า หมายถึง รายงานเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้น ลำพังเหตุการณ์ไม่ใช่ข่าว แต่ข่าวจะต้องเป็นเหตุการณ์ที่ได้มีการรายงานให้ผู้รับสารทราบสาระสำคัญของข่าว ต้องเป็นรายงานเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่ผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการเห็นพ้องต้องกันว่ามีความสำคัญ และน่าสนใจพอที่ประชาชนควรหรือต้องรับรู้เหตุการณ์หรือเรื่องราวนั้นตามหลักการประเมินคุณค่าของข่าว เช่น กรณีการเกิดคลื่นยักษ์สึนามิ หากไม่มีการรายงานออกมาประชาชนก็จะไม่ทราบว่าเกิดอะไรขึ้น และมีผลกระทบอย่างไรต่อตนเองและชุมชน เมื่อประชาชนไม่รู้ ก็จะไม่มีการเตรียมตัวป้องกันหรือรับมือกับภัยธรรมชาติที่จะเกิดขึ้น^{๓๔}

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ระบุว่าข่าว หมายถึง คำบอกเล่าเรื่องราวซึ่งโดยปรกติมักเป็นเรื่องเกิดใหม่หรือเป็นที่สนใจ, คำบอกกล่าว, คำเล่าลือ คำว่า ข่าว ถ้ามองในแง่ของการสื่อสารข้อมูล ก็จัดว่าเป็นข้อมูลชนิดหนึ่งที่จะต้องมี ผู้ที่ทำให้เกิดข่าว ผู้ส่งข่าว สื่อกลางที่

^{๓๔} ความหมายของข่าว - Teacher[ออนไลน์]SSRUwww.teacher.ssrु.ac.th/siriporn_me/file.php/1/TVB2301/document/meaning.doc(๑๐ มีนาคม ๒๕๖๒).

ใช้ในการส่งข่าว และผู้รับข่าว ในระหว่างสงครามข่าวส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลของฝ่ายตนเอง และฝ่ายตรงข้าม^{๓๕}

พจนานุกรมฉบับมติชน ให้ความหมายว่า ข่าว คือเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วนำไปบอกเล่าหรือเผยแพร่ โดยมักเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นใหม่ น่าสนใจ ข่าวที่จะปรากฏอยู่บนพื้นที่ในสื่อมวลชนไม่ควรเป็นเพียงแต่ข่าวที่สมบูรณ์แบบด้วยความใหม่ แต่ควรเป็นชนิดของข่าวที่ผู้อ่านต้องการจะอ่านด้วย นี่คือเหตุผลที่ว่าทำไมหนังสือพิมพ์และผู้อ่านจึงต้องมีความหลากหลาย คำตอบในข้อนี้แสดงให้เห็นว่าคุณค่าของข่าวที่มีต่อผู้อ่านเฉพาะกลุ่มของตัวก็มีความสำคัญ

เมลวิน เมนเชอร์ (Melvin Mencher) กล่าวถึงการประเมินคุณค่าของข่าวว่า ต้องเป็นข้อมูลข่าวสารที่ผู้ต้องการ เพื่อให้เป็นประโยชน์ประกอบการตัดสินใจในการดำเนินชีวิต แต่ผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการข่าวจะทราบได้อย่างไรว่าเหตุการณ์ใดที่ไม่ปกติธรรมดา เหตุการณ์ใดที่ผู้สมควรทราบ สิ่งบ่งชี้ขึ้นก็คือคุณค่าของข่าวนั่นเอง

เจฟฟรีย์ แฮร์ริส และเดวิด สปาร์ค (Jeffrey Harris and David Spark) ให้ความหมายของคุณค่าข่าว “คุณค่าข่าวขึ้นนั้นมีมากพอที่จะทำให้หนังสือพิมพ์ฉบับนั้นตีพิมพ์มันลงไปในหน้าหนังสือพิมพ์”

สมหมาย ปาริจฉัตต์ นักหนังสือพิมพ์อาวุโส กล่าวว่า “คุณค่าของข่าว คือ ทรายเท่าที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชน

ถาวร บุญวัฒน์ นักหนังสือพิมพ์อาวุโส กล่าวว่า “คุณค่าของข่าวหนังสือพิมพ์ไม่อาจให้คำจำกัดความได้โดยไม่แยกแยะ (ให้คำจำกัดความโดยทั่วไปไม่ได้) เพราะคุณค่าของข่าวย่อมขึ้นกับลักษณะของหนังสือพิมพ์แต่ละประเภทด้วย”^{๓๖}

คุณค่าของข่าวขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

๑. ความสดต่อสมัย (Timeliness)

นับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการนำเสนอข่าว เพราะผู้อ่านมักให้ความสนใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสดๆ ร้อนๆ หรือเรื่องราวที่ทันสมัย ดังคำกล่าวที่ว่า "ข่าวต้องสดเหมือนปลา"

๒. ความใกล้ชิด (Proximity/Nearness)

หมายถึงความสัมพันธ์ใกล้ชิดต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

๓. ความเด่น (Prominence)

หมายถึงบุคคลสำคัญที่เป็นที่รู้จักกันดี ซึ่งอาจรวมถึงสถานที่สำคัญ วัตถุอันล้ำค่า

ฯลฯ

๔. ความแปลกประหลาด (Oddity / Unusualness)

^{๓๕} พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน.๒๕๔๒ [ออนไลน์] <https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%82%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%A7> (๑๐ มีนาคม ๒๕๖๒).

^{๓๖} ความหมายข่าว [ออนไลน์], แหล่งที่มา:<https://www.google.com/search?q=%E0%B8%82%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%A7> [๑๐ มี.ค.๖๒].

เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นอย่างผิดปกติหรือผิดวิสัยในสังคม เหตุการณ์นั้นย่อมก่อให้เกิดความสนใจและมีคุณค่าทางข่าวสูง หนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญแก่องค์ประกอบนี้มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีสถานการณ์ที่ไม่เอื้ออำนวยในการเสนอข่าว เพราะถูกปิดกั้นเสรีภาพของหนังสือพิมพ์จึงมักใช้ความแปลกประหลาดมาเสนอเป็นข่าว เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศที่ตั้งเครียดให้ผ่อนคลายลงได้ชั่วระยะหนึ่ง

๕. ผลกระทบกระเทือน (Consequence)

ข่าวที่มีผลกระทบต่อประชาชนเป็นจำนวนมากมักได้รับการพิจารณาที่จะเสนอเป็นข่าวมากกว่า ข่าวที่เห็นว่าอาจเป็นผลกระทบกระเทือนทาง เศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ

๖. ความขัดแย้ง (Conflict)

ความขัดแย้งย่อมเป็นที่สนใจของคนทั่วไป อาจเป็นความขัดแย้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

๗. ความมีเงื่อนงำ (Suspense/Mystery)

บางครั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอาจมีเบื้องหลังลึกลับซับซ้อน หนังสือพิมพ์จึงมักให้ความสนใจชุดภัยและนำมาตีแผ่เสนอเป็นข่าวติดต่อกันเป็นเวลาหลายวัน เพราะผู้อ่านให้ความสนใจ

๘. ปุณฺชนสนใจ (Human Interest)

ข่าวที่ก่อให้เกิดความรู้สึกระเทือนอารมณ์ส่วนใหญ่มักเป็นข่าวอาชญากรรมที่ผู้อ่านสนใจอยากรู้สาเหตุที่แท้จริงเนื่องมาจากอะไร

๙. เพศ (Sex)

ธรรมชาติของมนุษย์มักให้ความสนใจเกี่ยวกับเพศ ทั้งเพศเดียวกันและต่างเพศ หรือความผิดปกติทางเพศ

๑๐. ความขบขัน (Amusement)

ข่าวขบขันอาจจะเกิดจากการกระทำของตลกเองหรือ จากเหตุการณ์อื่นๆที่ผู้อ่านเห็นแล้วเกิดอารมณ์ผ่อนคลาย

๑๑. ความเปลี่ยนแปลง (Change)

สังคมมนุษย์ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ อาจเป็นความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ และมีผลกระทบต่อประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม

๑๒. ความก้าวหน้า (Progress)

เกิดขึ้นจากการค้นคว้าทดลองทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี^{๓๗}

๓) ความสำคัญของพาดหัวข่าว

หัวข่าว (headline) หรือพาดหัวข่าว ถือว่าเป็นหัวใจที่สำคัญที่สุดของข่าว เพราะหัวข่าวเป็นส่วนที่ดึงดูดให้ผู้อ่านเกิดความสนใจในข่าว หากเปรียบหัวข่าวเหมือนสินค้าตัวอย่างที่จัดแสดงไว้ในตู้โชว์ ก็จะต้องเป็นสินค้าที่รูปลักษณ์ที่ดึงดูดสายตา สร้างความสนใจให้คนอยากเดินเข้า

^{๓๗} คุณลักษณะของข่าวและคุณค่าข่าว, [ออนไลน์], แหล่งที่มา http://elearning.nsruc.ac.th/2550/report_beginning/% [๑๐ มี.ค.๖๒].

ร้านเพื่อมาชมสินค้า หรืออ่านเนื้อ หา และยังเป็นแหล่งที่จะบอกกับผู้อ่านไปมาว่า ในหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น ๆ มีข่าวอะไรที่น่าสนใจบ้าง ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ในแต่ละวันนั้น จะเป็นข่าวที่เด่นที่สุดและพาดหัวข่าวด้วยตัวหนังสือที่โตที่สุด ซึ่งถือว่าเป็นจุดขายของหนังสือพิมพ์ หัวข่าวมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการตัดสินใจของผู้อ่านหนังสือพิมพ์ หัวข่าวจะบอกข้อเท็จจริงเบื้องต้น ผู้อ่านที่ไม่ค่อยมีเวลากับการอ่านหนังสือพิมพ์มากนักก็จะอาศัยอ่านข่าวต่าง ๆ จากหัวข่าวของหนังสือพิมพ์ในแต่ละฉบับของแต่ละวันก็จะสามารถทำให้รู้เท่าทันข่าวสารและความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ในแต่ละวันได้เช่นเดียวกัน

หัวข่าวหรือ พาดหัวข่าว มีนักวิชาการให้ความหมายไว้ ดังนี้

มาลี บุญศิริพันธ์ (๒๕๓๗ หน้า ๙๔) นักวิชาการหนังสือพิมพ์ ให้ความหมายของหัวข่าวว่า เป็นส่วนบนสุดของข่าว เป็นส่วนที่อยู่เหนือจากเนื้อข่าว ทำหน้าที่บอกผู้อ่านให้ทราบถึงสาระสำคัญของข่าว และเป็นส่วนสำคัญในการจัดหน้าหนังสือพิมพ์ หัวข่าวอาจมีขนาดแตกต่างกันตามความสำคัญของข่าวที่ได้รับการประเมินค่าแล้วจากบรรณาธิการ แต่สาระในหัวข่าวจะต้องเป็นประเด็นที่สำคัญและเป็นสิ่งที่น่าสนใจมากที่สุดสำหรับผู้อ่าน

สมควร กวียะ นักวิชาการหนังสือพิมพ์ กล่าวในการอภิปรายเรื่อง “พาดหัวข่าวสร้างสรรค์เพื่อผู้อ่านและสังคม (ธวัชชัย จารนัย, ๒๕๔๐ หน้า ๖๘) ให้ความหมายของหัวข่าวไว้ว่าเป็นนิเทศศิลป์ เป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจ ทำให้สารหรือเนื้อข่าวที่ส่งไปมีความหนักแน่น นอกจากนั้นยังมีความเป็นวิชาการวารสารศาสตร์ ที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ทุกวัน

เกรสต์ และเบิร์นสเตียน (Grast and Bernstien, ๑๙๖๘) ให้ความหมายของหัวข่าวว่า เป็นรูปแบบหนึ่งของการแสดงออกอย่างมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้สาระสำคัญของข่าวและเป็นประโยชน์ในการจัดหน้าหนังสือพิมพ์

บาร์ด (Bard, ๑๙๘๘ หน้า ๖๓) กล่าวว่า การเขียนหัวข่าวเป็นขั้นตอนสุดท้าย หลังจากการเขียนเนื้อข่าวเสร็จแล้ว บรรณาธิการจะเป็นผู้กำหนดหัวข่าว ซึ่งการสร้างสรรค์หัวข่าวของบรรณาธิการจะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอยู่ ๒ ประการ คือ ความกว้างของคอลัมน์และขนาดของตัวอักษร ซึ่งทำให้สามารถกำหนดตัวอักษรได้กัตัว และรูปแบบการจัดหน้าซึ่งมีการกำหนดไว้ในคู่มือบรรณาธิการ

เฟอร์กูสัน และแพทเทน (Ferguson and Patten, ๑๙๘๘) อธิบายว่า การพาดหัวคือการอธิบายสั้น ๆ เกี่ยวกับเรื่องราวในเนื้อข่าว โดยพิมพ์ด้วยตัวอักษรตัวใหญ่ และมักอยู่ด้านบนของเนื้อข่าว

จากความหมายของหัวข่าวดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า หัวข่าว หมายถึง วลีประโยคหรือข้อความสั้น ๆ ที่เป็นสาระสำคัญในเนื้อข่าว พิมพ์ด้วยตัวอักษรขนาดใหญ่ มีการเน้นสีพื้นของหัวข่าว เพื่อให้หัวข่าวมีความโดดเด่นมากขึ้นและมักอยู่ด้านบนของเนื้อข่าว หัวข่าวมีหน้าที่อันสำคัญคือ ให้สาระสำคัญของข่าว ดึงดูดความสนใจเบื้องต้นของผู้อ่าน เพื่อให้ติดตามอ่านเนื้อข่าว และช่วยในการจัดหน้าหนังสือพิมพ์^{๓๘}

^{๓๘} เยาวภา บัวเวช.ผศ.ดร.อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, รายงานวิจัยพาดหัวข่าว, [ออนไลน์]www.tja.or.th [๑๐มีนาคม ๒๕๖๒].

๒.๑.๔ บทบาทหน้าที่ของสื่อและจรรยาบรรณสื่อ

๒.๑.๔.๑ บทบาทหน้าที่ของสื่อ

ปัจจุบันอินเทอร์เน็ต และสื่อใหม่ ได้กลายมาเป็นหนึ่งในช่องทางการรายงานข่าวของนักสื่อสารมวลชนที่สะดวก รวดเร็ว และตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคข่าวสารในยุคแห่งดิจิทัล อย่างไรก็ตาม ด้วยความสะดวก และรวดเร็ว ที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดผลกระทบกับบทบาทหน้าที่ และจรรยาบรรณของนักสื่อสารมวลชน ด้วยเช่นกัน

ดร.ณิ หิรัญรักษ์ และคณะ กล่าวถึง ปัญหาของการเกิดสื่อใหม่ทำให้สภาวะแห่ง “น้ำ” เข้ามาแทนที่ “ก้อนหิน” ข้อมูลข่าวสารหลากหลายไหลไปในทุกทิศในลักษณะของการเชื่อมต่อ (Connectivity) สังคมเข้าด้วยกันกับสิ่งที่เราเรียกว่า ออนไลน์ โซเชียล มีเดีย (Online Social Media) สื่อยุคเก่ามีความแข็งแกร่งต่าง ใหญ่โต และเทอะทะ แต่สื่อยุคใหม่มีรูปลักษณ์ขนาดเล็ก ผู้คนมากมายเข้าสู่พื้นที่แห่งการสื่อสารในลักษณะของ “การไร้ตัวตน” (Anonymity) ที่สามารถปรับเปลี่ยนไปมาได้ในร่างของ “อวตาร” (Avatar) พวกเขากลายเป็นกระแสน้ำที่เปลี่ยนแปลงรูปร่างไปได้เรื่อยๆ และเมื่อเจอปัญหาก็จะมุดไปแอบซ่อนใต้กองหินและซอกตลิ่ง ด้วยวิธีนี้ ทำให้ปัญหาเน่าเสียเกิดขึ้น^{๓๔}

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากความหลากหลายของข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นต่อเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่ง จากการเติบโตของโซเชียลมีเดีย ทำให้มีการเติบโตของเว็บไซต์ข่าวที่ตรงกับความสนใจของผู้รับสาร ที่มีรูปแบบการนำเสนอข่าวสารในลักษณะของการพาดหัวข่าวให้มีความน่าสนใจ หรือ “ดราม่า” ที่ต้องการยอดของผู้เข้าชม และแชร์ โดยที่เนื้อหาในข่าวไม่ได้รับการตรวจสอบว่าเป็นเรื่องจริง หรือเป็นเพียงข่าวลือ ซึ่งเป็นสิ่งที่อาจสร้างความเข้าใจผิด หรือสร้างผลกระทบให้กับสังคมโดยรวม

ดร.ณิ หิรัญรักษ์ และคณะตั้งข้อสังเกต ๑๐ ประการที่ทำการรวบรวมมาจากความคิดเห็นของหลายฝ่าย ที่เกี่ยวข้องกับแวดวงสื่อมวลชน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแยกแยะความแตกต่างระหว่างเว็บไซต์ข่าวออนไลน์มืออาชีพ กับเว็บไซต์ที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารทั่วไป ดังต่อไปนี้

๑. เว็บไซต์ข่าวส่วนใหญ่ หรือเกือบทั้งหมด จะมีสื่อในรูปแบบอื่นรองรับอยู่ เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ หรือวิทยุ เป็นต้น แต่เว็บไซต์ที่นำเสนอข่าวอื่นๆ มักจะไม่เคยทำสื่อประเภทอื่นๆ มาก่อน โดยอาจจะมีเว็บไซต์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อมูลตัวหนังสือ หรือมีตัวหนังสือควบคู่ไปกับการทำรายการโทรทัศน์ออนไลน์ เป็นต้น

๒. เว็บไซต์ข่าวส่วนใหญ่จะเน้นนำเสนอข่าวหนัก เช่น ข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ และข่าวสังคมอาชญากรรมต่างๆ ควบคู่ไปกับข่าวเบา หรือข่าวที่มีลักษณะเป็นดราม่า แต่จะเน้นข่าวหนักมากกว่า ส่วนเว็บไซต์อื่นๆ จะมุ่งเสนอข่าวเบา หรือข่าวที่เป็นดราม่าเป็นหลัก

^{๓๔} ดร.ณิ หิรัญรักษ์ และคณะ, **จริยธรรมสื่อ**, (กรุงเทพมหานคร : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๘), หน้า ๑๕.

๓. ในกรณีที่มีประเด็นข่าวเกิดขึ้น โดยมีต้นตอมาจากโซเชียลมีเดีย เว็บไซต์ข่าวจะต้องมีกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงจากต้นเรื่องว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง หรือเป็นเรื่องที่มีการจัดฉาก ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการทำงานแบบสื่อมวลชนมืออาชีพ

๔. การนำเสนอข่าวของเว็บไซต์ข่าว จะต้องมีการรายงานข่าวเชิงสืบสวน หรือข่าวที่ต้องใช้ทักษะในการค้นหาข้อมูลด้วยการสืบสวน และนำมาเรียบเรียงให้อ่านง่าย นำเสนอไปแล้วเกิดผลกระทบ หรือสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นต่อสังคมโดยรวม

๕. ภาพข่าวหรือวิดีโอที่ปรากฏบนเว็บไซต์ข่าวส่วนใหญ่ หรือเกือบทั้งหมดจะต้องมาจากการผลิตโดยช่างภาพของตนเอง การนำภาพข่าวหรือวิดีโอที่ไม่ได้ผลิตเองมาใช้ ต้องเป็นไปตามหลักจริยธรรมวิชาชีพ และเคารพในลิขสิทธิ์ของเจ้าของภาพ หรือวิดีโอ

๖. ในการอ้างอิงแหล่งข่าวของเว็บไซต์ข่าว จะต้องมีการแหล่งข่าวหรือข้อมูลที่มีแหล่งอ้างอิงที่สามารถตรวจสอบ และเชื่อถือได้เสมอ ทั้งนี้ กระบวนการได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะต้องเป็นการได้มาโดยสุภาพ และซื่อสัตย์

๗. เว็บไซต์ข่าวที่ทำงานแบบมืออาชีพ จะต้องมียกข่าวของตัวเองในจำนวนที่พอเหมาะกับจำนวนข่าวที่ผลิตและนำเสนอในแต่ละวัน ทั้งนี้ นักข่าวจะต้องออกไปหาข่าว และรายงานข่าว ก่อนที่จะนำมาผลิต ผ่านกระบวนการบรรณาธิการ เพื่อนำเสนอบนเว็บไซต์

๘. เว็บไซต์ข่าวจะต้องทำหน้าที่ และนำเสนอข่าวสารภายใต้กรอบจริยธรรม แนวทางปฏิบัติทางวิชาชีพสื่อมวลชน ซึ่งได้มีการจัดทำ และประกาศต่อสาธารณะโดยองค์กรวิชาชีพ อีกทั้งอาจถูกร้องเรียน ตรวจสอบ และลงโทษทางจริยธรรมจากองค์กรวิชาชีพที่สังกัดได้

๙. การได้มาซึ่งรายได้ของเว็บไซต์ข่าว ส่วนใหญ่จะมาจากการโฆษณาทางแบนเนอร์ มากกว่าพึ่งพิงโฆษณาจาก Advertising Network โดยในการได้มาซึ่งรายได้จากการโฆษณาดังกล่าว เว็บไซต์ข่าวจะต้องมีพนักงานขายโฆษณาของตนเอง หรือพึ่งพิงบริษัทที่รับบริหารงานด้านโฆษณาน้อยที่สุด

๑๐. เว็บไซต์ข่าวต้องพร้อมที่จะรับผิดชอบต่อสังคม เมื่อมีการล่วงละเมิดกฎหมาย หรือจริยธรรม และควรต้องเป็นสมาชิกหรือสังกัดองค์กรวิชาชีพใดวิชาชีพหนึ่งที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคข่าวสาร^{๔๐}

๒.๑.๔.๒ บทบาทหน้าที่ของสื่อท่ามกลางความขัดแย้ง

รอส ไฮเวิร์ด ได้เสนอ บทบาทโดยจิตใต้สำนึกของสื่อ ว่า ผู้สื่อข่าวมืออาชีพนั้น ไม่ได้มุ่งหวังที่จะเป็นผู้ลดปัญหาความขัดแย้ง พวกเขามุ่งที่จะนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน และไม่ลำเอียงเข้าข้างใคร แต่บ่อยครั้งที่การสื่อข่าวที่ดีเช่นนี้ ช่วยทำให้ความขัดแย้งลดน้อยลง โดยผ่านกระบวนการทำงาน ดังต่อไปนี้

^{๔๐} ดร.ณิ หิรัญรักษ์ และคณะ, *จริยธรรมสื่อ*, (กรุงเทพมหานคร : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๘), หน้า ๑๖๘ - ๑๖๙.

๑. การเป็นช่องทางในการสื่อสาร (Channel of Communication)

สื่อมวลชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นสื่อข่าวสาร (News Media) มักเป็นสื่อกลางที่สำคัญระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่ขัดแย้งกัน บางครั้งสื่อถูกใช้โดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพื่อส่งสารที่คุกคามข่มขู่ แต่ในบางครั้งก็กระตุ้นความขัดแย้งสื่อสารกันโดยผ่านสื่อหรือผ่านผู้สื่อข่าวเฉพาะคน

๒. การให้การศึกษา (Educating)

แต่ละฝ่ายที่อยู่ในเหตุการณ์ความขัดแย้ง จำเป็นที่จะต้องรู้เงื่อนไข และข้อจำกัดของอีกฝ่ายในการสร้างความสมานฉันท์ว่าคืออะไร เช่น การเมือง หรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีอำนาจนั้นสามารถให้ความรู้แก่อีกฝ่าย เพื่อหลีกเลี่ยงข้อเรียกร้องในการแก้ปัญหา ทำให้การแก้ปัญหาทาง่าย และรวดเร็ว

๓. การสร้างความเชื่อมั่น (Confidence-Building)

การขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาความขัดแย้ง สื่อสามารถช่วยลดความสงสัย และความไม่ไว้วางใจกันได้โดยเจาะลึกข้อมูลต่างๆ และเปิดเผยให้มากที่สุดเพื่อที่จะได้ไม่มีความลับให้หวาดกลัวระหว่างกัน นอกจากนี้ การรายงานข่าวที่ดี ยังสามารถที่จะนำเสนอตัวอย่างของทางออกจากที่อื่นๆ และอธิบายให้เห็นถึงความพยายาม ความเป็นไปได้ของการสร้างความสมานฉันท์ทางสังคม

๔. การแก้ไขการรับรู้และความเข้าใจที่ผิดๆ (Correcting Misperceptions)

สื่อสามารถตรวจสอบและรายงานให้ทราบถึงความเข้าใจ และการรับรู้ผิดๆ ที่ทั้งสองฝ่ายมีต่อกัน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ฝ่ายที่ขัดแย้งทบทวนมุมมองและหันหน้าเข้าหากันเพื่อลดความขัดแย้ง

๕. การสร้างความรู้สึกร่วมของความเป็นมนุษย์ (Making them human)

การทำให้แต่ละฝ่ายรู้จักตัวตนกันมากขึ้น เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ การสื่อข่าวที่ดี ต้องสะท้อนเรื่องราวของคนที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ และอธิบายว่าเขาเหล่านั้นได้รับผลกระทบอะไรบ้าง

๖. การอธิบายผลประโยชน์พื้นฐาน (Identifying Underlying Interests)

ในเหตุการณ์ความขัดแย้งนั้น แต่ละฝ่ายจำเป็นต้องรู้ถึงผลประโยชน์พื้นฐานที่แท้จริงของแต่ละฝ่าย การสื่อข่าวที่ดีจะต้องทำการซักถาม และหาคำตอบที่แท้จริง มองให้พบผลประโยชน์ของผู้นำ และเสาะแสวงหาผลประโยชน์ของกลุ่มที่ใหญ่กว่า

๗. การเป็นพื้นที่ระบายอารมณ์ความรู้สึก (Emotional Outlet)

การที่จะให้ความขัดแย้งคลี่คลายได้นั้น จำเป็นจะต้องมีช่องทาง หรือพื้นที่ให้ฝ่ายต่างๆ ได้ระบายความรู้สึกโศกเศร้า หรือโกรธ เพราะไม่อย่างนั้นอาจทำให้เกิดการระเบิดความอัดอั้น และทำให้สถานการณ์เลวร้ายลง สื่อสามารถทำหน้าที่เป็นพื้นที่สำคัญในการเปิดโอกาสให้แต่ละฝ่ายได้พูด แทนที่จะทำให้เกิดการถกเถียงอย่างซึ่งหน้าระหว่างฝ่ายตรงกันข้าม การโต้แย้ง สามารถต่อสู้กันบนสื่อได้แทนการต่อสู้บนถนน และความขัดแย้งจะได้รับการแก้ไขก่อนที่จะกลายเป็นความรุนแรง

๘. การกำหนดกรอบในการสื่อสารความขัดแย้ง (Framing the Conflict)

การอธิบายเหตุการณ์ความขัดแย้งในรูปแบบที่แตกต่าง สามารถช่วยลดความตึงเครียดได้ ดังนั้น ในการสื่อสารที่ดีทั้งผู้สื่อข่าว และบรรณาธิการต้องพยายามแสวงหาแง่มุมที่แตกต่าง ทักษะที่เป็นทางเลือกอื่น หรือมีความเข้าใจในแบบใหม่ แต่ยังคงดึงดูดให้คนสนใจในเรื่องเดิม การสื่อสารที่ดีนั้น สามารถกำหนดกรอบความคิดใหม่เกี่ยวกับความขัดแย้งสำหรับคู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายได้

๙. การรักษาหน้าและสร้างความเห็นชอบ (Face-Saving, Consensus-Building)

เมื่อฝ่ายต่างๆ ที่ขัดแย้งพยายามที่จะหาทางแก้ปัญหาที่หนึ่ง ทั้งสองฝ่ายต้องพยายามลดความหวาดกลัวของผู้สนับสนุน ในการรายงานข่าว ผู้สื่อข่าวต้องให้ผู้รักษามองหน้าได้ และสร้างความเห็นชอบ และต้องเข้าถึงแม้แต่ผู้อพยพ และผู้อาศัยอยู่ในแดนไกล

๑๐. การเสนอทางออก (Solution building)

ในเหตุการณ์ความขัดแย้งนั้น แต่ละฝ่ายมักที่จะมีข้อเรียกร้องเฉพาะของตนเสนอขึ้นมา ดังนั้น ในการรายงานข่าวแต่ละวัน สื่อจะต้องพยายามสรุป และรายงานให้เห็นถึงสิ่งที่เสนอทางออกของปัญหา แทนการนำเสนอวาทะเกี่ยวกับความเดือดร้อนยุ่งยากเข้าไปมา การสื่อสารที่ดี เป็นกระบวนการในการแสวงหาทางออกตลอดเวลา

๑๑. การสร้างสมดุลอำนาจ (Encouraging a balance of power)

เมื่อมีการเจรจาเกิดขึ้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งต่างก็คาดหวังว่าตนเองจะต้องได้รับความสนใจ และให้ความสำคัญอย่างเท่าเทียมกัน การสื่อสารที่ดีช่วยในการเจรจาต่อรอง เพราะการรายงานข่าวที่ไม่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั้น จะมีความสมดุลให้ความสำคัญกับทุกฝ่าย และช่วยให้เกิดสมดุลอำนาจเพื่อประโยชน์ในการรับฟังข้อร้องเรียน และหาทางออก^{๔๑}

โดยสรุป บทบาทหน้าที่ของสื่อท่ามกลางความขัดแย้งนี้ เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ที่สามารถช่วยให้การรายงานข่าว ปราศจากการชี้นำผู้รับสารในสังคม ที่ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น หรือลดความขัดแย้งให้น้อยลงมากกว่าเดิม

๒.๑.๔.๓ บทบาท และหน้าที่ของสื่อในการนำเสนอข่าวยุคดิจิทัล

ดร.ณิ หิรัญรักษ์ และคณะ กล่าวว่า บทบาทของสื่อมวลชนที่เน้นเรื่องการเป็นกระบอกสะท้อนสังคม และปลูกฝังให้คนตื่นตัวในเหตุการณ์ต่างๆ ต้องมีการกลับมาทบทวนใหม่ ยังมีอีกหน้าที่หนึ่งที่สื่อต้องให้ความสำคัญเพียงเล็กน้อย นั่นคือ หน้าที่ในการเป็นสมอให้กับสังคม เพื่อสร้างสังคมอุดมปัญญาและสันติภาพ หมายความว่า สื่อต้องเป็นนักสื่อสารที่ดี คือ ฟังมาก อ่านมาก ดูมาก คิดมาก วิเคราะห์มาก ตั้งคำถามมาก ตอบคำถามมาก สร้างสรรค์มาก และถ่ายทอดมากในฐานะของครู เป็นบทบาทหน้าที่ของสื่อในการเป็น โรงเรียนของสังคม เปิดห้องเรียนทั่วประเทศ บอกกล่าวเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้น และปลูกพลังของประชาชนในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเอง สื่อ

^{๔๑} รอส โฮเวิร์ด , การสื่อสารที่ไหวรู้ต่อความขัดแย้ง, (กรุงเทพมหานคร : หจก.จี.เอส.เอ็ม เทรตติ้ง, ๒๕๕๑), หน้า ๗-๙.

สร้างสรรค์ยังช่วยจุดประกายความเป็นนักสื่อสารให้แก่พลเมืองทุกคน คือทำให้พวกเขาฟังมาก อ่านมาก ดูมาก คิดมาก วิเคราะห์มาก ตั้งคำถามมาก ตอบคำถามมาก สร้างสรรค์มาก และมีความสามารถในการถ่ายทอด นั่นคือ การสร้างพลเมืองที่มีปัญญา และสื่อเองก็จะได้สมบัติอันมีค่ามหาศาล นั่นคือ การได้รับความเชื่อถือ และความไว้วางใจจากประชาชน^{๔๒}

เทียนทิพย์ เดียวก็ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “จริยธรรมและจรรยาบรรณสื่อในการนำเสนอข่าวยุคดิจิทัล” พบว่า ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบัน เป็นส่วนหนึ่งในการเข้ามาเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการนำเสนอข่าว โดยมีช่องทางที่สื่อมวลชนสามารถรายงานข่าวได้อย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นสื่อโซเชียลมีเดียต่างๆ ทั้ง เฟซบุ๊ก (Facebook) และทวิตเตอร์ (Twitter) ซึ่งความเร็วที่เกิดขึ้นนั้น ทำให้การเสนอข้อมูลข่าวสารไม่มีความรอบคอบเท่าที่ควร นำมาซึ่งการกระทำที่ไร้จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ก่อให้เกิดผลกระทบไปยังสาธารณชน ที่เป็นเช่นนี้ อาจเกิดจากการแข่งขันด้านธุรกิจ และด้านเวลา เป็นตัวกำหนดทิศทางการทำงานของสื่อมวลชน จนทำให้จิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมของสื่อมวลชนลดน้อยลง ถึงแม้ว่าจะมีองค์กรทางวิชาชีพหลักเป็นตัวช่วยในการกำกับดูแล แต่ในส่วนของการแก้ไขปัญหานี้ ต้องขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละองค์กรที่มีความชัดเจนในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม รวมไปถึงตัวผู้ปฏิบัติงานเอง ต้องเคารพในการทำงานของสื่อตามหลักเสรีภาพความรับผิดชอบต่อ^{๔๓}

โดยสรุป สื่อมวลชนจึงจำเป็นที่จะต้องมีการปรับบทบาทหน้าที่ และปฏิบัติตามหลักจริยธรรมสื่อ ที่เหมาะสมกับการรายงานข่าวในยุคดิจิทัล เพื่อเป็นการช่วยป้องกันความเข้าใจผิด และความขัดแย้ง ที่อาจเกิดขึ้นจากการรายงานข่าวของตนเอง

๒.๑.๔.๔ จริยธรรมและจรรยาบรรณสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวยุคดิจิทัล

Stephen J.A.Ward ได้ทำการวิเคราะห์ “แรงตึง ๒ ระดับ” ที่เกิดขึ้นเมื่อสื่อสังคมออนไลน์เกิดขึ้นมาบนโลก และเข้ามามีบทบาทในการกำหนดวิชาชีพสื่อในปัจจุบันว่า ความท้าทายสำหรับจริยธรรมสื่อวันนี้ สามารถสรุปได้เป็นคำถามที่สำคัญ คือ จริยธรรมสื่อแสดงบทบาทของตนเองบนโลกออนไลน์ที่มีสื่อที่หลากหลายได้อย่างไร จริยธรรมสื่อที่สุดแล้วจะต้องสลายแรงตึงเครียดเหล่านั้นให้หมดไป โดยในทางทฤษฎีแล้ว มันจะต้องสลายค่านิยมขัดแย้งในข้างต้นให้หมดไป จริยธรรมสื่อจะต้องแสดงตนให้เป็นที่แน่ชัดว่า จริยธรรมในข้อไหนที่ควรรักษาเอาไว้ หรือสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ โดยทางปฏิบัติแล้ว ควรจะให้มาตรฐานทางจริยธรรมและแนวทางปฏิบัติสำหรับนักข่าววิชาชีพในสื่อใหม่ทั้งแบบออนไลน์ และแบบออฟไลน์^{๔๔}

^{๔๒} ดร.ณัฏฐ์ หิรัญรักษ์ และคณะ, **จริยธรรมสื่อ**, (กรุงเทพ : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๘) หน้า ๑๗.

^{๔๓} เทียนทิพย์ เดียวก็, “จริยธรรมและจรรยาบรรณสื่อในการนำเสนอข่าวยุคดิจิทัล”, **วารสารการสื่อสารและการจัดการนิຕ้า ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒**, (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๕๙), หน้า ๑๒๕.

^{๔๔} Stephen J.A.Ward, “Digital Media Ethics”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: :<https://ethics.journalism.wisc.edu/resources/digitalmedia-ethics/> [๒ ธันวาคม ๒๕๖๑].

จริยธรรม (Ethics) มาจากคำในภาษากรีก ethos ที่มีความหมายถึงบุคลิกภาพ หรือสิ่งที่คนดีประพฤติปฏิบัติ เพื่อจะได้มีบุคลิกภาพที่ดี แต่โดยทั่วไปแล้ว จริยธรรมจะมีพื้นฐานทางด้านปรัชญาที่ว่าด้วยการตัดสินใจของมนุษย์ที่จะเลือกระหว่างความดี กับความชั่ว เป็นพฤติกรรมที่สร้างขึ้นมาจากส่วนสมอง พฤติกรรมที่ผ่านการคิดในเชิงศีลธรรมหรือปรัชญา เกี่ยวกับสิ่งที่พึงปฏิบัติต่อสังคมหรือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เป็นสิ่งที่เราควรจะต้องกระทำเพื่อให้โลกนี้ดีขึ้น จริยธรรมนำมาซึ่งหลักปฏิบัติที่ใครนำไปประพฤติตามก็ได้ หรือไม่ประพฤติก็ได้ แตกต่างจากกฎหมายที่ใครไม่ประพฤติตามก็จะถูกลงโทษ ^{๔๕}

นอกจากนี้ ปัญหาเชิงจริยธรรมของสื่อออนไลน์ว่า แม้เว็บไซต์ข่าว หรือสื่อออนไลน์มีอาชีพส่วนใหญ่จะทำงานภายใต้กรอบจริยธรรมวิชาชีพที่ออกมาโดยองค์กรวิชาชีพต่างๆ แต่ในทางปฏิบัติ สื่อออนไลน์ ยังมีปัญหาในเชิงจริยธรรมอยู่ในหลายกรณี ส่วนใหญ่มักจะมาจาก “ความเร่งรีบในการนำเสนอ” ทำให้ “ขาดกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง” จนนำไปสู่ “ความผิดพลาด และหมิ่นเหม่ต่อการละเมิดจริยธรรม” ในที่สุด สำหรับปัญหาเชิงจริยธรรมของสื่อออนไลน์ สามารถทำการสรุปได้ ดังต่อไปนี้

๑. การนำเสนอข่าวไม่รอบด้าน จากความเร่งรีบนำเสนอข่าว เพื่อช่วงชิงความสนใจจากผู้อ่านเป็นเจ้าแรกก่อนสำนักข่าวอื่นๆ

๒. การละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ตกเป็นข่าว บ่อยครั้งที่ความเร่งรีบนำเสนอข่าวโดยขาดความระมัดระวังว่าข่าวเหล่านั้น มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ตกเป็นข่าวหรือไม่ ^{๔๖} ๓. การนำเนื้อหาจากโซเชียลมีเดียมานำเสนอโดยไม่บอกแหล่งที่มา หรือไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของ ซึ่งเนื้อหาภายในโซเชียลมีเดีย นั้น โดยทั่วไปเป็นไปในลักษณะของการรายงานเหตุการณ์โดยอิงกับความคิดเห็นของเจ้าของ การที่ผู้สื่อข่าวหยิบยกนำข่าวเหล่านั้นมานำเสนอ อาจส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้างมากยิ่งขึ้น

๒.๑.๔.๕ แนวทางการสร้างจริยธรรมของนักสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล

สมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ ได้มีการร่วมมือกับสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และสภาวิชาชีพข่าววิทยุ และโทรทัศน์ไทย จัดทำ “แนวปฏิบัติเรื่องการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของสื่อมวลชน พ.ศ.๒๕๕๓” โดยมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

“เนื่องด้วยในสถานการณ์ปัจจุบัน สื่อมวลชนแขนงต่างๆ ทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และเว็บไซต์ข่าวสารต่างๆ ได้เข้าไปใช้ประโยชน์จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ทั้งในด้านการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร การนำเสนอ และการแสดงความคิดเห็น หรือการเผยแพร่การทำงานขององค์กรข่าว ซึ่งมีทั้งการใช้ประโยชน์ในระดับองค์กร ตัวบุคคล และผสมผสาน เป็นจำนวนมาก จึงควรมีแนวปฏิบัติในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของสื่อมวลชนให้เป็นไปในทาง สร้างสรรค์องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนจึงได้มอบหมายให้ชมรมนักข่าวสายเทคโนโลยี

^{๔๕} ดร.ณัฏฐ์ หิรัญรักษ์ และคณะ, **จริยธรรมสื่อ**, (กรุงเทพ : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๘), หน้า ๑๗๐-๑๗๑.

^{๔๖} อ้างแล้ว

สารสนเทศ สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย เป็นผู้ประสานการยกร่างแนวปฏิบัติโดยมีตัวแทนจากองค์กรวิชาชีพต่าง ๆ ได้แก่ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สมาคมผู้ดูแลเว็บไทย ชมรมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ชมรมนักข่าวสายเทคโนโลยีสารสนเทศ นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์และผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายและเทคโนโลยีสารสนเทศ ร่วมกันยกร่างและรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติในการใช้สื่อออนไลน์ ของสื่อมวลชนดังต่อไปนี้

หมวด ๑: บททั่วไป

ข้อ ๑ ในแนวปฏิบัตินี้

‘สื่อสังคมออนไลน์’ (Social Media) หมายถึง ช่องทางการสื่อสารผ่านเว็บไซต์และโปรแกรมประยุกต์บนสื่อใดๆ ที่มีการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้ใช้สามารถสื่อสารเนื้อหา อาทิ twitter.com, facebook.com, youtube.com, weblog ต่างๆ

‘องค์กรสื่อมวลชน’ หมายถึง องค์กรสมาชิกสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติและองค์กรสมาชิกสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย

‘ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชน’ หมายถึง ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ตามธรรมนูญสภาการหนังสือแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๐ ผู้ประกอบวิชาชีพข่าว ผู้ปฏิบัติงานข่าววิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ตามธรรมนูญ

สภาวิชาชีพ ข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย พ.ศ. ๒๕๕๒ และผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชนอื่นที่ยอมรับแนวปฏิบัตินี้

หมวด ๒: แนวปฏิบัติในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ขององค์กรสื่อมวลชน

ข้อ ๒ การใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ขององค์กรสื่อมวลชนในการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารและการแสดงความคิดเห็น พึงยึดมั่นกรอบจริยธรรมแห่งวิชาชีพสื่อมวลชนของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติและสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทยอย่างเคร่งครัด

ข้อ ๓ การนำเสนอข่าวโดยการใช้สื่อสังคมออนไลน์ขององค์กรสื่อมวลชน ควรมีหลักในการอ้างอิงถึงองค์กรสื่อมวลชน ดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อองค์กรสื่อมวลชนที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

(๒) รายละเอียด สัญลักษณ์หรือชื่อย่อ ที่แสดงถึงองค์กรสื่อมวลชน

(๓) มาตรการทางเทคนิคที่ยืนยันถึงสถานะและความมีตัวตนขององค์กรสื่อมวลชน รวมถึงการประกาศต่อสาธารณชนตามช่องทางที่องค์กรมีอยู่

ข้อ ๔ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารขององค์กรสื่อมวลชนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ควรเป็นไปตามข้อบังคับจริยธรรมหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติขององค์กรที่กำกับดูแลตามที่ระบุไว้ในหมวด

หนึ่งและต้องไม่เป็นการสร้างความเกลียดชังระหว่างคนในสังคม ไม่ยุ่งให้เกิดความรุนแรงจนอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและเสียหายรุนแรงขึ้นในชาติ

ข้อ ๕ องค์กรสื่อมวลชนต้องให้ความเคารพและยอมรับข้อมูล ข่าวสาร หรือภาพ ที่ผลิตโดยบุคคลอื่นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การคัดลอก เลียนแบบ ข้อความใด ๆ จากสื่อสังคมออนไลน์ พึงได้รับการอนุญาตจากเจ้าของข้อความนั้น ๆ ตามแต่กรณี กรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร หรือรายงานข่าวในฐานะสื่อมวลชน ต้องอ้างอิงถึงแหล่งที่มาของข้อความและข่าวสารนั้นโดยรับรู้ถึงสิทธิหรือลิขสิทธิ์ขององค์กรหรือบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลดังกล่าว

หมวด ๓: แนวปฏิบัติในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน

ข้อ ๖ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารหรือการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน อาจแบ่งได้ดังนี้

(๑) กรณีใช้ชื่อบัญชีผู้ใช้งาน (user account) ที่ระบุถึงต้นสังกัดผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนพึงใช้ความระมัดระวังในการปฏิบัติตามข้อบังคับ จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพสื่อมวลชนอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะความถูกต้อง (accuracy) สมดุล (balance) และการใช้ภาษาที่เหมาะสม

(๒) กรณีใช้ชื่อบัญชีผู้ใช้งานที่ระบุถึงตัวตนอันอาจทำให้เข้าใจว่าเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน ผู้ใช้งานพึงระมัดระวังการนำเสนอข้อมูลข่าวและการแสดงความคิดเห็นที่อาจนำไปสู่การละเมิดจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนเช่นเดียวกัน

ข้อ ๗ การรายงานข้อมูลข่าวสารบนสื่อสังคมออนไลน์ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนพึงแยก ‘ข่าว’ กับ ‘ความเห็น’ ออกจากกันอย่างชัดเจน พึงระวังการย่อความที่ทำให้ข้อความนั้นบิดเบือนไปจากข้อเท็จจริงและพึงระวังการเผยแพร่ข้อมูลข่าวซ้ำ

ข้อ ๘ ในกรณีที่เวลาเป็นสาระสำคัญของการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร พึงตระหนักถึงมิติของเวลาในการนำเสนอข่าวนั้น ๆ ด้วย

ข้อ ๙ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนพึงตระหนักว่าพื้นที่บนสื่อสังคมออนไลน์เป็นพื้นที่สาธารณะ ไม่ใช่พื้นที่ส่วนบุคคล ซึ่งข้อมูลที่มีการรายงานจะถูกบันทึกไว้และอาจมีผลทางกฎหมายได้

ข้อ ๑๐ ในการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร การนำเสนอ และการแสดงความคิดเห็น ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนพึงระวังการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเด็กและสตรีภาพจากดรามาก่อนการหวาดเสียว และรุนแรง

ข้อ ๑๑ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน พึงระมัดระวังกระบวนการหาข่าวหรือภาพจากสื่อสังคมออนไลน์โดยมีการตรวจสอบอย่างถี่ถ้วน รอบด้าน และควรอ้างอิงแหล่งที่มาเมื่อนำเสนอ เว้นแต่สามารถตรวจสอบและอ้างอิงจากแหล่งข่าวได้โดยตรง การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ไม่ว่าการรายงานสดผ่านอุปกรณ์ปลายทางต่างๆ (devices) หรือการสร้างข้อความบนสื่อสังคมออนไลน์จากการประชุม ‘ปิด’ ต้องได้รับอนุญาตจากที่ประชุมก่อน

ข้อ ๑๒ หากการนำเสนอข้อมูลข่าวสารหรือการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนเกิดความผิดพลาด จนก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลหรือองค์กรอื่น ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนต้องดำเนินการแก้ไขข้อความที่มีปัญหาโดยทันทีพร้อมทั้งแสดงถ้อยคำขอโทษต่อบุคคลหรือองค์กรที่ได้รับความเสียหาย ทั้งนี้ต้องให้ผู้ได้รับความเสียหายมีโอกาสชี้แจงข้อมูลข่าวสารในด้านของตนด้วย

การที่องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนต่าง ๆ พยายามเข้ามาทำหน้าที่ในการวางกรอบจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อออนไลน์ นับว่าช่วยในการดูแลการนำเสนอข่าวสารของสื่อออนไลน์ให้เป็นไปตามกรอบจริยธรรมในวิชาชีพได้ในระดับหนึ่ง แต่ในภาวะที่การแข่งขันที่มีอยู่ค่อนข้างสูง ทำให้การละเมิดจริยธรรมของสื่อออนไลน์ยังคงมีปรากฏให้เห็นเป็นระยะ ๆ ซึ่งกระบวนการกำกับดูแลด้านจริยธรรมของสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้ผลมากกว่าการกำกับดูแลกันเองขององค์กรวิชาชีพ ก็คือ การกำกับดูแลโดยภาคประชาสังคมและประชาชนนั่นเอง^{๔๗}

๒.๑.๔.๖ การสร้างคุณค่าทางจริยธรรมของสื่อ

ก) หลักการสร้างคุณค่าทางจริยธรรมของนักสื่อสารมวลชนในตัวของนักข่าวเอง อย่างเป็นขั้นตอน โดยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

๑. การตั้งคำถามกับตนเองว่า ตนเองกำลังทำผิดอยู่หรือไม่ หรือ เราเป็นสาเหตุของปัญหาทางสังคมในขณะนี้ หรือไม่ เป็นการประสานตนเองเข้ากับสังคม เพื่อสร้างการตระหนักรู้ ที่จะนำไปสู่อุดมการณ์ที่อยากจะทำให้โลกนี้ดีขึ้น

๒. การใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ โดยสามารถทำได้โดย ๑) ใช้เทคโนโลยีในเชิงบวก ๒) ผลิตเนื้อหาที่สร้างสรรค์ ด้วยการทำให้ทัศนคติของประชาธิปไตยกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม โดยยึดหลักความรับผิดชอบ ความมีเหตุผล ความซื่อสัตย์ ความนับถือผู้อื่น และการยอดอดทนรับความแตกต่าง เป็นต้น^{๔๘}

ข) แนวทางในการสร้างคุณธรรม จริยธรรมด้านวาจาสุภาพ ซื่อสัตย์ สุจริต ทั้งทางกาย (ทำสิ่งที่ดีงามถูกต้อง) ทางวาจา (พูดสิ่งที่ดีงามถูกต้อง) และทางใจ (คิดสิ่งที่ดีงามถูกต้อง) โดยปฏิบัติตามความถูกต้องตามทางแห่งกุศลกรรม ๑๐ ประการ คือ

ทางกาย ๓ ประการ ได้แก่

๑. ละเว้นจากการสังหาร การบีบคั้นเบียดเบียน มีเมตตากรุณาช่วยเหลือเกื้อกูลสงเคราะห์กัน

๒. ละเว้นจากการแย่งชิงลักขโมย และการเอารัดเอาเปรียบเคารพสิทธิในทรัพย์สินของกันและกัน

^{๔๗} ดร.ณิ หิรัญรักษ์ และคณะ, *จริยธรรมสื่อ*, หน้า ๑๗๓ - ๑๗๕.

^{๔๘} *เรื่องเดียวกัน*, หน้า ๒๘ - ๒๙.

๓. ละเว้นการประพุดิผิตล่งละเมิดในของรักของหวงแหนของผู้อื่น ไม่ข่มเหง จิตใจหรือทำลายลบหลู่เกียรติและวงศ์ตระกูลของกันและกัน

ทางวาจา ๔ ประการ

๔. ละเว้นการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง กล่าวแต่คำสัตย์ไม่จงใจพูดให้ผิดจากความจริง เพราะเห็นแก่ประโยชน์ใดๆ

๕. ละเว้นการพูดส่อเสียดยุยง สร้างความแตกแยก พูดคำที่สมานฉันท์และส่งเสริมสามัคคี

๖. ละเว้นการพูดคำหยาบ สกปรก เสียหาย พูดแต่คำสุภาพ นุ่มนวลชวนฟัง

๗. ละเว้นการพูดเหลวไหล เพื่อเจ้อ พูดแต่คำจริงมีเหตุผล มีสาระประโยชน์ ถูกกาลเทศะ

ทางใจ ๓ ประการ

๘. ไม่ละโมภ ไม่เพ่งเล็งคิดหาทางเอาแต่จะได้ คิดเสียสละ ทำใจให้อื้อเพื่อแผ้วถางกว้างขวาง

๙. ไม่คิดมุ่งร้ายเบียดเบียน หรือจ้องที่จะทำลายความปรารถนาดี แผ่ไมตรีให้มุ่งเกิดประโยชน์สุขแก่กัน

๑๐. มีความถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ เข้าใจในหลักกรรมว่า ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว รู้เท่าทันความจริงที่เป็นธรรมชาติของโลก และชีวิต มองเห็นความเป็นไปตามเหตุปัจจัย^{๔๙}

ค) แนวทางในการสร้างจริยธรรมของนักสื่อสารออนไลน์ นอกจากจะปฏิบัติตามข้อกำหนดของสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ อันได้แก่

๑. อ้างอิงองค์กรข่าวที่ตนเองสังกัด

๒. ไม่รายงานข่าวโดยยุยงให้เกิดความเกลียดชัง รุนแรง หรือความขัดแย้งในสังคม

๓. ให้ความเคารพ และยอมรับข้อมูลข่าวสารที่ผลิตโดยบุคคลอื่นผ่านสื่อสังคมออนไลน์

๔. การคัดลอกข้อความใด ๆ จากสื่อสังคมออนไลน์ ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของข้อความ

๕. อ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความ และข่าวสาร โดยคำนึงถึงสิทธิของเจ้าของข้อมูล

^{๔๙} ตรีณี หิรัญรักษ์ และคณะ, *จริยธรรมสื่อ*, หน้า ๑๒๒ – ๑๒๓.

๖. ใช้ภาษาที่เหมาะสม และสมดุล ระมัดระวังการนำเสนอความคิดเห็นที่อาจละเมิดจริยธรรมของสื่อมวลชนคนอื่น

๗. แยกแยะระหว่าง “ข่าว” กับ “ความเห็น” ระมัดระวังการย่อความ ที่ทำให้เกิดการบิดเบือนข้อมูลไปจากข้อเท็จจริง และระมัดระวังการเผยแพร่ข้อมูลซ้ำ

๘. หากต้องนำเสนอข่าวอย่างเร่งรีบแข่งกับเวลา ต้องตระหนักถึงมิติเวลาในการนำเสนอข่าว

๙. สื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อสาธารณะ ข้อมูลที่นำเสนออาจถูกบันทึก และอาจมีผลทางกฎหมาย

๑๐. การนำเสนอข่าว ต้องระมัดระวังการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เด็ก สตรี และศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ รวมไปถึงถึงภาพรุนแรง หรืออนาจาร

๑๑. ตรวจสอบข่าวจากสื่อออนไลน์อื่น ๆ อย่างถี่ถ้วน รอบด้าน และอ้างอิงที่มาของแหล่งข่าว

๑๒. การรายงานข่าวออนไลน์ ต้องได้รับอนุญาตจากบรรณาธิการ หรือสำนักข่าวก่อน

๑๓. ในกรณีการรายงานข่าวก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น ต้องดำเนินการแก้ไขโดยทันที พร้อมกับการขอโทษ และให้โอกาสผู้เสียหายชี้แจงข้อมูลจากฝั่งของตนเอง

นอกจากนี้ ยังควรทำการเสริมสร้างจริยธรรม คุณธรรมของนักสื่อสารมวลชนในการรายงานข่าวออนไลน์ ด้วยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาเป็นตัวช่วยในการสร้างคุณธรรมจริยธรรมทั้งทางกาย วาจา และใจ ตามหลักแห่งกุศลธรรม ๑๐ ประการ อันได้แก่

๑. ทางกาย แสดงออกถึงการเคารพในสิทธิของผู้อื่น ไม่รายงานข่าวที่ทำร้ายจิตใจ ปับคั่น หรือทำลายศักดิ์ศรีของผู้อื่น

๒. ทางวาจา ทำการรายงานข่าวโดยใช้ภาษาที่สุภาพ นุ่มนวลชวนฟัง ไม่ทำการรายงานข่าวโดยให้ข้อมูลที่เบี่ยง โกหก ยุยง ให้เกิดความแตกแยก และเหลวไหลเพื่อจั่ว

๓. ทางใจ ไม่รายงานข่าวด้วยความเห็นแก่ได้ เบียดเบียนสิทธิของผู้อื่น รายงานข่าวเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ และวางตัวเป็นกลาง ด้วยความเข้าใจความเป็นไปของโลก

กล่าวได้ว่า จรรยาบรรณสื่อหรือจริยธรรมสื่อนอกจากจะสะท้อนถึงวิธีการทำงานที่สื่อพึงหมั่นระมัดระวังแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงคุณธรรมของสื่อที่จะต้องมีความประพฤติที่ดีงามทำให้สังคมเกิดความน่าเชื่อถือและเชื่อมั่นว่าสื่อจะเป็นแสงสว่างให้กับสังคมได้ถ้าคนทำสื่อมีคุณธรรมจริยธรรม ทั้งนี้ในทางพระพุทธศาสนามีเครื่องมือที่พระพุทธเจ้าและพุทธสาวกใช้ในการจัดการความขัดแย้งและสร้างสรรค์ให้เกิดสันติภาพให้กับตนเองและสังคม เรียกว่า หลักพุทธสันติวิธี ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเสนอในประเด็นต่อไป

๒.๑.๕ แนวคิดเกี่ยวกับพุทธสันติวิธี

๒.๑.๕.๑ ความหมายของหลักพุทธสันติวิธี

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส กล่าวไว้ว่าผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพในสังคมไทย ได้นำเสนอคำว่า “สันติวิธี” ในสังคมหลายมิติ และหลายสถานการณ์ด้วยกัน สรุปได้ว่า สันติวิธีในความหมายทั่วไปแสดงนัยถึงการตีความของกลุ่มคนสองกลุ่ม คือ “รัฐ” และ “ประชาชน” ที่ขัดแย้งกันเกี่ยวกับ ผลประโยชน์ ความต้องการ ความสัมพันธ์ ข้อมูล ค่านิยม และโครงสร้างโดยพยายามที่จะให้แต่ละฝ่ายมีท่าทีพึงประสงค์ต่อการแสดงออก

ทางด้านกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมมีมายาคติเกี่ยวกับสันติวิธี ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ ๑) สันติวิธีคือการใช้อาวุธไม่ได้ ๒) สันติวิธีใช้เวลาอนานเกินไป ๓) สันติวิธีเป็นวิธีสำหรับคนขี้ลาด และยอมจำนน ๔) ผู้ใช้สันติวิธีต้องชนะ และฝ่ายตรงข้ามต้องแพ้ ๕) สันติวิธีคือการไม่ใช้อาวุธ เพราะไม่มีโอกาส และ ๖) สันติวิธีไม่สามารถประกันความสำเร็จได้ ทั้งนี้ความหมายของสันติวิธีนิยามแตกต่างกันไปตามสำนักคิด ได้แก่

๑) สันติวิธีในความหมายของสำนักสันตินิยม สรุปได้ว่าเป็นแนวคิดหรือการกระทำที่ต่อต้านสงคราม เป็นการปฏิเสธสงครามทุกรูปแบบ โดยแสดงออกถึง “การไม่เห็นด้วย” ในรูปแบบต่างๆ เช่น การประท้วง , การทำสัญลักษณ์เพื่อแสดงความไม่เห็นด้วย เป็นต้น

๒) สันติวิธีในความหมายของสำนักปฏิบัติการที่ไร้ความรุนแรง หรืออหิงสา ตามแนวคิดของคานธี ในขณะที่แนวคิดเรื่องการไร้ความรุนแรง (Non-Violence) เป็นชุดของความเชื่อพื้นฐานเบื้องต้น(สมมติฐานเบื้องต้น) เกี่ยวกับ ศีลธรรม อำนาจ และความขัดแย้งที่กลุ่มผู้สนับสนุนได้นำไปปฏิเสธการใช้ความรุนแรงในความพยายามเพื่อให้ได้มาซึ่งเป้าหมายทางการเมืองและสังคม นักปฏิบัติการแนวนี้ที่ได้รับความนิยมคือ “ยีน ชาร์ป” ชัยวัฒน์ สถาอานันท์

สำหรับคำว่า “พุทธสันติวิธี” หรือ “สันติวิธีเชิงพุทธ” นั้น หมายถึง “วิธี ข้อปฏิบัติ หรือชุดของวิธีอย่างใดอย่างหนึ่งที่พระพุทธเจ้า หรือเหล่าสาวกของพระองค์ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ” ซึ่งคำว่า “จัดการอย่างสันติ” หมายถึง “การใช้วิธี ข้อปฏิบัติ หรือชุดของวิธีทุกชนิดที่มีอยู่เข้าไปจัดการความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง หรือปราศจากความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม” ความสอดคล้องกันประการหนึ่งระหว่าง “สังคมแห่งสันติ” กับ “พุทธสันติวิธี” คือ เมื่อกล่าวถึง “สังคมแห่งสันติ” จัดได้ว่า “เป็นสังคมที่ไร้ความรุนแรง หรือปราศจากความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม” แต่สังคมดังกล่าวยังมีความขัดแย้ง และบางครั้ง หรือบางสถานการณ์ความขัดแย้งดังกล่าวได้พัฒนาตนเองไปสู่จุดที่ “สังคมไร้สันติ” หรือ “ปราศจากสันติ” จึงมีความจำเป็นต้องใช้ “วิธีการเชิงสันติ” เข้าไป “จัดการความขัดแย้งแบบสันติ” หรือ จัดการความรุนแรงแบบสันติ”

๒.๑.๕.๒ ประเภทและความสำคัญของพุทธสันติวิธี

เมื่อกล่าวถึงสันติวิธีตามที่ปรากฏในโลกนี้สามารถแบ่งเป็น ๓ ประเภทใหญ่ กล่าวคือ สันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง สันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต และสันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องความต้องการ เมื่อวิเคราะห์ผ่านประเภทของสันติวิธีดังกล่าว ทำให้เกิดคำถามว่า “สันติวิธี” ตามที่ปรากฏใน “พระพุทธศาสนา” มีกี่ประเภท?

จากการศึกษาวิเคราะห์ประเภทของสันติวิธีตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก และ อรรถกถา พบว่า “สันติวิธี” ในพระพุทธศาสนา หรือสันติวิธีที่พระพุทธเจ้าและสาวกของพระองค์เคย ใช้ หรือกำลังประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบันนี้มีนัยที่ “ครอบคลุมสันติวิธีทั้ง ๓ ประเภท” ดังที่ได้กล่าว แล้วในเบื้องต้น การที่ผู้วิจัยนำเสนอ “ข้อมูล” ซึ่งถือได้ว่าเป็นการค้นพบ “ใหม่” ดังกล่าวนั้นไม่ได้ เป็นการสร้างข้อสมมติฐานที่ปราศจากข้อเท็จจริงแต่ประการใด แต่ “ข้อมูลใหม่” ดังกล่าวนี้นั้น สันติวิธี บางประเภทมีความคล้ายคลึงกัน แต่สันติวิธีบางประเภทมีความแตกต่างกันในบางประเด็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของ “รายละเอียด” หรือ “ข้อปลีกย่อย” ที่เกี่ยวกับ “แนวคิด” “ที่มา” และ “การปฏิบัติการ” ของสันติวิธีในแต่ละประเภท ดังที่ผู้วิจัยจะนำเสนอแง่มุมต่าง ๆ พร้อมทั้งหลักฐาน และ ที่มาโดยลำดับดังต่อไปนี้

๑) พุทธสันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง สันติวิธีตามนัย นี้ พระพุทธศาสนาได้นำเสนอเครื่องมือ ไม่ว่าจะเป็น “แนวคิด” และ “การปฏิบัติการ” เพื่อการจัดการความขัดแย้งใน ๒ มิติใหญ่ ๆ ด้วยกัน กล่าวคือ มิติของความขัดแย้งด้านในอันเป็นการจัดการความขัดแย้งในเชิงปัจเจก หรือเชิงอัตวิสัย และมิติการจัดการความขัดแย้งด้านนอกอันเป็นการจัดการความขัดแย้งในเชิงสังคม ต้นแบบคือพระพุทธเจ้าทรงนำเสนอ “การปฏิบัติการ” เพื่อจัดการความขัดแย้งในตัวเองแก่เหล่าสาวก พร้อมกับ “สอดแทรกแนวคิด” ผนวกเข้าไปด้วย ดังจะเห็นได้จาก “รูปแบบการปฏิบัติสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน” รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในตัวเอง “แบบคู่ขนาน” ดังกล่าว ถือได้ว่าเป็น “แนวคิด” และ “เครื่องมือ” สำคัญที่พุทธบริษัทได้ใช้เป็น “คู่มือ” ในการฝึกฝนพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดสันติภายใน และภายนอกตามที่กล่าวแล้ว ดังนั้น เมื่อกล่าวถึง “สันติวิธี” ในฐานะเป็นเครื่องจัดการความขัดแย้งเพื่อให้เกิด “สังคมแห่งสันติ” พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นผู้นำขององค์กรสงฆ์ได้เข้าไปมีส่วนสำคัญในการจัดการความขัดแย้งในหลายกรณีด้วยกัน จนเป็นที่มาของคำว่า “นักเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง” ไม่ว่าจะเป็นกรณี “สงครามน้ำ” “สงครามการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์” และ “สงครามน้ำลาย หรือสงครามปาก” เป็นต้น

๒) พุทธสันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต แนวคิดสำคัญที่เกี่ยวกับประเด็นนี้ก็คือพุทธพจน์ที่ว่า “อหิสา สพพปาณาน” อันหมายถึง “การใช้ชีวิต หรือดำเนินชีวิตที่ไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น (การไม่เบียดเบียนสัตว์ทั้งปวง)” ซึ่งหลักการใหญ่ตามที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาก็คือ การนำเสนอเรื่อง “ศีล ๕” เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของมนุษย์ใน “เชิงปัจเจก” และป้องกันไม่ให้มนุษย์เชิงปัจเจกไปเบียดเบียน และทำร้ายคนอื่น ๆ ในสังคม ซึ่งหลักการนี้ นอกจากจะเป็นการ “ให้ชีวิตแก่คนอื่นหรือสัตว์อื่น” แล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้แก่ “ชีวิตตนเอง” ด้วย ฉะนั้น หลักการ “ศีล ๕” นี้จัดได้ว่าเป็น “บรรทัดฐาน” หรือ “กฎเกณฑ์ทางสังคม” ที่มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

นอกจากนั้นแล้ว หลักการอื่น ๆ เช่น ทิฐฐธัมมิกัฏฐประโยชน์ ๔ ทิศ ๖ สังคหวัตถุ ๔ ประการ และพรหมวิหาร ๔ เป็นต้นถือได้ว่าเป็นหลักการใน “เชิงรุก” และ “เชิงรับ” มนุษย์สามารถใช้เป็นหลักปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเอง และเข้าไปเกี่ยวข้องกับมนุษย์คนอื่น ๆ หรือกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม หลักการต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาล้วนเป็น “แนวคิด” และ “เครื่องมือ” สำคัญที่ทำให้มนุษย์นำไปเป็นคู่มือในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข และเกิดสันติสุขทั้งภายใน และภายนอก

๓) พุทธสันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องความต้องการ พระพุทธศาสนาให้คำจำกัดความ หรือมีท่าทีต่อคำนี้อย่างไร คำว่า “การเรียกร้อง” ในบริบทนี้ หมายถึง “การคว่ำบาตร”^{๕๐} (ปัตตนิกุชชนกรรม) ลักษณะของการคว่ำบาตรค่อนข้างจะสอดคล้องกับแนวคิดตะวันตกในแง่ของถ้อยคำ แต่เมื่อก้าวในรายละเอียดพบว่า เป็นการลงโทษที่ทรงอนุญาตให้สงฆ์ทำแก่คฤหัสถ์ ผู้กล่าวให้(ประสงค์)ร้ายต่อพระรัตนตรัย โดยสงฆ์ประกาศให้พระภิกษุทั้งหลายไม่ให้คบหา ไม่รับบิณฑบาต ไม่รับนิมนต์ และไม่รับไทยธรรมของคฤหัสถ์นั้น จนกว่าเขาจะรู้สึกถึงโทษที่ตัวเองได้กระทำแล้วหันกลับมาประพฤติตัวดี สงฆ์จึงประกาศระงับโทษให้พระภิกษุทั้งหลายได้คบหาอีก เรียกว่า “ปัตตอุกกุชชนกรรม” คือ “การหยายบาตร” ซึ่งวิธีการนี้ พระสงฆ์ได้กระทำครั้งแรกต่ออวัชฌณวิ แคว้นวัชชี จะเห็นว่า ลักษณะ “การเรียกร้อง” ตามแนวทางแห่งวินัยนี้ ไม่ได้มีนัยเพื่อมุ่งผลประโยชน์เป็นการส่วนตัว หรือกลุ่มคน หากแต่มุ่งเมื่อความผาสุกของหมู่สงฆ์ และสังคมโดยรวม ซึ่งแตกต่างจากเป้าหมายของการประกาศคว่ำบาตรตามแนวคิดของตะวันตกบางประเทศที่ใช้ในปัจจุบันนี้^{๕๑}

ทั้งนี้หลักพุทธสันติวิธีตามนัยที่พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส ได้นำเสนอไว้ มีทั้งหลักธรรมที่ใช้สำหรับป้องกันความขัดแย้ง หลักการประสานแก้ไขความขัดแย้ง หลักการสมานสามัคคีปรองดอง หลักการพัฒนาสถาบันสันติภายใน ผู้วิจัยได้นำหลักพุทธสันติวิธีที่สามารถนำมาเป็นแนวทางที่จะพัฒนาสื่อซึ่งมีสถานะที่สามารถจุดไฟแห่งปัญญา หรือโหมไฟแห่งความขัดแย้งได้ หากแวดวงที่เกี่ยวข้องกับสื่อจะนำหลักพุทธสันติไปใช้อย่างจะทำให้สังคมที่เราพร้อมสามารถระงับและคลายสถานการณ์สร้างสันติในสังคมได้ หลักธรรมที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา มีดังนี้

๒.๑.๕.๓ หลักอริยสัจ ๔

อริยสัจ ๔ เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการรายงานข่าวอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ และมีคุณธรรม จนไปสู่การเกิดประโยชน์ต่อผู้รับสาร และสังคมในวงกว้างอย่างสูงสุด

ในพระสูตรที่เรียกว่า ชันธุสูตร ได้มีการกล่าวเกี่ยวกับ อริยสัจ ๔ ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงธรรมเอาไว้ ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรม ๔ ประการ อันได้แก่ ๑. ทุกข์ อริยสัจ ๒. ทุกขสมุทัยอริยสัจ ๓. ทุกขนิโรธอริยสัจ และ ๔. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ^{๕๒} และในสัมมาสัมพุทธสูตร ได้ปรากฏข้อความที่เกี่ยวกับอริยสัจ ๔ ว่า “ภิกษุทั้งหลาย อริยสัจ ๔ ประการนี้ คือ ๑.ทุกข์อริยสัจ ๒.ทุกขสมุทัยอริยสัจ ๓.ทุกขนิโรธอริยสัจ และ ๔.ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ เพราะเรารู้แจ้งอริยสัจ ๔ ประการนี้ตามความเป็นจริง ชาวโลกจึงเรียกว่าตถาคตว่า พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า”^{๕๓}

^{๕๐} วิ.จู. (บาลี) ๗/๓๓๖-๓๓๘/๑๒๓-๑๒๖, วิ.จู. (ไทย) ๗/๓๓๖-๓๓๘/๑๘๐-๑๘๕.

^{๕๑} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, พุทธสันติวิธี: การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๑๙๕-๒๐๒.

^{๕๒} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๐๘๓/๕๔๘.

^{๕๓} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๐๘๓/๑๗๗.

พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ ๒๕๓๐ ได้ให้ความหมายว่า อริย หมายถึง บุคคลผู้ บรรลุธรรมวิเศษ สัจ หมายถึง ความรู้แห่งความเป็นจริง ดังนั้น อริยสัจ หมายถึง ความจริงของพระ อริยะหรือความจริงอันประเสริฐ เป็นชื่อธรรม เป็นชื่อธรรมที่สำคัญหมวดหนึ่งในพระพุทธศาสนา ๔ ประกอบด้วยทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค^{๕๔}

ตามพจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาบาลอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๒ ให้ความหมายเอาไว้ว่า อริยสัจ ๔ คือ ความจริงอันประเสริฐ ความหมายจริงของพระอริยะ หรือความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ มีอยู่ ๔ ประการ คือ

- ๑) ทุกข์ คือสภาพที่ทนได้ยากภาวะที่ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้สภาพที่บั่น
- ๒) ทุกขสมุทัย คือ สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ได้แก่ตัณหา
- ๓) ทุกขนิโรธ คือ ความดับทุกข์ ได้แก่ ดับสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ คือ ดับตัณหาทั้ง ๓ ได้อย่างสิ้นเชิง

๔) ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา คือ ปฏิปทาที่นำไปสู่การดับทุกข์ ได้แก่ มรรคมงคล ๘ ในพระสูตรที่ชื่อว่า ชนธสูตร มีข้อความกล่าวถึง อริยสัจ ๔ ดังนี้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย อริยสัจ ๔ ประการนี้ อริยสัจ ๔ ประการมีอะไรบ้าง กล่าวคือ ๑) ทุกอริยสัจ ๒)ทุกขสมุทยอริยสัจ ๔ ๓) ทุกขนิโรธอริยสัจ ๔) ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ”^{๕๕} ดังนั้น อริยสัจ ๔ จึงเป็นคำสอนที่ถือว่าเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาประการหนึ่ง อันประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- ๑) ทุกข์ ชีวิตนั้นเป็นทุกข์อย่างยิ่ง (ดังนั้น ปัญญาของเราทำอะไรจึงจะได้พ้นทุกข์)
- ๒) สมุทัย สาเหตุใหญ่ที่ทำให้เกิดทุกข์ ได้แก่ ตัณหา (ดังนั้น เพื่อหาทางกำจัดตัณหาเสียได้ ทุกข์ก็ควรจะหมดไป วิธีการที่อาจทดลองเพื่อกำจัดตัณหาอาจมีดังนี้ การอดอาหาร การนั่งสมาธิ และการเข้าใจสิ่งที่ถูกต้อง)
- ๓) นิโรธ การดับทุกข์ (ในการให้ได้มาซึ่งสภาวะนี้ จำเป็นที่จะต้องดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อให้ทุกข์ดับไป หรือเพื่อจะได้พ้นทุกข์ จึงจำการอดอาหาร เพื่อให้เห็นว่า การทำทุกกริยาไม่อาจพ้นทุกข์ได้ ก็ลองทำอย่างอื่นออกไปอีก)

๔) มรรค จากการปฏิบัติต่างๆ ด้วยตนเองแล้ว ตกลงสรุปผลได้ว่า วิธีที่จะพ้นทุกข์ได้นั้นมีทางเดียวคือ ทางที่เรียกว่า “มรรค ๘” นั่นเอง^{๕๖}

ซึ่งการนำ มรรค ๘ มาใช้ ในการดับทุกข์นั้น ในพระไตรปิฎก ได้มีการกล่าวถึงดังต่อไปนี้

^{๕๔} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ.๒๕๓๐, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๐).

^{๕๕} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๐๘๓/๕๕๘.

^{๕๖} อ้างใน พระปลัดจිරพนธ์ อมรรสี (เลิศศิริพงษ์รักษ์), “การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ ๔” ,วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ,ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓, (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๘): ๑๐๒.

ในเนื้อความพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาฯ ได้กล่าวถึงหลักมรรค ๘ เอาไว้ว่า ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ เป็นไฉน อริยมรรคมีองค์ ๘ นี้ นั้นแล คือ ๑. สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ) ๒. สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) ๓. สัมมาวาจา (เจรจาชอบ) ๔. สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ) ๕. สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) ๖. สัมมาวายามะ (พยายามชอบ) ๗. สัมมาสติ (ระลึกชอบ) ๘. สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ)

บรรดาอริยมรรคมีองค์ ๘ นั้น สัมมาทิฐิเป็นไฉน ความรู้ในทุกข์ (ความทุกข์) ความรู้ในทุกขสมุทัย (เหตุเกิดแห่งทุกข์) ความรู้ในทุกขนิโรธ (ความดับทุกข์) ความรู้ในทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา (ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์) นี้เรียกว่า สัมมาทิฐิ (๑)

สัมมาสังกัปปะ เป็นไฉน ความดำในการออกจากกาม ความดำริในการไม่พยาบาท ความดำริในการไม่เบียดเบียน นี้เรียกว่า สัมมาสังกัปปะ (๒)

สัมมาวาจา เป็นไฉน เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการพูดเท็จ เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการพูดส่อเสียดเจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการพูดคำหยาบ เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ นี้เรียกว่า สัมมาวาจา (๓)

สัมมากัมมันตะเป็นไฉน เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการลักทรัพย์ เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการประพฤติดินในกาม นี้เรียกว่า สัมมากัมมันตะ (๔)

สัมมาอาชีวะ เป็นไฉน ข้อที่พระอริยสาวกในธรรมวินัยนี้ละมิจฉาอาชีวะแล้ว สำเร็จการเลี้ยงชีพด้วยสัมมาอาชีวะ นี้เรียกว่า สัมมาอาชีวะ (๕)

สัมมาวายามะ เป็นไฉน ข้อที่ภิกษุในธรรมวินัยนี้สร้างฉันทะ พยายาม ปรากรณา ความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น ฯลฯ เพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ฯลฯ เพื่อทำบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น ฯลฯ สร้างฉันทะ พยายาม ปรากรณาความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อความดำรงอยู่ไม่เลือนหาย ภิชโยภาพ ไพบูลย์ เจริญเต็มแห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว นี้เรียกว่า สัมมาวายามะ (๖)

สัมมาสติ เป็นไฉน ข้อที่ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ พิจารณาเห็นกายในกายอยู่ พึงกำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้ พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาอยู่ ฯลฯ พิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่ ฯลฯ เป็นผู้มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ พิจารณาเห็นธรรมในธรรมอยู่ พึงกำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้ นี้เรียกว่า สัมมาสติ (๗)

สัมมาสมาธิ เป็นไฉน ข้อที่ภิกษุในธรรมวินัยนี้ สังกตจากกามและอกุศลธรรมทั้งหลาย บรรลุปฐมฌานที่มีวิตก มีวิจาร มีปีติและสุขอันเกิดจากการวิเวกอยู่ เพราะวิตกวิจารณ์สงบระงับไปแล้ว บรรลุตติยฌานที่มีความผ่องใสภายใน มีภาวะที่จิตเป็นหนึ่งผุดขึ้น ไม่มีวิตก ไม่มีวิจารณ์ มีแต่ปีติและสุขอันเกิดจากสมาธิอยู่ เพราะปีติจางคลายไป มีจิตเป็นอุเบกขา มีสติ มีสัมปชัญญะอยู่และเสวยสุขด้วยกาย (นามกาย) บรรลุตติยฌานที่พระอริยะทั้งหลาย กล่าวสรรเสริญว่า ผู้มีอุเบกขา มีสติ อยู่เป็น

สุข เพราะละสุขและทุกข์ได้ เพราะโสมนัส และโทมนัสดับไปก่อนแล้ว บรรลุจุดตกตามที่ไม่ทุกข์ ไม่มีสุข มีสติบริสุทธิ์ เพราะอุเบกขาอยู่ นี่เรียกว่า สัมมาสมาธิ นี่เรียกว่า ทุกขโรคาณีนีปฏิบาทอริยสัจ^{๕๗}

จากการศึกษาผู้วิจัยสรุปว่า อริยสัจ ๔ หมายถึงความรู้ ความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการที่ประกอบด้วยทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรคเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยทำให้ผู้รายงานข่าว เกิดความตระหนักในความสำคัญของปัญหา และทำการค้นหา นำเสนอข้อเท็จจริงของข่าวอย่างละเอียด มีสติ เพื่อเป็นการดับทุกข์ให้กับผู้รับสารได้อย่างเหมาะสม โดยไม่ทำให้เกิดความขัดแย้ง หรือความสะเทือนใจ หลังจากที่ได้รับข่าวสารไปแล้ว

๒.๑.๕.๔ หลักกาลามสูตร

ในพระสูตรตันตปิฎก เกสปุตติสูตร ได้มีการกล่าวถึงที่มา และการนำหลักกาลามสูตร เอาไว้ ดังต่อไปนี้ กาลามสูตร เป็นพระสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสสอน เพื่อตอบข้อสงสัยของชาวกาลามะ เกี่ยวกับการจะรู้ได้อย่างไร ว่าสมณพราหมณ์ทั้งหลายที่มาประกาศคำสอน คำสอนไหนเป็นจริง หรือเท็จ ลำดับแรกพระพุทธเจ้าทรงชี้ให้เห็นว่า ต้องรู้ว่าธรรมทั้งหลายที่นำมาสอนนั้น สิ่งใดเป็นกุศล หรืออกุศล เป็นประโยชน์ ไม่เป็นประโยชน์ และสิ่งใดที่เป็นไปเพื่อความทุกข์ อันเกิดจาก โลภะ โทสะ โมหะ เข้าครอบงำ ทำให้เกิดการเบียดเบียนด้วยการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม และ การพูดเท็จ ธรรมเหล่านี้ผู้รู้ดีเตียน ไม่สรรเสริญ ไม่เป็นกุศล จากนั้นพระพุทธองค์ทรงวางหลัก ๑๐ ประการ ไว้ตรวจสอบก่อนที่จะเชื่อ ต้องพิจารณาว่า

- (๑) อย่าปลงใจเชื่อด้วยการฟังตามกันมา
- (๒) อย่าปลงใจเชื่อด้วยการถือสืบ ๆ กันมา
- (๓) อย่าปลงใจเชื่อด้วยการเล่าลือ
- (๔) อย่าปลงใจเชื่อด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์
- (๕) อย่าปลงใจเชื่อเพราะตรรกะ (การคิดเอาเอง)
- (๖) อย่าปลงใจเชื่อเพราะการอนุমান (คาดคะเนตามหลักเหตุผล)
- (๗) อย่าปลงใจเชื่อด้วยการคิดตรงตามแนวเหตุผล
- (๘) อย่าปลงใจเชื่อเพราะเข้าได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว
- (๙) อย่าปลงใจเชื่อเพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไปได้
- (๑๐) อย่าปลงใจเชื่อเพราะนับถือว่า ท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา^{๕๘}

“กาลามะทั้งหลาย เมื่อใด ท่านทั้งหลายพึงรู้ด้วยตนเองเท่านั้นว่า “ธรรมเหล่านี้เป็นอกุศล ธรรมเหล่านี้มีโทษ ธรรมเหล่านี้ผู้รู้ดีเตียน ธรรมเหล่านี้ที่บุคคลถือปฏิบัติบริบูรณ์แล้วย่อม

^{๕๗} อภ.วิ. ๓๕/๔๘๗/๓๗๑.

^{๕๘} อภ.ทุก.(ไทย) ๒๐/๖๖/๒๕๖-๒๕๗.

เป็นไปเพื่อไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์” เมื่อนั้น ท่านทั้งหลายควรละ (ธรรมเหล่านั้น) เสีย” ^{๕๙} ลำดับในพระสูตรต่อมาพระพุทธองค์ทรงตั้งคำถามและแสดงให้เห็นถึงอกุศลคือ โลภะ โทสะ โมหะ และการไม่ล่วงละเมิดศีล ๕ เป็นสิ่งที่พึงละ

โดยสรุป หลักกาลามสูตร จึงเป็นหลักธรรมที่นักสื่อสารมวลชนทุกคนควรนำไปใช้ในการ “ไตร่ตรอง” ข้อมูล และข่าวสารต่าง ๆ ว่าข่าวสารใดเป็นจริง เป็นเท็จ และมีประโยชน์ หรือให้โทษต่อผู้รับสาร เพื่อเป็นการช่วยป้องกันความขัดแย้งไม่ให้เกิดขึ้นกับสังคมหลังจากที่มีการรายงานข่าวออกไป นอกจากนี้ ยังช่วยในการช่วยเหลือสังคม โดยการให้ข่าวสารที่ถูกต้อง เพื่อลบล้างข่าวลือหรือข่าวสารต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคนในสังคม ที่เกิดขึ้นจากการรายงานข่าวสาร ที่ไม่ได้ผ่านการไตร่ตรองผ่านหลักกาลามสูตรของนักสื่อสารมวลชนสำนักพิมพ์อื่น ๆ ได้อีกด้วย

๒.๑.๕.๕ พรหมวิหารธรรม ๔

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารตามความหมาย และความสำคัญของหลักพรหมวิหาร ๔ และความหมายสำคัญของหลักพรหมวิหาร ๔ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้เป็นหลักพุทธธรรม เพื่อให้ นักสื่อสารมวลชนทำการรายงานข่าวที่มีคุณภาพต่อสังคม ตามแนวทางของการรายงานข่าวเพื่อสันติ ได้ อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

คำว่า “พรหมวิหาร” เป็นคำภาษาบาลี แปลว่า ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่ ธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ มี ๔ ข้อ คือ เมตตา กรุณา มุติตา และอุเบกขา ^{๖๐} พจนานุกรม ศัพท์ศาสนาสาทุก อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายความหมายของพรหมวิหาร ๔ ว่าเป็นธรรมหมวดหนึ่งในพระพุทธศาสนา มีความหมายหลายนัย คือ (๑) เป็นธรรมเครื่องอยู่ของพรหม เครื่องอยู่อย่างพรหม และทำให้เป็นพรหมเสมอด้วยพรหม โดยมุ่งประเด็นที่ว่า เมื่อผู้บำเพ็ญสมาธิ เจริญเมตตา กรุณา มุติตา และอุเบกขาแล้ว ย่อมส่งผลให้บรรลุตามลำดับ (๒) เป็นธรรมเครื่องอยู่ของผู้ประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐหลักความประพฤติที่ประเสริฐ เมื่อมีธรรม ๔ ประการนี้ประจำใจ ย่อมมีความรักสรรพสัตว์ ปราปรณาช่วยสรรพสัตว์ที่ประสบทุกข์ให้พ้นทุกข์ ไม่ริษยาในความได้มีสุขของสรรพสัตว์ และวางใจเป็นกลางได้เมื่อช่วยสรรพสัตว์นั้น ๆ ไม่สำเร็จ (๓) เป็นธรรมเครื่องอยู่ของผู้เป็นใหญ่ คือ ผู้นำหรือผู้ปกครอง โดยมุ่งให้ผู้นำหรือผู้ปกครองมีความรักความปรารถนาดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นพื้นฐานช่วยเหลือเขาเมื่อเขาประสบความทุกข์ ยินดีด้วยเมื่อเขาประสบความสำเร็จ และวางใจเป็นกลางไม่ตกอยู่ในอคติ พรหมวิหาร ๔ เรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า อัปมัญญา ๔ เพราะมุ่งประเด็นที่ว่า แม้ไปไม่จำกัดในมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย เป็นพรหมวิหารของพระอริยะ ^{๖๑}

^{๕๙} องค์กร. (ไทย) ๒๐/๖๖/๒๕๓.

^{๖๐} ประยุทธ์ หลงสมบุญ, พจนานุกรม มคอ-ไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๕๒๓.

^{๖๑} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาทุก อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒๐-๑๒๑.

นอกจากนี้ ยังมีนักคิด นักวิจัย และนักวิชาการ ได้ให้ความหมายที่แตกต่างกันของ พรหมวิหาร ๔ เอาไว้มากมาย ดังต่อไปนี้

พระพุทธโฆษาจารย์ อธิบายว่า พรหมวิหาร ๔ เป็นคุณธรรมอันประเสริฐ เนื่องจาก พรหมวิหาร ๔ เป็นข้อปฏิบัติเพื่อสัตว์อื่น เพราะต้องส่งจิตไปให้สัตว์อื่น และเป็นคุณธรรมที่ปราศจาก โทษ เหมือนพวกพรหมและพระโพธิสัตว์ซึ่งอยู่ด้วยจิตปราศจากโทษ มุ่งแสวงหาประโยชน์ให้แก่สัตว์ ทั้งปวง (เมตตา) ช่วยปลดเปลื้องสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ให้แก่สัตว์ทั้งปวง (กรุณา) พลอยยินดีต่อสมบัติ ของสัตว์ทั้งปวง (มุทิตา) และยึดมั่นอยู่ในภาวะเป็นกลางๆ (อุเบกขา)^{๖๒}

พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ อธิบายว่า พรหม แปลว่า ผู้ประเสริฐ วิหาร แปลว่า ความเป็นอยู่ที่เข้าถึงอย่างประเสริฐด้วยอัปมัญญา ๔ เมื่อรวมแล้ว ความเป็นอยู่ที่เข้าถึงอย่าง ประเสริฐของบุคคลผู้ประเสริฐ ชื่อว่า พรหมวิหาร^{๖๓}

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช(เจริญ สุวฑฺฒโน) ทรงอธิบายว่า พรหม วิหาร ๔ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นคุณธรรมสำหรับเป็นที่อยู่ของจิตใจแห่งพรหม คือ ผู้ใหญ่ หรือผู้ประเสริฐ เป็นธรรมเป็นที่อยู่ซึ่งมีทั้งความดีและความสุข^{๖๔}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธิ์ ปยุตฺโต) อธิบายว่า พรหมวิหาร ๔ คือ ธรรมเครื่อง อยู่ของพรหมธรรมประจำใจอันประเสริฐ ธรรมประจำใจของท่านผู้มีคุณความดียิ่งใหญ่^{๖๕} หรืออัปมัญญา ธรรมที่แผ่ไปไม่มีประมาณ หมายถึง เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ที่แผ่ไปในมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย อย่างกว้างขวางสม่ำเสมอ ไม่จำกัดขอบเขต^{๖๖}

พระธรรมวิสุทธิกวี(พิจิตร จิตวณฺโณ) อธิบายว่า พรหมวิหาร แปลว่า ธรรมเป็น เครื่องอยู่อย่างประเสริฐ หรือธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่างพระพรหม (พรหม-ประเสริฐ วิหาร-ธรรมเป็น เครื่องอยู่) หมายความว่าถ้าใครมีพรหมวิหารแล้ว ผู้นั้นชื่อว่ามีธรรมประจำใจที่ประเสริฐ หรือมีธรรม ประจำจิตใจเหมือนกับพระพรหม พรหมวิหาร หรือพรหมวิหารธรรม มี ๔ อย่าง คือ เมตตา ความรัก ใคร่ปรารถนาจะให้เป็นผู้สุข กรุณา ความสงสาร คิดจะช่วยให้พ้นทุกข์ มุทิตา ความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่น ได้ดี อุเบกขา ความวางเฉย ไม่ดีใจเสียใจเมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติ พรหมวิหาร ๔ จึงเป็นธรรมสำหรับ

^{๖๒} พระพุทธโฆษาจารย์, คัมภีร์วิสุทธิมรรค ฉบับ ๑๐๐ ปี สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนาเพรส จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๕๗๕.

^{๖๓} พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ, ปรมาตมโชติกะมหาอภิธัมมัตถสังคหฎีกา ปริจเฉทที่ ๙ เล่ม ๑ สม ฤทธมรรณานทีปนีหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาอาชีวศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท วี. อินเตอร์ พรีนซ์ จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๑๗๙.

^{๖๔} สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน), รวมธรรมะ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน, ๒๕๔๓), หน้า ๑๙๕.

^{๖๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕๓.

^{๖๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔๑.

มนุษย์ผู้มีจิตใจประเสริฐทุกคน เป็นธรรมสำหรับผู้ใหญ่ เป็นธรรมสำหรับบิดามารดา เป็นธรรมสำหรับพระพรหม เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา และเป็นกัมมัญฐาน^{๖๗}

พระเทพติก (ระแบบ จิตตภาโณ) อธิบายว่า พรหมวิหาร คือ ธรรมที่เป็นเครื่องอยู่ของพรหม หรือธรรมอันเป็นหลักปฏิบัติสำหรับท่านผู้ใหญ่ ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงแสดงไว้ ๔ ประการ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา โดยหลักของการปฏิบัติแล้ว เป็นลักษณะของสมถกัมมัญฐาน คือ การทำจิตใจของตนให้สงบเป็นเบื้องต้น^{๖๘}

จากข้อมูลที่น่าเสนอไปข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า พรหมวิหาร ๔ คือ ธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่างพรหม เป็นธรรมสำหรับมนุษย์ผู้มีจิตใจประเสริฐทุกคน เป็นธรรมอันเป็นหลักปฏิบัติสำหรับท่านผู้ใหญ่ เป็นธรรมสำหรับบิดามารดา เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนาและเป็นกัมมัญฐาน เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอัปมัญญา คือ ธรรมที่แผ่ไปไม่มีประมาณ

โดยสรุป พรหมวิหาร ๔ จึงมีความหมายถึง “ธรรมที่ทำให้ทุกฝ่ายอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ” เนื่องจากผู้ที่ปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร ๔ นั้น ต้องทำการแผ่เมตตาไปยังสัตว์อื่น หรือเป็นการตระหนักถึงความทุกข์ของผู้อื่นเป็นสำคัญ การกระทำดังกล่าว นอกจากเป็นการช่วยสร้างผลบุญให้กับตนเองแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อความสุขของผู้อื่น และสังคมส่วนรวมได้อีกด้วย

นอกจากนี้องค์ธรรมในพรหมวิหาร ๔ พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมไว้ในฐานะเป็นหลักปฏิบัติพื้นฐานในการดำรงชีวิตของฆราวาส ดังปรากฏในสังคัลลสูตรว่า “คหบดีบุตร กุลบุตรพึงบำรุงสมณพราหมณ์ผู้เป็นทิศเบื้องบนโดยหน้าที่ ๕ ประการ คือ (๑) จะทำสิ่งใด ก็ทำด้วยเมตตา (๒) จะพูดสิ่งใด ก็พูดด้วยเมตตา (๓) จะคิดสิ่งใด ก็คิดด้วยเมตตา”^{๖๙} (๔) เปิดประตูต้อนรับ (๕) ถวายปัจจัยเครื่องยังชีพแสดงให้เห็นถึงหลักปฏิบัติที่ประกอบด้วยความเมตตาและกรุณา อันเป็นองค์ธรรมในพรหมวิหาร๔

องค์ประกอบของพรหมวิหาร ๔

สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน) ได้กล่าวอธิบายขยายความถึงองค์ประกอบของพรหมวิหารธรรม หรือพรหมวิหาร มี ๔ ประการ ไว้ดังนี้

๑) เมตตา เป็นเรื่องของจิตใจ เพราะเป็นความปรารถนา คือ ปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุขไม่มีอะไรแตกต่างในความเป็นชีวิต ทั้งผู้อื่น สัตว์อื่นและตนเอง คือ ผู้ใดจะให้ใคร ผู้หนึ่งจะต้องมีเสียก่อน ผู้ไม่มีจะให้ก็ให้ไม่ได้ จะปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุขก็เช่นกัน ถ้าตนเองไม่เป็นสุขจะมีความสุขที่ไหนไปแผ่ให้คนอื่น เมตตาที่ถูกต้องจะต้องออกจากใจที่อ่อนละมุน เป็นใจที่สงบจากความทุกข์ความร้าว สงบจากความโลภ ความโกรธ ความหลง ใจที่กำลังทุกข์ร้อนด้วยความโลภ ความโกรธ ความหลง

^{๖๗} พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตตภาโณ), *การพัฒนาจิต*, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (นครปฐม: โรงพิมพ์มหาภูมิบาลวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๐.

^{๖๘} พระเทพติก (ระแบบ จิตตภาโณ), *พรหมวิหารธรรมเรือนใจของผู้ไม่สุข*, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ม.ป.ป.), หน้า ๓.

^{๖๙} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๗๒/๒๑๖.

จะไม่มีพลังเมตตาเลย ตรงกันข้ามกลับมีแต่ความไม่เมตตาแม้แต่กับตนเอง เพราะทำให้ตนเองร้อน ไม่มีความสุข คนใจดีคนเดียวสามารถทำให้เกิดความรุ่มเย็นเป็นสุขได้มากมายนัก เช่นเดียวกับคนไม่ดีคนเดียว ก็สามารถทำให้เกิดความทุกข์ความร้อนได้มากมาย เมตตาต้องอาศัยปัญญา เพราะปัญญาเท่านั้นที่จะช่วยพิจารณาได้ถูกต้อง ว่าควรแสดงเมตตาต่อผู้ใดอย่างไร เมื่อใดจึงจะเป็นคุณไม่เป็นโทษ การลงโทษบุตรธิดา กระทำผิดเพื่อให้สำนึก ก็เป็นเมตตากรุณาของมารดาบิดา การไม่ลงโทษกลับเป็น การไม่เมตตากรุณา

๒) กรุณา เป็นเรื่องทางกาย เพราะเป็นเรื่องการช่วยเหลือ คือ ช่วยให้พ้นทุกข์ มีทั้งทุกข์กายทุกข์ใจ แต่ที่จริงเมตตาและกรุณาไปด้วยกันแยกกันไม่ออกที่เป็นธรรม เป็นพรหมวิหารธรรม อย่างยิ่ง คือ ช่วยให้พ้นทุกข์ทางใจ เห็นใครทุกข์ อย่างนี้ดูตาย ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดเพื่อช่วย นั่นคือกรุณา ช่วยให้พ้นทุกข์และต้องช่วยให้ถูก อย่างให้ผิดศีล อย่าให้เป็นการเบียดเบียนใครดัง พระพุทธองค์ทรงกล่าวไว้ว่า “การให้ธรรมทานชนะการให้ทั้งปวง” คือเป็นการช่วยที่เหนือการช่วย ทั้งปวง เป็นการช่วยให้พ้นทุกข์ทางใจ ใจที่มีธรรมเพียงไรจะพ้นจากความทุกข์มีความสุขเยือกเย็นเพียงนั้น ผู้ใช้ธรรมคือปฏิบัติเป็นตัวอย่าง ให้เห็น บอกเล่า สอนอบรมให้เกิดธรรม

๓) มุทิตา คือ พลอยยินดีด้วยกับตนเองและผู้อื่นได้ดีมีความสุข ซึ่งจะนำไปสู่ความดีอีกชั้นหนึ่ง ถ้ารู้จักคิดให้ถูก ให้รู้จักตั้งใจสงวนรักษาความดีความสุขที่ได้นั้นไว้และเพิ่มพูนให้ยิ่งขึ้นไม่ทะเยอทะยานให้ยิ่งขึ้นจนเกินไป เช่นได้ดีเพียงนั้นแล้วก็ยินดีกับการได้ดีเพียงนั้นของตน อย่าไม่พอใจ เพราะต้องการยิ่งไปกว่านั้น การพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีความสุข ผลดีที่จะเกิดขึ้นนั้นเราเองจะเป็นผู้ได้รับ ก่อนใครทั้งหมด ความพลอยยินดีด้วยกับความริษยาให้ความร้อนเย็นผัดกันขณะที่ใจเกิดความยินดีเราเองนั้นแหละสบาย ขณะที่ใจเกิดความยินร้ายริษยา เราเองนั้นแหละทุกข์ร้อน ฉะนั้น การพลอยยินดีด้วยเมื่อผู้อื่นได้ดีมีความสุขจึงเป็นสิ่งที่ควร

๔) อุเบกขา คือ วางใจเฉย วางใจเป็นกลาง ไม่ยินดียินร้าย เมื่อสุดวิสัยจะเมตตา กรุณาได้แล้ว ก็ยังไม่เกิดผลดี ยังช่วยให้เขาเป็นสุข พ้นจากความทุกข์ไม่ได้ จึงใช้อุเบกขาปลงใจลงให้ได้ว่าได้ทำสุดความสามารถแล้ว ได้เมตตากรุณาถูกต้องแล้ว ผลเป็นเช่นไรก็จำต้องอุเบกขา ถ้าไม่อุเบกขา ปล่องใจให้ดีขึ้นร้อนเร่าเพราะปรารถนาจะช่วยเขาให้ได้ผล เช่นนี้เป็นการผิดเป็นการขาดเมตตากรุณาในตนเอง^{๗๐}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของพรหมวิหารธรรม หรือพรหมวิหารมี ๔ ประการ คือ

๑) เมตตา หมายถึง ความรักใคร่ ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรี และคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า

๒) กรุณา หมายถึง ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันที่จะปลดปล่อย บำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

^{๗๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔.

๓) มุทิตา หมายถึง ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง ประกอบด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงชีวิตตามปกติสุข พลอยยินดีด้วย เมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป

๔) อุเบกขา หมายถึง ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ผู้ดำรงอยู่ในธรรมที่พิจารณา เห็นด้วยปัญญา คือ มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตาชั่ง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่ สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัย และปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้ง รู้จักวางเฉยสงบใจมอง ในเมื่อไม่มีกิจควรทำ เพราะเขาได้รับผิดชอบตน ได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับความรับผิดชอบของตน^{๗๑}

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้อธิบายขยายความถึงองค์ประกอบของพรหม วิหารธรรมหรือ พรหมวิหารมี ๔ ประการ ไว้ดังนี้^{๗๒}

๑) เมตตา ความจริงใจ ความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม ดูได้จากสี หน้าที่บ่งบอก คือ ยิ้มแย้มแจ่มใสและดูจากการกระทำที่มุ่งหวังให้ผู้อื่นมีดียิ่งๆขึ้นไป

๒) กรุณา ความสงสาร ความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ร่วมโลก ยามเห็นผู้อื่นมี ความลำบากก็ทนอยู่ไม่ได้ ต้องแสดงออกมาด้วยการเข้าช่วยเหลือเจือจุน ด้วยความเต็มใจเสมอ ใน ทำนอง สุขก็สุขด้วย นั้นเทียว

๓) มุทิตา ความชื่นชมยินดีในความสำเร็จสมหวังของผู้อื่น ไม่แสดงความอิจฉาริษยา ด้วยการทนดูทนเห็นคนที่เขาดีกว่าตัวไม่ได้ ดูได้จากการไปแสดงไมตรีจิตต่อบุคคลอื่นหรือชื่นชมต่อ ความสำเร็จของผู้อื่นโดยไม่ต้องบังคับใจ

๔) อุเบกขา ความวางเฉยในเมื่อไม่อาจจะช่วยเหลือเขาได้ไม่ทับถมซ้ำเติมและเมื่อ ผู้อื่นผิดพลาดหรือได้รับความวิบัติ ไม่แสดงอาการสมน้ำหน้าเมื่อเขาพลาดเป็นต้น

วราญา ทองอุ่น ได้นำมาอธิบายแต่ละองค์ประกอบในแง่ของการนำไปในการสร้าง สัมพันธที่ดีในองค์กร ได้สรุปถึงองค์ประกอบของพรหมวิหารธรรมหรือ พรหมวิหารมี ๔ ประการ ไว้ ดังนี้^{๗๓}

๑) เมตตา (Loving Kindness) มีความรักใคร่ปรารถนาที่จะให้เป็นสุข หมายถึง พฤติกรรมมีความหวังดีเพื่อนให้ผู้อื่นมีความสุข มีจิตใจแผ่ไมตรีจิต สนับสนุนกับผู้น้อย หวังความดีงาม แก่เขา อยากให้เขามีความสุข ไม่อยากให้มีอันตรายจากความอาฆาตบาดหมางใจกันปรารถนาให้มี ความสามัคคีกลมเกลียวกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หวังให้เขาเจริญด้วยความรู้ความสามารถอันเป็น ทางให้เกิด ลาภ ยศ และชื่อเสียง รักษาตนให้ได้รับความสุขโดยสวัสดิภาพเมตตาธรรมเป็นเครื่องบำรุง

^{๗๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, หน้า ๑๒๔.

^{๗๒} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **พระในบ้น**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เลี้ยงเชิง, ๒๕๔๓), หน้า ๘-๙.

^{๗๓} วราญา ทองอุ่น, **มนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร**, (สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๑๐-๒๑๒.

อภัยภัย ร้อยใจให้จิตคิดเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ชำระล้างเสียซึ่งมลทินคือ ความพยาบาท ความเห็นแก่ได้ ความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ประโยชน์ ถ้าดวงจิตมีเมตตาแล้ว จะป้องกันความคิดวิปริตในทางทำลาย ให้ร้ายป้ายสีในทางเสียหาย ไม่เป็นความจริงได้สังคมก็จะอยู่เป็นสุข^{๗๔}

๒) กรุณา (Compassion) มีความสงสาร คิดจะช่วยให้พ้นทุกข์ หมายถึง พฤติกรรม หัวดีเมื่อเห็นผู้อื่นมีความทุกข์ร้อน ตกทุกข์ได้ยาก ก็รู้สึกสงสาร ห่วงใจไปตามเมื่อเห็นเขามีความทุกข์ กรุณาธรรมเป็นเครื่องปราบปรามจิตใจไม่ให้คิดเบียดเบียนคนอื่นให้ได้รับความลำบากในการกระทำ งาน กิจกรรมต่างๆย่อมมีความลำบากทั้งกายและใจ จึงมีความเห็นใจ พลอยหาวิธีไม่ให้เกิดความลำบากแก่ผู้ทำงาน ด้วยการอำนวยการความสะดวก สนับสนุน อุปการณฺ์ เครื่องมือ ให้เต็มกำลังในการทำงาน

๓) มุทิตา (Sympathetic Joy) มีความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี หมายถึง ความชื่นบานในเวลาที่ผู้อื่นได้รับความดี เมื่อเขามีความเจริญด้วยความรู้ความสามารถ เจริญด้วย ลาภ ยศ และ ชื่อเสียง พลอยชื่นชมยินดีตามด้วยคุณธรรม มุทิตาธรรมเมื่ออยู่ในดวงจิตผู้ใด ผู้นั้นย่อมปราบปรามซึ่ง ความริษยา อิจฉาริษยาในคุณงามความดีของผู้อื่นเมื่อผู้อื่นได้รับความดี อดทนทนไม่ได้ เราร้อน ชื่น เคือง หงุดหงิด งุ่นง่าน ความอิจฉาริษยาเป็นโทษทำลายความสามัคคีความเจริญของหมู่คณะ เมื่อ เกิดขึ้นย่อมชักนำจิตให้วิปริตไปต่าง ๆ นานา คิดแต่อุบายในการทำลาย ยุยงให้เสียหาย แม้เหตุแห่ง ความไม่เป็นจริง มีแต่มุทิตาธรรมที่ปราบปรามความอิจฉาริษยาของคนในสังคมในองค์กรได้ เมื่อมี มุทิตาย่อมได้รับความนิยมนับถือ จึงเป็นคุณธรรมที่ควรปลูกฝังให้มีในใจของบุคลากร ในหน่วยงาน ของทุกหน่วยงาน

๔) อุเบกขา (Equanimity) มีการวางตนเป็นกลาง มีความวางเฉย ไม่เสียใจ ไม่ดีใจ เมื่อสถานการณ์ไม่เอื้อที่จะแสดงพฤติกรรมตามคุณธรรมความมีเมตตา กรุณา และมุทิตาจิตได้ อุเบกขาธรรมเป็นคุณธรรมของ ผู้ใหญ่ ผู้นำ หัวหน้างาน ที่ปกครองพนักงาน เจ้าหน้าที่ หมู่คณะที่ต้อง ประพฤติอย่างสม่ำเสมอ เมื่อมีผู้ประพฤติอย่างสม่ำเสมอ เมื่อมีผู้ประพฤติดีก็ต้องชมยกย่องสรรเสริญ คุณงามความดีของเขา แต่เมื่อมีผู้ประพฤติไม่ดีก็ต้องถูกตำหนิ ลงโทษตามกรณีของความผิดไม่ตัดสิน เอนเอียงเพราะอำนาจอคติที่ผิดๆ นี่คือ พฤติกรรมการมีอุเบกขาธรรมสรุปได้ว่า ผู้มีพรหมวิหารที่ แท้จริงต้องประกอบด้วยเป็นบุคคลผู้มีเมตตา กรุณา มุทิตาทังเมตตา กรุณา มุทิตาดังกล่าวข้างต้นทั้ง สามประการนั้นต้องประกอบด้วย อุเบกขา ทั้งสิ้นและต้องมีอุเบกขาเป็นตัวกำกับอีกครั้งหนึ่ง หาก บุคคลผู้ใดไม่มีเมตตา กรุณา จิตใจก็จะโหดเหี้ยม ไม่มีมุทิตาจิตก็อิจฉาริษยา ไม่มีอุเบกขาเขาก็ไม่รู้จัก การวางเฉย ไม่รู้จักปล่อยวาง มีแต่ความยึดมั่นถือมั่น ทั้งหลายเหล่านี้ล้วนทำให้จิตใจไม่มีความสงบ ปกติสุข ไม่เป็นที่พึงปรารถนาถึงพร้อมด้วยพรหมวิหารธรรมทั้ง ๔ ประการได้ยาก แต่ถ้าปฏิบัติได้ถึง พร้อมด้วยเมตตา กรุณา มุทิตาอุเบกขา ผู้นั้นย่อมจะเป็นผู้ถึงพร้อมซึ่งพรหมวิหารที่ถูกต้องแท้จริงและ บริบูรณ์ จะก่อให้เกิดคุณประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติทั้งส่วนตัว และส่วนรวม

^{๗๔} สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๗), หน้า ๕๒.

โดยสรุป องค์ประกอบที่สำคัญของพรหมวิหาร ๔ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับนักสื่อสารมวลชน เพื่อเป็นข้อปฏิบัติที่พึงระลึกถึงทุกครั้ง ก่อนที่จะทำการรายงานข่าวสารใด ๆ ออกไปถึงสังคมโดยรวม มีดังต่อไปนี้

๑. เมตตา มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่นอย่างจริงใจ และหวังดีให้ผู้อื่นมีความสุข
๒. กรุณา มีความสงสาร และมีความต้องการที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ และไม่เบียดเบียนคนอื่น
๓. มุทิตา แสดงความยินดี กับความสำเร็จของผู้อื่น ไม่อิจฉาริษยา และรู้เท่าทันโทษของความอิจฉาริษยา
๔. อุเบกขา คือ การวางตนเป็นกลาง วางเฉยพิจารณาสิ่งที่เห็นด้วยปัญญา ด้วยจิตใจที่เที่ยงธรรม

๒.๑.๕.๖ หลักปธาน ๔

หลักสัมมปธาน ๔ หรือ ปธาน ๔ เป็นหนึ่งในหลักธรรมทางพุทธศาสนา ที่ถูกหยิบยกนำมาใช้กล่าวถึงเพื่อช่วยในการแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และนำไปสู่การเกิดกระบวนการสันติภาพที่ยั่งยืน โดยหลักปธาน ๔ มีกระบวนการ และแนวคิดที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

ปธานสูตร ได้มีการกล่าวถึงหลักสัมมปธาน หรือ “ปธาน”^{๗๕} เอาไว้ ดังต่อไปนี้

ภิกษุทั้งหลาย ปธาน (ความเพียร) ๔ ประการนี้ ปธาน ๔ ประการ อะไรบ้าง คือ ๑. สังวรปธาน (เพียรระวัง) ๒. ปหานปธาน (เพียรละ) ๓. ภวานาปธาน (เพียรเจริญ) ๔. อนุรักษนาปธาน (เพียรรักษา) สังวรปธาน เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ สร้างฉันทะ พยายาม ปรารภความเพียร ประคอง จิตมุ่งมั่นเพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น นี้เรียกว่า สังวรปธาน ปหานปธาน เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ สร้างฉันทะ พยายาม ปรารภความเพียร ประคอง จิตมุ่งมั่นเพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว นี้เรียกว่า ปหานปธาน ภวานาปธาน เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ สร้างฉันทะ พยายาม ปรารภความเพียร ประคอง จิตมุ่งมั่นเพื่อทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น นี้เรียกว่า ภวานาปธาน อนุรักษนาปธาน เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ สร้างฉันทะ พยายาม ปรารภความเพียร ประคอง จิตมุ่งมั่นเพื่อความดำรงอยู่ ไม่เลือนหาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้ สร้างฉันทะ พยายาม ปรารภความเพียร ประคอง จิตมุ่งมั่นเพื่อทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น นี้เรียกว่า อนุรักษนาปธาน พระพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์พระอาทิตย์ทรงแสงไว้แล้ว ที่เป็นเหตุให้ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ผู้มีความเพียรถึงความสิ้นทุกข์^{๗๖}

พระคันธสาราภังค์ ได้ให้ความหมายของสัมมปธาน ๔ ว่าเป็นคำศัพท์ที่มาจากสองคำ คือ สัมมา ๔ ปธาน โดยที่สัมมา แปลว่า โดยชอบ และ ปธาน แปลว่า ความเพียร ดังนั้นจึง

^{๗๖} ๐. จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๙/๑๑๓-๑๑๔.

สามารถกล่าวได้ว่า สัมมปปธาน ๔ หมายถึง “ความเพียรโดยชอบ” คือ ความเพียรที่ต่อเนื่องไม่ลดละความเพียรที่ทำไปอย่างครึ้งๆ กลางๆ ทำแล้วหยุด ไม่เรียกว่า สัมมปปธาน เพราะความเพียรที่ทำอย่างต่อเนื่องเท่านั้น จึงจะเรียกว่า สัมมปปธาน^{๗๗}

โดยสรุปหลักปธาน ๔ คือ ความเพียรทั้ง ๔ ประการ ที่ทำอย่างต่อเนื่องเพื่อช่วยในการป้องกันไม่ให้เกิดอกุศลบาปขึ้น แต่หากอกุศลบาปเกิดขึ้นแล้ว ก็พยายามละเพื่อให้เกิดกุศลขึ้น และทำการรักษากุศลให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของนิสัย ในขณะที่เดียวกัน ก็ต้องคอยทำการรักษากุศลที่เกิดขึ้นเอาไว้ ก็อาจทำให้เกิดความเสื่อมกับกุศลได้ จึงต้องมีความเพียรเพื่อรักษาไว้ไม่ให้เสื่อมหายไป

หลักปธาน ๔ กับงานด้านสันติภาพ

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร. ได้กล่าวถึง หลักปธาน ๔ สามารถนำมาใช้ในการศึกษาเพื่อจัดการมีความขัดแย้งอันจะนำไปสู่ความรุนแรงได้ ดังต่อไปนี้

๑) การระแวดระวังป้องกันมิให้เกิดความขัดแย้งรุนแรงต่อกัน (Conflict Prevention): โดยต่างฝ่ายต่างต้องมีคุณธรรมทางจิตใจเป็นพื้นฐานในเรื่องของความจริงใจ เอาใจใส่ต่อกัน รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความอดทน อดกลั้น ความเสียสละต่อกัน เพื่การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสงบสันติสุข และต้องไม่อาฆาตพยาบาทกันจากปัจจัยภายนอกที่จะส่งผลในทางลบต่อบริสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันได้ แต่ละบุคคลหรือปัจเจกจึงต้องมี “สันติสังวร” ด้วยการยอมรับวิถีทางความคิดเห็นและทางวัฒนธรรมที่แตกต่าง เคารพกัน ไม่เลือกปฏิบัติเพราะเพศ ศิพพรรณ และการนับถือศาสนาที่ต่างกันเนื่องจากศาสนาเป็นสิ่งที่มิมีมาช้านาน อีกทั้งหลักการหรือหลักคำสอนในทุกศาสนาก็ยึดโยงกับสิทธิมนุษยชนและสอนให้ทุกคนเป็นคนดีมีคุณธรรม มีเหตุผล และมีศรัทธาอย่างถูกต้องในการอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ซึ่งทางสหประชาชาติก็ได้จัดทำแผนปฏิบัติการแห่งชาติด้านสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ (Handbook on National Human Rights Plans of Action) เพื่อให้แต่ละประเทศได้นำมาปรับใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละประเทศโดยมีสาระสำคัญของแนวทางโดยภาพรวม ได้แก่ วัตถุประสงค์ในการที่จะพัฒนาการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในแต่ละประเทศโดยให้มีผลในทางปฏิบัติได้ ให้มีการจัดกาในทุกภาคส่วนของรัฐและสังคม รวมทั้งการแบ่งสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม และประโยชน์ของแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีอาทิ การส่งเสริมความสามัคคีในชาติ การเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชนเกี่ยวกับการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย โภชนาการ บริการสังคม และการบริหารความยุติธรรม การลดความเสี่ยงในภัยที่เกิดจากการก่อความไม่สงบและความขัดแย้งที่มีผลกระทบระยะยาวต่อรัฐและประชาชน การสร้างความตระหนักด้านสิทธิมนุษยชนทั้งของภาครัฐ ประชาชนและชุมชนอย่างกว้างขวาง รวมถึงการสร้างหลักประกันให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เช่น ผู้หญิง เด็ก ชนกลุ่มน้อย และชนพื้นเมืองดั้งเดิม เป็นต้น^{๗๘}

^{๗๗} พระคันธสาราภังค์, “โพธิยปิกขิยะธรรม”, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทบุญศิริการพิมพ์ จำกัด , ๒๕๕๙), หน้า ๔๒.

^{๗๘} แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ ๓, บทวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์ และเชื่อมโยงเพื่อวางทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ ๓(พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๖๑), [ออนไลน์],แหล่งที่มา : <http://www>.

๒) การแก้ไขความขัดแย้ง (Conflict Resolution): ทำโดยการเจรจา ประนีประนอม ยอมความกัน ไกล่เกลี่ยกันด้วยวาจาสุภาพ ทั้งสองฝ่ายต้องร่วมกันพิจารณาด้วยการมองเห็นโทษของ ความวิวาท ทะเลาะเบาะแว้งที่จะตามมา เจรจากันอย่างสันติ เป็นมิตรที่ดีมีความรักความเมตตาต่อกัน เข้าใจกัน ให้กำลังใจเคารพ ให้เกียรติกันยอมรับและให้ความสำคัญในบทบาทของกันและกัน เรื่องที่ ผ่านมาขอให้ทำเป็นเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้นคือ ให้รู้จักปล่อยวางเพื่อความสงบสันติสุขซึ่งเป็นสิ่งที่มีค่า มากในการครองชีวิตตั้งแต่ในระดับครอบครัว ชุมชน องค์กร ประเทศชาติและโลกร่วมกันทั้งนี้แต่ละ บุคคลหรือปัจเจกต้องมี “ปหาน” คือความเพียรที่จะแก้ไขความขัดแย้งโดยความเป็นกลาง ไม่มุ่ง ประโยชน์ ความเป็นกลางในทุกด้านรวมถึงการเมือง และศาสนา

๓) การเยียวยาความรุนแรงที่เกิดขึ้นแล้วอย่างสามัคคีสมานฉันท์ (Conflict Reconciliation): โดยที่แต่ละบุคคลหรือปัจเจกใช้การ “ภาวนา” ในการเพียรสร้างความสามัคคี สมานฉันท์ ด้วยการอภัยแก่กันและไม่จองเวรกันอันเป็นสิ่งที่ต้องทำให้ได้เพื่อสมานใจทั้งของคู่กรณี และของตนเองไปพร้อม ๆ กัน

๔) การรักษาความสงบสันติสุขให้ต่อเนื่องยาวนาน (Peace Preservation): โดยแต่ละ บุคคลหรือปัจเจกต้องมีความเพียรในการ “อนุรักษ” รักษาธรรมธิปไตยด้วยการระลึกถึงประโยชน์ สุขส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ไม่ใช้อคติเป็นใหญ่^{๗๙}

ทีมข่าวต่างประเทศของหนังสือพิมพ์บ้านเมือง ได้เสนอ โมเดล “๔ ป. ยกกำลังโลก รอดมนุษยชาติรอด” แนวทางพุทธสันติเพื่อแก้ไขความขัดแย้ง ที่บูรณาการจากหลักธรรมของ พระพุทธเจ้า มีหลักการดังต่อไปนี้

๑) สังวรปธาน หรือการศึกษานับได้ว่าเป็นการป้องกันความขัดแย้ง หากเกิดความ ขัดแย้งก็สามารถบริหารจัดการไม่ให้เกิดความรุนแรง และสงครามเป็นภาวะแห่งสันติภาพภายใน นับเป็นยุทธศาสตร์ในการตั้งรับที่ดี

๒) ปหานปธาน เป็นการปฏิบัติ ด้วยการปลูกหรือนำทฤษฎีความรู้นำไปปฏิบัติแก้ไข ความขัดแย้ง ความรุนแรง และสงคราม เพื่อให้เกิดกระบวนการสันติภาพตามหลักสันติวิธี โดยการ ไกล่เกลี่ย ดังเช่น ที่พระพุทธเจ้าได้ทำการไกล่เกลี่ยห้ามญาติทะเลาะกันเรื่องน้ำ ซึ่งพระองค์ตั้งมั่นอยู่ บนหลักของความเป็นกลางทางกลางเมือง อย่างกรณีสงครามระหว่างพระเจ้าอชาตศัตรู กับแคว้นวัชชี แล้วทำการลงมือปฏิบัติการด้วยโมเดล “๔ ป.” ตามหลักปธาน ๔ เพื่อช่วยในการแก้ไขความขัดแย้ง คือ “ปลูก ปลูก ปรับ และเปลี่ยน” ได้แก่ ๑) ปลูก คือ การให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ๒) ปลูก คือ การ กระตุ้นให้เข้ามามีส่วนร่วม โดยการ ๓) ปรับ พื้นนอก คือ พื้นฐานทางกายภาพและพฤติกรรมให้

rlpd.go.th[๓๘.ค. ๒๕๕๙]. หน้า ๘-๙.

^{๗๙} พระพรหมบัณฑิต, ศ. ดร., บรรยายพิเศษ “สันติศึกษากับการพัฒนาชีวิตและสังคม” แก่นิสิตชั้น เรียนปริญญาเอกรุ่น ๑ ณ ห้องสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต. ลำไทร อ.วังน้อย จ. พระนครศรีอยุธยา ๒๔.ค. ๒๕๕๙, เวลา ๑๔.๑๐-๑๖.๕๐น.

ตรงกัน และ ๔)ปรับ พื้นใน คือ ปรับอินทรีย์และกำลัง คือ ปรับศรัทธา คือปรับความเห็น ปรับวิริยะ ปรับสติ ปรับสมาธิ และปรับปัญญา

๓) ภาวนาปธาน คือ การสร้างสามัคคีสมานฉันท์ ด้วยหลักสังคัตถุ ๔ คือ การให้อภัยทานเป็นสำคัญ ด้วยหลักสาธารณิยธรรม ธรรมสร้างความสามัคคี คือ ๑. เมตตาภาวกรรม ๒. เมตตาจารกรรม ๓. เมตตาโมกกรรม ๔. สาธารณโภค ๕. สีลสามัญญตา ๖. ทิฐิสามัญญตา นับเป็นยุทธศาสตร์ในการตั้งรับที่ยอด

๔) อนุรักษนาปธาน คือ การรักษาสันติภาพที่เกิดขึ้นแล้ว ให้คงอยู่ด้วยหลักธรรมาธิปไตย คือ ชนะทั้งคู่ โดยยึดหลักสุจริต ๓ ประการ คือ ๑.ไม่บกพร่องต่อหน้าที่ ๒.ไม่ละเว้นต่อหน้าที่ ๓.ไม่ทุจริตต่อหน้าที่^{๔๐}

โดยสรุป จากการศึกษาพระไตรปิฎก แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า หลักปธาน ๔ เป็นหลักธรรมแห่งความขยันหมั่นเพียรไปในทางที่ถูกต้อง และก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตัวผู้ปฏิบัติ และสังคมส่วนร่วม จึง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ส่งเสริมสนับสนุนกัน ในการรายงานข่าวเชิงสันติภาพ ขอนักสื่อสารมวลชน เพื่อให้สังคมเกิดความสุขได้ดังต่อไปนี้

๑. สังวรปธาน ความพยายามในการป้องกัน ลดความเสี่ยงที่จะเกิดความขัดแย้ง ที่เกิดขึ้นจากการรายงานข่าวของตนเอง ด้วยการพินิจ วิเคราะห์ในสิ่งที่เห็น และฟัง อย่างมีสติ และเป็นกลาง

๒. ปหานปธาน ความพยายามในการช่วยลด และแก้ไขความขัดแย้งในสังคมที่เกิดขึ้นแล้ว จากการรายงานข่าว ด้วยการนำเสนอข่าวสาร และวิธีการแก้ไขปัญหความขัดแย้งอย่างรอบด้าน ด้วยความเป็นกลาง ถูกต้อง กระตุ้นความอยากร่วมมีส่วนร่วมของผู้รายงานข่าว ปรับความคิดเห็นของทุกฝ่ายให้ตรงกัน จนกระทั่งนำไปสู่การไกล่เกลี่ยระหว่างสองฝ่าย

๓. ภาวนาปธาน ความพยายามในการสร้างบรรทัดฐาน ในการรายงานข่าว ควบคู่ไปกับการป้องกันความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการรายงานข่าว ให้กับตนเอง และนักผู้สื่อข่าวคนอื่นๆ ด้วยความสามัคคี ควบคู่ไปกับการเยียวยาความรุนแรงที่เกิดขึ้น สร้างความรู้สึกอยากให้อภัยระหว่างกัน เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสบายใจ ด้วยความสันติ

๔. อนุรักษนาปธาน ความพยายามในการรักษาความรู้สึกที่ต้องการปกป้องสังคมไม่ให้เสื่อม ไม่ให้เกิดความขัดแย้งจากการรายงานข่าวไม่ให้ลดน้อยลง เพื่อให้สังคมมีสันติสุขอย่างยาวนาน ด้วยการคำนึงถึงผลประโยชน์ของสังคมเป็นที่ตั้ง โดยไม่ปล่อยให้อคติของตนเองเป็นใหญ่เหนือเหตุผล ด้วยการไม่บกพร่อง ไม่ละเว้น และไม่ทุจริตต่อหน้าที่

^{๔๐} “มาครง เขียนสันติภาพ! พร้อมเจรจาลดกระแสโจมตีซีเรีย”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.banmuang.co.th/news/inter/108555> [๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑].

๒.๑.๕.๖ อคติ ๔

อคติ ตามพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า อคติ ๔ คือ ฐานะที่ไม่ควรถึง, ทางความประพฤติที่ผิด ซึ่งในคัมภีร์พระไตรปิฎกพระพุทธเจ้าทรงแสดงรายละเอียดถึง การถึงอคติ หรือความลำเอียง ๔ ประการ กล่าวคือ ๑. ฉันทาคติ(ลำเอียงเพราะชอบ) ๒. โทสาคติ(ลำเอียงเพราะชัง)๓. โมหาคติ(ลำเอียงเพราะหลง)๔. ภยากติ (ลำเอียงเพราะ

อคติ มีความสำคัญในฐานะเครื่องมือที่นำไปสู่การบรรลุมรรคผลนิพพาน ซึ่งปรากฏอยู่ใน ญาณกถา ความโดยย่อว่า “ควรรู้อย่างไรว่า “. . . อคติเป็นสุข. . . อคติปลอดภัย. . . อคติไม่เป็นอาภิส. . . อคติเป็นนิพพาน”^{๘๒} ซึ่งในสังคาลกสูตร พระพุทธองค์ทรงแสดงพระอริยสาวกไม่ทำเหตุ ๔ ประการ คือ

๑. ย่อมถึงฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะรัก) ทำบาปกรรม
๒. ย่อมถึงโทสาคติ (ลำเอียงเพราะชัง) ทำบาปกรรม
๓. ย่อมถึงโมหาคติ (ลำเอียงเพราะหลง) ทำบาปกรรม
๔. ย่อมถึงภยากติ (ลำเอียงเพราะกลัว) ทำบาปกรรม

สะท้อนให้เห็นว่าอคติ ๔ ในทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ควรละ อันเนื่องจากการเป็นบาปกรรม และในพระสูตรนี้พระพุทธองค์ทรงย้ำว่านอกจากพระอริยสาวกไม่ปฏิบัติบาปกรรมทั้ง ๔ ประการ สำหรับผู้ใดก็ตามหากประพฤติตนมีอคติทั้ง ๔ จะเป็นให้ชีวิตไม่มีความสุขและงอกงาม ดังพุทธภาษิตว่า

“บุคคลใดละเมิดความชอบธรรมเพราะฉันทาคติ
โทสาคติ โมหาคติ ภยากติ
ยศของบุคคลนั้นย่อมเสื่อม
เหมือนดวงจันทร์ข้างแรม ฉะนั้น
บุคคลใดไม่ละเมิดความชอบธรรม
เพราะฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ ภยากติ
ยศของบุคคลนั้นย่อมเจริญ
เหมือนดวงจันทร์ข้างขึ้น ฉะนั้น”^{๘๓}

อคติ ๔ กับความเป็นกลาง

ทั้งนี้ในคัมภีร์พระไตรปิฎก พระพุทธองค์ทรงแสดงให้เห็นความสำคัญของผู้ที่ทำหน้าที่ในการระงับความขัดแย้ง พึงเป็นบุคคลที่ปราศจากอคติทั้ง ๔ ดังพุทธพจน์ความว่า
คำว่า เมื่อชนทั้งหลายแตกต่างกัน ภิกษุนี้ก็ไม่เข้าเป็นฝักเป็นฝ่าย อธิบายว่า

^{๘๑} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๔๖/๒๔๘.

^{๘๒} ขุ.ป.(ไทย) ๓๑/๑๑-๑๒/๑๙-๒๑.

^{๘๓} ที.ปา. ๑๑/๒๔๖/๒๐๑-๒๐๒.

เมื่อชนทั้งหลายแตกต่างกัน คือแยกกัน ถึงความเป็น ๒ ฝ่าย กลายเป็นคน ๒ พวก มีความเห็นต่างกัน มีความพอใจต่างกัน มีความชอบใจต่างกัน มีลัทธิต่างกัน อาศัยนิสัยด้วยอำนาจทิวทัศน์ต่างกัน ถึงฉันทาคติ(ลำเอียงเพราะชอบ) ถึงโทสาคติ(ลำเอียงเพราะชัง) ถึงโมหาคติ(ลำเอียงเพราะหลง) ถึงภยาคติ(ลำเอียงเพราะกลัว) ภิกษุนั้นก็ไม่ได้ถึงฉันทาคติ ไม่ได้ถึงโทสาคติ ไม่ได้ถึงโมหาคติ ไม่ได้ถึงภยาคติ คือ ไม่ดำเนินไปด้วยอำนาจราคะ ไม่ดำเนินไปด้วยอำนาจโทสะ ไม่ดำเนินไปด้วยอำนาจโมหะ ไม่ดำเนินไปด้วยอำนาจมานะ ไม่ดำเนินไปด้วยอำนาจทิวทัศน์ ไม่ดำเนินไปด้วยอำนาจอุทธัจจะ ไม่ดำเนินไปด้วยอำนาจวิกิจจณา ไม่ดำเนินไปด้วยอำนาจอนุสัย ได้แก่ ไม่ไป คือ ไม่ออกไป ไม่ถูกพาไป ไม่ถูกนำไปด้วยธรรมที่ก่อความเป็นฝักเป็นฝ่าย รวมความว่า เมื่อชนทั้งหลายแตกต่างกัน ภิกษุนั้นก็ไม่ใช่เป็นฝักเป็นฝ่าย”^{๘๔}

หากพิจารณาจากพระสูตรสะท้อนให้เห็นว่าสำหรับบุคคลในสังคมเหตุแห่งความขัดแย้งอันเกิดจากทิวทัศน์หรือความเห็นที่ต่างกันแล้ว ด้วยความเห็นต่างนั้นนำไปสู่ความลำเอียงทั้ง ๔ ได้แก่ เพราะชอบ เพราะชัง เพราะหลง เพราะกลัว ซึ่งในฐานะภิกษุหากสังคมหมู่ใดมีความแตกแยกความเห็นแบ่งพรรค แบ่งพวก ภิกษุไม่พึงเข้าไปเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

มูลเหตุแห่งอคติ

ในคัมภีร์ปรีวาร คติอคันตัพพะ พระพุทธองค์ทรงแสดงเหตุแห่งความลำเอียงทั้ง ๔ ในข้อความลักษณะเดียวกัน คือ เหตุ ๑๘ ประการ สรุปความย่อพุทธพจน์ว่า

ไม่เพียงลำเอียงเพราะชอบ เพราะชัง เพราะหลง และเพราะกลัว อันเนื่องจากบุคคลนั้นเป็น

- (๑) เป็นอุปัชฌาย์
- (๒) เป็นอาจารย์
- (๓) เป็นสัทธวิहारิก
- (๔) เป็นอันเตวาสิก
- (๕) เป็นผู้ร่วมอุปัชฌาย์
- (๖) เป็นผู้ร่วมอาจารย์
- (๗) เป็นผู้เคยเห็นกันมา
- (๘) เป็นผู้เคยร่วมคบกันมา
- (๙) เป็นญาติสาโลหิตของเรา

ด้วยเหตุแห่งการพิจารณาโดยปราศจากความลำเอียง พระพุทธองค์ทรงให้เครื่องมือเพื่อการแสดงความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อโดยปราศจากอคติ มี ๑๘ ประการคือ

๑. แสดงธรรมว่า เป็นธรรม
๒. แสดงธรรมว่า เป็นอธรรม
๓. แสดงสิ่งที่มีไฉวินัยว่า เป็นวินัย

^{๘๔} ขุ.ม (ไทย). ๒๙/๓๕/๑๓๐-๑๓๑.

๔. แสดงวินัยว่า เป็นสิ่งที่มีใช้วินัย
๕. แสดงสิ่งที่พระตถาคตมิได้ภาสิตไว้ มิได้ตรัสไว้ว่า พระตถาคตได้ ภาสิตไว้ ได้
- ตรัสไว้
๖. แสดงสิ่งที่พระตถาคตได้ภาสิตไว้ ได้ตรัสไว้ว่า พระตถาคตมิได้ ภาสิตไว้ มิได้
- ตรัสไว้
๗. แสดงจรียาวัตถ์ที่พระตถาคตไม่ได้ทรงประพฤติมาว่า พระตถาคตได้ ทรง
- ประพฤติมา
๘. แสดงจรียาวัตถ์ที่พระตถาคตได้ทรงประพฤติมาว่า พระตถาคตไม่ได้ ทรง
- ประพฤติมา
๙. แสดงสิ่งที่พระตถาคตไม่ได้ทรงบัญญัติไว้ว่า พระตถาคตได้ทรงบัญญัติ
๑๐. แสดงสิ่งที่พระตถาคตได้ทรงบัญญัติไว้ว่า พระตถาคตไม่ได้ทรง บัญญัติไว้
๑๑. แสดงอนาปัตติว่า เป็นอนาปัตติ
๑๒. แสดงอนาปัตติว่า เป็นอนาปัตติ
๑๓. แสดงอนาปัตติเบาว่า เป็นอนาปัตติหนัก
๑๔. แสดงอนาปัตติหนักว่า เป็นอนาปัตติเบา
๑๕. แสดงอนาปัตติที่มีส่วนเหลือว่า เป็นอนาปัตติที่ไม่มีส่วนเหลือ
๑๖. แสดงอนาปัตติที่ไม่มีส่วนเหลือว่า เป็นอนาปัตติที่มีส่วนเหลือ
๑๗. แสดงอนาปัตติชั่วหยาบว่า เป็นอนาปัตติไม่ชั่วหยาบ
๑๘. แสดงอนาปัตติไม่ชั่วหยาบว่า เป็นอนาปัตติชั่วหยาบ
- “ภิกษุผู้ล่าเอียงเพราะชอบด้วยวัตถุ ๑๘ อย่างนี้ ย่อมปฏิบัติเพื่อไม่เกื้อกูลแก่
 ชนหมู่มาก เพื่อความไม่เป็นสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่อความพินาศแก่ชนหมู่มาก เพื่อ
 ความไม่เกื้อกูล เพื่อความทุกข์แก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ภิกษุผู้ล่าเอียงเพราะ
 ชอบ (เพราะชัง เพราะหลง เพราะกลัว) ด้วยวัตถุ ๑๘ อย่างนี้ ย่อม
 บริหารตนให้เป็นผู้ถูกขุด ถูกกำจัด เป็นผู้ประกอบด้วยโทษ อันวิญญูชนพึงตำหนิ
 และย่อมประสบสิ่งมิใช่บุญเป็นอันมาก ภิกษุผู้ล่าเอียงเพราะชอบ(เพราะชัง เพราะหลง
 เพราะกลัว) ย่อมล่าเอียงเพราะชอบ(เพราะชัง เพราะหลง เพราะกลัว) อย่างนี้”^{๘๕}
 โดยสรุป ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความโกรธ หรือชิงชัง จากคัมภีร์ปวิวาร ได้แก่
 ๑. โกรธ เพราะได้ทำในสิ่งที่ไม่มีประโยชน์ หรือทำให้เกิดโทษต่อตนเอง
 ๒. โกรธ เพราะกำลังทำในสิ่งที่ไม่มีประโยชน์ หรือทำให้เกิดโทษต่อตนเอง
 ๓. โกรธ เพราะคิดจะทำในสิ่งที่ไม่มีประโยชน์ หรือทำให้เกิดโทษต่อตนเอง
 ๔. โกรธ เพราะได้ทำแล้วในสิ่งที่ไม่มีประโยชน์ หรือทำให้เกิดโทษต่อคนที่ตนเอง
 รัก
 ๕. โกรธเพราะกำลังทำสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ หรือทำให้เกิดโทษต่อคนที่ตนเองรัก

^{๘๕} วิ.ป.(ไทย). ๘/๓๗๙-๓๘๒/๕๕๗-๕๖๐.

๖. โกรธ เพราะคิดจะทำในสิ่งที่ไม่ดีประโยชน์ หรือทำให้เกิดโทษต่อคนที่ตนเองรัก

๗. โกรธ เพราะได้ทำประโยชน์ต่อคนที่ตนเองชิงชัง

๘. โกรธ เพราะกำลังทำประโยชน์ต่อคนที่ตนเองชิงชัง

๙. โกรธ เพราะคิดทำประโยชน์ต่อคนที่ตนเองชิงชัง

กล่าวได้ว่า มูลเหตุมาจากการยึดบุคคลทั้ง ๙ จึงเกิดอคติ นอกจากนี้การจะเกิดอคติ ๔ หรือไม่ สิ่งที่เราควรคำนึงคือ เรื่องของประโยชน์สุขและเกื้อกูลคนหมู่มาก ประกอบกับการต้องคำนึงถึงความจริงที่จะกล่าวซึ่งสำหรับพระสงฆ์ในพระวินัยมี ๑๘ ประการ ดังนั้นอคติ ๔ นับว่าเป็นหลักการสำคัญที่ส่งผลต่อความสุขสันติของสังคม

๒.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กุลนารี เสือโรจน์ ได้ทำการศึกษา “พฤติกรรมการสื่อสารของวัยรุ่นในพื้นที่สาธารณะของเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก” พบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊ก เพื่อตอบสนองความต้องการของตัวเองใน ๗ ด้าน คือ ๑) การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนที่เน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพ คือ ต้องการจำนวนเพื่อนใน Friend List มากๆ เพราะปรารถนาความยอมรับ ๒) การให้ความบันเทิง เช่น การรวมตัวของเพื่อน การเล่นเกมส์ และแชร์รูปภาพ ๓)การเป็นแหล่งข้อมูลสาธารณะ เช่น เป็นแฟนเพจที่ตนเองให้ความสนใจเพื่อติดตามข้อมูลข่าวสาร ๔) การเป็นช่องทางสื่อสารประเด็นอ่อนไหวเรื่องส่วนตัว เพื่อแสดงอารมณ์ และความสนใจด้านความรัก และเรื่องส่วนรวมเพื่อแสดงความเห็นด้านการเมืองและอื่นๆ ๕)การสอดส่องดูแลสังคม วิพากษ์วิจารณ์สังคม และรับเรื่องร้องทุกข์เพื่อเป็นข้อมูลข่าวสารเตือนภัยในสังคม ๖) สะท้อนความเป็นตัวตนของบุคคลตามความเป็นจริง เช่น การ Check in เพื่อแสดงสถานที่ไป และกิจกรรมที่ตนเองทำ และ ๗) ประกอบสิ่งที่อยากเป็น และอยากให้คนอื่นรับรู้ เช่น ใช้ข้อความอธิบายความเป็นตัวตน ที่อยู่ และการศึกษาที่สมมติขึ้นตามความสนใจ และความฝันของตนเอง นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังเน้นอีกว่า การสื่อสารประเด็นสาธารณะผ่านทางเฟซบุ๊ก แตกต่างจากสื่อมวลชนประเภทอื่น เพราะเอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วม ทำให้เลือกเนื้อหาที่ต้องการเปิดรับได้ด้วยตนเอง ในขณะเดียวกันก็สามารถชักจูงใจให้คนอื่นเข้าร่วมได้อีกด้วย^{๕๖}

ณัฐชดา วัฒนาชัยผล ได้ทำการศึกษาเรื่อง “สื่อใหม่กับการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อข่าว” พบว่า ๑) การนำเสนอข่าวของผู้สื่อข่าวยังคงใช้กระบวนการเดิม หากแต่มีการนำสื่อใหม่เข้ามาช่วยในเรื่องของการถ่ายภาพด้วยกล้องดิจิทัลที่มีคุณภาพสูง การนำ อากาศยานไร้คนขับ (Drone) มาใช้ในการถ่ายภาพ การส่งข่าวด้วยสื่อสังคมออนไลน์ เช่น อินเทอร์เน็ต ไลน์เฟซบุ๊กทวิตเตอร์ แอปพลิเคชันมือถือสมาร์ทโฟน เป็นต้น ๒) ด้านผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานของสื่อข่าวในกระบวนการสื่อข่าว เมื่อผู้รับสารใช้สื่อใหม่ในการรับข้อมูลข่าวสาร พบว่า ปัจจุบันรูปแบบการทำงานในกระบวนการสื่อข่าวยังคงเดิม หากแต่เพิ่มเติมในการนำเสนอข่าวที่รวดเร็ว ถูกต้อง สด

^{๕๖} กุลนารี เสือโรจน์, พฤติกรรมการสื่อสารของวัยรุ่นในพื้นที่สาธารณะ บนเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก”. วารสารวิชาการ วารสารศาสตร์. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓, (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๖) :

ใหม่ มีความน่าเชื่อถือ โดยใช้สื่อใหม่เข้ามาช่วยในกระบวนการ บรรณาธิการก็ต้องมีความรอบคอบ เพิ่มพิจารณาญาณในการเผยแพร่ข่าวผ่านสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น เพื่อสร้างมาตรฐานความเชื่อถือของสื่อเช่นเดิม และ ๓) ด้านวงจรข่าวระหว่างผู้สื่อข่าว บรรณาธิการ ช่องทางการสื่อข่าว และช่องทางการรับข่าวสารของผู้รับสารที่ใช้สื่อใหม่ในกระบวนการสื่อข่าว พบว่า วงจรข่าวยังคงเป็นรูปแบบเดิม หากแต่ยังมีการใช้สื่อใหม่ เกี่ยวกับอุปกรณ์ หรือเครื่องมือในขั้นตอนต่างๆ ให้มีความรวดเร็ว ทันสมัย และตรงกับความต้องการของผู้รับข่าวสารซึ่งใช้ช่องทางการรับสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์^{๘๘๗}

สายน้ำผึ้ง รัตนงาม ได้เสนอบทความ ในหัวข้อ “พุทธวิธีการรู้เท่าทันสื่อใหม่ สำหรับเยาวชนเขตกรุงเทพมหานคร” พบว่า ผลการทดสอบโยนิโสมนสิการ ๔ ด้าน ๑) วิธีคิดเหตุปัจจัย เป็นการค้นคว้าหาสาเหตุที่เกิดขึ้นก่อน ส่งผลกระทบอันตามมา หรือค้นจากผลที่เกิดขึ้น สืบค้นไปหาสาเหตุที่แท้จริง ๒) วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ เป็นความคิดแยกส่วนจนเข้าใจส่วนที่ดีหรือไม่ดีได้ ๓) วิธีคิดแบบคุณโทษ ทางออก เป็นวิธีคิดหาความจริงของสื่อใหม่ ให้เห็นครบถ้วนทั้ง ๓ ด้าน คือ คุณ โทษ และทางออก หรือด้านดี ไม่ดี และวิธีแก้ไข ๔) วิธีคิดเร้ากุศล เป็นวิธีเร้าพลังจิตใจให้เกิดคุณความดี ทำให้เยาวชนรู้เท่าทันสื่อใหม่ ควรให้ครบกระบวนการทั้งบุคคล ครอบครัว สังคม สภาพแวดล้อม คือ ในส่วนบุคคล มีกัลยาณมิตรที่ดี ที่ควรสร้างแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ แรงจูงใจใฝ่ความดี คิดเป็น คิดถูกวิธี และในส่วนสังคม ที่ส่งผลให้มีสติ วินัย สัมมาทิฐิ และพัฒนาเด็กให้มีวิธีคิดเชิงปัญญา และคิดเชิงคุณธรรม^{๘๘๘}

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส ได้นำเสนอรูปแบบองค์ความรู้ด้านสันติภาพล้อมวงล้อมด้วย บวรมุ่งพัฒนาตามหลัก 4D อันประกอบด้วย วงล้อที่ ๑ การสร้างรากฐานจิตวิญญาณแห่งสันติภาพ อันมาจากรากฐานคำสอนและหลักปฏิบัติทางศาสนา วงล้อที่ ๒ สร้างวิถีสันติภาพวัฒนธรรม คือผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายตั้งแต่ผู้นำศาสนา องค์กรศาสนา นักวิชาการ ต้องร่วมมือสร้างวิถีสันติ วัฒนธรรม วงล้อที่ ๓ สร้างวิศวกรสันติภาพด้วยการพัฒนาผู้ที่จะมาสานต่อในงานสร้างสันติภาพ วงล้อทั้ง ๓ จะขับเคลื่อนได้ต้องอาศัยพลังของบ้าน วัด และโรงเรียน เพื่อขับเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่องทุกทิศทาง เป็นการรวมพลัง บวร.เป็นสถานี BTS(BAN-TEMPLE-SCHOOL) และมีการพัฒนา ๔ ด้านคือด้านกายภาพ สังคม จิต และปัญญา อันจะเป็นแผนแม่แบบการสร้างสันติภาพในสังคมไทยให้มีความยั่งยืน ด้านกระแสแห่งความขัดแย้งไม่ให้เกิดกระจายในสังคม^{๘๘๙}

นงนัท ทานวิไล พบว่าสภาพปัญหาจริยธรรมของสื่อมวลชนไทยประกอบด้วย ปัญหาจริยธรรมด้านทุนธุรกิจสื่อมวลชน ด้านการนำเสนอเนื้อหาข่าว ด้านการขาดจิตสำนึกและความรู้ความเข้าใจในจริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชน และด้านการกำกับดูแลจริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชน สำหรับ

^{๘๘๗} ญัฐชดา วัฒนาชัยผล, “สื่อใหม่กับการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อข่าว”, วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑, (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๐) : ๖๕

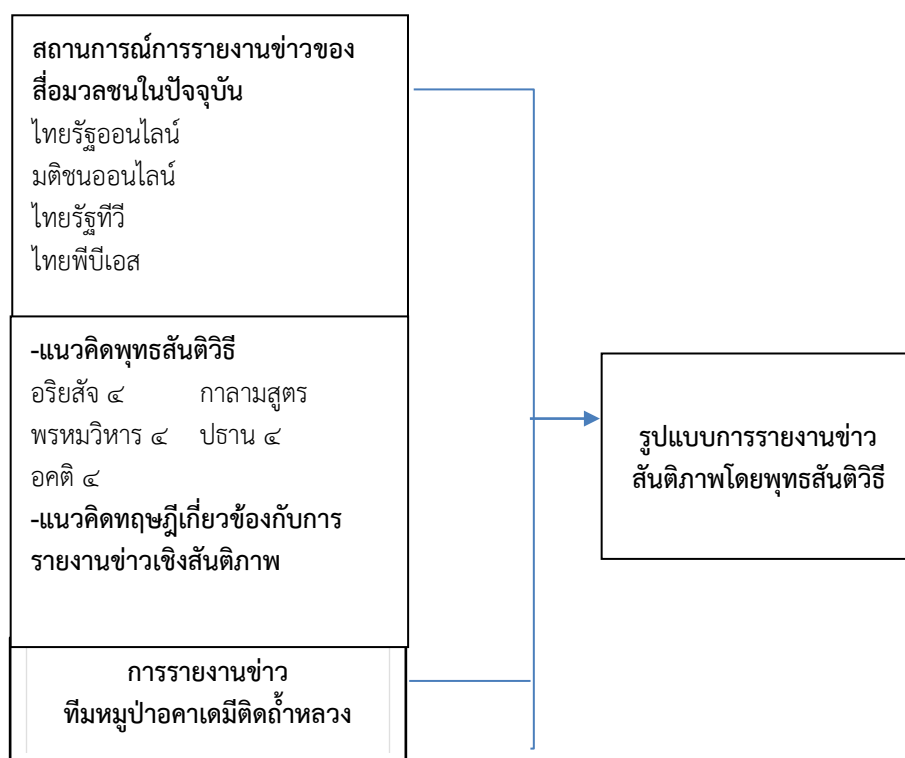
^{๘๘๘} สายน้ำผึ้ง รัตนงาม, “พุทธวิธีการรู้เท่าทันสื่อใหม่ สำหรับเยาวชนเขตกรุงเทพมหานคร”, วารสารสันติปริทรรศน์ ปีที่ ๖ เล่ม ๒, (กรกฎาคม-มิถุนายน ๒๕๖๑) : ๔๖๐.

^{๘๘๙} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส,รศ,ดร, รายงานการวิจัย, การบูรณาการความรู้ด้านสันติภาพเพื่อพัฒนากระบวนการสร้างสันติภาพในสังคมไทย,บัณฑิตวิทยาลัย คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.๒๕๕๙.

หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการเสริมสร้างจริยธรรมสื่อมวลชนไทย ได้แก่ หิริโอตตปปะ อคติ ๔ เบญจศีล เบญจธรรม สัมมาอาชีวะและหลักประโยชน์ ๓ ส่วนแนวทางการเสริมสร้างจริยธรรมสื่อมวลชนไทยเชิงพุทธบูรณาการ ในส่วนของทุนธุรกิจสื่อมวลชนควรยึดหลักสัมมาอาชีวะในกระบวนการทำงาน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ประพฤติมิฉฉาชีพ จริยธรรมในด้านการนำเสนอเนื้อหาข่าว สื่อมวลชนควรควบคุมตนเองให้มีมโนธรรม หลีกเลี่ยงอคติ และรักษาระยะห่างกับแหล่งข่าว ฝึกความเมตตาต่อบุคคลอื่น และหมั่นทำจิตใจให้มั่นคงด้วยการใช้สติระงับในการรายงานข่าว ไม่เสนอข่าวเร้าอารมณ์ที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม แต่นำเสนอข่าวตามข้อเท็จจริง ความเป็นธรรม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและมีคุณธรรม^{๙๐}

๒.๓ กรอบแนวคิดในงานวิจัย

วิกฤตสื่อในสังคมไทย : ศึกษาและพัฒนากระบวนการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี



แผนภาพที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย

^{๙๐} นางนารถ ห่านวิไล, “แนวทางการเสริมสร้างจริยธรรมสื่อมวลชนไทยเชิงพุทธบูรณาการ”, *คุณิพนธ์พุทธศาสนดุฎฐิบัณชิต* สาขาวิชาพุทธศาสนา, (บัณชิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), บทคัดย่อ.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาศุขฉันทน์เรื่องวิกฤตสื่อในสังคมไทย: ศึกษาและพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ข่าวสารในสภาพปัจจุบันและปัญหาการรายงานข่าวของสื่อมวลชน ๒) เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี การรายงานข่าวสันติภาพตามหลักพุทธสันติวิธี และ ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพดังต่อไปนี้คือ

ภาคเอกสาร ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ (Content Analysis) จากเอกสาร ตำรา หนังสือ ข่าว บทความ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย ได้แก่ สถานการณ์สื่อการรายงานข่าวกรณีทมิฬปาติดถ้ำหลวง และการถอดบทเรียนเกี่ยวกับการรายงานข่าวของสื่อ นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์พาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ออนไลน์และหัวข้อข่าวโทรทัศน์ กรณีศึกษา ทีมฟุตบอลทมิฬปาติดถ้ำหลวง ด้วยตารางลงรหัส (Coding Sheet) โดยนำกรอบการวิเคราะห์มาจากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ ๒ เกี่ยวกับการรายงานข่าวสันติภาพ (Peace Journalism) และการรายงานข่าวสงคราม (War Journalism) เพื่อทราบถึงการรายงานข่าวของสื่อว่ามีลักษณะการสื่อสารอย่างสันติหรือก่อให้เกิดความขัดแย้ง

ภาคสนาม ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามแบบคุณภาพ ในรูปของข้อความจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และนำเสนอผลวิจัยเชิงพรรณนา ทั้งนี้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ ๔ ด้าน ได้แก่

๓.๑.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยศึกษาถึงสถานการณ์สื่อ การรายงานข่าวของสื่อ ตลอดจนนโยบาย การบริหารจัดการสื่อ กระบวนการทำงาน การคัดเลือกประเด็น การพาดหัวข่าวและการนำเสนอข่าวสารในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งผ่านช่องทางสื่อใหม่ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ออนไลน์ ไทยรัฐออนไลน์ มติชนออนไลน์ และข่าวโทรทัศน์ ของไทยรัฐทีวี และไทยพีบีเอส โดยในส่วนของแนวคิดเรื่องการรายงานข่าวและบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน ได้ศึกษาถึงแนวคิดดังนี้ Peace Journalism, War Journalism การรายงานข่าวในสถานการณ์ความขัดแย้ง ข่าว การพาดหัวข่าว บทบาทหน้าที่สื่อมวลชนแนวคิดจริยธรรม จรรยาบรรณของสื่อออนไลน์ อิทธิพลของสื่อ การหลอมรวมสื่อ (Media Convergence) ภูมิทัศน์สื่อ (Media Landscape) แนวคิดเรื่องการใช้วาจาสร้างความเกลียดชัง (Hate speech) และการสื่อสารเพื่อสันติ (Non-Violence Communication)

นอกจากนี้ยังครอบคลุมถึงเนื้อหาเรื่องสื่อใหม่ (New Media) สื่อสังคม (Social Media) ส่วนแนวคิดเรื่องพุทธสันติวิธี ได้ศึกษาถึง แนวคิดเรื่องสันติภาพ สันติวิธี ความขัดแย้ง ส่วนหลักธรรม ได้ศึกษา เรื่อง อริยสัจ ๔ , กาลามสูตร , พรหมวิหาร ๔ , ปธาน ๔ และอคติ ๔

๓.๑.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาการนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านวิทยุการสมัยใหม่ ได้แก่ ๑) หนังสือพิมพ์ออนไลน์ ๒) ชี้ออนไลน์ ไทยรัฐออนไลน์ และมติชนออนไลน์ และข่าวโทรทัศน์ ไทยรัฐทีวี กับไทยพีบีเอส

๓.๑.๓ ขอบเขตด้านระยะเวลา

เริ่มศึกษาตั้งแต่เดือนเมษายน ๒๕๖๑ จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

๓.๒ กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

ผู้วิจัยศึกษากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าของ หรือผู้บริหารองค์กร หรือผู้มีประสบการณ์ในวิชาชีพ ที่มีความเชี่ยวชาญในวิทยุการสมัยใหม่ในองค์กรสื่อ เพื่อทราบถึงนโยบาย แนวคิดการบริหารจัดการและการคัดเลือกประเด็นข่าว โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

๓.๒.๑ ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสื่อ บรรณาธิการ ผู้อำนวยการ แอดมินเพจ เพื่อทราบถึง นโยบาย แนวคิด การบริหารจัดการและการคัดเลือกประเด็น จำนวน ๗ คน

๓.๒.๒ ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้สื่อข่าวระดับหัวหน้าข่าวและระดับปฏิบัติงาน คือนักข่าวภาคสนาม เพื่อทราบถึงกระบวนการทำงาน การคัดเลือกประเด็นข่าวปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน จำนวน ๔ คน

๓.๒.๓ ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่อยู่ในองค์กรที่มีหน้าที่กำกับดูแลสื่อ องค์กรกลางของสื่อ ได้แก่ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เป็นต้น จำนวน ๕ คน

๓.๒.๔ ประมวลข้อวิพากษ์ของนักวิชาการสื่อ นักวิชาชีพสื่อ นักวิชาการด้านพุทธศาสนา และผู้เชี่ยวชาญด้านสันติวิธี เพื่อทราบถึงมุมมองที่แตกต่าง หลากหลายเพื่อนำมาประยุกต์เป็นรูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพเชิงพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน จำนวน ๔ ท่าน

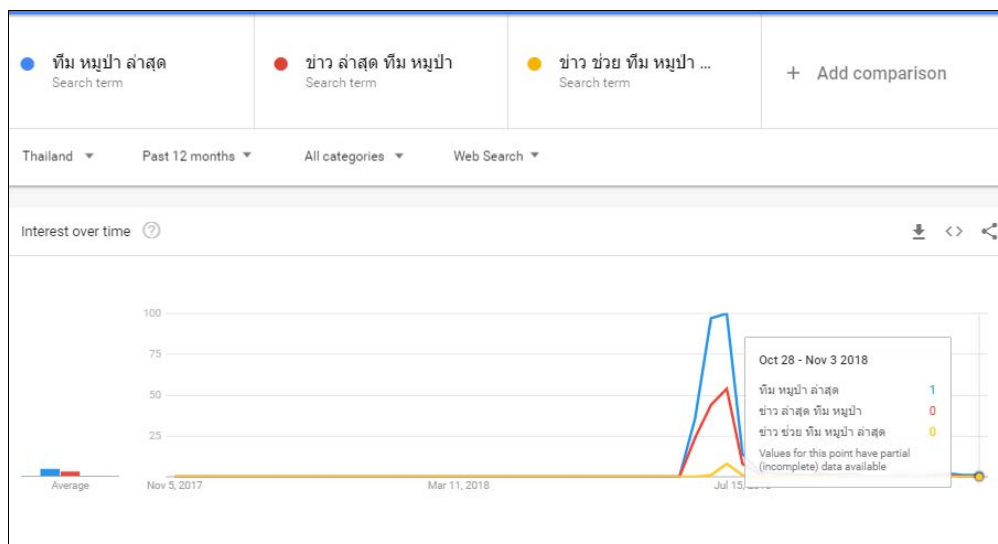
๓.๒.๕ ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือกลุ่มผู้รับสาร โดยเลือกผู้ที่เปิดรับสื่อกรณีนักฟุตบอลหมูป่าติดถ้ำ เพื่อวิเคราะห์หาจุดเด่น จุดด้อยในการรายงานข่าวของสื่อ ๑๐ คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๑.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับการวิเคราะห์เนื้อหาคือตารางลงรหัสข้อมูล (Coding Sheet) โดยศึกษาเนื้อหาของพาดหัวข่าวและหัวข้อข่าว (ดังตารางลงรหัสในภาคผนวก) โดยนำกรอบแนวคิด Peace Journalism และ War Journalism มาใช้ในการบันทึกข้อมูล ด้วยการนับจำนวนพาดหัวข่าวและสรุปเป็นร้อยละ สรุปว่าสื่อทำหน้าที่รายงานข่าวที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะในสัดส่วนเท่าใด โดยแบ่งระยะเวลาการศึกษาเป็น ๒ ช่วง ได้แก่ ระยะเวลาที่ ๑: วันที่ ๒๖ มิ.ย.๖๑-๒ ก.ค.๖๑ (สื่อเผยแพร่ข่าวและการค้นหา) และ ระยะเวลาที่ ๒ :วันที่ ๒ ก.ค.๖๑-๑๐ ก.ค.๖๑ (พบทีมหมูป่าและช่วยเหลือ) ทั้งนี้เลือกช่วงเวลาดังกล่าวเนื่องจากสถิติ Google trend ซึ่งเป็นเครื่องมือของ Google ที่ช่วยในการวิเคราะห์แนวโน้มการหาคำต่างๆผ่าน Google Search ซึ่งเรียกว่าSearch

Term ผู้วิจัยพบว่ามีความนิยมในการค้นหาข่าวหมูป่าติดถ้ำหลวงมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับข่าวอื่นในช่วงเวลาดังกล่าว

แผนภาพแสดงความนิยมในการค้นหาข่าว ที่มา : Google Trend



ภาพที่ ๓.๑ แสดงความนิยมสูงสุดของผู้อ่าน ในการค้นหาข่าวทีมหมูป่าในช่วงเวลา ๒๖ มิ.ย.๖๑-ถึง ๒ ก.ค. ๖๑

ตารางลงรหัสข้อมูล (Coding Sheet)หัวข้อข่าวและพาดหัวข่าว

ไทยรัฐทีวี ช่อง ๓๒ HD ช่วงที่ ๑ : เริ่มเผยแพร่เป็นข่าว ระหว่างวันที่ ๒๖ มิถุนายน - ๒ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๑	การรายงานข่าว				การนำเสนอข่าว				ประเด็นข่าว		
	อ้างอิงแหล่งข่าว	อคติ แสดงความเป็นคนดี/ผู้ร้าย	การให้ความสำคัญกับแหล่งข่าว	กระตุ้นให้ขัดแย้ง/แสดงการตกเป็นเหยื่อ	การใช้คำเร้าอารมณ์หรือแสดงการตกเป็นเหยื่อ	เสนอข่าวกระแสตามเหตุการณ์เฉพาะหน้า	เสนอเนื้อหา กระพือจิตใจ ต่อแหล่งข่าว สังคม	เสนอข่าวเชิงลึก รายงานทั้งสาเหตุและผล เพื่อเตรียมการป้องกันเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้	รายงานเนื้อหาต่าง ๆ ที่นำไปสู่การคลี่คลายความ	คำนึงถึงความหลากหลายของแหล่งข้อมูล	มีประโยชน์ต่อผู้อ่าน

ลำดับที่	พาดหัวข่าว	วันที่											
๑.	รถปลดทุกข์ : เพื่อนผู้สูญเสีย หายมารอรับ ๑๓ ชีวิตกลับบ้าน	๒๖ มิ.ย. ๒๕๖๑	√		√			√					√
๒.	รถปลดทุกข์ : ปฏิบัติการ ค้นหา ๑๓ ชีวิต ต้องรอด	๒๗ มิ.ย. ๒๕๖๑	√		√			√			√	√	√

ตารางที่ ๓.๑ แสดงการลงรหัสบันทึกข้อมูล พาดหัวข่าวและหัวข้อข่าว

๓.๑.๒ สัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง(Semi-Structured Interview) คือการ

ข้อ ที่	ตอนที่ ๑: สถานการณ์สื่อและการรายงานข่าว ของสื่อในปัจจุบัน							รวม คะแนน	ผู้เชี่ยวชาญ (IOC)
------------	--	--	--	--	--	--	--	--------------	-----------------------

สัมภาษณ์ที่มีการวางแผนการสัมภาษณ์ไว้ก่อนล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอน และข้อคำถามในการสัมภาษณ์มีโครงสร้างแบบหลวม (Loosely Structure) แบ่งคำถามเป็น ๓ ประเด็นหลักๆ คือ ๑) สถานการณ์ของสื่อและปัญหาของสื่อในปัจจุบัน ๒) การรายงานข่าวในสถานการณ์ความขัดแย้ง และ ๓) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรายงานข่าวของสื่อเกี่ยวกับข่าวที่หมิ่นประมาทตีตราหลวง จ.เชียงราย จากกรอบดังกล่าวนำมาสร้างคำถามย่อยในแต่ละประเด็น

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ใช้กระบวนการ Index of Objective Congruence (IOC) ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ ๕ คน โดยเครื่องมือที่จะนำไปใช้ต้องได้รับการให้น้ำหนักความน่าเชื่อถือจากคณะกรรมการร้อยละ ๖๐ ขึ้นไป (รายนามผู้ตรวจแบบสัมภาษณ์อยู่ในภาคผนวก) โดยมีแนวคำถามและค่า ความเที่ยง ดังตารางต่อไปนี้

คำชี้แจง กรุณาพิจารณาหาความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์งานวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อประเมินความเที่ยงตรงความสอดคล้อง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนเพื่อหาค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญกำหนดเป็น ๓ ระดับ ได้แก่

- + ๑ หมายถึง เหมาะสมว่าแบบสอบถามวัดตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา
- หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแบบสอบถามวัดตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา
- ๑ หมายถึง ไม่เหมาะสม ว่าแบบสอบถามไม่ได้วัดตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา

ตัวอย่างตารางการตรวจเครื่องมือ

		๑	๒	๓	๔	๕		หมายเหตุ
๑	ในทัศนะของท่านสถานการณ์ของสื่อในปัจจุบันเป็นอย่างไร							
๒	ท่านคิดว่าปัจจุบันสื่อกำลังประสบกับปัญหาใดบ้าง มีสาเหตุมาจากอะไร และมีแนวทางป้องกันหรือแก้ไขอย่างไร							
๓	ท่านคิดว่าวิกฤตใดที่รุนแรงและต้องรีบแก้ไขเร่งด่วน เพื่อให้สื่ออยู่รอดและคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือ							

แนวคำถามสัมภาษณ์ : สื่อมวลชน

ตอนที่ ๑: สถานการณ์สื่อและการรายงานข่าวของสื่อในปัจจุบัน

- ๑) ในทัศนะของท่านสถานการณ์ของสื่อในปัจจุบันเป็นอย่างไร
- ๒) ท่านคิดว่าปัจจุบันสื่อกำลังประสบกับปัญหาใดบ้าง มีสาเหตุมาจากอะไร และมีแนวทางป้องกันหรือแก้ไขอย่างไร
- ๓) ท่านคิดว่าวิกฤตใดที่รุนแรงและต้องรีบแก้ไขเร่งด่วน เพื่อให้สื่ออยู่รอดและคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือ
- ๔) องค์กรของท่านได้รับผลกระทบจากวิกฤตในเรื่องการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์สื่อหรือไม่ อย่างไร และมีแนวทางการรับมืออย่างไร
- ๕) ท่านคิดว่าสื่อในปัจจุบันมีบทบาทในการสร้างความขัดแย้ง หรือสร้างสันติภาพอย่างไรบ้าง

ตอนที่ ๒: การรายงานข่าวในสถานการณ์ความขัดแย้ง

- ๖) ปัจจุบันองค์กรของท่านมีนโยบายในการบริหารจัดการข่าวสาร อาทิ การคัดเลือกประเด็นข่าว ฯลฯ อย่างไรบ้าง และมีปัญหา อุปสรรคในการทำงานหรือไม่ อย่างไร ตลอดจนมีแนวทางการแก้ไขอย่างไร
- ๗) ในกรณีที่นักข่าวในองค์กรของท่านไปทำข่าวในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง ท่านมีนโยบายหรือวางแนวทางปฏิบัติไว้หรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใดจึงกำหนดแนวทางในลักษณะดังกล่าว (กรุณาอธิบายถึงสาเหตุ ปัญหาและอุปสรรคในการกระบวนการรายงานข่าว)
- ๘) ท่านคิดว่าในการรายงานข่าวในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง สื่อควรมีการคัดเลือกประเด็นและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่น่าเสนออย่างไร อาทิ ประเด็นใดที่ควรนำเสนอ และประเด็นใดที่ควรหลีกเลี่ยง เพราะเหตุใด
- ๙) ท่านคิดว่ามีแนวทางใด หรือการนำหลักธรรมใดมาใช้ เพื่อนำมาพัฒนาสื่อมวลชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของการนำเสนอข่าวสารที่เป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้รับสาร
- ๑๐) ท่านคิดว่าในอนาคตรูปแบบการรายงานข่าวจะพัฒนาไปในทิศทางใดเพื่อก่อให้เกิดสันติภาพในสังคมและป้องกันการนำเสนอข้อมูลที่สร้างความขัดแย้ง

ตอนที่ ๓: การนำเสนอข่าวกรณีทิมหมูป่าคาเดมิตัดถ้ำหลวง จ.เชียงราย

- ๑๑) จากกรณีการนำเสนอข่าวทีมหมูป่าติดถ้ำ ท่านคิดว่าสื่อมวลชนไทยและสื่อต่างชาติมีจุดเด่น จุดด้อยในกระบวนการทำงาน (การลงพื้นที่/การคัดเลือกประเด็น /การนำเสนอ/การเชื่อมโยงเครือข่าย/เทคโนโลยี ฯลฯ)เหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง
- ๑๒) ท่านคิดว่าสื่อมวลชนไทยและต่างประเทศ มีการนำเสนอเนื้อหาที่สร้างความขัดแย้งหรือไม่ อย่างไร และควรมีแนวทางปฏิบัติอย่างไรเพื่อให้ข่าวสารมีความสมดุลและสร้างคุณค่าแก่สังคม
- ๑๓) ท่านมีข้อเสนอแนะถึงบทเรียนในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนน้อยอย่างไรบ้าง และคิดว่าควรมีการนำหลักธรรมใดมาใช้ในกระบวนการการรายงานข่าวหรือไม่ อย่างไร

แนวคำถามสัมภาษณ์ : ผู้รับสาร

- ๑) ในทัศนะคติของท่านสถานการณ์ของสื่อในปัจจุบันเป็นอย่างไร

- ๒) ท่านคิดว่าจุดเด่น จุดด้อยในการนำเสนอข่าวของสื่อเป็นอย่างไร
- ๓) ท่านคิดว่าการนำเสนอข่าวของสื่อในเรื่องใดที่ต้องปรับปรุงอย่างเร่งด่วน เพราะเหตุใด
- ๔) ท่านคิดว่าสื่อที่น่าเชื่อถือ ควรนำเสนอข่าวอย่างไร
- ๕) กรณีการรายงานข่าวของสื่อมวลชนไทยเกี่ยวกับกรณีหมูป่าติดถ้ำท่านคิดว่ามีจุดเด่น-จุดด้อย อย่างไร
- ๖) ท่านคิดว่าการรายงานข่าวดังกล่าว มีประเด็นที่สร้างความขัดแย้งหรือความสับสนในสังคมบ้างหรือไม่ อย่างไร หากมีควรมีแนวทางแก้ไขอย่างไรบ้าง
- ๗) ท่านคิดว่ามีแนวทางใดที่สามารถพัฒนาสื่อมวลชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของการนำเสนอข่าวสารที่เป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้รับสารได้
- ๘) ท่านคิดว่านอกจากจริยธรรมของสื่อแล้วยังมีหลักคุณธรรมใด ที่ช่วยให้สื่อมวลชนยึดเป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้การรายงานข่าวที่ช่วยลดความขัดแย้ง หรือเสริมสร้างสันติสุขแก่สังคมได้ดียิ่งขึ้น

๓.๑.๓ สันทนาการกลุ่มย่อย (Focus group discussion) ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการด้านสันติวิธี ผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการด้านศาสนา ผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน และนักวิชาชีพสื่อ จำนวน ๖ ท่าน ประเด็นที่สนทนา คือการรับรองรูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

(๑) ข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ จากพระไตรปิฎก (ภาษาบาลี) พระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๒) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสือ วารสารบทความวิจัยที่เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร ตลอดจนข้อมูลทางสถิติที่รวบรวมโดยหน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษาและแหล่งข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับ

ทั้งนี้ได้ดำเนินการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนบทความงานวิจัยในวารสาร สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เป็นกรอบแนวคิด ประเด็นปัญหาของการวิจัย จากเอกสารที่ได้มีการทบทวน หลังจากที่ได้ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียดแล้ว ผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

(๑) จัดเตรียมเครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview)

(๒) ติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขออนุญาตและขอความร่วมมือที่จะเข้าสัมภาษณ์

(๓) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของผลการสัมภาษณ์แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview ดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

๑) ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ก่อนดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนัดหมายวันเวลาที่สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมนี้ผู้วิจัยศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

๒) ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยแจ้งกลุ่มเป้าหมายผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะสัมภาษณ์ ขออนุญาตถ่ายภาพเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงช่วงใด ผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกเสียงในช่วงนั้น

ทั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อออนไลน์ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากสื่อใหม่ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐออนไลน์ หนังสือพิมพ์มติชนออนไลน์ ไทยรัฐทีวีและไทยพีบีเอส โดยเลือกศึกษาการนำเสนอข่าวนักฟุตบอลที่หมูป่าติดถ้ำหลวงเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากเป็นข่าวที่ได้รับความสนใจสูงสุดทั้งจากในประเทศและ ต่างประเทศ ตั้งแต่วันที่ ๒๖ มิ.ย. -๑๐ ก.ค.๖๑ โดยนำสถิติการติดตามข่าวมาจาก Google Trend ซึ่งในช่วงดังกล่าวมีผู้เข้าไปค้นหาข่าวหมูป่าสูงสุด

ส่วนการสัมภาษณ์ ได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ กลุ่มนักสื่อสารมวลชน ในระดับบริหาร ได้แก่ บรรณาธิการ หัวหน้าข่าว ผู้สื่อข่าว องค์กรที่กำกับดูแลสื่อ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติวิธี นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน และผู้รับสาร รวมทั้งสิ้น ๓๐ คน

ตาราง ๓.๒ ตารางสรุปผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	เนื้อหา	จำนวน(รูป/คน)
บรรณาธิการ,ผู้อำนวยกา , ผู้จัดการ,แอดมินเพจ	นโยบาย แนวคิดการบริหารจัดการ การ คัดเลือกประเด็น	๗
หัวหน้าข่าว,นักข่าวอาวุโส, นักข่าวภาคสนาม	กระบวนการทำงาน ,ปัญหาและอุปสรรคใน การทำงาน	๔
สื่อมวลชนในองค์กรกำกับดูแลสื่อ	การกำกับดูแลสื่อ ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน	๕
ผู้เชี่ยวชาญด้าน ศาสนา / วิชาชีพสื่อ / สันติวิธี	มุมมองที่แตกต่าง หลากหลายเพื่อนำมา ประยุกต์เป็นรูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพที่ เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน	๔
ผู้รับสาร	การเปิดรับสารและจุดเด่น จุดด้อยของ สื่อมวลชน	๑๐

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ หลังจากผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนที่เป็นเอกสาร การวิเคราะห์เนื้อหาด้วยตารางลงรหัส(Coding Sheet) หัวข้อข่าว และพาดหัวข่าวโดยนำกรอบแนวคิดเรื่อง Peace Journalism และWar Journalismมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ และสรุปว่าข่าวนั้นมีประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์ต่อผู้เสพสื่อ (ดังตารางในภาคผนวก) นอกจากนั้นยังมีส่วนที่เป็นผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม(Focus Group) ที่นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา(Content Analysis)โดยเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ในแง่ต่าง ๆตามข้อเท็จจริง ให้ความสำคัญกับความคิดรวบยอด มีการตีความ(Interpretation)ซึ่งการวิเคราะห์และตีความจะนำความรู้จากทฤษฎีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการพิจารณาทุกครั้ง โดยการวิเคราะห์ออกมาในรูปเชิงพรรณนา(Descriptive Analysis) ซึ่งเป็นการบรรยายและพรรณนาเนื้อหาจากข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อนำไปสู่คำตอบที่ต้องการศึกษาและสรุปเพื่อตีความต่อไป

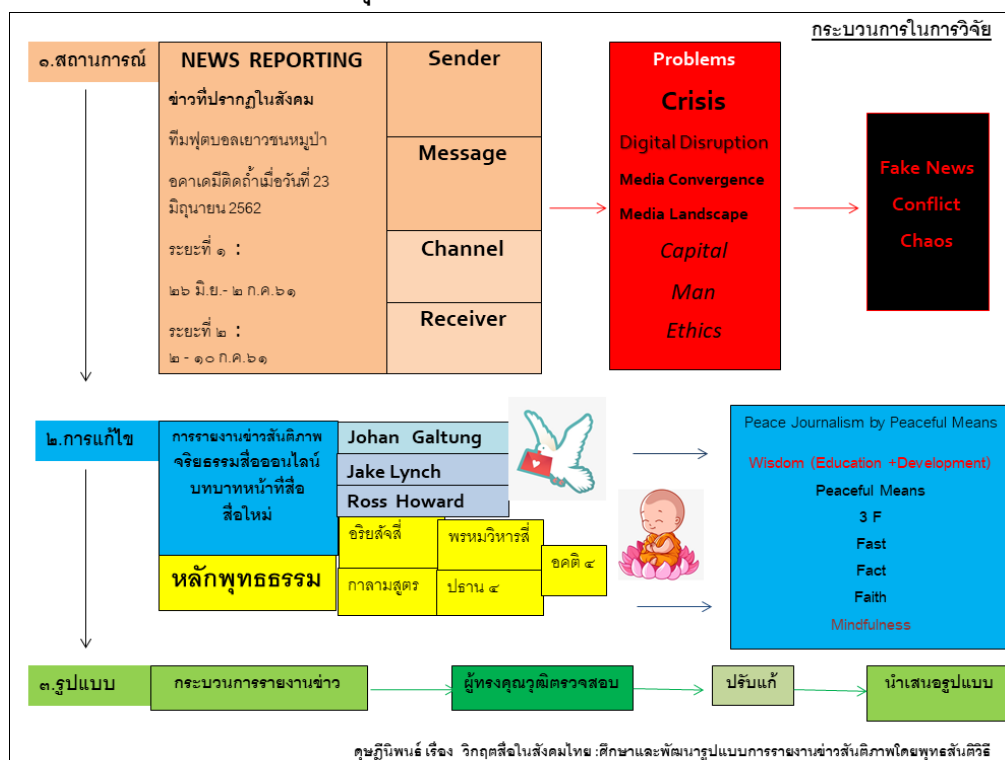
หลังจากผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วต้องทำการตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งบางครั้งทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลในการวิจัยคุณภาพนี้ใช้วิธีการที่เรียกว่า “การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า” (Triangulation) ดังกรอบแนวคิดต่อไปนี้ ได้แก่

๑) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยพิจารณาแหล่งเวลา สถานที่และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ และถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่

๒) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย โดยการเปลี่ยนตัวผู้สังเกตหรือสัมภาษณ์

๓) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีสังเกตควบคู่กับการซักถาม

สรุปกระบวนการในการวิจัย



แผนภาพที่ ๓.๓ แสดงกระบวนการในการวิจัย

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง “วิกฤตสื่อในสังคมไทย: ศึกษาและพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี” นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานภาคสนาม, ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ๑) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ข่าวสารในสภาพปัจจุบันและปัญหาการรายงานข่าวของสื่อมวลชน ๒) เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี การรายงานข่าวสันติภาพตามหลักพุทธสันติวิธี ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี และองค์ความรู้จากการวิจัย โดยนำเสนอตามลำดับดังนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานภาคสนาม

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้นำประเด็นเกี่ยวกับสภาพบริบทของสื่อในสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งจะกล่าวไว้เป็นประเด็นกว้างๆ ครอบคลุมทั้งสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ ตามประเด็นต่อไปนี้

๔.๑.๑ บริบทของสื่อกับบทบาทในการสร้างสันติภาพ และความขัดแย้ง

จากการศึกษาพบว่า สถานการณ์สื่อในสังคมไทยได้รับผลกระทบจาก Digital Disruption ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้เกิดผลกระทบกับวงการสื่อ เป็นเสมือนกระแสคลื่นที่ถาโถมใส่สื่อเก่าซึ่งได้แก่ สื่อกระแสหลัก อย่างหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ เพราะมีทางเลือกใหม่ในการเข้าถึงข่าวสารมากขึ้นโดยเฉพาะสื่อใหม่ในแพลตฟอร์มของโลกออนไลน์ ความรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูลผ่านสมาร์ตโฟนทั้งการรับข้อมูลข่าวสาร และการส่งต่อ ซึ่งก็มีทั้งข้อดี ข้อเสีย

ข้อดีที่เห็นได้ชัด เช่นกรณีการเกิดภัยพิบัติต่างๆ ทั่วโลกต่างให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างรวดเร็ว ดังกรณีทีมฟุตบอลหมู่ปาติดถ้ำหลวง หรือกรณีภูเขาไฟระเบิด สันามิถล่ม ผู้ประสบภัยก็ได้รับความช่วยเหลืออย่างรวดเร็วในทุกด้าน ส่วนข้อเสียที่เห็นได้ชัดเจนในกรณีของสื่อก็คือ การรับข้อมูลที่ไม่ได้เป็นข้อเท็จจริงทั้งหมด แล้วส่งต่อทำให้เกิดความเข้าใจผิดในวงกว้าง หรือกรณีเสนอข่าวสาร และมีประเด็นขัดแย้ง ขยายวงรวดเร็วจากการเข้ามากดไลค์(Like)และแชร์(Share) รวมทั้งการแสดงความคิดเห็น(Comment)ที่มีทั้งให้กำลังใจ และเสียดสี ด่าทอรุนแรงและหยาบคายจนบางครั้งลุกลามใหญ่โต กลายเป็นความวุ่นวายและขัดแย้งในสังคม

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ สื่อมวลชน และผู้รับสาร สรุปได้ว่าปัจจุบันสื่อมีบทบาทและมีอิทธิพลกับผู้รับสารอย่างมาก เพราะทุกคนสามารถเชื่อมต่อเครือข่ายได้ทั่วโลก และสามารถรับและส่งข่าวสารได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องรอผู้ส่งสารอย่างนักข่าวหรือสื่อมวลชนอีกต่อไป

โคทม อารียา ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติวิธี ให้ทัศนะว่า สื่อมีอิทธิพลต่อสังคมอยู่แล้ว แต่จะมีบทบาทในการสร้างสันติภาพ หรือความขัดแย้งนั้น ก็ขึ้นกับมุมมองของสื่อ และการปฏิบัติตนของสื่อด้วย

“สื่อใหม่กับสื่อเก่า ต่างกันแน่นอนสื่อใหม่เป็นสื่อสองทางมากกว่า ขณะเดียวกันมันสามารถปั่นความคิดเห็นได้เหมือนปั่นหุ้น ความรับผิดชอบมีน้อยลง เพราะเขารู้สึกว่า ตัวเองไม่ได้อยู่ตรงนั้นเหมือนแอบปาก่อนหนีจากบ้านตัวเองจะตกรึอะไรก็ช่าง เขาคิดว่าการออกความคิดเห็นแบบนิรนามจะไม่ย้อนกลับมาถึงตัว บางทีก็ใส่อารมณ์แรง ขุนมัว ใส่ปมด้อยของตัวเองเต็มที่ แต่ผู้ร่วมเสนอความเห็นผิด ๆ หรือตั้งตัวเป็นสำนักสมคบคิดมันกระตุ้นให้สังคมเป็นสังคมหวุ่นไหว สร้างกระแสความไม่พอใจกลายเป็นคนกลุ่มน้อยที่ขยับปั่นกระแส กลายเป็นผู้นำความคิด ซึ่งบางทีนำไปในทางไม่สร้างสรรค์ก็ได้ เราพูดถึงสังคมสันติสุข ต้องไม่ใช้ความรุนแรง แต่พอผู้ประกาศข่าวใส่อารมณ์และความคิดตัวเองลงไปมากมาย บางทีก็ได้ถูกคำติติงบางส่วนแต่ก็ทำให้คนบาทหมางไม่เข้าใจกันก็มากขึ้น ”

“ดังนั้นถ้าแข่งขันในกรอบจริยบรรณของสื่อคือ ไม่เต้าข่าว ไม่ใส่ร้ายป้ายสี ไม่ใช่เรื่องอื้อฉาวที่ทำให้มีผู้ได้รับผลกระทบ คือถ้าจะรักษาพื้นที่ของตัวเองไว้ ให้น่าเชื่อถือ ให้เกิดศรัทธา ก็ต้องแข่งกันด้วยฝีมือภายใต้กรอบจริยธรรม ซึ่งสื่อต้องเล่าข้อเท็จจริง ทำให้คนรับสารไม่สับสน สิ่งที่ควรเลี่ยงคือการให้ข่าวเท็จโดยตั้งใจ ไม่ยุ่งยงให้แตกกัน สร้างสรรค์ก็คือ มีความจริงใจ มีทักษะ แต่ก็มียีสันบนเทิงของสื่อได้ตามปกติ ถ้าสื่อทำได้เช่นนี้ก็จะมียพื้นที่ให้สังคมขับเคลื่อนไปกับความแตกต่างหลากหลาย เพราะเราไม่ได้อยากได้สังคมยูนิฟอร์มเป็นเบ้าหลอมเดียวกัน ต้องพูดตามผู้นำที่สร้างอุดมการณ์ชาติ เพราะมันไม่ได้เดินไปอย่างมั่นคง การมีหลายๆ ชาติสะกดกันบ้าง เป็นธรรมชาติ ไม่ใช่สั่งให้เดินตรงอย่างเดียว”^๑

กล่าวได้ว่า “สื่อ” กับเส้นทางพัฒนาประเทศและสังคมเป็นสิ่งที่คู่กันมากับแนวคิดประชาธิปไตย การต่อสู้เรียกร้องเพื่อประโยชน์สุขของสังคม การสะท้อนความจริงความเป็นไปที่เกิดขึ้นให้ประชาชนได้รับรู้เรื่องราว อีกทั้งยังเป็นพื้นที่สำหรับประชาชนที่สามารถสะท้อนเรื่องราวประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม กระแสการเปลี่ยนแปลงในแวดวงสื่อเริ่มเกิดขึ้นเมื่อสังคมเริ่มเกิดความสงสัยกับการนำเสนอสื่อที่เลือกข้างทางการเมืองที่เป็นปัญหาความขัดแย้งของคนสองฝักฝ่ายในสังคม อีกทั้งเมื่อวิวัฒนาการเรื่องเทคโนโลยีการสื่อสารมาได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนปัจจุบันสื่อกับเทคโนโลยีเครือข่ายการสื่อสารได้ผสานเป็นเนื้อเดียวกัน ทำให้สังคมหรือผู้บริโภคหันมานิยมใช้สื่อใหม่ที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยมีอุปกรณ์สื่อสาร ได้แก่ มือถือ แท็บเล็ต และคอมพิวเตอร์ สามารถรองรับระบบเครือข่ายสื่อสารจนหลอมรวมโลกทุกอย่างไว้เพียงแค่คลิกหรือปลายนิ้วสัมผัส ความทันสมัยของอุปกรณ์มือถือและเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วสูงทำให้คนในสังคมเสพสื่อจนเป็นปัจจัยหนึ่งของชีวิต เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมสื่อในสังคมไทย อำนาจและอิทธิพลของสื่อซึ่งแต่เดิมเป็นการสื่อสารทางเดียว ผู้บริโภคหรือรับข่าวสารข้อมูลจากผู้ผลิตสื่อในช่องทางต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรือวิทยุ เริ่มถูกลดบทบาทลง

^๑ สัมภาษณ์ .โคทม อารียา.รศ.ดร. ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล.วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

เนื่องจากความรวดเร็วและการมีส่วนร่วมในสื่อใหม่ที่เป็นสื่อสารสองทาง จนมีคำกล่าวว่ายุคนี้ใครก็เป็นสื่อได้ถ้ามีมือถือ แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมา คือ การคัดกรองข่าวสาร ความจริงของสื่อที่มีความไวในการส่งข้อมูลเพียงปลายนิ้วสัมผัสซึ่งไม่มีหน่วยงานตรวจสอบการเหมือนสื่อดั้งเดิมที่มีกองบรรณาธิการ จึงเป็นเรื่องท้าทาย ในการกำหนดทิศทางการกระบวนการเคลื่อนไหวของสื่อในประเทศไทยจนนำไปสู่การตั้งคำถามกับสังคม ทั้งในแง่ของคุณธรรมจริยธรรมของผู้ผลิตสื่อดั้งเดิมและผู้ผลิตสื่อใหม่ การปฏิรูปสื่อ การปรับตัวของสื่อดั้งเดิม และทิศทางการดูแลการใช้สื่อใหม่ ที่อาจเรียกตามความเข้าใจว่า สื่อออนไลน์ ที่นับวันจะมีอิทธิพลในการขับเคลื่อนสังคมทั้งในแง่ของการสร้างรอยแตกกร้าว หรือจะสร้างสันติสุขในสังคม อยู่ที่ว่ารู้จักใช้และส่งข้อมูลในสื่อออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๑.๒ สื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่กับการรับรู้ของสังคมไทย

เมื่อกล่าวถึงสื่อดั้งเดิมที่ยังเป็นที่นิยมของสังคมจะหมายถึง โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทนิตยสารต่าง ๆ และวิทยุกระจายเสียง สถานการณ์สื่อดั้งเดิมในปัจจุบันสามารถแบ่งเป็นสองกลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มสื่อโทรทัศน์และสื่อวิทยุกระจายเสียง กับกลุ่มสื่อหนังสือพิมพ์และนิตยสาร ทั้งหมดนี้ต่างก็ได้รับผลกระทบจากความนิยมสื่อใหม่ทั้งสิ้น แต่ที่กระทบมากที่สุดเห็นจะเป็นหนังสือพิมพ์ดังที่เป็นข่าวสะเทือนวงการเมื่อ มีการประกาศปิดตัวลงของธุรกิจหนังสือพิมพ์เก่าแก่อย่าง “บ้านเมือง” ที่ดำเนินธุรกิจมาถึง ๔๔ ปี แต่ไม่สามารถแบกรับต้นทุนไหวเมื่อเจอกระแสของการใช้สื่อใหม่หรือสื่อออนไลน์ ที่สามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารได้ในรูปแบบของเว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต ที่มีต้นทุนต่ำและผลิตซ้ำได้ นอกเหนือจากนี้นิตยสารดังหลายเล่มต่างก็ทยอยปิดตัวลงเช่นกัน ในขณะที่รายการวิทยุก็ได้รับผลกระทบเมื่อเทคโนโลยีสื่อสารก้าวล้ำการขอสัมปทานคลื่นวิทยุไม่มีความจำเป็น เกิดวิทยุชุมชนและวิทยุนอกกฎหมายเพราะไม่สามารถควบคุมได้ทั่วถึง เวลาเดียวกันสถานีโทรทัศน์ที่เคยเป็นตลาดผูกขาดอย่างช่อง ๓, ๗, ๙ ณ ปัจจุบันเมื่อเกิดทีวีดิจิทัล ทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกมากขึ้น สัดส่วนของเรตติ้ง ก็ถูกลดทอนลง สถานการณ์สื่อดั้งเดิมมีรายละเอียด ดังนี้^๒

๑) ปัญหาของสื่อสิ่งพิมพ์ในยุคหลอมรวมสื่อ กล่าวคือ ข่าวสามารถเข้าถึงคนรับได้รวดเร็วแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่มีราคาต้นทุนในการจัดส่งถูกมากเพราะไม่มีค่าขนส่งไม่ต้องมีกระบวนการพิมพ์ที่ซับซ้อนและราคาแพง แหล่งข่าวและผู้ผลิตข่าวก็มีอยู่ทั่วไปรวมถึงข่าวที่เกิดขึ้นเมื่อเผยแพร่แล้วก็นำไปผลิตต่อและทำซ้ำได้ง่าย ๆ คุณค่าของข่าวในแง่ตัวเงินจึงไม่ได้มีราคามากเหมือนเดิม ยุคของหนังสือพิมพ์กระดาชจึงมาถึงวันเสื่อมสลาย ถึงแม้ว่าทุกวันนี้ผู้บริโภคยังอ่านข่าวและต้องการข่าวอยู่ แต่ผู้บริโภคมีทางเลือกมากขึ้นและข่าวมีราคาถูกหรือฟรี ผู้บริโภคจึงไม่ต้องการจ่ายเงินซื้อข่าวอีก ประกอบกับพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีทำให้พฤติกรรมผู้บริโภคข่าวสารของผู้อ่านเปลี่ยนไปและส่งผลอย่างรุนแรงต่อธุรกิจสื่อสิ่งพิมพ์ จากแพลตฟอร์ม (Platform) เดิมของสิ่งพิมพ์ที่เป็น “กระดาช” ย้ายมาอยู่แพลตฟอร์มออนไลน์ที่ผู้อ่านสามารถอ่านผ่านจอคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ตและโทรศัพท์มือถือ ยุคของการหลอมรวมสื่อจอคอมพิวเตอร์สามารถให้ความงามและมีขนาดใหญ่กว่า ในขณะที่สมาร์ทโฟนและแท็บเล็ตทำให้พกพาได้สะดวกและรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นหนังสือก็เล่ม

^๒ พนา ทองมีอาคม และคณะ, **เรียนรู้เรื่องสื่อ**, สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สามเจริญพาณิชย์ (กรุงเทพ) จำกัด, ๒๕๕๙), หน้า ๑๖-๒๐.

อยู่ในเครื่องก็ไม่เพิ่มภาระและน้ำหนัก เนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตอาจมีมากกว่าห้องสมุดอีก การสืบค้นย้อนหลังหรือเพิ่มเติมก็ทำได้ง่าย แทนที่จะมีผู้เชี่ยวชาญและนักเขียนสำคัญๆ ไม่ก็คนทำหน้าที่ผลิตเช่นในอดีต ปัจจุบันมีผู้เชี่ยวชาญมากมายและมีสมัครเล่นที่ผลิตเนื้อหาอัปโหลดหรือส่งขึ้นหน้าเว็บบนอินเทอร์เน็ตทุกวัน หลายๆ กรณีคนเหล่านี้รวมตัวกันเป็นชุมชนเสมือนที่เป็นแหล่งรวมของผู้ที่มีความสนใจเหมือนๆ กัน แลกเปลี่ยนความรู้ ข่าวสาร เนื้อหาและตอบปัญหาให้กันและกัน

นอกจากนี้ ท่ามกลางการปรับตัวให้อยู่รอดของสื่อสิ่งพิมพ์ทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่สื่อสิ่งพิมพ์เปิดเว็บไซต์ ข่าวหรือเพจทางโซเชียลมีเดีย โดยเน้นการทำข่าวเชิงสีสันเพื่อเพิ่ม “ยอดวิว” หรือนำเสนอข่าวหวือหวาข่าวชาวบ้าน รวมถึงการใช้วิธีการพาดหัวข่าวชักนำไปสู่การคลิกหรือทำเรียกว่า “News Clickbait” แต่เนื้อหาอาจไม่มีสาระหรือความน่าสนใจ เสียเวลาผู้อ่านมากที่ต้องเข้าไปกดดู ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะเว็บไซต์ ข่าวออนไลน์ต้องการเพิ่มยอดการคลิกในเว็บไซต์ของตนเอง “CTR-Click Through Rate” เพราะสามารถ นำไปเพิ่มยอดการเข้าอ่าน และอ้างอิงไปสู่การซื้อขายยอดวิว และเม็ดเงินโฆษณาในเว็บไซต์ออนไลน์ได้พาดหัวข่าวหรือชื่อบทความออนไลน์สมัยนี้ที่ต้องใช้รูปแบบ “ลึงค์หลอกคลิก” เพื่อให้ผู้ชม “ไม่รู้” หรือรู้บางส่วนของเรื่องราวและหมกเม็ดความจริงข้อเท็จจริงบางชุดเอาไว้” เพื่อนำไปสู่การคลิกเปิดดูหรือเปิดอ่าน

๒) ปัญหาสื่อโทรทัศน์ กล่าวได้ว่า ช่วงหลายปีที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องสื่อเกิดขึ้นมากในประเทศไทยที่เห็นได้ชัดเจนคือการเกิดขึ้นของ “ทีวีดิจิทัล (Digital Television)” ซึ่งเป็นระบบการแพร่สัญญาณคลื่นโทรทัศน์ภาคพื้นดิน แต่เปลี่ยนวิธีการเข้ารหัสสัญญาณเป็นแบบดิจิทัล แทนระบบอนาล็อกแต่เดิม จึงให้สัญญาณ ภาพและเสียงที่คมชัด รองรับการใช้งานรูปแบบสื่อผสมต่างๆ มากมาย สามารถรับชมผ่านสมาร์ทโฟน หรือแท็บเล็ตและมีจำนวนช่องที่เพิ่มมากขึ้นทำให้โทรทัศน์ประเภทรับชมได้ทั่วไปหรือที่นิยมเรียกกันว่า “ฟรีทีวี” มีจำนวนช่องเพิ่มขึ้น “ทีวีดิจิทัล” เป็นการปฏิวัติวงการสื่อโทรทัศน์ไทยที่ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในวงการ ธุรกิจสื่อที่เกี่ยวข้องเนื่อง อาทิ เกิดผู้ประกอบการรายใหม่ เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสื่อโทรทัศน์ เช่นธุรกิจให้บริการด้านบรอดแคสต์ทั้งการให้บริการโครงข่าย การให้บริการช่องรายการและการให้บริการผลิต รายการโทรทัศน์ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง อาทิ ธุรกิจโฆษณา ธุรกิจทีวีโฮม ซุปเปอร์ธุรกิจผลิตและจัดจำหน่าย เครื่องรับโทรทัศน์และกล่องรับสัญญาณดิจิทัลประเด็นสำคัญคือ คาดการณ์ว่าผู้ประกอบการที่ได้รับใบอนุญาตและมีฐานจากสื่อสิ่งพิมพ์ จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเชื่อมโยงด้านสื่อมากขึ้น เช่น เนื้อหาข่าวเดียวกัน ๑ รายการ จะถูกกระจายหลายสื่อด้วยกัน ทั้งสื่อทีวีดิจิทัล สิ่งพิมพ์ หรืออุปกรณ์สื่อสารอย่างมือถือ รวมถึงเกิดภาวะการแข่งขันสูงในอุตสาหกรรมสื่อทีวี

๓) ปัญหาวิทยุกระจายเสียง ทั้งนี้ โครงสร้างธุรกิจสื่อวิทยุไทยเป็นระบบสัมปทาน นอกจากการแข่งขันที่รุนแรงเพื่อช่วงชิงฐานผู้ฟังแล้ว ความไม่แน่นอนจากการยกเลิกหรือไม่ต่อสัญญาสัมปทาน คือ ความเสี่ยงที่ควบคุมได้ยาก การแข่งขันของรายการวิทยุในปัจจุบันไม่ได้อยู่ที่การเปิดเพลงเท่านั้น เพราะความสะดวกสบาย ของเทคโนโลยีได้เข้ามาช่วยเรื่องนี้มาก ทำให้การเปิดเพลงแต่ละคลื่นจะมีแพลตฟอร์มเหมือนกัน ดังนั้น สิ่งที่ต้องนำมาแข่งขันกันนอกเหนือจากการเปิดเพลง คือ การนำเสนอไอเดียต่าง ๆ ซึ่งแต่ละคลื่นจะต้อง มีแนวคิดที่แปลกแหวกแนวและเป็นที่น่าสนใจจากผู้ฟัง รวมถึงกลยุทธ์ทางการตลาดที่ต้องนำมาใช้ การเติบโตของดิจิทัล อุปกรณ์สื่อสารพกพาและ

ความสามารถในการออนไลน์ได้ทุกที่ทุกเวลาทำให้การฟังเพลงของวัยรุ่นสมัยนี้สะดวก โทรศัพท์มือถือของแต่ละคนก็สามารถสร้าง playlist จัดเพลงโปรดสำหรับเจ้าของได้อย่างสะดวก หรือสามารถรับฟังเพลงรวมถึงรับชมมิวสิกวิดีโอผ่าน YouTube ได้อีกด้วย แม้สื่อวิทยุจะถูกท้าทายจากสื่อดิจิทัลอย่างหนัก แต่สื่อวิทยุยังได้เปรียบด้านแบ่งปัน ประสบการณ์ร่วมกับผู้บริโภคหรือผู้ฟัง การฟังวิทยุมีลักษณะเป็นฉากพื้นหลังได้ (Back Ground Listening) วิทยุสามารถเข้าถึงกลุ่มคนทำงานได้แม้แต่ในเวลาทำงาน พนักงานในบริษัทสามารถรับฟัง วิทยุไปพร้อมกับทำงาน หากระบบการออกอากาศของสถานีวิทยุค่อยๆ ปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบดิจิทัล สอดคล้องกับพฤติกรรมการรับฟังจากหลายแหล่งไม่จำกัดเฉพาะจากเครื่องรับวิทยุอีกต่อไป คนฟังอาจ ฟังผ่านทางคอมพิวเตอร์หรือผ่านแอปพลิเคชันจะทำให้สื่อวิทยุยังคงยืนหยัดต่อไปได้ เพราะหัวใจหลักของสื่อวิทยุคือ “เนื้อหา” หรืออาจกล่าวว่าเป็น tradition ของคนทำวิทยุก็คือการจัดรายการสดที่สามารถสื่อสารสองทางได้มากกว่าสื่อโทรทัศน์

กล่าวได้ว่า นอกจากกระแสการเปลี่ยนแปลงสื่ออันเนื่องจากการพัฒนาเทคโนโลยี การสื่อสารที่ทันสมัยแล้ว พฤติกรรมผู้บริโภคก็เปลี่ยนแปลงตาม และถึงแม้สื่อใหม่หรือสื่อออนไลน์จะเป็นที่นิยมมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมการใช้สื่อของประชาชนทั่วไปยังคงมีการใช้สื่อดั้งเดิม โดยที่สื่อหนังสือพิมพ์และสื่อโทรทัศน์ก็ยังมีอิทธิพลอยู่ แต่หากเทียบกับในอดีตอิทธิพลของสื่อเหล่านี้ก็น้อยลงและมีแนวโน้มที่ลดลง เนื่องจากผู้บริโภคหันไปนิยมสื่อใหม่มากขึ้น และถึงแม้โทรทัศน์ยังคงเป็นสื่อที่มีความสำคัญ

สุพัตรา ศรีปัจฉิม กล่าวว่าทุกวันนี้คนรุ่นใหม่อ่านหนังสือพิมพ์น้อยลงมาก ดูทีวีน้อยมากเช่นกัน “มองว่าเป็นเรื่องของสื่อที่วิกฤต ในขณะที่สื่อออนไลน์ก็จะคึกคักมากขึ้น แต่ในความคิดก็มีความน่ากังวลเกี่ยวกับเรื่องของเนื้อหา ด้วยการนำเสนอ คือข่าวทีวีพยายามที่จะทำอะไรให้ตัวเองมีเรตติ้งสูง ทำให้ตัวเองอยู่ได้ในสถานะที่มีการแข่งขันสูงและเศรษฐกิจเป็นแบบนี้ ก็พยายามที่จะนำเสนอข่าวที่เป็นความรุนแรงในโซเชียลมากขึ้น เอาคลิป ความรุนแรงต่างๆ มานำเสนอทุกช่อง เล่นประเด็นพวกนี้เยอะมาก แล้วในโซเชียล ออนไลน์ก็เล่นประเด็นพวกนี้มากด้วย มองว่าเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงสำหรับเยาวชนและคนรุ่นใหม่ เพราะว่าเอาเข้าจริงๆ แล้วพื้นที่ของข่าวที่เสริมสร้างหรือประเทืองปัญญา มันแทบหาไม่ได้ในหน้าสื่อบ้านเรา เคยไปสอนน้องๆ ที่ม.กรุงเทพเขาก็สะท้อนมาว่าทุกวันนี้ ไม่ดูทีวีนะ เพราะทีวีก็เอาคลิปจากโซเชียลจากออนไลน์มาเล่นเขาไม่รู้จะดูทำไมและที่สำคัญคือจริงๆ เด็กรุ่นใหม่ไม่ได้ต้องการเสพเรื่องพวกนี้อย่างเดียว เขาอยากจะได้เรื่องที่มีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์บ้าง ซึ่งมองว่ามันก็เป็นจุดท้าทายของสื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นแขนงใดก็ตามทั้งที่ทีวี หนังสือพิมพ์เองหรือแม้แต่ออนไลน์ที่แนวโน้มอาจจะมีการดูเพิ่มขึ้น แต่ว่าก็ต้องดูในเรื่องเนื้อหาจริยธรรมของสื่อมวลชน ในยุคต่อไปยังต้องเข้มข้นมากกว่านี้”^๓

ปัจจัยที่ทำให้สื่อใหม่มีอิทธิพลกับสังคม Wertime and Fenwick ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับสื่อใหม่และการตลาดดิจิทัล โดยอ้างอิงจากนิยามสื่อใหม่ในแง่ของเนื้อหา (Content) ที่อยู่ในรูปแบบดิจิทัล ประกอบด้วย “อิสระ ๕ ประการ” ได้แก่ ๑) อิสระจากข้อจำกัดด้านเวลา (Freedom from Scheduling) เนื้อหาที่อยู่ในรูปแบบดิจิทัลทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกรับและส่งข่าวสารได้ใน

^๓ สัมภาษณ์.สุพัตรา ศรีปัจฉิม,.หัวหน้าข่าวรณดลทุกซ์และภัยพิบัติ ไทยรัฐทีวี .วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน

เวลาที่ตนต้องการ และไม่จำเป็นต้องชมเนื้อหาต่าง ๆ ตามเวลาที่กำหนด ๒) อิสระจากข้อจำกัดด้านพรมแดน (Freedom from Geological Boundaries) เนื้อหาในรูปแบบดิจิทัลเป็นเนื้อหาที่รับข้อมูลข่าวสารได้ทั่วโลกในเวลาอันรวดเร็วทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกรับ หรือค้นหาข้อมูลข่าวสารจากประเทศใดก็ได้ แล้วแต่ความต้องการของบุคคลแต่ละคน ๓) อิสระจากข้อจำกัดด้านขนาด (Freedom to Scale) มีเนื้อหาที่สามารถย่อหรือปรับขยายขนาดหรือเครือข่ายได้ เช่น การปรับเนื้อหาให้เหมาะสมสำหรับการเผยแพร่ทั่วโลก หรือปรับให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเจาะจงก็ได้ ๔) อิสระจากข้อจำกัดด้านรูปแบบ (Freedom from Formats) เนื้อหาแบบดิจิทัลไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบ หรือลักษณะที่ตายตัว สื่อดั้งเดิม เช่น สปอร์ตโฆษณามาตรฐานทางโทรทัศน์ถูกกำหนดว่าต้องมีความยาว ๓๐ วินาที สื่อสิ่งพิมพ์ต้องมีครึ่งหน้าหรือเต็มหน้าเป็นต้น แต่สื่อดิจิทัล เช่น ไฟล์วิดีโอ ภาพที่ถ่ายจากกล้องในโทรศัพท์มือถือแล้วนำลงไปในเว็บไซต์จะต้องมีความยาวกี่วินาที หรือมีรายละเอียดของไฟล์เป็นเท่าไรก็ได้ เป็นต้น ๕) อิสระจากยุคนักการตลาดสร้างเนื้อหาไปสู่ยุคนักบริโภคริเริ่มสร้าง และควบคุมเนื้อหาเอง (From Marketer-Driven to Consumer-Initiated, Created and Controlled) ด้วยพัฒนาการเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้เจ้าของสื่อไม่อาจควบคุมการแพร่กระจายของสื่อได้เหมือนอดีต เนื้อหาที่พบในบล็อก (Blog) หรือคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ของ YouTube และสื่อผสมใหม่ๆ อาจสร้างสรรค์จากผู้บริโภคคนใดก็ได้ เกิดเป็นเนื้อหาที่สร้างจากผู้บริโภค (Consumer-Created Content) หรือเป็นคำพูดแบบปากต่อปากฉบับออนไลน์ (Online Word-of-Mouth) ที่แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว^๔

ด้วยเสน่ห์ของความมีอิสระทั้ง ๕ ด้าน ทำให้สื่อใหม่เป็นที่นิยมของตลาด และได้รับการเสริมแรงจากการพัฒนาระบบเครือข่ายมือถือ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทำให้สื่อใหม่ถูกนำไปใช้งานอย่างแพร่หลายและมีหลากหลายประเภทให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคได้เลือกใช้และเลือกที่จะรับ ประเภทของสื่อใหม่คณะผู้เขียนได้รวบรวมไว้ดังนี้

ทั้งนี้ ปัญหาของสื่อใหม่หรือสื่อออนไลน์และการแสดงทัศนะถึงธรรมชาติของสื่อออนไลน์มีทั้งข้อดีข้อเสียในตัวเอง เพราะสื่อหรือเทคโนโลยีสื่อสารที่ใช้เป็นเพียงเครื่องมือหรือตัวกลางที่เชื่อมคนรับและคนส่งสารเข้าด้วยกันเท่านั้น แต่ประโยชน์และโทษของสื่อขึ้นอยู่กับเนื้อหาประกอบกับเจตนา แม้ว่าการใช้และวิธีการใช้อาจแตกต่างไปจากอดีตเมื่อไม่นานมานี้ คือ วันนี้มีสื่อเพิ่มขึ้นมากมาย และมีกิจกรรมที่สามารถทำได้ผ่านการสื่อสาร ซึ่งทุกวันนี้จะเห็นเนื้อหาที่แพร่อยู่หลากหลายทั้งข้อมูลที่เป็นประโยชน์และโทษและถึงแม้ว่าสื่อมวลชนมีส่วนช่วยพัฒนาการเรียนรู้ให้กับประชาชน ช่วยสะท้อนความเป็นจริงในสังคม แต่ในขณะเดียวกันสื่อก็อาจแฝงแนวคิดบางอย่างที่อาจเป็นความคิด ค่านิยม อุดมการณ์ เป้าหมายทางธุรกิจหรือเป็นเครื่องมือทางการเมือง ตลอดจนสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมการแสดงออกทางลบได้เช่นกัน พฤติกรรมการเลียนแบบการก่ออาชญากรรม ภาพโป๊เปลือย อบายมุข ความรุนแรงก้าวร้าว การครอบงำทางความคิด อีกทั้งเนื้อหาที่นำเสนอในสื่อใหม่ไม่มีขอบเขตจำกัด การเผยแพร่สามารถไปได้ทั่วโลกในระยะเวลาที่รวดเร็ว มีผลการศึกษาถึงผลกระทบจากสื่อประเภทต่าง ๆ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า สื่อออนไลน์มีความเสี่ยงมากที่สุดในขณะที่โทรทัศน์แม้จะไม่มีผลมากเท่าแต่ก็ยังนับว่าเป็นสื่อที่มีอิทธิพลมาก ทั้งนี้สื่อออนไลน์เป็นสื่อ

^๔ Wertime, K., & Fenwick, I. (2008). Digi marketing: The essential guide to new media and digital marketing. Singapore: John Wiley & Sons (Asia).

ใหม่ที่สังคมยังไม่ตระหนักถึงการใช้ให้เกิดคุณ และการรู้เท่าทันธรรมชาติความเสี่ยงที่มีอยู่ ลักษณะเฉพาะบางประการที่ทำให้เป็นสื่อที่มีความเสี่ยงที่สุด สรุปไว้ คือ

- ๑) สื่อออนไลน์คุมได้ยาก
- ๒) การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ทำได้ง่ายกระจายได้เร็ว
- ๓) สื่อออนไลน์เข้าถึงคนจำนวนมากได้ง่ายเพราะมีการส่งต่อหรือผลิต
- ๔) สื่อออนไลน์เข้าถึงผู้รับได้โดยตรงไม่ผ่านการกลั่นกรองตรวจจับ
- ๕) ขาดการกลั่นกรองด้านคุณภาพ เนื้อหา ความ
- ๖) สื่อออนไลน์เป็นช่องทางให้คนทุจริตใช้ได้^๕

ด้วยกระแสสื่อใหม่ที่ส่งผลต่อสังคมไทย ทำให้มีกฎหมายหลายฉบับว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับสื่อใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเสนอไว้เป็นสังเขป ดังนี้

๔.๑.๓ กฎหมายเกี่ยวกับสื่อใหม่

ประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือนำไปใช้กับสื่อใหม่ ได้จำนวนหลายฉบับ ตัวอย่างเช่น

๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๔๗: มาตรา ๔๗ คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์และโทรคมนาคมเป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระองค์กรหนึ่งทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่ง และกำกับการประกอบ กิจกรรมวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ การดำเนินการตามวรรคสองต้อง คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ ประโยชน์สาธารณะอื่นและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรมรวมทั้งต้อง จัดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อสารมวลชน สาธารณะการกำกับการประกอบกิจการตามวรรคสองต้องมี มาตรการเพื่อป้องกันการครอบงำ การครอบครองลิขสิทธิ์สื่อหรือการครอบงำ ระหว่างสื่อมวลชนด้วยกันเองหรือโดยบุคคลอื่นใด ซึ่งจะมีผลเป็นการขัดขวางเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือ ปิดกั้นการได้รับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายของประชาชน

๒. พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓: พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ มีเนื้อหาแบ่ง เป็น ๒ หมวดหลักคือ หมวด ๑ ว่าด้วยองค์กรด้านกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์หมวด ๒ ว่าด้วยองค์กรด้านกิจการ โทรคมนาคมในแต่ละหมวดจะกล่าวถึงคณะกรรมการกิจการในส่วนที่เกี่ยวข้องคือ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ และ คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติเกี่ยวข้องกับการบริหารคลื่นความถี่ การติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการและการ บริหารงานด้วย

^๕ พนา ทองมีอาคม และคณะ, **เรียนรู้เรื่องสื่อ**, สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สามเจริญพาณิชย์ (กรุงเทพ) จำกัด, ๒๕๕๙), หน้า ๓๘-๔๐.

๓.พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔: พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคมฯ มีบทบัญญัติหลักๆ เกี่ยวกับการอนุญาตประกอบกิจการโทรคมนาคม บทกำหนดโทษ การใช้และเชื่อมต่อโครงข่ายโทรคมนาคมมาตรฐานของโครงข่ายโทรคมนาคมและอุปกรณ์สิทธิของผู้รับใบอนุญาต สิทธิของผู้ให้บริการสัญญาให้บริการโทรคมนาคม ค่าธรรมเนียม ค่าบริการในกิจการโทรคมนาคม การกำกับช่วงต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคมฉบับที่ ๒ ขึ้นในปี พ.ศ.๒๕๔๙ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ การเปิดโอกาสให้ผู้ลงทุนต่างประเทศสามารถถือหุ้น โทรคมนาคมในสัดส่วนที่มากขึ้น เนื่องจากประเทศไทยยังต้องพึ่งพาทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศในการประกอบกิจการโทรคมนาคมบางประเภท

๔. พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑:พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและ กิจการโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ แบ่งเนื้อหาออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่ กิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่ใช้คลื่นความถี่ และกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่ไม่ใช้คลื่นความถี่ ซึ่งในแต่ละส่วนเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการให้ใบอนุญาตประกอบกิจการ การบริหารสถานี การป้องกันการผูกขาด และรายการของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

๕. พระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔: มีความครอบคลุมปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่หลายประการ เช่น แบบนิติกรรมสัญญา การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการปรับใช้เป็นต้น

๖. พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับ คอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐: ได้กำหนดองค์ประกอบของการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ไว้ซึ่ง ต า ม พ ร ะ ร าช บัญญัติฯ นี้ระบบคอมพิวเตอร์หมายความว่า “. . . อุปกรณ์หรือชุดอุปกรณ์ของคอมพิวเตอร์เชื่อมการทำงานด้วยกันโดยได้มีการกำหนดคำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใด และแนวปฏิบัติงานให้อุปกรณ์ หรือชุดอุปกรณ์ทำหน้าที่ประมวลผลข้อมูลโดยอัตโนมัติ ดังนั้นการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ตามพระราชบัญญัตินี้จึงคลุมถึงโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีการสื่อสาร ที่ทำงานผ่านระบบคอมพิวเตอร์ทั้งหลายด้วย ^{๖)}

๔.๑.๔ เสียงสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับสื่อในสังคมไทย

จากการศึกษาสถานการณ์ของสื่อปัจจุบันนับได้ว่าสื่อเก่า หรือสื่อดั้งเดิม ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และโทรทัศน์เข้าสู่ภาวะวิกฤต เนื่องจากการเกิดของเทคโนโลยีที่ไร้ขีดจำกัดในยุคดิจิทัล ทำให้ส่งผลสะท้อนต่อวงการสื่อทั่วโลก จากการหลอมรวมสื่อ (Media Convergence)ทำให้เกิดสื่อใหม่ (New Media) ได้แก่ สื่อออนไลน์ประเภทต่าง ๆ ทั้งเว็บไซต์ข่าว, เฟซบุ๊ก, ไลน์ ยูทูบ เป็นต้น นอกจากรูปแบบหรือแพลตฟอร์มที่เปลี่ยนไปแล้ว “เนื้อหา” ก็ยังต้องปรับให้เหมาะสมกับแต่ละแพลตฟอร์มด้วย เสียงสะท้อนของผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อมีว่า

^๖ ณรงค์ศักดิ์ ศรีทานนท์. แนวทางการกำกับสื่อใหม่ในยุคการหลอมรวมเทคโนโลยี, บทความวิจัย, Executive Journal มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๕๙, หน้า ๑๓๑.

มุมมองของบรรณาธิการอาวุโส: มานิจ สุขสมจิตร กล่าวถึงสถานการณ์สื่อปัจจุบันว่าอยู่ในช่วงวิกฤตจาก Digital Disruption “ปัจจุบันสื่อกระแสหลักเจอคลื่นสึนามิของสื่อสังคม (Social Media) ทำให้สื่อกระแสหลักทั้งหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ ถูกกระทบกระเทือนมาก ที่สำคัญสื่อเหล่านั้นเข้ามาแย่งโฆษณา แย่งผู้เสพ ทำให้สื่อดั้งเดิมอยู่ลำบากเพราะโฆษณามีเค้กก้อนเดียวตอนนี้ไปลงสื่อใหม่กับกลางแจ้งเป็นส่วนใหญ่ สื่อเก่าก็ไม่มีโฆษณาทำให้ประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจอย่างรุนแรง เพราะลำพังค่าขายหนังสือพิมพ์อย่างเดียวมันไม่คุ้มกันหรอก หนังสือพิมพ์ไทยรัฐขาย ๑๐ บาทค่ากระดาษก็ไม่คุ้มแล้วยังค่าขนส่งอีก ค่าดำเนินการอื่น ๆ อีกถ้าไม่มีโฆษณาเราอยู่ไม่ได้ แต่ค่าโฆษณาเราก็กินได้ไม่คุ้มเสีย คือแม้เราจะหิวโฆษณาแต่เราพิถีพิถันมาก ไม่รับโฆษณาพรรคการเมือง นักการเมืองมาลงไม่ได้เพราะเราคิดค่าโฆษณาแพง ถ้าเรารับของใครแล้วของคนอื่นที่ไม่มีสตางค์ก็ไม่ได้ลง เป็นการด้อยโอกาส เราจึงลงเป็นข่าวไม่ว่าร้ายหรือจนเรากลงให้ นอกจากนี้การลงโฆษณาจริยธรรมหนังสือพิมพ์บอกว่าต้องให้ผู้อ่านรู้ว่าตรงนี้เป็นเนื้อหาโฆษณา เพราะฉะนั้นเราต้องบอกว่าเป็นเนื้อหาโฆษณา จะลงเฉยๆโดยไม่บอกผู้อ่านเข้าใจว่าเป็นนักข่าวขึ้นชอบสินค้าส่วนตัวไม่ได้... สื่อตอนนี้ก็อยู่ลำบากมาก ปัญหาดังที่บอก แนวทางแก้ไข สื่อหนังสือพิมพ์ต้องทำข่าวให้ลึก เชื่อถือได้ เป็นข่าวจริง อย่าไปรอข่าวแกล้งหมู่ เขียนให้น่าอ่าน ข้อเท็จจริงถูกต้อง ไม่ผิดเพี้ยน ตรวจสอบให้ดี ไม่ต้องแข่งกับสื่อโซเชียลทั้งหลาย ปัญหาด้านการจำหน่ายก็มีมากตั้งแต่สายส่ง จากนั้นไปบางซ้อมีสายส่งที่ร้าน มีมอเตอร์ไซด์วิ่งไปลง สมัยก่อนมอเตอร์ไซด์เท่านั้น ถ้าเขาจะเลิกขี่เปิดแข่ง สามแสนบาท เดียวนี้ไม่มี คนขี่รถก็แกล้ง ลูกก็ไม่ทำ ไปเรียนหนังสือทำอย่างอื่น แกล้งไม่มีคนส่ง ร้านขายหนังสือพิมพ์ก็ขายไม่ได้ ดูแค่พาดหัวดูในคอมพิวเตอร์เขาก็ไม่อยากรวบรวมหน้าร้านขายไม่ได้ คนก็ไม่รู้จะไปซื้อที่ไหน ทำอย่างไรให้คนอยากอ่านหนังสือพิมพ์ต้องแก้ไข จำเป็นมาก...”^๗

มุมมองนายกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย: ปราเมศ เหล็กเพ็ชร สรุปว่า สถานการณ์สื่ออยู่ในช่วงวิกฤตเช่นกัน หลังจากนวัตกรรมเข้ามา มันไม่ได้ขยายจากบนสู่ล่างแต่เป็นแนวระนาบถึงกันหมด จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในอุตสาหกรรมสื่อ ต้องปรับตัวให้ได้ โดยเฉพาะเจ้าของกิจการ เพื่อให้สถานประกอบการอยู่รอด ต้องมีการสร้างคอนเทนต์ให้เหมาะสมกับแพลตฟอร์มที่ใช้ มี big data แต่เป้าหมายของคนข่าวคือยังขายข่าว “เรื่องการลดคนปลดพนักงานจริงๆกระทบทุกธุรกิจไม่เฉพาะสื่อ หลังการปฏิวัติอุตสาหกรรม ดิจิทัลเข้ามาเป็นช่วงเปลี่ยนผ่าน เริ่มเปลี่ยนเจ้าของ แต่นักข่าวมืออาชีพยังดำรงอยู่ แต่รูปแบบในอนาคตยังคงเดาไม่ออกว่าจะปรับไปทิศทางใดอีกจากปัจจุบัน บางคนบอกว่าเปลี่ยนแปลงแบบหักศอก ไม่รู้ว่าเป็นวิกฤต หรือโอกาส ต้องเข้าใจการปรับฐานต้องตอบโจทย์ จึงเกิดสื่อปัจเจกเยอะ สะท้อนปรากฏการณ์สังคมเป็นแบบไหนสื่อก็เป็นแบบนั้นหลายแพลตฟอร์มเป็นตราม่าจริง ๆ ต้องพลิกกลับ สื่อต้องไปชี้ว่าไม่เหมาะสมเพราะละเมิดเขาหรือกระทบความเป็นส่วนบุคคลของผู้ตกเป็นข่าว ความตราม่า มันเพื่อความอยู่รอดเฉพาะหน้า ไม่ถูกต้อง แต่สื่อต้องยึดจริยธรรม บทบาทหน้าที่ เพื่อให้ผู้รับสารรับรู้ถึงความน่าเชื่อถือ

^๗ สัมภาษณ์, มานิจ สุขสมจิตร. บรรณาธิการอาวุโสหนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ, วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ของข่าวสารอย่างยั่งยืน สื่อต้องชี้ให้สังคมยับ ใ้รับรู้ว่าจะสื่อสารในแพลตฟอร์มใดก็ต้องอยู่ภายใต้จริยธรรม fake news ก็จะลดลง. . .”^๘

มุมมองประธานสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ: ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี กล่าวว่า บทบาทสื่อลดลงในทุกเรื่อง หลักๆคงเป็นเรื่องของธุรกิจ สื่ออาจจะไม่ใช่ธุรกิจที่ทำกำไร จึงทำให้คุณภาพของข่าว ข่าวเชิงสืบสวน ข่าวหนักที่เป็นสาระจำเป็นต้องลดลงไป เพราะธุรกิจสื่อเน้นคนดู คนชม คนอ่าน ต้องไปเน้นข่าวที่ human interest โดยเฉพาะข่าวออนไลน์ ข่าวทีวีก็ตามทำให้มีปัญหาคุณภาพข่าว จริยธรรมการนำเสนอข่าว กระทบความน่าเชื่อถือด้วย สื่อมวลชนปัจจุบันก็ต้องปรับตัวกันเยอะ ธุรกิจไม่ดีก็ต้องลดคน มีประเด็นว่าสื่อจะดำรงความน่าเชื่อถือได้อย่างไรในปัจจุบัน ก็ยังต้องคุยกันอยู่ “เรื่อง Disruption กระทบทั้งหมด เทคโนโลยีการเปลี่ยนแพลตฟอร์ม คนจริยธรรม สื่อใหม่กับสื่อเก่ามีบทบาทสร้างความขัดแย้งแตกต่างตรงสื่อใหม่แม้ว่าจะรวดเร็ว คนที่มาแสดงความคิดเห็นเป็นใครก็ได้ แต่ความน่าเชื่อถือของความเห็น กับคนที่เห็นต่างมาแสดงความคิดเห็นได้ก็บาลานซ์กัน ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ในขณะที่สื่อเก่ามีต้นทุนของความน่าเชื่อถือ แต่วันนี้สื่อเก่าไม่ได้ผูกขาดความน่าเชื่อถือไว้ เพราะถ้าคุณเสนออะไรที่ไม่ถูกต้องก็จะมีคนกลุ่มหนึ่งเข้ามาท้วงติง เพราะฉะนั้นถามว่าแตกต่างมั๊ย ก็ไม่แตกต่างมาก แต่มีส่วนเอื้อซึ่งกันและกัน ถ้าสื่อเก่าไปชี้้นำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งแล้วสื่อใหม่มันเข้ามาเสริมก็อาจจะนำไปสู่ความขัดแย้งรุนแรงได้ สภาการหนังสือพิมพ์ไม่มีหน้าที่เข้าไปควบคุมสื่อใหม่ เพจข่าวต่าง ๆ เพราะเราดูแลเฉพาะสมาชิกที่เป็นสื่ออาชีพ. . .”^๙

มุมมองประธานสหภาพแรงงานกลางสื่อมวลชนไทย: สุเมธ สมคะเน กล่าวว่า สถานการณ์สื่อไทยเราก็ค่อนข้างวิกฤตจากการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์สื่อ ค่อนข้างมีแนวโน้มจะรุนแรงกว่า เพราะเรามีทีวีดิจิทัลเกิดพร้อมกัน ๒๔ ช่อง อุตสาหกรรมมันเติบโตสูง แต่การจ้างงาน สวัสดิภาพ สื่อแย่ง เกิดภาวะเลื่อยออฟจำนวนมาก จากภาวะการเติบโตอุตสาหกรรมสื่อ ไม่ใช่เพราะเศรษฐกิจแบบปี ๒๕๔๐ ไทยรัฐได้รับผลกระทบการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์สื่อพอสมควร ด้วยความที่แตกไลน์ทำธุรกิจออนไลน์ และทีวี ในขณะที่เม็ดเงินโฆษณาตกลง ก็ประคองตัวกัน สุดท้ายก็ต้องสู้กันที่คอนเทนต์ “จากสถานการณ์ตรงนี้บวกกับภูมิทัศน์ ทำให้การรายงานข่าวเป็นไปตามกระแสโซเชียล กระแสสังคมที่จะเป็นเหตุเป็นผล ผลที่สังคมควรจะได้รับจากการเสนอข่าว มันไม่มีทางออก มีแต่ต้องไปทางใดทางหนึ่งเพื่อให้ได้เรตติ้ง แต่ไม่มีตรงกลางเป็นทางออกให้สังคม”

ทั้งนี้ สุเมธ สมคะเน ยังมีมุมมองว่า โดยส่วนตัวนั้นมองว่าสื่อประสบปัญหารุนแรง วิกฤตสื่อคือ “รายได้” ที่จะมารองรับการเป็นสื่อคุณภาพดี ในรอบสองสามปีที่ผ่านมา เราจะเห็นสื่อน้ำดีค่อยๆจากจอ หรือคอลัมน์หนังสือพิมพ์ หรือเว็บไซต์ เพราะขาดการสนับสนุนที่ดีพอ แต่รายการที่คนร้องยี้ว่าไม่มีคุณภาพ มีเสียงวิจารณ์มาก กลับมีเรตติ้งดี รายได้ดี ก็เป็นอะไรที่ย้อนแย้ง แม้จะมีกลุ่มนักนิเทศศาสตร์ทำการรณรงค์สื่อดี เอาเข้าจริงในทางปฏิบัติไม่มีการตอบสนองจากภาคสังคมเท่าที่ควร รายการดีไม่มีโฆษณาเข้า ก็ล้มตายไป รายการเน้นดราม่าหรือสร้างความขัดแย้ง กลับได้รับความนิยมเป็นที่ชื่นชอบเพจดาร์ค เพจนอกกระแส มีผู้ชมผู้เข้าไปสนับสนุนเงินจำนวนมาก ซึ่งอาจจะ

^๘ สัมภาษณ์,ปราเมศ เหล็กเพ็ชร นายกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๙ สัมภาษณ์, ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี ประธานสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ, วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ไม่ผิด แต่ก็ไม่ใช่ทิศทางที่เหมาะสม หรือไม่ได้ตอบโจทย์สื่อมืออาชีพ ผมว่าเขามองออกว่าสื่อหลักกับสื่ออิสระเขาแยกได้ทั้งผู้รับสารแล้วก็สปอนเซอร์ แต่เขาก็โน้มนำไปหายอดขาย เขาเลือกกลุ่มเป้าหมายแล้วเม็ดเงินโฆษณาสื่อเก่าหายไป แต่มันไปตกอยู่กับสื่อใหม่บางกลุ่ม เพราะฉะนั้นกลุ่มทุน เจ้าของงบโฆษณา เขาก็มีสิทธิ์เลือกที่จะเอากลุ่มไหน มีโซเชียล มีเดีย ยูทูบ แม้แต่รายการทีวีก็ชัด ถือเป็นวิกฤตคนได้ มันส่งผลกระทบชัดว่าต่อไปให้คุณเป็นสื่อที่ดี แต่สุดท้ายเพื่อความอยู่รอดคุณก็ต้องปรับตัว เห็นน้อง ๆ นักข่าวหลายคนก็ต้องปรับตัวไปทำงานกับแหล่งข่าวที่ไม่ชอบ แต่ก็ต้องทำเพื่อจะอยู่รอด

“ผมอาจมองต่างจากสื่ออาวุโส ที่ความอยู่รอดจำเป็นก็มีปัญหาจริยธรรม เราพูดเรื่องเซ็นเซอร์ตัวเอง การตรวจสอบ แต่เราไม่ได้พูดถึงปัจจัยในการทำหน้าที่หมาเฝ้าบ้านที่ดี ปัจจัยแรกคือเรื่องความปลอดภัย กับคนทำงานข่าว ความมั่นคงในวิชาชีพ ความภักดีต่อองค์กร รวมถึงสวัสดิการรายได้ซึ่งสะท้อนความรักองค์กร ไม่ใช่รายงานข่าวไปแล้วองค์กรไปเปิดเผยว่านักข่าวคนนี้ได้ข่าวมา ก็โดนคุกคามมันไม่ได้มาแบบสมัยก่อนไม่ใช่แค่ยื่นโนติส แต่มาหลายรูปแบบ ผมคิดว่าจริยธรรมที่ดี ก็ต้องมาจากสวัสดิการที่ดีแก่นักข่าวก่อน ถ้านักข่าวทุกคนที่อยู่ภาคสนาม รู้ว่าองค์กรปกป้องตัวเองเข้มแข็ง ทำงานได้เต็มที่ ทุกคนก็ต้องทุ่มเทแน่นอน เงินเดือนไม่มากแต่มีสวัสดิการ รักษาพยาบาล มีรถรับส่งหรืออะไรที่ทดแทนรายได้ เพราะค่าครองชีพ รายจ่ายมันสูงอยู่แล้ว ไทยรัฐได้รับผลกระทบการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์สื่อพอสมควร ด้วยความที่แตกไลน์ทำธุรกิจออนไลน์ และทีวี ในขณะที่เม็ดเงินโฆษณาลดลง ก็ประคองตัวกัน สุดท้ายก็ต้องสู้กันที่คอนเทนท์”^{๑๐}

กล่าวได้ว่า การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้รับสารที่หันมาใช้สมาร์ทโฟนเป็นช่องทางในการเปิดรับสารจากทุกช่องทาง และการที่ผู้รับสารกลายเป็นผู้ผลิตสารเอง (User generate content) ทำให้สื่อกระแสหลัก ต้องหันกลับมาทบทวนช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้รับสารเป้าหมาย แล้วจึงทบทวนกระบวนการทำงาน การคัดเลือกประเด็น การนำเสนอเนื้อหา ให้เท่าทันกับผู้รับสารยุคดิจิทัล ซึ่งความสั่นสะเทือนของวงการสื่อที่มาจาก Digital Disruption นั้นส่งผลกระทบทั่วทุกภูมิภาคของโลก ตัวอย่าง การเปลี่ยนแปลงของสื่อสิ่งพิมพ์อเมริกันสู่สื่อออนไลน์ที่รู้เท่าทันและปรับตัวทำให้ยืนหยัดอยู่ได้และมีผลกำไรงดงามไม่น้อย ก็นับเป็นตัวอย่างที่น่าศึกษาอย่างยิ่ง

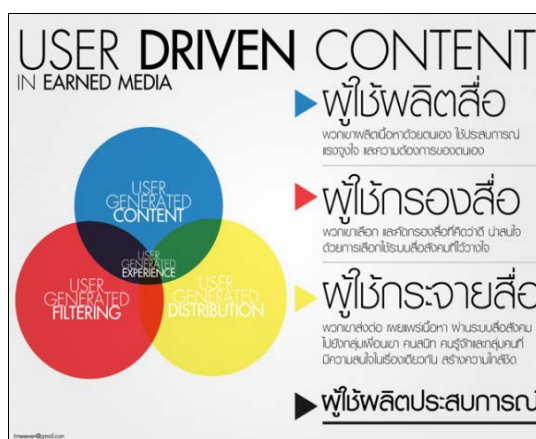
หนังสือพิมพ์รายวัน New York Times ตีพิมพ์เผยแพร่ในนครนิวยอร์ก นับเป็นหนังสือพิมพ์มหานครที่ใหญ่ที่สุดในสหรัฐอเมริกาและมีการจัดจำหน่ายไปทั่วโลก ก่อนจะเจอกระแส Digital Disruption ถูกชิงผู้อ่านด้วยสื่อใหม่ แต่ก็นับเป็นสื่อเก่าที่ปรับตัวได้ดีโดยมีกลยุทธ์ที่เริ่มทำมานานสิบกว่าปี ผลที่ได้คือ คนอ่านมีจำนวนมากขึ้น มีรายได้มากกว่าค่าโฆษณา โดยทำรายได้กว่า ๕๐๐ ล้านดอลลาร์ในสื่อดิจิทัล และมียอดสมัครสมาชิก ๑.๕ พันล้านคน

กลยุทธ์ที่ New York Times ใช้ต่อสู้กับคู่แข่งมี ๕ วิธี คือ ๑) ทำ subscription เพิ่ม ยอดสมัครสมาชิก ๒) ไม่พยายามเอาชนะเพจวิว ๓) ไม่พยายามทำยอดคลิกมาก ๆ และขายโฆษณา

^{๑๐} สัมภาษณ์, สุเมธ สมคะเน ประธานสหภาพแรงงานกลางสื่อมวลชนไทย. วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๒.

น้อย ๆ ๔) ทำให้วิธีทำข่าวแข็งแกร่งที่สุด และ ๕) ยังมีนักข่าวในพื้นที่กว่า ๑๕๐ ประเทศหรือเกือบ ๘๐ เปอร์เซนต์ของโลก

ทั้งนี้ไม่เพียงองค์กรของ New York Times เท่านั้นที่ปรับเปลี่ยน แต่เนื้อหาออนไลน์ก็เปลี่ยนตามไปด้วย เพราะมีเรื่องราวมากมายที่ไม่ Impact, วิธีการเขียนแบบดั้งเดิมบรรยาย ๒ ย่อหน้าแล้วยังไม่รู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้น, เพราะไม่ชัดเจนว่าต้องการสื่ออะไรเป็นสำคัญ และแปลกแยกจากกลุ่มผู้อ่านรุ่นใหม่ ขาดเสน่ห์เมื่ออยู่บนออนไลน์ ดังนั้นสิ่งที่ New York Times ปรับเปลี่ยนก็คือ เนื้อหาทั้งหมดต้องมีภาพมากขึ้น, วิธีการเขียนจะต้องมีความเป็นคนดิจิทัลโดยกำเนิด Digitally Native, มีแพลตฟอร์มที่เป็นบริการมากกว่าแค่รายงานข่าว, มีฟีเจอร์ที่ลึกลับกับคนอ่าน และคนอ่านต้องกลายเป็นส่วนสำคัญในการรายงานข่าว คือมีส่วนร่วมกับข่าวนั้น ๆ^{๑๑}



แผนภาพที่ ๔.๑ แสดงบทบาทของผู้ใช้สื่อในยุคสื่อออนไลน์

ที่มา : positioning.com^{๑๒}

สำหรับประเทศไทยในปี ๒๕๖๑ ที่ผ่านมา เป็นปีที่สื่อส่วนใหญ่หันมาให้ความสำคัญกับสื่อออนไลน์กันอย่างเต็มที่ที่เป็นสถานการณ์ที่ปรากฏชัดเจนหลังจากที่วงการสื่อต้องเผชิญกับ Digital Disruption ไม่ต่างจากประเทศอื่นทั่วโลก โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ที่นิตยสารและหนังสือพิมพ์ทยอยปิดกิจการ หรือปรับตัวไปสู่คอนเทนต์ออนไลน์ เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปใช้สื่อออนไลน์ และโซเชียล มีเดียเป็นหลัก ส่งผลให้เม็ดเงินโฆษณา ไหลจากสื่อสิ่งพิมพ์วิทยุกระจายเสียง และโทรทัศน์ ไปยังสื่อออนไลน์เป็นจำนวนมาก

^{๑๑} นครินทร์ วนกิจไพบูลย์ .บทความคิดอย่างThe Standard....สร้างคอนเทนต์อย่างไรให้คลิกตรงใจผู้บริโภคกับคุณนครินทร์ เผยแพร่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐[ออนไลน์] แหล่งที่มา : today.line.me [๒ ธันวาคม ๒๕๖๑].

^{๑๒} ฐาม เชื้อสถาปนศิริ.user-generated content :ยุคสื่อของผู้ใช้ เผยแพร่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๗แหล่งที่มา:[ออนไลน์]positioningmag.com [๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๑]

ตารางแสดงการคาดการณ์สถานการณ์งบประมาณสิ่งพิมพ์ที่ลดลงต่อเนื่อง

จากปี ๒๕๕๓ ถึงปี ๒๕๖๒

ปี	งบประมาณ (ล้านบาท)	อัตราการเติบโตลดลง (%)
๒๕๖๒ (คาดการณ์)	๘๔๕	๓๕
๒๕๖๑ (คาดการณ์)	๑,๓๐๐	๓๔
๒๕๖๐	๑,๙๔๓	๓๓.๐๖
๒๕๕๙	๒,๙๒๙	๓๑.๓๗
๒๕๕๓	๕,๖๕๕	*เติบโต ๔.๒๒

ตารางที่ ๔.๑ แสดงเม็ดเงินโฆษณาที่เติบโตลดลง ที่มา : MATT

จากตารางข้างบน MATT คาดการณ์ว่าจากสื่อโฆษณาสิ่งพิมพ์ที่เคยติดอันดับ ๒ ของอุตสาหกรรมโฆษณามากกว่า ๒๐ ปีในปี ๒๕๖๒ นี้จะลดลงไปอยู่อันดับ ๗ รองจากทีวี, อินเทอร์เน็ต, สื่อกลางแจ้ง, สื่อในโรงภาพยนตร์, สื่อที่ใช้ในการเดินทางและสื่อวิทยุ ตามลำดับ^{๑๓}



แผนภาพที่ ๔.๒ แสดงเม็ดเงินโฆษณาสิ่งพิมพ์ที่ลดลงอย่างต่อเนื่องในรอบทศวรรษ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๓-๒๕๖๒ (ที่มา : นิลเส้น /MAAT)

^{๑๓} สมาคมมีเดียเอเจนซีและธุรกิจสื่อแห่งประเทศไทย (MAAT), [ออนไลน์], แหล่งที่มา : www.mediaagencythai.com [๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๑].

นอกจากนี้ผลกระทบที่เกิดจากเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้อ่านยังบีบให้รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแตกต่างไปจากเดิม สื่อจึงหันมารายงานข่าวแบบเรียลไทม์ มุ่งเน้นความเร็ว สร้างสีสันเพื่อดึงความสนใจจากกลุ่มผู้อ่าน ท่ามกลางการแข่งขันที่เข้มข้นระหว่างสื่อด้วยกันเอง ดังนั้นสื่อที่ไม่สามารถปรับรูปแบบการนำเสนอคอนเทนต์และโครงสร้างธุรกิจให้ตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมายได้ทันที่จึงจำเป็นต้องอำลาวงการไป อาทิ คู่สร้างคู่สม หนังสือพิมพ์บ้านเมือง นิตยสารข่าวสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ เป็นต้น บางองค์กรก็ปรับลดคนในสายสื่อสิ่งพิมพ์ ไปมุ่งขยายออนไลน์แทนสรุปได้ว่าสื่อสิ่งพิมพ์เจอคลื่นठाโถมรุนแรงกว่าสื่ออื่น แม้จะหาหนทางรอดด้วยการ**ปรับโครงสร้าง** เช่น เนชั่นกรุ๊ป มีโครงการสมัครใจเกษียณก่อนกำหนด (Early Retire)ซึ่งในปี ๒๕๖๐ มีถึง ๓ รอบ และยังมีการเปลี่ยนมือกลุ่มทุนใหม่ นอกจากนี้ยังมีการ**ยุติการพิมพ์**ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ระดับชาติ อย่าง “บ้านเมือง” หรือหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น”เชียงใหม่นิวส์” รวมไปถึงหนังสือพิมพ์แจกฟรีของค่ายต่าง ๆ เช่น New) ๑๐๘ ของค่ายเดลินิวส์ เป็นต้น

ในขณะที่สื่อโทรทัศน์ การมีทีวีดิจิทัลเข้ามากลับกลายเป็นการต่อสู้ที่ยากลำบากเพื่อความอยู่รอด สู้กับช่องที่มากขึ้น พฤติกรรมผู้บริโภคที่หันไปดูทีวีผ่านออนไลน์ ตลอดจนต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างสูง จึงปิดตัวบ้าง ลดคนบ้าง เช่น ไทยรัฐ วอยซ์ทีวี ช่อง ๓ เป็นต้น

ตารางที่ ๔.๒ แสดงตัวบ่งชี้สถานการณ์วิกฤตของธุรกิจสื่อคือเม็ดเงินโฆษณาที่ไปเติบโตในสื่อออนไลน์ ดังตารางที่ผู้วิจัยได้รวบรวมมาจาก MAAT

ปี	งบโฆษณา (ล้านบาท)	อัตราการเติบโต (%)
๒๕๖๒ (คาดการณ์)	๑๘,๗๑๖	๒๕
๒๕๖๑ (คาดการณ์)	๑๔,๙๗๓	๒๑
๒๕๖๐	๑๒,๔๐๒	๓๑
๒๕๕๙	๙,๔๗๙	๑๗
๒๕๕๘	๘,๐๘๔	๓๒
๒๕๕๗	๖,๑๑๕	๔๔
๒๕๕๖	๔,๒๔๘	๕๓
๒๕๕๕	๒,๗๘๓	-

เนื่องจากการเข้ามาของเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการหลอมรวมสื่อ (Media Convergence)และการเกิดชุมชนออนไลน์ ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคหรือผู้รับสารที่เปลี่ยนไป Whatsapp สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ง่ายและสะดวกขึ้น การเพิ่มขึ้นของจำนวนสมาร์ตโฟนย่อม

ส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ใช้งานโซเชียล มีเดีย โดยปัจจุบันประชากรกว่า ๓,๐๐๐ ล้านคนทั่วโลกใช้โซเชียลเป็นประจำทุกเดือนโดย ๙ ใน ๑๐ของผู้ใช้งานเลือกเข้าผ่าน Mobile Device

แพลตฟอร์มโซเชียล มีเดียยอดนิยมทั่วโลกยังคงเป็น เฟซบุ๊ก (Facebook)ตามด้วยยูทูบ (Youtube)และวอทซ์แอป (Whatsapp) ทั้งนี้ ๕ อันดับภาษาที่นิยมสื่อสารกันบนเฟซบุ๊ก คือ อังกฤษ โดยภาษาไทยติดอันดับ ๑๒ ด้วยจำนวนผู้ใช้งาน ๕๒,๐๐๐,๐๐๐ คน

เหตุที่อินเทอร์เน็ตเข้ามามีอิทธิพลมากขนาดนี้เพราะ มี ๓ สิ่งที่บุกเข้ามาพร้อมกัน และเปลี่ยนทุกอย่างไปตลอดกาล นั่นคือ ๑)ข้อมูลเข้าถึงฟรี เข้าถึงง่าย(Free Access) ๒) อุปกรณ์สื่อสารต่าง ๆ เป็นมากกว่าแค่โทรศัพท์ มากกว่านิตยสาร วิทยุ หรือโทรทัศน์ ตอนนั้นมันเป็นทุกอย่าง (Mobile Device) และ ๓) ข้อมูลทั้งหมดถูกเก็บรวบรวมไว้ในนี้ อีกทั้งยังมีระบบเก็บข้อมูลที่ชัดเจน (Cloud Computing) สื่อต้องรู้เรื่องเหล่านี้เพราะจะทำให้ผลิตเนื้อหาได้เหมาะสมกับกลุ่มผู้รับสาร เป้าหมายของตนเอง บริบทของสื่อจึงเปลี่ยนไปจากเดิมที่เป็นผู้เลือกกลายเป็นผู้ถูกเลือก^{๑๔}

๔.๑.๕ บทสรุปภาพรวมอิทธิพลของ Digital Disruption ที่ส่งผลต่อ: ทุนสื่อ ภูมิทัศน์สื่อ คนสื่อ และจริยธรรมสื่อ

กล่าวได้ว่า สถานการณ์สื่อมวลชนปี ๒๕๖๑ นับเป็นปีแห่งการ “ซึ่มแทรก ซึ่มทรุด” เพราะสื่อยังคงเผชิญความเสี่ยงและความท้าทายหลายประเด็น โดยเฉพาะการไม่มีสิทธิและเสรีภาพอย่างเต็มที่ ภายใต้กฎหมายพิเศษของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในห้วงระยะเวลา ๔ ปีที่ผ่านมาขณะที่อุตสาหกรรมสื่อทั้งระบบยังอยู่ในภาวะยากลำบากอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผลกระทบด้านเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภคข้อมูลข่าวสารที่มุ่งไปสู่ทิศทางออนไลน์มากขึ้น ดังนั้นสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์จึงสรุปสถานการณ์สื่อฯ ใน ๔ ประเด็นสำคัญคือ การถูกควบคุมด้วยกฎหมายพิเศษ จับตากลกฎหมายกระทบเสรีภาพ ธุรกิจสื่อยังระส่ำ และ บทเรียนถ้าหลง^{๑๕}

๑) ถูกควบคุมด้วยกฎหมายพิเศษ แม้ว่าปี ๒๕๖๐ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญรองรับสิทธิในการแสดงความคิดเห็น การพูด การพิมพ์ไว้ในมาตรา ๓๔และ๓๕บัญญัติให้บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารหรือการแสดงความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพแต่ก็มีการประกาศบังคับใช้ประกาศคสช.และคำสั่งหัวหน้าคสช. ๔ ฉบับ แม้ว่าองค์กรสื่อจะร่วมกันรณรงค์เรียกร้องและออกแถลงการณ์ตลอด ๔ ปีที่ผ่านมาแต่ไม่เป็นผล

๒) จับตากลกฎหมายกระทบเสรีภาพ ประเทศไทยอยู่ในช่วงขับเคลื่อนตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านต่างๆรวมถึงแผนปฏิรูปด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ หนึ่งในนั้นคือการจัดทำพระราชบัญญัติส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน ซึ่งก่อนหน้านี้องค์กรสื่อ

^{๑๔} นครินทร์ วนกิจไพบูลย์, EDITOR-IN-CHIEF จากTHE STANDARD. CO สำนักข่าวที่นำเสนอคอนเทนต์ออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ เผยแพร่ฉบับแก้ไขเมื่อ ๕ มกราคม ๒๕๖๑, [ออนไลน์], แหล่งที่มา today.line.me [๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑].

^{๑๕} รายงานสถานการณ์สื่อประจำปี ๒๕๖๑, จัดทำโดยสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย เผยแพร่เมื่อ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๑, [ออนไลน์], แหล่งที่มา <http://www.tja.or.th> [๕ มกราคม ๒๕๖๒].

ได้รวมพลังคัดค้านในหลายประเด็น แต่ในที่สุดร่างกฎหมายดังกล่าวได้รับความเห็นชอบในหลักการจากการคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑ โดยมีข้อสังเกตบางประการซึ่งกระบวนการต่างๆ ไม่น่าจะทันการพิจารณาของสภานิติบัญญัติชุดนี้ ถึงกระนั้นองค์กรสื่อก็ยังยืนยันหลักการในการกำกับดูแลกันเองอันเป็นหลักการสากลที่นานประเทศใช้กำกับดูแลเรื่องจริยธรรมอีกทั้งจะต้องไม่มีตัวแทนฝ่ายรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องนอกจากนั้นยังมีร่างกฎหมายเกี่ยวกับเสรีภาพบนโลกออนไลน์อีกหลายฉบับด้วย

๓) ธุรกิจสื่อยังระส่ำ การใช้อำนาจพิเศษของคสช.ในการออกมาตรการบรรเทาผลกระทบต่อผู้ประกอบการดิจิทัลด้วยการพักชำระหนี้ค่าสัมปทานเป็นเวลา ๓ ปีตามที่ผู้ประกอบการร้องขอเป็นสัญญาณที่แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ของธุรกิจสื่อได้อย่างชัดเจนตลอดปี ๒๕๖๑ ต่อเนื่องมาจากปี ๒๕๖๐

ด้านสื่อสิ่งพิมพ์ได้รับผลกระทบทั้งหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหนังสือพิมพ์ระดับชาติตลอดจนนิตยสารที่อยู่คู่แผงหนังสือมายาวนานนับทศวรรษ ก็ค่อยๆอำลาแผงไป บางค่ายปิดตัวไปเลย บางค่ายปรับเปลี่ยนสู่สนามออนไลน์ อาทิ หนังสือพิมพ์ยักษ์ใหญ่ภาคเหนือ “เชียงใหม่นิวส์” ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่ตีพิมพ์ข่าวสารในพื้นที่ภาคเหนือมานานกว่า ๒๗ ปีก็อำลาแผงไปตั้งแต่ต้นปี ๒๕๖๑ (๕ มีนาคม) และผันตัวสู่ออนไลน์ นิตยสารสตาร์พิคส์รายเดือนอายุ ๕๒ ปีก็ปิดตัวเมื่อเดือนเมษายน ส่วนหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเปิดโครงการลาออกด้วยความสมัครใจช่วงสิ้นปีพอดี

๔ มกราคม ๒๕๖๒ นิตยสารวิเคราะห์ข่าวการเมืองรายสัปดาห์ “สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์” ก็อำลาแผงไปด้วยอายุ ๖๖ ปีตามหลัง “เนชั่นสุดสัปดาห์” ที่ปิดตัวไปก่อนหน้านี้แล้ว สื่อสิ่งพิมพ์ฉบับล่าสุดในเครือบางกอกโพสต์ คือ “โพสต์ทูเดย์” ประกาศเลย์ออฟกลางเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ และจะยุติการพิมพ์หนังสือพิมพ์รายวันโพสต์ทูเดย์ ในเดือนมีนาคม รวมทั้งหนังสือพิมพ์แจกฟรี M2F ด้วย

ทางด้านสื่อทีวี “นิวทีวีช่อง ๑๘” เป็นช่องแรกแห่งปี ๒๕๖๑ ที่ปรับโครงสร้างโดยลดพนักงาน ๓๐ เปอร์เซนต์ ตามมาด้วยสปริงนิวส์ช่อง ๑๙ เลิกจ้างพนักงาน และต่อลมหายใจด้วยการขายหุ้นให้กับทีวีไคเร็กซ์ (แต่ขณะนี้ผู้ซื้อยังเลื่อนเวลาซื้อขายเนื่องจากรอภาครัฐออกมาตรการช่วยเหลือ) และให้บางรายการไปออกอากาศทางช่อง NOW ๒๖ ในเครือเนชั่นซึ่งเป็นช่วงเดียวกับที่เนชั่นเปิดตัวทีมผู้บริหารชุดใหม่ได้ไม่นาน

ช่วงปลายปีรายการ “Money Channel” ช่อง ๓ แจ้งยุติการออกอากาศตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๒ และจะปรับไปผลิตคอนเทนต์ในโลกออนไลน์แทน ปิดท้ายด้วยสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ เปิดโครงการเกษียณอายุให้แก่พนักงานอายุ ๖๐ ขึ้นไป

ในสถานการณ์วิกฤตสื่อไทย สื่อระดับโลกลอยอย่างสำนักข่าวรอยเตอร์ก็มีแผนลดพนักงาน ๓,๒๐๐ ตำแหน่ง ปิดสำนักงาน ๑๓๓ แห่งทั่วโลกภายใน ๒ ปีข้างหน้าตามแผนปรับโครงสร้างบริษัท

๔) บทเรียนถ้าหลวง เป็นเหตุการณ์ที่ต้องบันทึกไว้เพราะมีสื่อมวลชนทั่วโลกกว่าพันชีวิตมาปักหลักทำข่าวต่อเนื่องนานถึง ๑๗ วันในการกิจช่วยเหลือทีมหมูป่าอคาเดมีติดอยู่ในถ้ำหลวงขุนน้ำ

นางนอน จ.เชียงราย เป็นสถานการณ์ที่ยากต่อการช่วยเหลือและยากต่อการรายงานข่าวบนเนื้อที่ปากถ้ำ



แผนภาพที่ ๔.๓: พาดหัวข่าวถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน

ที่มา:หนังสือพิมพ์ข่าวสดออนไลน์ วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๒

ตารางที่ ๔.๓ สรุปการเปลี่ยนแปลงของวงการสื่ออันเนื่องจากอิทธิพลทุน และสถานการณ์ Disruption ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๗ – ๒๕๖๑

ลำดับที่	ชื่อของสื่อ (นิตยสาร ,หนังสือพิมพ์ ฯลฯ)	เปลี่ยน รูปแบบ จาก ออฟไลน์ เป็น ออนไลน์	เลิกจ้างพนักงาน / ปรับโครงสร้างบริษัท		ปิดตัว อย่างถาวร เดือน / พ.ศ	อายุรวม ของสื่อ	เปลี่ยนเจ้าของ/กลุ่มทุน		นโยบาย	
			เลิกจ้างพนักงาน	พ.ศ.			เจ้าของเดิม	เจ้าของใหม่	ปรับนโยบายของ องค์กร	ไม่ปรับ นโยบาย ขององค์กร
๑.	นิตยสารดิฉัน	-ปิด-	๑๕ คน	๒๕๕๙	ธ.ค.๒๕๖๐	๓๗ ปี	ปิย มาลากุล	ปิด(ขาดทุน)	--ไม่มีข้อมูล--	--ไม่มีข้อมูล-
๒.	นิตยสารขวัญเรือน	✓	--ไม่มีข้อมูล--	--ไม่มีข้อมูล-	ธ.ค.๒๕๖๐	๔๙ ปี	บริษัท ศรีสยามการ พิมพ์ จำกัด	-เจ้าของเดิม	--ไม่มีข้อมูล--	--ไม่มีข้อมูล-
๓.	นิตยสารคู่สร้างคู่สม	✓	--ไม่มีข้อมูล--	--ไม่มีข้อมูล-	ธ.ค.๒๕๖๐	๓๘ ปี	ดำรง พุฒตาล	ปิด	--ไม่มีข้อมูล--	--ไม่มีข้อมูล-
๔.	นิตยสารเนชั่น สุดสัปดาห์	-ปิด-	--ไม่มีข้อมูล--	--ไม่มีข้อมูล-	มิ.ย. ๒๕๖๐	๒๕ ปี	เนชั่น เอ็ดดูเทนเมนท์ . เนชั่น บุ๊กส์	ปิด	--ไม่มีข้อมูล--	--ไม่มีข้อมูล-
๕.	นิตยสารสกุลไทย	-ปิด	--ไม่มีข้อมูล--	--ไม่มีข้อมูล-	ก.ย. ๒๕๕๙	๖๑ ปี	บริษัท อักษรโสภณ จำกัด	ปิด	--ไม่มีข้อมูล--	--ไม่มีข้อมูล-
๖.	นิตยสาร Cosmopolitan	--ปิด	--ไม่มีข้อมูล--	--ไม่มีข้อมูล-	เม.ย. ๒๕๕๙	๒๐ ปี	บริษัท Hearst Communications	ปิด	--ไม่มีข้อมูล--	--ไม่มีข้อมูล-
๗.	นิตยสาร บางกอกรายสัปดาห์	-ปิด-	--ไม่มีข้อมูล--	--ไม่มีข้อมูล-	มี.ค. ๒๕๖๐	๖๐ ปี	วิจิต โรจนประภา และ ศรี ชัยพุกษ์	ปิด	--ไม่มีข้อมูล--	--ไม่มีข้อมูล-
๘.	นิตยสาร เปรี้ยว	-ปิด-	--ไม่มีข้อมูล--	--ไม่มีข้อมูล-	ธ.ค. ๒๕๕๘	๓๕ ปี	บริษัท เปรี้ยว จำกัด	ปิด	--ไม่มีข้อมูล--	--ไม่มีข้อมูล-
๙.	หนังสือพิมพ์บ้านเมือง	✓	--ไม่มีข้อมูล--	--ไม่มีข้อมูล-	ม.ค. ๒๕๖๐	๔๔ ปี	บริษัท นวกิจบ้านเมือง จำกัด บริษัท บ้านเมืองการ	-เจ้าของเดิม	ลดขนาดองค์กร	--ไม่มีข้อมูล-

							พิมพ์ จำกัด			
๑๐.	เครื่องมือติช	✓	๒๗๐ คน	๒๕๖๐		๔๑ ปี	บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน)	-เจ้าของเดิม	ปรับ	ไม่มีข้อมูล
๑๑.	บริษัท เนชั่น มัลติมีเดีย กรุ๊ป จำกัด (มหาชน)	✓	๑๒๗ คน	๒๕๖๐		๔๕ ปี	หม่อมราชวงศ์สุนิดา กิติ ยากร, สุทธิชัย หยุ่น, ธรรมนูญ มหาเปารยะ, เชวง จริยะพิสุทธิ์	'มารุต อรรถ ไกรวัลที' ประธานเนชั่น , นายสมชาย มีเสน เข้า ดำรงตำแหน่ง ประธาน เจ้าหน้าที่ บริหาร	๑.เปลี่ยนหนังสือพิมพ์ คมชัดลึก เป็น ออนไลน์ ๒.ไม่เลิกจ้างพนักงาน เพิ่มเพื่อต้องการรักษา คนเก่ง และเสีย งบประมาณ	ไม่มีข้อมูล
๑๒.	นิตยสาร Candy	ปิด-	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล	ม.ค. ๒๕๕๙	๑๒ ปี	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล
๑๓.	นิตยสาร Volume	✓	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล	ก.พ. ๒๕๕๙	๑๒ ปี	ไม่มีข้อมูล	บริษัท วอลุ่ม พับลิชชิง จำกัด	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล
๑๔.	นิตยสาร Image	-ปิด-	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล	พ.ค. ๒๕๕๙	๒๙ ปี	แกรมมี	กลุ่มบริษัท ซีทรู จำกัด	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล
๑๕.	นิตยสาร Seventeen	✓	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล	ธ.ค. ๒๕๕๙	๑๕ ปี	ไม่มีข้อมูล	บริษัท มีเดีย ทรานเอเชีย ไทยแลนด์ จำกัด	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล
๑๖.	เคเบิลทีวี CTH	-ปิด	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล	ก.ย. ๒๕๕๙	๖ ปี	บริษัท ซีทีเอช จำกัด (มหาชน)	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล
๑๗.	สถานีโทรทัศน์ดาวเทียม		ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล	ก.ย. ๒๕๕๙	๖ ปี		ไม่มีข้อมูล	ผลิตรายการ	ไม่มีข้อมูล

	ช่องทีนิวส์ทีวี								ออกอากาศทางช่อง โทรทัศน์ทีวีแทน	
๑๘.	นิตยสาร Who	ปิด	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล	ต.ค. ๒๕๕๙	๘ ปี	บริษัท วี-ลัค มีเดีย	ไม่มีข้อมูล	ทำนิตยสารเฉพาะกิจ บนเครื่องบินต่อ และ ทำนิตยสารให้กับ SCB	ไม่มีข้อมูล
๑๙.	นิตยสาร แมรี แคลร์	✓	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล	ก.พ. ๒๕๖๐	๑๓ ปี	โพสต์อินเตอร์เนชั่นแนล มีเดีย	ไม่มีข้อมูล	ปิด	ไม่มีข้อมูล
๒๐.	นิตยสาร Madame FIGARO	ปิด	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล	ธ.ค. ๒๕๖๐	๑๓ ปี	แกรมมี่	บริษัททรี แดนซ์ พับลิ ชชิง	ปิด	ไม่มีข้อมูล
๒๑	สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์	ปิด	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล	ม.ค.๖๒	๖๖ ปี	ซัช เตापูน	เจ้าของเดิม	ปิดปรับปรุง	ไม่มีข้อมูล
๒๒	หนังสือพิมพ์โพสต์ทูเดย์	✓	เลย์ออฟ ๒๐๐ คน		มี.ค.๖๒	๑๗ ปี	บริษัทโพสต์พับลิชชิง จำกัด(มหาชน)	เจ้าของเดิม	ปิด(เลิกจ้าง ๒๐๐ คน) -เน้นดิจิทัลมากขึ้น	ไม่มีข้อมูล

สรุป สถานการณ์สื่ออยู่ในช่วงวิกฤตที่แต่ละองค์กร รวมทั้งตัวคนตัวเองที่จะต้องปรับตัวครั้งใหญ่เพื่อความอยู่รอดของธุรกิจและยังคงต้องยืนหยัดในบทบาทหน้าที่ของตนเองเพื่อความน่าเชื่อถือต่อไป สำหรับตัวสื่อมวลชนเองนั้นนอกจากการปรับเปลี่ยนมุมมอง การเพิ่มทักษะนอกเหนือจากการจับประเด็นข่าวและคัดเลือกประเด็นที่น่าสนใจมานำเสนอต่อสาธารณะแล้ว ยังต้องเพิ่มการเรียนรู้และฝึกทักษะในการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น การถ่ายคลิปลั่น ๆ การทำกราฟิกง่าย ๆ ฯลฯ ที่สำคัญคือการคัดเลือกและนำเสนอเนื้อหา (Content) ให้เหมาะกับสื่อออนไลน์ประเภทต่าง ๆ ด้วย

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

๔.๒.๑ ผลวิเคราะห์สถานการณ์ข่าวสารและสภาพปัจจุบันการรายงานข่าวของสื่อ

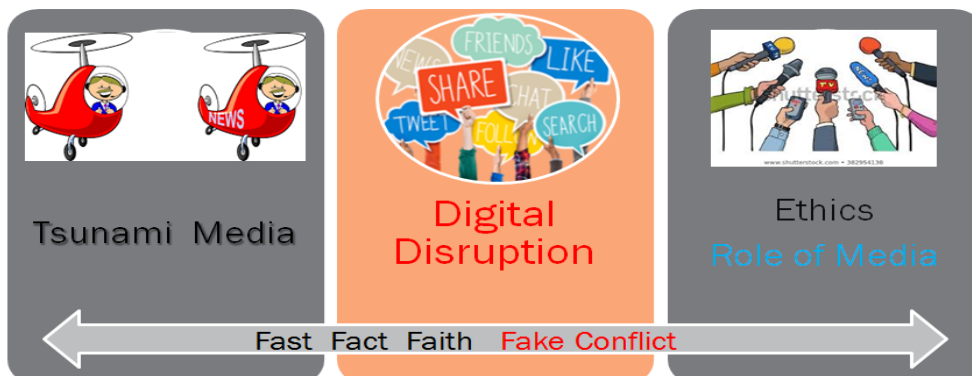
ผู้วิจัยนำเสนอผลวิจัยในส่วนนี้ โดยแบ่งเป็น ๓ ระยะคือ ระยะแรก : วิกฤตสื่อจาก Digital Disruption: ทุนสื่อ ภูมิทัศน์สื่อ คนสื่อ และจริยธรรมสื่อ ระยะที่สอง:คลื่นยักษ์ที่ส่งผลต่อภูมิทัศน์สื่อ(Media Landscapeปรับ - เปลี่ยน เพื่ออยู่รอดและระยะที่สาม อาฟเตอร์ช็อคจากการเกิดของสื่อกระแสรองส่งผลต่อความศรัทธา และปัญญาของสังคม

๔.๒.๑.๑ ระยะแรก : วิกฤตสื่อจาก Digital Disruption: ทุนสื่อ ภูมิทัศน์สื่อ คนสื่อ และจริยธรรมสื่อ

จากการศึกษาผู้วิจัยสรุปว่า สถานการณ์สื่อในปัจจุบัน เสมือนถูกคลื่นสึนามิถล่มมีผลกระทบโดยตรงทั้ง เจ้าของสื่อ การเปลี่ยนภูมิทัศน์สื่อ ตัวสื่อมวลชน และจริยธรรมสื่อ อันเนื่องมาจาก Digital Disruption ที่ทำให้สื่อต้องปิดตัว หรือปรับเปลี่ยนไปสู่แพลตฟอร์มใหม่ เช่น การปิดตัวหนังสือพิมพ์กระดาษ พัฒนาไปทำเว็บไซต์ข่าว หรือเฟซบุ๊ก ฯลฯ วิทย์ต้องคืนคลื่นและหันไปจัดออนไลน์ เป็นต้น ซึ่งนอกจากรวดเร็ว เข้าถึงผู้รับสารแล้วยังมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่ามาก รวมทั้งลดกระบวนการผลิตลงในหลายขั้นตอน ทั้งนี้การปรับตัวก็ไม่ใช่เรื่องง่ายเสียทีเดียวเพราะยังมีอาฟเตอร์ช็อคจากการเกิดของสื่อกระแสรองส่งผลต่อความศรัทธา และปัญญาของสังคมตามมาด้วย

ดังที่กล่าวแล้วว่าการเข้ามาของเทคโนโลยี ส่งผลกระทบในวงกว้างไม่เฉพาะแต่สื่อเท่านั้น สาเหตุเพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคเกือบทุกด้าน สำหรับสื่อเองการหลอมรวมสื่อทำให้เกิดแพลตฟอร์มหลากหลาย แต่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้เพียงมีสมาร์ทโฟน และการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตการเปิดรับข้อมูลข่าวสารก็เปลี่ยนจากการรับตรง จากหนังสือพิมพ์ วิทย์กระจายเสียง และโทรทัศน์ เป็นการเปิดรับผ่านสมาร์ทโฟน ทำให้สื่อดั้งเดิมที่กล่าวมาลดบทบาทลง หรือถึงขั้นล้มหายตายจาก หากปรับเปลี่ยนวิธีคิด และกลยุทธ์ไม่ทัน่วงที

วิกฤตสื่อในสังคมไทย



แผนภาพที่ ๔.๔ แสดงวิกฤตสื่อในสังคมไทยจาก Digital Disruption

ทั้งนี้ สื่อที่สามารถยืนหยัดอยู่ได้ คือองค์กรที่ปรับเปลี่ยนตัวเองไปสู่สื่อออนไลน์ โดยตัวสื่อมวลชนเองก็ต้องปรับวิธีคิด และเพิ่มทักษะสู่โลกดิจิทัลอย่างแท้จริง ทั้งการคัดเลือกประเด็น การนำเสนอเนื้อหา การใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ตลอดจนต้องแข่งกับความเร็วของสื่อใหม่ เช่น การถ่ายคลิป การไลฟ์สด ฯลฯ เพิ่มจากเดิมที่ต้องแข่งขันกันเองระหว่างองค์กรสื่ออยู่แล้ว ทำให้ปัญหาที่ตามมาคือการนำเสนอเนื้อหาที่ขาดการกลั่นกรองที่เหมาะสมในฐานะนายทวารข้าวสาร (Gate Keeper) ขาดข้อเท็จจริง (Fact) รอบด้าน และขาดจริยธรรม (Ethics) มีปัญหาที่ตามมาหลากหลาย ทั้งข่าวปลอม (Fake News) ความวุ่นวาย (Chaos) และความขัดแย้ง (Conflict) ในสังคม เพื่อสะท้อนถึงวิกฤตสื่อในสังคมไทยอันเกิดจากปรากฏการณ์ Digital Disruption ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในวงการสื่อได้ร่วมสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับปัญหาวิกฤตสื่อ สรุปได้ดังนี้

วสันต์ ภัยหลิกี้ ผู้จัดการกองทุนสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ กล่าวว่า วิกฤตสื่อขณะนี้เรียกได้ว่ามีวิกฤตหลายอย่างซ้อนกันอยู่ ภาพใหญ่ คือ Disruptive Technology การมาของสื่อใหม่ทำให้การสื่อสารเปลี่ยนไป พฤติกรรมการบริโภคสื่อเปลี่ยนไปมากและกระทบสื่อหลายแขนง เช่น เด็กไม่อ่านหนังสือพิมพ์ แม้กระทั่งทีวีเดิมมีอิทธิพลสูงมาก มีทั้งเสียง ภาพ เนื้อ ความสมจริง น่าเชื่อถือสูง แต่วันนี้คนส่วนหนึ่งเลือกรับข่าวสารผ่านสมาร์ทโฟน แท็บเล็ตมากกว่า การดูทีวีไม่ได้ดูตามโปรแกรมทีวี แต่ดูย้อนหลังออนไลน์ โฆษณาทีวีจึงลดไปมาก นิติสารปิดตัวจำนวนมาก ต้องปรับลดคน ลดค่าใช้จ่าย

วิกฤตทีวีดิจิทัลตอนประมูลทีวีดิจิทัลก็เกิดทีวีจำนวนมาก จากเดิม ๖ ช่องขยายเป็น ๓๐ กว่าช่องมีทีวีดาวเทียม เคเบิลทีวีและสื่อใหม่ๆ เข้ามา ภาวะวิกฤตแบบนี้อาจจะทำให้สื่อรู้สึกได้ว่าเขาเป็นสื่ออาชีพ ต้องรักษามาตรฐาน มีจรรยาบรรณกำกับแต่สื่อใหม่ ๆ บางเพจไม่ใช่สื่อ personal แต่เป็น mass มีมาตรฐานมีจริยธรรมกำกับมั้ย มี regulator คอยดูหรือไม่ เขาอยู่ในมาตรฐานนี้ แต่สื่ออื่น ๆ อยู่ในอีกมาตรฐานหนึ่งทั้ง ๆ ที่ตอนนี้เขามีคนดูมากกว่าด้วยซ้ำ แบบนี้เป็นวิกฤต บางคนก็พูดว่าสื่อเก่าไปเดินตามสื่อใหม่ ต้องตามกระแสสื่อใหม่ไม่รู้ใครนำใครเพราะคนสนใจดูเยอะ ถ้าถามผม

อยากเห็นสื่อวิชาชีพ เป็นมาตรฐานแบบอย่างที่ดีแล้วก็เวลาสังคมต้องการความมั่นใจต้องการมาตรฐานจะหันมาทางนี้ พอคนอ่านบอกว่าสื่อสำนักนี้ยืนยันแล้ว เชื่อได้ว่ามาตรฐานเขาสูง ต้องเป็นแบบอย่างของสังคม ต้องเป็นตัวอย่างการสื่อสารที่ดี”^{๑๖}

ธนขพงศ์ คงสาย แสดงทัศนะว่า วิกฤตก็คือคน วิธีคิดของคน“มีคำพูดที่คุณสุทธิชัย หยุ่นเคยพูดไว้ ผมก็จำมาตลอดสามสี่ปี ท่านพูดว่าวันที่คลื่นลมมันโหมเข้ามาในวิกฤตสื่อ เรายืนอยู่ตรงไหน เมื่อคลื่นลมผ่านไปเราก็ควรยืนอยู่ตรงนั้น สังคมก็ควรเห็นว่าสื่อยืนอยู่ตรงนั้น ไม่ใช่ไปไปตามทิศทางลม ผมฟังแล้วก็เข้าใจได้ชัดเจนว่าวิกฤตสื่อที่มันถาโถมมา ถ้าเรายังยืนอยู่ได้สุดท้ายความน่าเชื่อถือมันก็จะเปราะบางทำให้เรายืนอยู่ได้ต่อไปมากกว่าสิ่งที่หือหาวมาแล้วไป”^{๑๗}

ต้องยอมรับว่าในวันนี้เราหลีกเลี่ยงไม่ได้ว่าทุกเพศทุกวัย มองว่าโซเชียล มีเดียคือช่องทางที่สะดวกที่สุดในการเสพสื่อ สิ่งที่สื่อมวลชนยุคนี้ต้องตระหนักคือ วันนี้ของผู้รับสารเป็นวันที่ไลฟ์สไตล์เดิมนำหน้า ส่วนแพลตฟอร์ม ไม่ว่าจะเป็น เฟซบุ๊ก ยูทูบไลน์ ฯลฯ ล้วนตามมาทีหลัง ดังนั้นการผลิตเนื้อหาอย่างเหมาะสมจึงเป็นเรื่องจำเป็นที่สุด

ผลกระทบจาก Digital Disruption ส่งผลต่อทุนสื่อ อันเนื่องจากพฤติกรรมผู้รับสารเปลี่ยนไป มีกลุ่มทุนเข้ามาซื้อกิจการ ซึ่งเป็นกลุ่มทุนธุรกิจอื่นๆที่ได้ประกอบธุรกิจสื่อมาแต่ดั้งเดิม และเป็นกลุ่มทุนธุรกิจยักษ์ใหญ่ที่มีธุรกิจครอบคลุมตั้งแต่ต้นน้ำ ถึงปลายน้ำโดยขยายอาณาจักรสู่ “ธุรกิจสื่อ” มากขึ้น อาทิ กลุ่มสิริวัฒนภักดี เข้ามาถือหุ้นในกลุ่มอมรินทร์ และจีเอ็มเอ็ม แชนแนล เทรตติ้ง ,กลุ่มปราชญ์ทองโอสธ ถือหุ้นในช่องONE เป็นต้น ทั้งนี้กลุ่มทุนใหญ่มองว่าการลงทุนในธุรกิจสื่อช่วงเวลานี้อยู่ได้Dealที่คุ้มค่า และสามารถสร้างผลกำไรได้ในอนาคต ขณะเดียวกันต่อยอดให้กับธุรกิจหลักได้^{๑๘}

ด้วยพฤติกรรมที่ผู้รับสารหันมาดูรายการผ่านสื่อออนไลน์มากขึ้น ทำให้ทีวีช่องต่าง ๆ ขยายแพลตฟอร์มไปยังสื่อออนไลน์ด้วย ซึ่งปัจจุบันการวัดเรตติ้งเก็บเฉพาะสื่อทีวีเท่านั้น ยังไม่ได้วัดเรตติ้งสื่อออนไลน์ อนึ่งเป็นเรื่องน่ายินดีที่ประเทศไทยเกิดเหตุการณ์นักฟุตบอลทีมหมูป่าติดถ้ำหลวงเมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๖๑ ที่ผ่านมา เนื่องจากเป็นเหตุการณ์ฉุกเฉินที่สะท้อนให้เห็นการรายงานข่าวของสื่อเชิงสันติภาพค่อนข้างชัดเจนซึ่งเราไม่ค่อยได้พบกันบ่อยนักเพราะในขณะที่เกิดวิกฤต สื่อยังสามารถพลิกวิกฤตนั้นเป็นโอกาสด้วยการนำเสนอเนื้อหาที่สร้างสรรค์ สร้างความน่าเชื่อถือและเรียกศรัทธาของสื่อกระแสหลักกลับคืนมาด้วยการรายงานข่าวที่เป็นข้อเท็จจริงครบถ้วน เป็นประโยชน์ต่อสังคม และเปี่ยมด้วยจริยธรรม

^{๑๖} สัมภาษณ์, วสันต์ ภัยหลิกี้ ผู้จัดการกองทุนสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์, วันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์.ธนขพงศ์ คงสาย รองบรรณาธิการข่าวการเมือง ไบรท์ ทีวี, วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๘} มีเดีย อินเทลลิเจนซ์(Media Intelligence : MI) .ธุรกิจสื่อทรุดหนักรอบ ๑๐ ปีขาดทีวีเหลือ ๑๕ ช่อง ช่องเด็ก-ข่าวอาจหลุดอยู่ในมือกลุ่มทุน.๑๒ กันยายน ๒๕๖๗ [ออนไลน์], แหล่งที่มา : brandbuffet.in.th [๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๑].

๔.๒.๑.๒ ระยะที่สอง: คลื่นยักษ์ที่ส่งผลต่อภูมิทัศน์สื่อ(Media Landscape) ปรับ - เปลี่ยน เพื่อยู่รอด

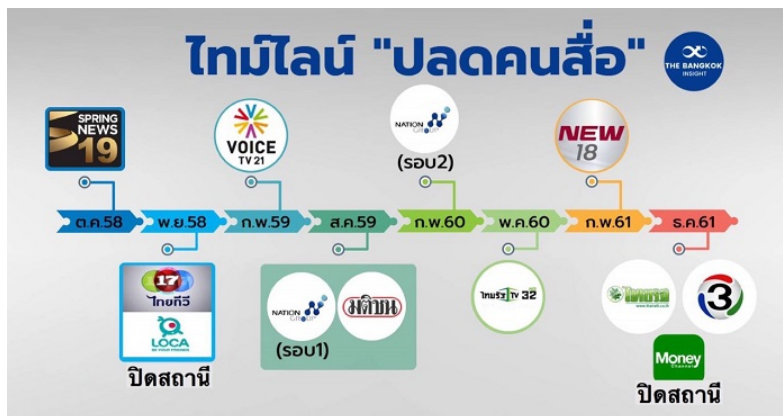
ทั้งนี้ในฐานะผู้สื่อข่าว โกวิท บุญธรรม กล่าวว่า สื่อขณะนี้แข่งขันกันอย่างสูงตั้งแต่ทีวีดิจิทัล โดยเฉพาะการถูกคาดหวังจากสังคมเมื่อมีสื่อออนไลน์เข้ามา ทำให้สังคมรับรู้ข่าวสารได้เร็วยิ่งขึ้น ดังนั้นสื่อต้องขายความต่าง ให้มีคุณภาพ ให้มีเนื้อหาที่คนติดตามและต้องเป็นเชิงลึกมากกว่าฉาบฉวย นอกจากนี้คนในอุตสาหกรรมสื่อก็มีจำนวนมาก ต้องดิ้นรนเอาตัวรอด จึงไม่ได้มองถึงเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพแต่ไปมองเรื่องตลาดมากกว่า เพราะเม็ดเงินในอุตสาหกรรมสื่อกระจายไปในหลายช่องทาง แต่ไทยพีบีเอสก็ยังเน้นเนื้อหาที่เรานำเสนอเพื่อเป็นตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ ไทยพีบีเอสเองก็ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์สื่อ โดยปรับโครงสร้างองค์กรให้คล่องตัวมากขึ้น ไม่ได้บีบบังคับให้ต้องลาออก แต่มีโครงการให้สมัครใจเออร์รี่ เพราะต้องปรับตัวเพื่อการแข่งขัน . . .”^{๑๙}

ในขณะที่ กนกพร ประสิทธิ์ผล ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาสื่อใหม่ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส กล่าวว่า ในอดีตหลายหน่วยงานไม่ค่อยมีการให้ความสำคัญเรื่องโซเชียล มีเดียมากนัก แต่ปัจจุบันเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดมากขึ้น โดยเพิ่มจำนวนบุคลากร งบประมาณ เกี่ยวข้องกับด้านนี้ แต่นักข่าวและผู้บริหารองค์กรสื่อต้องเปลี่ยนแปลงด้วย ซึ่งยอมรับว่าเปลี่ยนคนค่อนข้างยาก จึงจำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจ“โซเชียล มีเดียจะมีความสำคัญมากในช่วงวิกฤต ดังเช่น เหตุการณ์อุทกภัย ปี ๒๕๕๔ ดังนั้น องค์กรที่ไม่มีการเตรียมการเรื่องโซเชียลมีเดียในช่วงวิกฤตจะเสียโอกาสได้” นอกจากนี้ ผอ.ศูนย์พัฒนาสื่อใหม่ ยังกล่าวถึงเรื่อง คำพาดหัวว่ามีความสำคัญมาก เชิญชวนให้คนคลิกอ่าน จึงอาจปรับภาษาได้ แต่ต้องไม่หลุดจากภาษาข่าว ฉะนั้นนักข่าวโลกออนไลน์ต้องไม่ใช่สื่อดั้งเดิมแต่ควรผสมผสานภาษาการตลาด และต้องมีจิตของนักขายเข้าไปด้วย”



แผนภาพที่ ๔.๕ประกาศลดคนไทยรัก ที่มา: thebangkokinsight.com

^{๑๙} สัมภาษณ์, โกวิท บุญธรรม ผู้สื่อข่าวไทยพีบีเอส, วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.



แผนภาพที่ ๔.๖ แสดงไทม์ไลน์ปลดคนสื่อภาพไทม์ไลน์ปลดคนสื่อ

ที่มา: Momentum

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้คนสื่อได้รับผลกระทบรุนแรง ทั้งจากการปิดตัวของสื่อ การปรับลดคน ทำให้คนสื่อที่ยังทำงานอยู่ต้องปรับตัวให้อยู่รอดจากทักษะที่มีในเรื่องการจับประเด็น การเขียนข่าวและการถ่ายภาพนิ่งนั้นไม่เพียงพออีกต่อไป ต้องสามารถถ่ายคลิป หรือถึงขั้นทำกราฟิกแบบพื้นฐานง่ายๆและตัดต่อได้เอง ซึ่งไม่ใช่การแข่งขันกับเวลาเท่านั้น ยังต้องแข่งกับเพื่อนสื่อ และภูมิทัศน์สื่อที่เปลี่ยนแปลงไป^{๒๐}

นอกจากนี้ โกวิท บุญธรรม ยังกล่าวว่า ขณะนี้การรายงานข่าวมีความยากขึ้น จากเดิมรายงานหน้าจอไม่เกิน ๕ นาทีแต่ตอนนี้มีเฟซบุ๊กไลฟ์ ดังนั้นบทบาทสื่อจะเปลี่ยนไปค่อนข้างมาก มีข้อดีคือคนเข้าใจสถานการณ์แวดล้อมเบื้องหน้าเบื้องหลังจากเหตุการณ์จริงแต่ข้อเสียคือไม่สามารถเซ็นเซอร์ได้ เพราะเป็นสื่อออนไลน์และการมาเขียนแสดงความคิดเห็นของผู้รับสาร (Comment) ต่อท้ายรายงานข่าวก็เป็นปรากฏการณ์ของสื่อออนไลน์เมื่อเราพูดถึงคำว่าสันติภาพเป็นคำที่ใหญ่และกว้างแต่สื่อควรมีขอบเขตความรับผิดชอบ ถึงแม้เทคโนโลยีจะเอื้อให้ผลิตข่าวง่ายขึ้นแต่คำว่าจรรยาบรรณกลับน้อยลง เพราะกระบวนการทำข่าวที่เปลี่ยนไปจากเดิม จึงต้องใส่ใจและมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่นำเสนอต่อคนดู^{๒๑}

อนึ่ง มีเสียงสะท้อนจากอดีตผู้สื่อข่าวรอยเตอร์ มองว่าปัจจุบันสื่ออยู่ในภาวะวิกฤตลำบากเห็นได้ชัดจากหนังสือพิมพ์ และนิตยสารหลายฉบับปิดตัวเลิกกิจการ ล่าสุดนิตยสารข่าวสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ก็ปิดตัวเมื่อเริ่มปีใหม่ ๒๕๖๒ นิตยสารข่าวเนชั่นสุดสัปดาห์อำลาไปก่อนหน้านี้แล้ว หัวการเมืองก็เลิหมดิชนสุดสัปดาห์ซึ่งก็ปรับเป็นออนไลน์ สะท้อนชัดว่าเหนื่อย สำนักข่าวต่างประเทศ เอเอฟพีจ้างคนทั่วโลกก็ลดทั่วโลก ล่าสุดรอยเตอร์ซึ่งปรับลดทุกปีล่าสุดลดไปอีกสามพันคนทั่วโลก มีเสียงสะท้อนว่า

^{๒๐} [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.brandbuffet.in.th/2017/12/media-landscape-changed-and-digital-media-fast-growing/> [๒ ตุลาคม ๒๕๖๑]

^{๒๑} สัมภาษณ์, โกวิท บุญธรรม ผู้สื่อข่าวไทยพีบีเอส, วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

“กลับมาบ้านเรา รายการ มั่นนี้แชนเนลช่อง ๓ ก็ปิดตัวแล้ว แคมปรับโครงสร้างให้พนักงานออกจำนวนมาก ล่าสุดก่อนปีใหม่ใกล้ๆกันมีต่อด้วยไทยรัฐก็แสดงให้เห็นว่าวิกฤตปัญหาสะสมมานานไม่ได้เกิดเฉพาะบ้านเราแต่ทั่วโลกจากDigital Disruptionทุกที่มีปัญหา สื่อแต่ละที่มีปัญหาของเขาเอง ที่วีดิทัศน์แพงขอให้รัฐช่วย หนังสือพิมพ์ หลายที่ไม่มีโรงพิมพ์ จ้างคนที่มีศักยภาพพิมพ์ให้ เพราะ ค่ากระดาษแพง ใช้วิธีจัดหน้า ส่งพิมพ์ ส่วน วิทยุก็ลด ผู้จัดลดช่อง มีอาชีพน้าเก๋หายไปหันมาใช้คนรุ่นใหม่เพราะลดต้นทุน. . .”

นอกจากนี้ อดีตผู้สื่อข่าวรอยเตอร์ผู้มีประสบการณ์ในวิชาชีพกว่า ๒๐ ปี กล่าวว่า “สำนักข่าวต่างประเทศสดstinger มีภาษาท้องถิ่นก็ลด ปีนี้เห็นชัดเรียกผีแตกก็น่าจะได้ เห็นการลดอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน คราวนี้ตัดฉับเห็นชัดไม่ได้ค่อยๆลดคนเสพออนไลน์เยอะบีบให้การรับข่าวน้อยลงหันมาเสพข่าวมือถือ ง่าย วิธีการรับรู้ข่าวสาร เปลี่ยนจากเดิมมีสื่อหลายอย่างให้เลือก แต่เดี๋ยวนี้การแข่งขันสูง ทุกคนพยายามใช้เวลาให้คุ้มค่า สมาร์ทโฟนตอบจอทช์ ทำให้สื่อหลักสื่อดั้งเดิมอยู่ยาก ”

“เป็นช่วงล้มหายตายจากของสื่อ ที่อยู่รอดจะระยะยาวมัย. . .ไม่แน่ใจ ผ่านสงครามหนัก สายป่านยาวก็มีช่องทาง ปรับตัวทันก็รอดจากเดิมหารายได้มิติเดียวก็ต้องขยายมาออนไลน์ แต่ไม่พอต้องลดไซส์ ปรับแก๊งก็รอดได้ ส่วนวิทยุคลื่นคลื่น บางคนถึงขนาดไม่มีงานจนต้องหนีไปจัดในไลฟ์เฟซบุ๊ก ลดต้นทุนได้แต่เข้าถึงคนไม่มาก ที่วีอาจะต้องหากกลยุทธ์ เช่น ช่องโมโนเน้นกลุ่มเป้าหมายที่ชอบดูหนัง ช่องวันเน้นละคร เป็นต้น”

อดีตผู้สื่อข่าวรอยเตอร์ ระบุว่า สื่อปัจจุบันต้องหาจุดแข็งของตัวเองให้เจอต้องปรับทั้งองค์กร และคน เดิมนักข่าวแค่เขียนข่าว จับประเด็นข่าว ถ่ายรูปได้ก็ถือว่าพอเพียง แต่ปัจจุบัน ต้องทำข่าวถ่ายรูปได้ ถ่ายคลิปได้ เพราะมันตอบจอทช์กว่า คลิปสั้นๆให้อารมณ์ นอกจากข้อเท็จจริง เช่น นายกรัฐมนตรีพูด มันให้อารมณ์กว่าเขียนบรรยายแม้บางคนเป็นนักข่าวอาวุโส ทำข่าวมาสามสี่สิบปีแล้วก็ต้องปรับตัวให้ได้ บางคนก็ทำคลิปกราฟิกง่ายๆส่งเข้าออฟฟิศให้เขาขยายผลเพิ่ม^{๒๒}

ในทัศนะของ ประทีป คงสิบ Senior Director of content Center & Producer อธิบายถึงการปรับลดขนาดองค์กรของวอยซ์ ทีวีในปีที่ผ่านมาว่า แม้จะลดคนจำนวนมาก แต่ไม่มีพนักงานที่ออกไปเขียนข้อความหรือให้สัมภาษณ์เชิงลบกับองค์กร เพราะทุกคนเข้าใจการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นว่ามาจากคลื่นดิจิทัล หรือ Digital Disruption

มีทัศนะของผู้บริหารองค์กรสื่อที่สะท้อนถึงผลกระทบกับกรณีการเลิกจ้าง นายเมฆินทร์ เพ็ชรพลาย ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัทวอยซ์ทีวี “กล่าวว่า วอยซ์มีเลย์ออฟ เราดูจากส่วนงานที่ต้องปรับลด เช่น รายการวาไรตี้ และperformance องค์กรแจ้งล่วงหน้าให้การชดเชยตามกฎหมาย ดังนั้นส่วนงานที่ถูกปรับลดเขาก็จะรู้อยู่แก่ใจว่าพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนไป ในต่างประเทศ อังกฤษ อเมริกาหรือแม้แต่ญี่ปุ่นเขาเจอมาก่อนเรา อย่างญี่ปุ่นช่องหลักเขาก็ยังอยู่ไม่ได้

^{๒๒} สัมภาษณ์, อดีตผู้สื่อข่าวรอยเตอร์ ผู้มีประสบการณ์ข่าวกว่า ๒๐ ปี (๑ใน๖ คนที่ถูกเลิกจ้างจากรอยเตอร์เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๖๑), ๑๑ มกราคม ๒๕๖๒

ปิดตายทุกส่วนหรือแต่ออนไลน์อย่างเดียว มีผลกระทบมากมายจริง แต่ต้องปรับตัว อย่างเราเน้นวิเคราะห์ข่าว เรากียังคงจุดยืนนี้ไว้ แม้แพลตฟอร์มใหม่มีผลต่อการทำงาน เพราะต้องเร็วแข่งกันหลายด้าน แต่หัวใจของคนทำสื่อ ต่อให้ต้องเร็วก็ยังคงต้องยึดความถูกต้องด้วย อย่างของวอยซ์ทีวีเน้นวิเคราะห์ข่าวการเมือง จุดยืนในการทำงานคือการรอบการทำงานของสื่อ ที่วิวิฤตเพราะปัจจัยหลายอย่างทั้ง การประมูลทีวีดิจิทัลที่มีมากเกินไป ต้นทุนการประมูลก็สูงมาก”^{๒๓}

ทั้งนี้ เมฆินทร์ เพ็ชรพลาย ได้ออกหนังสือแถลงการณ์เรื่องการปรับโครงสร้างองค์กร ปรับผังรายการทีวีและพัฒนาการนำเสนอผ่านทุกช่องทางออนไลน์ ว่าตั้งแต่ ๑ มกราคม ๒๕๖๑จะมีการปรับโครงสร้างองค์กรปรับผังรายการทีวี และพัฒนาการนำเสนอผ่านทุกช่องทางออนไลน์ โดยแผนในปี ๒๕๖๑ทำให้ต้องปรับลดพนักงานจำนวน ๑๒๗ คนโดยพนักงานทุกคนได้รับค่าชดเชยไม่น้อยกว่าที่กฎหมายแรงงานกำหนด และพนักงานส่วนหนึ่งที่ถูกลีกจ้างยังคงร่วมงานในแบบOutsourceกับบริษัท^{๒๔}

ธัญพงศ์ คงสาย กล่าวถึงการปรับเปลี่ยนเพื่อความอยู่รอดของสื่อว่า “มีการปรับตัว ผมมองว่าวิธีการเล่นข่าวสีส้มไม่ได้ผิด อยู่ที่เราจะเอามุมไหนมาเสนอให้คนอ่านได้ประโยชน์ ได้คิดกับข่าวนั้นมันขึ้นกับก้นของนักข่าวแต่ละที่ข่าวเดียวกัน คุณมองมุมไหนที่สังคมได้ประโยชน์มากกว่ากับอยู่ที่ฝีมือแสดงว่าต้องมองย้อนไปที่สาเหตุปัญหา ผลกระทบและทางแก้ไข เรื่องเดียวกันสื่อมองแบบดาร์คเลย แต่อีกสื่อหนึ่งกลับร่อนตะแกรงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคมได้จากเรื่องเดียวกัน ผมว่าอันนี้น่าสนใจแต่อยู่ที่ว่านักข่าวคนนั้น หรือกองบรรณาธิการจะทำการบ้านหรือเปล่า ผมเห็นมาเยอะว่าสุดท้ายคนอาจจะชอบเรื่องที่รวดเร็ว ใกล้เคียงกระตุ่นอารมณ์ แต่อีกด้านหนึ่งมันปฏิเสธไม่ได้ว่ามีคนที่อยากเสพคอนเทนต์ที่เป็นคุณภาพอยู่ ยังเชื่อแบบนั้นมาตลอดว่าคนเราต้องพร้อมรับสื่อที่มีคุณภาพมากกว่าสื่อที่มาแล้วไป ผมไม่ได้ปฏิเสธว่าสื่อรามามันรับไม่ได้เลย มันก็ต้องมี เพื่อเสนอความเป็นไปของสังคมที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้แต่อยู่ที่นักข่าวคนนั้นจะนำเสนออย่างไรให้ไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ถาวร อยู่ที่ฝีมือของแต่ละที่”^{๒๕}

สรุปได้ว่า สถานการณ์สื่ออยู่ในภาวะวิกฤตต่อเนื่องมาหลายปี จาก Digital Disruption ซึ่งส่งผลให้เกิดคลื่นถาโถมสื่อหลายระลอกทั้งจากเทคโนโลยีที่เปลี่ยนผ่านไปสู่ภูมิทัศน์สื่อใหม่ ผู้บริโภคลดการบริโภคสื่อดั้งเดิม หันไปสนใจสื่อใหม่ซึ่งเข้าถึงได้ง่าย รวดเร็ว ยังผลกระทบที่เกิดกับกลุ่มทุนสื่อ ที่ต้องเปลี่ยนมือให้กับนายทุนที่มาจากภาคธุรกิจอื่นที่ไม่ใช่สื่อ ต้องลดขนาดองค์กรปรับโครงสร้างองค์กรสู่ช่องทางสื่อใหม่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ นับเป็นวิกฤตสื่อที่กลายเป็นอาฟเตอร์ช็อกกับกลุ่ม

^{๒๓} สัมภาษณ์, ประทีป คงสิบ Senior Director of content Center & Producer ,Voice TV.วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๒๔} เมฆินทร์ เพ็ชรพลาย, ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัทวอยซ์ทีวี แถลงเรื่องการเลิกจ้างพนักงาน [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.voicetv.co.th/read/H1_posttoday.com เผยแพร่เมื่อ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๐ [๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑].

^{๒๕} สัมภาษณ์.อ้างแล้ว

คนสื่อภาคสนาม ที่ต้องปรับตัวทั้งเรื่องภาระงานที่เพิ่มขึ้น ทักษะที่ต้องเพิ่มพูนทั้งการจับประเด็นข่าว การถ่ายคลิบ ฯลฯ ซึ่งแข่งกับความเร็ว (Fast) แข่งกับเพื่อนร่วมสนาม จนบางครั้งละเลยความถูกต้องของข้อมูล ขาดการตรวจสอบหรือขาดจริยธรรมในการนำเสนอ นำมาซึ่งข่าวปลอม (Fake News) ข่าวผิดเพี้ยน(False)และก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคม(Conflict) จากการกดถูกใจ(Like)และแบ่งปัน(Share)อย่างรวดเร็วในโลกโซเชียล วิกฤตที่ตามมาจึงเป็นวิกฤตศรัทธา ที่เกิดจากผลของการรายงานข่าวที่ขาดจริยธรรมและความรับผิดชอบ

๔.๑.๑.๓ ระยะที่ ๓: อาฟเตอร์ช็อคจากการเกิดของสื่อกระแสรองส่งผลต่อความศรัทธา และปัญญาของสังคม



แผนภาพที่ ๔.๗ เพจนอกกระแส (ที่มา:เพจอีจัน)

จากภาพด้านบนสะท้อนถึง ปัจจุบันประเทศไทยมีสื่อออนไลน์เกิดขึ้นมากมาย ไม่เฉพาะสำนักข่าวชื่อดัง อาทิ เดอะแมทเทอร์, เดอะโมเมนตัม ฯลฯ ยังรวมถึงบรรดาแอตมินเพจ เฟซบุ๊กต่าง ๆ ขณะที่สื่อสิ่งพิมพ์เองก็หันมาจริงจังกับการทำตลาดผ่านเว็บไซต์หรือโซเชียล มีเดีย โดยหวังแย่งชิงทั้งคนอ่านและงบประมาณในโลกออนไลน์ที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างก้าวกระโดดได้ หากถามว่าในอดีตผู้รับสารเชื่อ “สื่อ” แต่วันนี้ เขาเชื่อใคร? คำตอบก็คือผู้รับสารเชื่อเนื้อหาที่โดนใจ ถูกจริต ดังนั้นจึงเกิดผู้ผลิตเนื้อหาในสื่อกระแสรองหลายรูปแบบ ได้แก่ Content Provider ,Content Creator ,Influencer, Dark Page และNews Page สะท้อนว่านี่คือยุคที่เรียกว่า “CONTENT IS THE KING” หรือ เนื้อหานั้นสำคัญที่สุดนั่นเอง

เมื่อสถานการณ์กลับด้าน อนาคตของเนื้อหาสาร (Content) จะเป็นอย่างไร นั่นคือคำถามที่สื่อกระแสหลักต้องกลับมาทบทวนกับตัวเอง เนื้อหาในสื่อออนไลน์ไม่อาจเขียนบรรยายยืด ยาวได้แบบเดิมอีกต่อไป เพราะผู้เสพสื่อต้องการเนื้อหาสารที่สั้น กระชับ พร้อมคลิบเหตุการณ์สั้นๆที่ สื่อสารแทนภาพนิ่งแบบในอดีต หรือการประมวลเหตุการณ์สั้นๆลงในภาพกราฟิกที่มีข้อความสั้น กระชับ สื่อความหมาย ที่เรียกกันว่าอินโฟกราฟิก (Infographic) ทั้งนี้ การนำเสนอเนื้อหาสารเมื่อผู้รับสารกลายเป็นผู้ส่งสารเองได้ และผู้ส่งสารเดิมซึ่งได้แก่ สื่อมวลชนกลายเป็นผู้ถูกเลือก ในขณะที่เดียวกันผู้เสพสื่อก็เป็นผู้เลือกเนื้อหาเองด้วย

การทำข่าวที่มีประเด็นมาจากโซเชียล มีเดีย นั้นมีกระบวนการที่ซับซ้อนในการตรวจสอบข้อเท็จจริงมีฉะนั้นจะเกิดผลกระทบเสียหายต่อสังคมหลายประการ ดังเสียงสะท้อนของบรรณาธิการข่าวหน้า ๑ ไทยรัฐทีวี วิวรรณ์ ขุนทอง กล่าวว่า

“ผมคนหนึ่งสื่อพิมพ์ทำหนังสือพิมพ์มาตลอด ไทยรัฐออนไลน์ก็ทำ จนถึงตอนนี้ทำไทยรัฐทีวี ๕ ปีแล้วผมรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงเลยว่าสื่อดิจิทัลน่ากลัว เพราะไม่รู้แหล่งที่มาที่ไปตรวจสอบยาก และไม่รู้ด้วยว่าข้อเท็จจริงที่คนร้องมาแล้วเพจพวกนี้เปิดเผยผลมันเป็นเรื่องจริงหรือเปล่า ทุกอย่างต้องผ่านการรีเช็คจนหยดสุดท้าย สมมติมีคนข่าวคนหนึ่งได้หนึ่งคอนเทนต์จากเพจสายदारค์ต้องใช้เวลารีเช็คนานมากทั้งอินบ็อกซ์ เจ้าของต้นเรื่อง อินบ็อกซ์ไปหาแอดมินเพจเขาให้อธิบายขอเบอร์โทร ถ้าเจอแอดมินเพจที่ทำเพื่อสังคมจริง ๆ ก็จะทำให้ความร่วมมือ แต่ถ้าเป็นแอดมินเพจที่อะไรไม่รู้ แต่นักข่าวนั้นหยิบมาเล่นโดยไม่ตรวจสอบก็พัง กล่าวคือ เสี่ยงการโดนฟ้องร้อง และคนที่มีความผิดเลยอาจกลายเป็นเหยื่อสังคมได้ตรงนี้อันตรายที่สุด ซึ่งตนมองว่าการทำข่าวโซเชียล มีเดีย มันสลับซับซ้อน เพราะโซเชียล กำลังโต คนไทยเราไม่ว่าเด็ก ผู้ใหญ่หรือแม้แต่อายุ ๔๐ อีพีก็ใช้โซเชียล จำนวนน้อยที่จะไม่เล่นเลย ถ้าไม่เล่นเฟซบุ๊ก ก็มีไลน์ เข้า ๆ ต้องส่งข้อความหากัน แต่คนไทยยุคนี้ปรับตัวเข้าหาโซเชียล มีเดียมากขึ้น สื่อเองก็อยู่ไม่ได้ จะรอให้คนवलค์อินมาหา มาร้องเรียนก็ได้ เพจไทยรัฐเราช่องทางที่คนมาร้องเรียนมากที่สุดคือเพจไทยรัฐออนไลน์ทั้ง ๆ ที่เรามีหลายช่องทาง อินบ็อกซ์วันหนึ่งเป็นพันเรื่อง เมื่อก่อนโทร เขาจะบอกขอปิดชื่อ หรือข้อมูลบางอย่าง เราก็ต้องไปตรวจสอบว่าจริงมั๊ย แล้วส่งทีมข่าวไปหาเขา เก็บรายละเอียด สัมภาษณ์ แต่ถ้าเราเห็นว่าไม่ใช่เป็นการกล่าวหาบุคคลที่ ๓ หรือ ๔ เราก็ไม่เสนอ ถือว่าแหล่งข่าวเข้าถึงเราและเราก็เข้าถึงเขาได้ง่ายด้วยเช่นกัน ถ้ามีคอนเทนต์หนึ่ง ให้เบอร์ ไอดีไลน์ เฟซบุ๊ก คุยกันง่ายขึ้นหลักฐานต่าง ๆ อยู่ในนั้นหมด ภาพถ่ายมันง่าย เลือกละแหล่งข่าวไม่ถูก ยากกว่านั้นคือการสกรีน จะหยิบขึ้นไหนมาเล่น แต่ละชั้นมีระยะของมันไม่ใช่จะหยิบขึ้นไหนมาเล่นก็ได้ ต้องดูว่าชั้นนี้มีการแชร์เท่าไร วิวเท่าไร ยิ่งมากยิ่งขึ้น กระแส หรือเปิดในเพจใหญ่ๆ เช่น หม่อมโพธิ์ดำ ต้องเล่น ไม่งั้นตก ทอล์ค ออฟเดอะทาวน์ มันเป็นเรื่องที่คนแชร์กัน เกณฑ์ที่เราเลือก ใช้เซนส์ไม่ได้กำหนดว่าแชร์ หรือวิวเท่าไร แต่บางคอนเทนต์บางเรื่อง แชร์น้อย วิวน้อยผมก็นำเสนอ แต่ส่งทีมข่าวไปตรวจสอบก่อนว่าจริงมั๊ย ไปดูตัวละคร ๒ ๓ ๔ ๕ ว่าเป็นยังไง เอาข้อมูลมาเทียบกัน แสดงว่าตรงนี้เราดูว่ามีอิมแพ็คต่อส่วนร่วม ดังตัวอย่าง กรณีลุงชาเล้งที่โดนจี้โก๋รุ่ม แก่เสียเลยแชร์ออกมาจากเพจหม่อมโพธิ์ดำ เป็นเรื่องเล็กๆคนแชร์ไม่เท่าไร แต่ผมส่งนักข่าวลงเดี๋ยวนั้นเลย โกลัเราก็ตรวจสอบได้ก่อน ไม่ต้องฟังคนแชร์ต้นทางก็ได้ มันใช้เซนส์เราเป็นการวัด มันเน้นเรื่องดราม่า ข้อเท็จจริงไม่เท่าไร เรตติ้งมาเรื่องแปลกผิดกับสมัยก่อนเราดูข่าวทีวี เกิดเหตุกับลุงชาเล้ง ครอบครัวเป็นไง ชีวิตลุงเป็นไง เมียลูก คนร้ายเป็นไง คนร้ายมีปมด้อยติดยามั๊ย เป็นเรื่องดราม่าคนชอบ” ^{๒๖}

กล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงกระแสสื่อและบริบทการบริโภคสื่อที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลต่อวงการสื่อมืออาชีพอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามสังคมก็ยังคงต้องการสื่อที่เป็นมืออาชีพและมีคุณภาพเป็นที่ต้องการและสร้างความเชื่อมั่นในการสร้างพื้นที่แห่งปัญญาให้กับสังคม สื่อมืออาชีพจึงจำเป็นต้องพัฒนาและเข้าถึงบทบาทพร้อมทั้งศักยภาพของตนให้สอดคล้องกับสภาพบริบทการบริโภคสื่อ

^{๒๖} สัมภาษณ์, วิวรรณ์ ขุนทอง บรรณาธิการข่าวหน้า ๑ ไทยรัฐทีวี, วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

ของสังคม อนึ่ง นครินทร์ วงกิจไพบูลย์ บรรณาธิการบริหารสำนักข่าว The Standard ได้สะท้อนมุมมองเรื่องสื่อให้กับคนในวงการสื่อความว่า คนทำสื่อเองต้องปรับแนวคิด นั่นคือจะต้องมีความถ่อมตัวมากขึ้น จะต้องเข้าใจว่า เราเข้าไปอยู่ในพื้นที่ส่วนตัวของคนอื่น มีเวลา ๑.๗ วินาทีที่สื่อจะต้องทำให้ผู้บริโภคสนใจในสื่อนั้น ๆ ดังนั้น การผลิตสื่อต้องคำนึงถึง ๓ ประเด็นต่อไปนี้ ๑) เข้าใจตัวเองว่าถนัดเล่าเรื่องอะไร และจุดที่เราแตกต่างคืออะไร ๒) เข้าใจคนเสพสื่อว่ากลุ่มเป้าหมายของเราคือใคร ใครที่เป็นคนสนใจคอนเทนต์ของเรา และ ๓) เข้าใจโลก เข้าใจธรรมชาติของแต่ละแพลตฟอร์มโซเชียล มีเดียแต่ละแบบว่าเราจะสื่อสารไปในแนวทางไหน รวมถึงเข้าใจพฤติกรรมของผู้อ่านและสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย คอนเทนต์ที่ดีประกอบด้วย ๒ ส่วนสำคัญคือ เนื้อหาน่าสนใจ และเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ ซึ่งเราสามารถสร้างคอนเทนต์ที่สมดุลทั้งสองข้อในคอนเทนต์เดียวกันก็จะดียิ่งขึ้น การเล่าเรื่องที่ดีและมีเนื้อหาดีด้วยจะทำให้ที่น่าสนใจมากขึ้นไปอีก^{๒๗}

ก้าวโรจน์ สุตาภักดี นายกสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ มีมุมมองว่าปัจจุบันช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารของประชาชนมีทางเลือกจำนวนมาก ต่างจากอดีตที่มีเพียงวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ แต่เวลานี้มีเพียงแค่โทรศัพท์หนึ่งเครื่อง ก็สามารถรับข่าวสารได้อย่างมหาศาลทั้งนี้ในฐานะคนทำสื่อออนไลน์ คิดว่าแม้สื่อเกิดใหม่จะมีจำนวนมาก แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่สำคัญสื่อกระแสหลักอย่างสำนักข่าวที่ทำหน้าที่โดยวิชาชีพยังคงมีบทบาทสำคัญอยู่ “เราจะเห็นได้ว่าข่าว Fake News หรือข่าวปลอม จะไม่ค่อยปรากฏให้เห็นผ่านการเผยแพร่ของสำนักข่าว แต่จะไปปรากฏตามเพจข่าวที่มีชื่อเพจที่ไม่เป็นที่รู้จักของสังคมเท่าใดนัก ซึ่งภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ สำนักข่าวจะมีวิธีการบริหารจัดการข่าวที่มีความชัดเจนมากกว่า. . .การนำเสนอข่าวของสำนักข่าวมืออาชีพยังคงมีอิทธิพลต่อสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะมีความเป็นมืออาชีพมากกว่าเพจข่าวที่ตั้งขึ้นมาโดยไม่รู้ที่มาที่ไป ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าสำนักข่าวมืออาชีพยังมีความสำคัญ คือ ผลของการค้นหาเกี่ยวเหตุการณ์ถ้าหลงผ่านเว็บไซต์กูเกิ้ล ซึ่งจะพบว่าหน้าแรกที่ขึ้นมาล้วนแต่เป็นข้อมูลและข่าวของสำนักข่าวอาชีพเท่านั้น”

“เพราะความเป็นมืออาชีพของสำนักข่าว จึงทำให้คนยังเสพข่าวจากสำนักข่าวเป็นหลักมากกว่าเพจข่าวอื่นๆ ถึงจะมีการนำเสนอประเด็นดราม่าอยู่บ้าง แต่นั่นก็เป็นแค่สีสันเล็กน้อยเท่านั้น” ก้าวโรจน์ สรุปว่า จากเหตุการณ์ถ้าหลงเป็นการทำให้สังคมเห็นได้อย่างชัดเจนว่าใครเป็นสื่อมืออาชีพ ใครเป็นสื่อธรรมดา สื่อออนไลน์มีเยอะก็จริง แต่สื่อออนไลน์หรือเว็บข่าวที่คนยังติดตามและเข้าไปอ่านจำนวนมาก ล้วนแล้วแต่เป็นเว็บข่าวที่มีฐานมาจากการเป็นหนังสือพิมพ์แทบทั้งสิ้น แบรอนด์และความน่าเชื่อถือถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งและมีอิทธิพลต่อคนอ่านมาพอสมควร คนไทยจำนวนที่เข้าเว็บไซต์ส่วนใหญ่ ก็ยังเข้าเว็บข่าวเป็นหลัก และเว็บข่าวหลักที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเข้าไปอ่าน

^{๒๗} กฤตนันท์ ดิษฐบรรจง .สรุปแบบเน้นๆกับทุกสิ่งทีคนในวงการสื่อต้องฟัง ! เผยแพร่เมื่อ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.songsue.co> [๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒].

นั่นก็เป็นเว็บที่ทำหนังสือพิมพ์แทบทั้งสิ้น คิดว่าน่าจะมีคนเข้าไปชมในช่วงเหตุการณ์นี้ประมาณ ๕๐ ล้านครั้งต่อวัน แสดงให้เห็นว่าความน่าเชื่อถือเป็นสิ่งสำคัญ”^{๒๘}

ทั้งนี้ ศศิวิมล อยู่คงแก้ว แอดมินเพจ Navy Seal ในฐานะแอดมินเพจที่เข้าใจและตระหนักถึงเรื่องจริยธรรมและบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนที่แท้จริงและสร้างปรากฏการณ์ให้กับเพจของหน่วยงานภาครัฐมีผู้ติดตามมากถึง ๑.๘ ล้านคนกล่าวว่า เหตุการณ์ลักษณะนี้ไม่เคยเกิดขึ้นในบ้านเรามาก่อน ดังนั้นในตอนแรกทุกภาคส่วนก็มีความสับสนอยู่บ้าง การนำเสนอความคืบหน้าของถ้าหลวงในฐานะแอดมินเพจ Navy Seal ซึ่งเป็นของหน่วยงานรัฐและเป็นหน่วยลับ การนำเสนอต้องระมัดระวังไม่ให้กระทบกระเทือนทั้งเด็กและครอบครัว ตลอดจนเจ้าหน้าที่หน่วยซีลและครอบครัว ยกตัวอย่างการนำเสนอข่าวความคืบหน้าระหว่างทำให้ความช่วยเหลือมีช่วงDead Timeไม่มีใครให้ข่าว ผู้สื่อข่าวก็พยายามเสาะหาข่าว บางคนไปถามคนที่ไม่รู้จริง เช่น เห็นเขาเดินขาเป๋ยกอยู่หน้าถ้ำก็ไปถามว่าในถ้ำเป็นอย่างไร แล่งข่าวซึ่งเพ่งมาถึงและเข้าไปเฉพาะบริเวณหน้าถ้ำก็พยายามให้ข้อมูลจากความคิดเห็นส่วนตัวซึ่งข้อมูลบางเรื่องไม่ถูกต้อง หรือบางสื่อพยายามทำภาพกราฟิก กระสวยการช่วยเหลือจากปล่องถ้ำ และมีการขยายผลต่อโดยสื่อต่างค่าย ซึ่งปรากฏว่าผิดจากข้อเท็จจริงไปมากทีเดียว สร้างความเข้าใจผิดในสังคมเป็นเรื่องที่ต้องแก้ไข หรือมีผู้สื่อข่าวนำเสนอภาพหน่วยซีลโดยไม่เปลือยหน้า ก็ไม่เหมาะสมเพราะเป็นหน่วยลับ จะมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่และความปลอดภัยของเขาและครอบครัว ซึ่งภาครัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องอาจจะต้องกำหนด Press Rulesที่รัดกุม ชัดเจนขึ้น และภาครัฐคงจะต้องดำเนินการเรื่องการแถลงข่าวความคืบหน้าอย่างเหมาะสม เพราะผู้รู้จริงหลายคนพูดไม่ได้ “อย่างเพจของเรา จะตรวจสอบข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนก่อนเผยแพร่ทุกครั้ง เรายอมช้าเพื่อไม่ให้ข้อมูลคลาดเคลื่อนสร้างความเข้าใจว่าผิด หรือช่วงที่ทราบว่าจะสาบสูญเสียชีวิต แม้จะได้รับการยืนยันแน่นอนแล้ว เราก็ไม่โพสต์ซีลตาย เพราะคำนึงถึงความรู้สึกครอบครัวเขาแต่เราต้องให้ข้อเท็จจริงต่อสาธารณะ ก็ใช้วิธีเล่าเรื่องแบบที่ตัวเองถนัดคือเล่าถึงความตั้งใจของจำสมานที่มุ่งมั่นจะช่วยเด็ก และสัมภาษณ์เพื่อนในหน่วยซีลของเขาถึงการปฏิบัติหน้าที่ของจำสมานพอเราเผยแพร่ข่าวออกไปคนอ่านก็เข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้น. . . ช่วงที่ลำเลียงเด็กก็มีผู้สื่อข่าวไปนำเสนอว่าเด็กที่ได้รับการช่วยเหลือออกมาคนหนึ่งหลับตาพริ้มหน้าเหมือนจำสมานซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม และก็บิดเบือนข้อเท็จจริงไป โดยเฉพาะการไลฟ์สด ต้องมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน”^{๒๙}

สรุปได้ว่า แม้ว่าสื่อออนไลน์หรือสื่อกระแสรองจะเข้ามามีบทบาทต่อสังคมมากขึ้นจนสื่อกระแสหลักลดบทบาทลงไปมาก สิ่งหนึ่งที่ทุกสื่อควรตระหนักก่อนนำเสนอข่าวสารสู่สาธารณะก็คือข้อเท็จจริง และมุมมองในกระบวนการคิดประเด็นและรายงานข่าวต้องมุ่งนำเสนอสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เพื่อให้ผู้รับสารคิดวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้และนำไปใช้พัฒนาให้เกิดปัญญาแก่สังคม

^{๒๘} ก้าวโรจน์ สุตาภักดิ์ นายกสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์.[ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://innnews.co.th>news_179340.

^{๒๙} สัมภาษณ์ ศศิวิมล อยู่คงแก้ว, แอดมินเพจNavySeal (ภริยาผู้บัญชาการหน่วยซีล) วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

๔.๒.๒ หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการรายงานข่าวสันติภาพตามหลักพุทธสันติวิธี

ในวัตถุประสงค์ผู้วิจัยได้รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ทำการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งในเรื่องของการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพแลหลักพุทธสันติวิธีในการรายงานข่าว เพื่อสันติภาพ และนำมาสรุปเป็นประเด็นตามลำดับ ดังนี้

๔.๑.๒.๑ การรายงานข่าวเพื่อสันติภาพตามแนวคิดตะวันตก

จากการศึกษาเอกสาร พบว่า ทฤษฎีการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพมาจากแนวคิดตาม ทฤษฎีตะวันตกหลักการหรือหัวใจสำคัญของการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพมีจุดหมายคือ สร้างความ สงบสุขในสังคม มากกว่าความขัดแย้ง ด้วยหลักการนี้จึงนำมาสู่รูปแบบการนำเสนอข่าวเพื่อสันติภาพ ใน ๒ ลักษณะ คือ การรายงานข่าวสันติภาพเชิงลบ และการรายงานข่าวสันติภาพเชิงบวก ซึ่งแนวคิด การรายงานข่าวเพื่อสันติภาพ ถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งของปรากฏการณ์การปฏิรูปการรายงานแบบเดิม ๆ ที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากการขายข่าว บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการปฏิรูปการรายงานข่าว สันติภาพ ได้แก่ โยฮัน กัลตุง และเจคลินซ์ โดย กัลตุงเป็นผู้วางแนวคิดการนำเสนอข่าวเพื่อสันติภาพ และได้ก่อตั้งศูนย์เพื่อศึกษาพร้อมสร้างหลักสูตรวารสารศาสตร์เพื่อสันติภาพ โยมีเป้าหมายให้เกิดการ นำเสนอข่าวระดับชาติ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งต่อมา เจคลินซ์ (Jake Lynch) ได้ขับเคลื่อน แนวคิดของกัลตุง จนนำไปสู่การขยายผลรูปแบบการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพในระดับโลก^{๓๐}

เจคลินซ์ (Jake Lynch)^{๓๑} อธิบายถึงวารสารศาสตร์สันติภาพ ว่าเพื่อแก้ไขความ ขัดแย้ง เป็นการปฏิรูปการนำเสนอข่าวของสื่อทั่วโลก เป็นงานยากของนักข่าวแต่มีเป้าหมายเพื่อการ เปลี่ยนแปลง การเสนอข่าวแบบแพ้ชนะคือตัวเร่งขยายความรุนแรง เขานำเสนอโครงสร้างการ นำเสนอข่าวของสื่อระดับนานาชาติ และเสนอแนะการปรับวิธีการนำเสนอข่าวเพื่อให้เกิดสันติภาพ ว่า จากการศึกษพบว่าสื่อระดับชาติมีกรายงานข่าวความขัดแย้งทั่วโลก และมักนำเสนอข้อมูลที่มองว่า ผู้รับสารชื่นชอบ เขาระบุว่าโยฮัน กัลตุงคิดค้นการนำเสนอข่าวเพื่อสันติภาพ โดยก่อตั้งศูนย์เพื่อศึกษา พร้อมสร้างหลักสูตรวารสารศาสตร์เพื่อสันติภาพ โดยมีเป้าหมายให้เกิดการนำเสนอข่าวระดับชาติ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งเขาก็ออมรับว่าการที่จะให้ผู้สื่อข่าวยอมรับแนวคิดนี้ ไม่ใช่เรื่องง่าย มุมมองของเจคลินซ์มีว่า“ผู้สื่อข่าวมีกระบวนการเลือกนำเสนอข่าว บางองค์กรเลือกประเด็นข่าวที่ ตัวเองชอบ และนักข่าวมักนำเสนอเฉพาะเหตุการณ์ แต่ผลกระทบหลังจากนั้นมักไม่ค่อยนำเสนอ ซึ่งเป็นข้อจำกัดของนักข่าวที่ต้องส่งข่าวสำนักข่าวตามเวลาที่กำหนด แน่นอนว่าข่าวร้ายมักถูก นำเสนอมากกว่าข่าวดี นักข่าวมักหาข่าวในพื้นที่เกิดเหตุร้ายก็จริง สิ่งที่น่าสนใจคือในพื้นที่นั้นก็มีกลุ่ม คนที่พยายามปรับตัวหรือแก้ปัญหาอยู่ด้วย แต่นักข่าวมักจะไม่เห็น หรือไม่สนใจ”

^{๓๐} Jake Lynch.PeaceJournalism.Subject: Communication and Social Change.Journalism Studies.[Online] Online Publication Date :Jun 2018 .www.oxfordre.com

^{๓๑} Jake Lynch.(๒๕๕๗)ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยความขัดแย้งและสันติศึกษา มหาวิทยาลัย ชิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย.ปาฐกถาพิเศษที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต ปัตตานีในงานประชุมวิชาการ นานาชาติเรื่อง การสื่อสาร ความขัดแย้ง และกระบวนการสันติภาพ ภูมิทัศน์ความรู้จากเอเชียและจังหวัดชายแดน ภาคใต้ของไทย[ออนไลน์]เผยแพร่เมื่อ ๘-๒๒-๒๐๑๔ www.prachathai.com [๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๐].

นอกจากนี้ เจคลินซ์ ยกตัวอย่างการนำเสนอข่าวสัมภาษณ์ทหารอเมริกันที่อิรักโดยนักข่าวทั่วไปที่ฝังตัวทำข่าวที่นั่น พบว่าผู้สื่อข่าวทั่วไปเน้นความถี่ หรือจำนวนในเหตุการณ์เท่านั้น แต่หากจะนำเสนอข่าวเพื่อสันติภาพก็จำเป็นต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องนำเสนอข่าวนั้นทันที แต่ควรวิเคราะห์หรือค้นหาสาเหตุ หรือผลประโยชน์บางอย่าง หากนำเสนอได้ จึงจะถือว่าเป็นการรายงานข่าวที่ยอดเยี่ยม แต่ไม่ค่อยเกิดขึ้นบ่อยนัก ดังนั้นจึงมีการเชิญบรรดานักข่าวมาพูดคุยและเปลี่ยนแนวคิด เช่น บรรณาธิการสำนักข่าวสกายนิวส์ เป็นต้น ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่ “วารสารสันติภาพเป็นนโยบายการสื่อสารระดับนานาชาติ แนวคิดนี้เริ่มจากโยฮัน กัลตุง, เกาเตอร์และลูก้า ที่พยายามเพิ่มเนื้อหาการนำเสนอข่าวตามสถานการณ์จริง โดยพบว่าแม้นักข่าวมีหน้าที่รายงานข้อเท็จจริง แต่สิ่งที่เกิดขึ้นจริงมันมากกว่ารายงาน ดังนั้นนักข่าวก็เหมือนผู้กำหนดข่าวสารว่าจะนำเสนออะไรบ้าง”

กล่าวได้ว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อสังคมดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับโครงสร้างการนำเสนอข่าวที่สร้างสรรค์ ได้แก่การนำประเด็นต่าง ๆ หรือกระบวนการต่าง ๆ มานำเสนอไม่เฉพาะเหตุรุนแรงเท่านั้น เพื่อสะท้อนพลังของประชาชนในการรับมือหรือตอบโต้กับปัญหาที่เกิดขึ้น หรือความพยายามสร้างสันติภาพในสังคม ข้อจำกัดใหญ่ของสื่อมวลชนคือมักต้องนำเสนอตามวาระขององค์กรข่าวของตนเอง ทั้ง ๆ ที่บทบาทหน้าที่หลักของผู้สื่อข่าวคือต้องนำเสนอข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ดังนั้นในกระบวนการผลิตข่าวต่าง ๆ จำเป็นต้องพิจารณาว่าเมื่อนำเสนอแล้วจะส่งผลให้เกิดความกระจ่างต่อสถานการณ์อย่างไร หรือในทางกลับกันกลับสร้างความมีดมนให้กับสังคม

หลักการของ Peace Journalism ตามแนวคิด Galtung and Lynch ได้กำหนดหลักการสำคัญ ๔ ประการ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการสื่อสารข่าวสันติภาพ สำหรับสื่อมวลชน

๑) สำรวจการก่อตัวของความขัดแย้ง ว่าใครบ้างคือฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง เป้าหมายของพวกเขาคืออะไร บริบททางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมของความขัดแย้งคืออะไร สิ่งที่เป็นความรุนแรงที่สามารถมองเห็น หรือมองไม่เห็นมีอะไรบ้าง

๒) หลีกเลี่ยงการลดความเป็นมนุษย์ของกลุ่มนี้ที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยความสนใจของพวกเขา

๓) ตอบสนองต่อความขัดแย้งอย่างไม่รุนแรง และเสนอทางเลือกที่ไม่ใช้การแก้ปัญหาด้วยความรุนแรง

๔) รายงานข่าวด้วยความริเริ่มโดยปราศจากความไม่รุนแรง และเสนอขั้นตอนการแก้ไขอย่างละเอียดที่นำไปสู่การสร้างสมานฉันท์^{๓๒}

นอกจากนี้ตามแนวคิดของ Lynch “สื่อสงคราม” หรือ “War Journalism” อาจจะทำให้ความขัดแย้งทวีความรุนแรงมากขึ้น แต่การรายงานข่าวแบบ “สื่อสันติภาพ” หรือ Peace Journalism ที่ครอบคลุมถึงการรายงานสถานการณ์ การวิเคราะห์ถึงการเกิดสถานการณ์ และความ

^{๓๒} Galtung, J., Lynch, J., Reporting Conflict: New Directions in Peace Journalism, (St Lucia, Australia: University of Queensland Press, ๒๐๑๐), p.52

รุนแรง และที่สำคัญ นอกจากการนำเสนอว่าผู้รับสื่อกำลังเผชิญกับความรุนแรงอะไรแล้ว ยังมีการนำเสนอทางเลือก และแนวทางในการป้องกันไปที่รากเหง้าของความรุนแรงด้วย ”

Lynch เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหามานานหน้าที่ของนักข่าวโดยสรุป ดังต่อไปนี้

- ๑) รายงานข้อเท็จจริงด้วยการเสาะแสวงหาข้อมูลอย่างรอบด้าน
- ๒) วิพากษ์ตัวเองอย่างตระหนักรู้ถึงผลจากการรายงานข่าวของตนเอง
- ๓) สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา กระบวนการ ภูมิหลัง และปัจจัยที่ทำให้เกิดความ

รุนแรง

๔) หนทางในการแก้ไข จัดการ และตอบสนองต่อความรุนแรงนั้นด้วยสันติวิธี ซึ่งหากนักข่าวไม่มีการรายงานข่าวโดยมีข้อมูลเหล่านี้ ย่อมเป็นการรายงานข่าวเพื่อสงคราม ที่นำไปสู่ความรุนแรง ทำให้สังคมยอมรับความรุนแรง และยอมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาก็ได้

ทั้งนี้ความแตกต่างระหว่างสื่อเพื่อสันติภาพกับสื่อสงคราม สรุปได้ดังนี้ ความแตกต่าง ๔ ประการระหว่างสื่อสันติภาพ (Peace Journalism) กับสื่อสงคราม (War Journalism)

- ๑) สื่อสันติภาพมุ่งเน้นเรื่องสันติภาพ แต่สื่อเพื่อสงครามมุ่งเน้นเรื่องความรุนแรง
- ๒) สื่อสันติภาพมุ่งเน้นการรายงานความจริง แต่สื่อเพื่อสงครามให้น้ำหนักกับการโฆษณาชวนเชื่อ
- ๓) สื่อสันติภาพมุ่งเน้นการรายงานเสียงจากประชาชนทั่วไปและเหยื่อ ขณะที่สื่อเพื่อสงครามมุ่งรายงานเฉพาะผู้นำของคู่ขัดแย้ง
- ๔) สื่อสันติภาพให้น้ำหนักในเรื่องทางออกของความขัดแย้ง ขณะที่สื่อเพื่อสงครามเน้นไปที่ฝ่ายใดได้รับชัยชนะ^{๓๓}

๔.๑.๒.๑ หลักการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพกับหลักพุทธสันติวิธี

สรุปได้ว่า การรายงานข่าวสันติภาพเกิดขึ้นจากการคำนึงถึงประโยชน์ของมวลมนุษยชาติ ที่ไม่ปรารถนาให้เกิดความรุนแรงหรือสนับสนุนการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งหลักการนี้สอดคล้องกับหลักพุทธสันติวิธี ที่มีเป้าหมายระยะต้น คือ การดำเนินวิถีชีวิตที่มีความสุขและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติท่ามกลางความแตกต่าง หลากหลาย และเป้าหมายสูงสุด คือ ความสงบ ความระงับ การดับ ความเย็น หรือเรียกว่า นิพพาน ทั้งนี้ ความแตกต่างระหว่างจุดหมายในการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพตามทฤษฎีตะวันตก สำหรับมุมมองผู้วิจัยเห็นว่า แม้จะมีความปรารถนาดีอยากให้สังคมมนุษย์อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ไม่ทำร้ายหรือทำลายกัน แต่ยังไม่สามารถนำพาผู้อ่านหรือผู้ที่ทำหน้าที่รายงานข่าว ไปสู่จุดหมายในชีวิต คือ ความสุข สันติ จึงต้องนำหลักธรรมคือกาลามสูตรและอริยสัจสี่มาเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จในกระบวนการทำงาน ประกอบ

^{๓๓} Jake Lynch, สื่อเพื่อสันติภาพกลางไฟขัดแย้ง...หยุด hate speech - สร้างภาพปีศาจ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.isranews.org/content-page/67-south-slide/36533-peace_36533.html [๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑].

กับหลักพรหมวิหารสี่ ปธาน ๔ และอคติ ๔ เท่ากับหยิบนั่นการศึกษาทางปัญญาและพัฒนาทั้งตัวผู้ส่งสารและผู้รับสาร

นอกจากนี้หลักพุทธสันติที่นำมาใช้ในการรายงานเพื่อสันติภาพ ยังสามารถเป็นเครื่องมือที่ทำให้สถานการณ์วิกฤตเสื่อมผ่านพ้นไปได้ด้วยปัญญา ดังที่ท่านท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวไว้ว่า ลักษณะของวิกฤตการณ์^{๓๔} ถ้าเป็นเรื่องของบุคคลก็ไม่มีทางพ้นทางจิตวิญญาณ สังคมขุนวย โลก ผิดปกติ วิกฤตการณ์อันลึกซึ้งก็คือวิกฤตทางสติปัญญา ถ้าสติปัญญามันวิกฤตเสียแล้วมันก็จะวิกฤตตามกันไปหมด จิตก็วิกฤต ภายก็วิกฤต วัตถุก็วิกฤต เลยวิกฤตทั้งโลก เพราะสติปัญญาของมนุษย์มันวิกฤตอย่างเดียว “แดนดับของวิกฤตการณ์ อะไรคือความดับ คือหยุดหยุดอยากได้เป็นขณะ วิกฤตการณ์ก็หยุดเป็นระยะ วิกฤตการณ์อันหนึ่งมันก็จะระงับไปได้ด้วยความถูกต้องที่เกิดขึ้น” ทางที่จะออกมาเสียจากวิกฤตก็คือสติปัญญาที่ถูกต้อง พุทธตามพุทธศาสนาก็เรียกว่าอริยมรรค อริยมรรคมีองค์ ๘ “นี่ขอบอกกล่าวไว้เป็นตลอดการตลอดนิรันดร์เลยว่า ทางที่จะออกจากปัญหา หรือว่าความทุกข์ไม่ว่าชนิดไหนพระพุทธเจ้าตรัสไว้คำเดียวเท่านั้น คืออริยมรรคมีองค์ ๘ การประพฤติกุศล ๘ ประการรวมกันเป็นอริยมรรคมีองค์ ๘ นั้นชื่อนิสาสนะ แปลว่า หนทางออก,ออกมาเสียจากปัญหา จากกิเลส จากความทุกข์ จากทุกสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา นั้นเป็นทางออก ส่วนทางเข้าไปสู่วิกฤตการณ์นั้น ก็คือตรงกันข้าม คือความผิด ๘ ประการมีความเห็นผิด ดำริผิด พุตผิด ทำผิด อาชีวะผิด พากเพียรผิด สติผิด สมาธิผิด ผิด ๘ ผิดรวมกันก็เป็นทางเข้าไปสู่วิกฤตการณ์”^{๓๕} กล่าวได้ว่าหลักการรายงานเพื่อสันติภาพตามหลักพุทธสันติวิธีสามารถไปร่วมกันได้อย่างดี

เพื่อให้บรรลุจุดหมายการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพตามหลักพุทธสันติวิธี หลักปฏิบัติ และวิธีการนำเสนอจำเป็นต้องสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ การประยุกต์หลักคำสอนที่เกี่ยวข้องสามารถเป็นฐานไปสู่การนำไปใช้ได้จริงในการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพ จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา และสื่อมวลชนในระดับต่าง ๆ ทั้งภาคสนาม หัวหน้าข่าว บรรณาธิการ และองค์กรกำกับดูแลสื่อ ต่างให้ทัศนะในทิศทางเดียวกันว่ากระบวนการทำงานและการรายงานข่าวสามารถนำพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้ได้ในทุกขั้นตอน โดยเน้นการสร้างสันติภาพจากภายใน (Inner Peace) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุดที่ทำให้การรายงานข่าวสันติภาพมีความแตกต่างจากการรายงานข่าวปกติทั่วไป ทั้งนี้หลักพุทธสันติวิธีที่นำมาใช้ในการนำเสนอการรายงานเพื่อสันติภาพ ผู้วิจัยได้รวบรวมจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ ประกอบกับการศึกษาวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง ประเด็นสาระสำคัญที่ผู้เชี่ยวชาญสะท้อนมีดังนี้

พระมหาสมบุญ วุฒิโกโร กล่าวว่า พรหมวิหาร ๔ สามารถนำมาใช้ในการนำเสนอข่าวเพื่อสันติภาพเชิงตั้งรับ แต่ในขณะเดียวกัน ควรใช้หลักปธาน ๔ เป็นการรายงานข่าวสันติภาพเชิงรุก และที่สำคัญตัวสื่อเองต้องมีหลักการเว้น อคติ ๔ ในการนำเสนอนำเสนอข่าวข้างใดข้างหนึ่ง^{๓๖}

^{๓๔} พุทธทาสภิกขุ, **สันติภาพของโลก**, บรรยายประจำวันเสาร์ ภาคอาสาฬหบูชา ณ ลานหินโค้ง สวนโมกขพลารามอ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี , จัดพิมพ์ด้วยดอกผลทุน”ธรรมทานปริวรรตน์, ๒๕๔๑.”หน้า ๓๕-๓๖

^{๓๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐,-๔๑.

^{๓๖} สนทนากลุ่ม, พระมหาสมบุญ วุฒิโกโร, คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (๒๕ มกราคม ๒๕๖๒).

ในขณะที่ พระสุธีวรบัณฑิต (โช้ว ทสสนีโย) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการทำงานของสื่อมวลชนว่า จริง ๆ แล้วสื่อ สามารถเป็นได้ทั้งสื่อดี และสื่อไม่ดี แต่ก่อนเวลาเราจะทำข่าวก็มักจะบอกว่า สื่อไม่สามารถทำตามได้ สื่อไม่ได้มีเสรีภาพเลย กฎหมายของสื่อก็ทำไม่ได้ สื่อต้องตามการเมือง ตามกระแส สื่อทีวี วิทยู สื่ออื่น ๆ ถ้ารายงานตามจริงก็จะโดนเรียกตัวไปปรับทัศนคติ จะต้องตามผู้มีอำนาจเท่านั้นไม่ได้คำนึงเรื่องจรรยาบรรณของสื่ออย่างแท้จริง จรรยาบรรณของสื่อแทบจะใช้ไม่ได้บางทีข้อเท็จจริงเป็นของจริงแต่สื่อเสนอไม่ได้ สื่อจะต้องเสนอตามกระแสเท่าที่พอให้ตัวเองอยู่ได้ จะเห็นว่าพิธีกร นักสื่อสาร ดีเจทางโทรทัศน์อยู่ที่ผู้มีอำนาจในช่วงนั้น ๆ ถ้าช่วงของคสช.ก็ต้องว่าตาม คสช. ถ้าพูดมากก็โดนทั้งโดยกฎหมาย โดยการเมืองนี้จะหนักกว่าจรรยาบรรณาธิปไตยของสื่อมันจะอยู่ไม่ได้ ถ้านักไปอีกก็จะโดนปิดวิทย์ โดนปิดโทรทัศน์ ปิดแต่ทุกวันนี้นำเสนอได้บางเรื่อง ไม่ทั้งหมดเว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย อินเทอร์เน็ตโดนปิดเฟซบุ๊ก ยูทูบทั้งหมด โดยภาพใหญ่ของสื่อจริง ๆ ต้องเอาจรรยาบรรณของสื่อเป็นหลัก ถ้าไม่มีสถานการณ์ รัฐประหาร หรือปฏิวัติ ก็เหมือนช่วงเสรีภาพสื่อมีเต็มทีแม้แต่เรื่องตำรวจของทหาร เศรษฐกิจ พระสงฆ์ แต่นำเสนอได้หมด ทุกวันนี้ได้บางเรื่อง”^{๓๗}

ทั้งนี้ท่านกล่าวถึงประเด็นเรื่องสันติภาพในสังคมว่า สันติภาพในสถานการณ์มีน้อย เพราะสื่อ นำเสนอไม่ดี เหมือนกรรม อุกุศลกรรม กุศลกรรม มีทั้งสื่อบวกและลบ ไม่ได้หมายความว่า เป็นสื่อลบอย่างเดียว. . . แต่ต้องมีคนกำกับอีกชั้น เขาจึงไม่ให้ผู้พิพากษาประจำที่บ้านเกิดตัวเอง ส่วนพระความน่าเชื่อถือพระเหลือ ๗๐ เปอร์เซนต์ความน่าเชื่อถือลดลงไป ๓๐ เปอร์เซนต์ ผู้พิพากษาเดิมมีความน่าเชื่อถือ ๑๐๐ เปอร์เซนต์ ปัจจุบันลดลงเหลือ ๕๐/๕๐

ดังนั้นการรายข่าวเพื่อสันติภาพ หลักธรรมที่พึงนำมาใช้ คือ หลักอริยสัจ ๔ เพราะเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ถ้านั่งเทียนเขียนก็ไม่ใช่ เต้าข่าวก็ไม่ได้หาข้อเท็จจริง กระบวนการอริยสัจสี่ ทุกข์ พระพุทธเจ้าจะตรัสรู้ต้องใช้หลักการนี้ อนัตตา กับพระผู้เป็นเจ้าที่แยกศาสนา ทุกข์เกิดอย่างไร สมุทัยเกิดได้ไง หนทางที่จะดับทุกข์เป็นไฉ่ กระบวนการของสื่อก็เช่นเดียวกัน มีข้อเท็จจริง มีเฮทสปีช เดิมสื่อพูดได้ แต่ทุกวันสื่อต้องเฮทสปีชเองไม่ใช่ตามข้อเท็จจริง ใส่สี ไม่ใช่ข้อเท็จจริง เป็นมายา สมมติสัจจะ สื่อมายา เป็นข้อเท็จจริงที่สร้างขึ้นมามีสื่อก็คล้ายกับดารา ถ้าสถานการณ์ปกติ หลักจรรยาบรรณสื่อต้องปฏิรูป (reform) เหมือนการปฏิรูปการปกครอง มาดูว่าอะไรคือ ๑ ๒ ๓ อะไรไม่มีก็ตัดออกบัตรของสื่อการควบคุมสื่อ การควบคุมตัวเอง จิตสำนึกสื่อ เป็นตัวที่ต้องไปแก้ไข ในอนาคตถ้าเป็นปัจจุบัน ไม่ได้เลย เป็นแต่ชื่อเฉย ๆ . . . มีแต่ความถูกต้องดีงาม. .

นอกจากนี้ พระวิเทศปัญญารมณ์ หรือเจ้าคุณสวี่เดน เจ้าอาวาสวัดพุทธาราม ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ พระภิกษุผู้ขับเคลื่อนงานสันติภาพและเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทและอิทธิพลของสื่อมวลชนว่า “สื่อมีความสำคัญมากในบทบาทที่จะนำเสนอไปทางที่ดีหรือแย่ก็ได้ เมืองไทยคนนิยมดูข่าวเป็นชีวิตประจำวัน คนไทยดูข่าวมากกว่าคนต่างประเทศ

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระสุธีวรบัณฑิต(โช้ว ทสสนีโย),ดร ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑).

^{๓๘} อ้างแล้ว.

เรื่องสันติภาพที่แท้จริงคืออะไร ต้องเข้าใจ ต้องเกิดจากความรู้สึกภายใน ต้องเกิดจากการเรียนรู้ พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า “รู้ได้เฉพาะตน” อธิบายไม่ได้เหมือนคนไม่เคยสัมผัส หนาว อธิบายยังไงเขาก็ไม่เข้าใจ ดังนั้นหลักธรรมที่สื่อควรนำมาใช้คือ ปฏิสัมพันธ์ ๔ ได้แก่

๑) อัธยาศัยปฏิสัมพันธ์ ปัญญาแตกฉานในอรรถ หมายถึงสื่อต้องมีปรีชาแจ้งชัดที่จะอธิบายความหมายของหัวข้อข่าวให้ชัดเจน เห็นจริง

๒) อัมมปฏิสัมพันธ์ ปัญญาแตกฉานในธรรม หมายถึงนักข่าวต้องเห็นหัวข้ออรรถอธิบาย สัมภาษณ์แล้ว จับประเด็น จับใจความได้ ให้เห็นแจ้งถึงขนาดหาเหตุที่เกิดขึ้นได้

๓) นิรุตติปฏิสัมพันธ์ ปัญญาแตกฉานในนิรุกติ คือภาษาต่าง ๆ หมายถึง ถ้อยคำที่เราเขียนในสื่อว่าผู้บริโภค ผู้อ่านข่าวจะเอาไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างไร มีผลดีผลเสียอย่างไรต่อเยาวชน ผู้รับสาร

๔) ปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ ปัญญาแตกฉานในปฏิภาณ เป็นเรื่องไหวพริบ บุญบารมีของแต่ละท่าน หมายถึง คนที่เป็นนักข่าวต้องมีปฏิภาณไหวพริบ ด้วย สำคัญมาก จะเป็นสื่อที่มีคุณภาพแต่ไม่มีไหวพริบปฏิภาณเกิดประโยชน์ต่อสังคม ทำให้สังคมสนใจ ทำให้เกิดการแก้ไขในสิ่งที่ดี

ทั้งนี้แนวทางที่ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนาได้สะท้อนถึงหลักธรรมที่นำมาใช้ในการนำเสนอข่าวเพื่อสันติภาพ สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญในด้านสื่อ สุเมธ สมคะเน ที่กล่าวถึงการนำหลักธรรมมาใช้ในการบรรณาการงานและการรายงานข่าวว่า การรายงานข่าวเชิงลึกแบบต่อเนื่อง (Following News) หรือการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน (Investigative Reporting) นั้นใช้หลักพุทธคืออริยสัจสี่ในทุกขั้นตอนอยู่แล้วและการนำข้อมูลมาที่ได้มาเรียบเรียงใหม่ เพื่อนำเสนอต่อสาธารณะก็ต้องมีสติเป็นฐานในทุกขั้นตอน พุทธศาสนาคือหลักวิทยาศาสตร์ เป็นหลักเกี่ยวกับการทำข่าวสืบสวนสอบสวน การตั้งคำถาม หาสาเหตุ การแก้ไขและการหาทางออกร่วมกัน หลักการเดียวกับทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค สำหรับนักข่าว การมีข้อมูลอยู่ในมือ และเรียบเรียงมันทำให้มีสติทำงานรอบคอบมากขึ้น เช่น จะไปทำข่าวเบื้องหลังรัฐมนตรีท่านหนึ่งสมมติเป็นรมตกระทรวงศึกษาธิการ เราต้องรู้จักเขามาทั้งหมด ต้องศึกษาทุกข่าวที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงศึกษาธิการ แต่การฝึกแบบนี้มันหายไปเมื่อเกิดการแข่งขันสูง ต้องทำการบ้านเองไม่มีใครช่วย ถ้าเราเข้าใจตัวข่าวบริบทสถานการณ์นั้น เราจะนิ่งพอคือมีสติรู้ว่าจะเสนอประเด็นอะไร แยกออกจาก อะไรคือประเด็นหลัก อะไรประเด็นรอง อะไรคือสีสัน”^{๔๐} ในขณะที่ มานิจ สุขสมจิตร และ ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี กล่าวในทิศทางเดียวกันว่าสื่อมวลชนควรนำหลักกาลามสูตรมาใช้ในการบรรณาการงานข่าว เพราะสามารถนำมาเทียบเคียงได้กับจริยธรรมสื่อ ดังความว่า “ทำอย่างไรให้หลักพุทธศาสนาอยู่ในชีวิตประจำวัน อย่างเรื่องการทำงานของสื่อ หลักสำคัญคือเรื่องกาลามสูตร การรับข้อมูล การได้ข้อมูลมาต้อง

^{๔๐} สัมภาษณ์ สุเมธ สมคะเน, ประธานสหภาพแรงงานกลางสื่อมวลชนไทย, วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ตรวจสอบให้ถูกต้อง ไม่ใช่ได้ยินอะไรมาก็ถือคติกับแหล่งข่าว เขาพูดอะไรก็ไม่เชื่อ คนเรามีทั้งดีและไม่ดี ข้อมูลก็เช่นกัน ต้องรู้จักตรวจสอบ แยกแยะ อะไรถูกไม่ถูก อะไรที่ควรนำเสนอ...”^{๔๑}

กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักธรรมที่สื่อมวลชนพึงนำมาใช้ในกระบวนการรายงานข่าวสันติภาพเพื่อให้ทุกฝ่ายอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ได้แก่ อริยสัจ ๔ กาลามสูตร พรหมวิหาร ๔ ปธาน ๔ และอคติ ๔ นำสรุปสาระสำคัญและการนำหลักพุทธสันติวิธีไปใช้ในการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพ

กาลามสูตร: เครื่องมือกรองข่าวด้วยปัญญา

จากการศึกษา หลักกาลามสูตรเป็นหลักธรรมแห่งการพึงระลึก และเข้าใจในตัวเอง ในการตีความหมายในสิ่งที่ตัวเองกำลังจะกระทำว่ามีความถูกต้องเหมาะสม มากน้อยเพียงใด ซึ่งนำไปสู่ความยับยั้งชั่งใจ ไม่ขาดสติ ในการตัดสินใจกระทำบางสิ่ง ที่อาจทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคล หรือความขัดแย้งในสังคมได้ตั้งแต่เนิ่น ๆ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักกาลามสูตรมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้นักสื่อสารมวลชน เกิดความยับยั้งชั่งใจ และทำการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ว่าสิ่งใดจริง สิ่งใดเท็จ และสิ่งใดควรนำมารายงานเป็นข่าว สิ่งใดไม่ควรรายงาน เพื่อเป็นการช่วยลด และป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้ง อันเป็นแก่นแท้ของการรายงานข่าวเชิงสันติภาพ ที่ให้ความสำคัญต่อการรับผิดชอบต่อสังคม

ดังนั้น โดยสรุป หลักกาลามสูตร จึงเป็นหลักธรรมที่นักสื่อสารมวลชนทุกคนควรนำไปใช้ในการ “ไตร่ตรอง” ข้อมูล และข่าวสารต่าง ๆ ว่าข่าวสารใดเป็นจริง เป็นเท็จ และมีประโยชน์ หรือให้โทษต่อผู้รับสาร เพื่อเป็นการช่วยป้องกันความขัดแย้งไม่ให้เกิดขึ้นกับสังคมหลังจากที่มีการรายงานข่าวออกไป นอกจากนี้ ยังช่วยในการช่วยเหลือสังคม โดยการให้ข่าวสารที่ถูกต้อง เพื่อลบล้างข่าวลือ หรือข่าวสารต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคนในสังคม ที่เกิดขึ้นจากการรายงานข่าวสาร ที่ไม่ได้ผ่านการไตร่ตรองผ่านหลักกาลามสูตรของนักสื่อสารมวลชนสำนักพิมพ์อื่น ๆ ได้อีกด้วย กล่าวได้ว่า กาลามสูตร เป็นหลักธรรมแห่งความคิด และการวิเคราะห์ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อช่วยในการเตือนสติ ยับยั้งชั่งใจนักข่าว ให้ทำการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง และน่าเชื่อถือ ก่อนที่จะทำการรายงานข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ออกไปยังสังคม โดยหลักกาลามสูตร ที่นักสื่อสารมวลชน ควรนำไปประยุกต์ใช้ในการรายงานข่าวของตัวเอง สามารถสรุปเป็นตารางได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๔ หลักกาลามสูตรกับการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพ

หลักกาลามสูตร	การนำไปใช้ในการรายงานข่าวเชิงสันติภาพ
๑. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการฟังตามกันมา	๑. ตรวจสอบหาแหล่งต้นตอที่มาของข่าวสาร ว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด
๒. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการถือสืบ ๆ กันมา	๒. ไม่ปักใจเชื่อในข้อมูลข่าวสารที่สำนักข่าวอื่น ๆ เคยรายงานจากเหตุการณ์ก่อนหน้านี้ที่คล้ายคลึงกัน

^{๔๑} สัมภาษณ์ มานิจ สุขสมจิตร, บรรณาธิการอาวุโสหนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ, วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๓. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการเล้าลือ	๓. ไม่รายงานข่าวที่นำมาจากข่าวลือ โดยที่ยังไม่ได้ทำการยืนยันข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง
๔. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์	๔. ตรวจสอบแหล่งที่มา และความน่าเชื่อถือของเอกสารที่ได้รับ ด้วยการยืนยันข้อมูลให้ตรงกับผู้เกี่ยวข้อง
๕. อย่าปลงใจเชื่อเพราะตรรกะ (การคิดเอาเอง)	๕. ไม่รายงานข่าวจากข้อมูลที่ด่วนสรุปด้วยตัวเอง โดยที่ยังไม่ได้ทำการยืนยันข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง
๖. อย่าปลงใจเชื่อเพราะการอนุมาน (คาดคะเนตามหลักเหตุผล)	๖. ไม่รายงานข่าว โดยใช้ข้อมูลจากการคาดคะเนของตนเอง โดยที่ยังไม่ได้รับการยืนยันข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง
๗. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการคิดตรงตามแนวเหตุผล	๗. ไม่รายงานข่าวจากความเชื่อ เพราะสถานการณ์ที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับความคิด และเหตุผลของตนเอง โดยที่ยังไม่ได้รับการยืนยันข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง
๘. อย่าปลงใจเชื่อเพราะเข้าได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว	๘. ไม่รายงานข่าว เพราะสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นสอดคล้องกับทฤษฎีที่ตนเองเชื่อถือ โดยที่ยังไม่ได้รับการยืนยันข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง
๙. อย่าปลงใจเชื่อเพราะมองเห็นรูปลักษณ์น่าจะเป็นไปได้	๙. ไม่รายงานข่าว ด้วยการคาดคะเนว่าจะเกิดอะไรขึ้น โดยที่ยังไม่ได้รับการยืนยันข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง
๑๐. อย่าปลงใจเชื่อเพราะนับถือว่า ท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา	๑๐. ไม่รายงานข่าว เพราะให้ความเคารพนับถือแหล่งข้อมูลที่เป็นอาจารย์ หรือผู้มีพระคุณ โดยที่ยังไม่ได้รับการยืนยันข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง

โดยสรุป หลักกาลามสูตร จึงเป็นหลักธรรมที่นักสื่อสารมวลชนทุกคนควรนำไปใช้ในการ “ไตร่ตรอง” ข้อมูล และข่าวสารต่าง ๆ ว่าข่าวสารใดเป็นจริง เป็นเท็จ และมีประโยชน์ หรือให้โทษต่อผู้รับสาร เพื่อเป็นการช่วยป้องกันความขัดแย้งไม่ให้เกิดขึ้นกับสังคมหลังจากที่มีการรายงานข่าวออกไป นอกจากนี้ ยังช่วยในการช่วยเหลือสังคม โดยการให้ข่าวสารที่ถูกต้อง เพื่อลบล้างข่าวลือ หรือข่าวสารต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคนในสังคม ที่เกิดขึ้นจากการรายงานข่าวสาร ที่ไม่ได้ผ่านการไตร่ตรองผ่านหลักกาลามสูตรของนักสื่อสารมวลชนสำนักข่าวอื่น ๆ ได้อีกด้วย

อริยสัจ ๔ : กระบวนการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพ

จากการศึกษาของผู้วิจัย สรุปได้ว่า อริยสัจ ๔ หมายถึงความรู้ ความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการที่ประกอบด้วยทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรคเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยทำให้ผู้รายงานข่าวเกิดความตระหนักในสำคัญของปัญหา และทำการค้นหา นำเสนอข้อเท็จจริงของข่าวอย่างละเอียด มีสติ เพื่อเป็นการดับทุกข์ให้กับผู้รับสารได้อย่างเหมาะสม โดยไม่ทำให้เกิดความขัดแย้ง หรือความสะเทือนใจ หลังจากที่ได้รับข่าวสารไปแล้ว

ตารางที่ ๔.๕ : หลักอริยสัจ ๔ กับกระบวนการรายงานข่าวเชิงสันติภาพ

หลักการปฏิบัติ	การนำไปใช้ในการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพ
๑. ทุกข์	ค้นหาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา และความทุกข์
๒. สมุทัย	ค้นหาสาเหตุที่นำไปสู่ปัญหาอย่างละเอียด และเจาะลึก เพื่อให้ผู้รับสารได้รับข่าวสารที่ดี ชัดเจน และมีประโยชน์ต่อผู้รับสาร

๓. นิโรธ	ตั้งเป้าหมายในการดับทุกข์ โดยการเข้าถึงแหล่งของข้อมูลข่าวสาร ผู้เกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้น ๆ เพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจน และมี ประโยชน์ต่อผู้รับสาร
๔. มรรค	ดำเนินการรายงานข่าว เพื่อนำไปสู่การดับทุกข์ของผู้รับสาร ด้วยความ ละเอียด รอบคอบ ชัดเจน และป้องกันความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ผ่านการนำ หลักมรรค ๘ มาใช้ในวิถีชีวิตและปฏิบัติงาน

ตารางที่ ๔.๖: หลักมรรค ๘ ธรรมะปฏิบัติของสื่อเพื่อสันติภาพ

หลักมรรคมีองค์ ๘	การนำไปในการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพ
๑. สัมมาทิฐิ (คิดชอบ)	มองให้เห็นถึงปัญหาจากการรายงานข่าวโดยปราศจากข้อเท็จจริง หรือขาด จริยธรรมสื่อ ที่จะนำไปสู่การเกิดปัญหาความขัดแย้งของคนในสังคม
๒. สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ)	ปรับเปลี่ยนความคิดของตัวเองให้ถูกต้องว่าปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น อาจมาจากการรายงานข่าวของตนเองที่ไม่ชัดเจนปราศจากข้อเท็จจริง หรือ ขาดจริยธรรมสื่อ
๓. สัมมาวาจา (วาจาชอบ)	หลีกเลี่ยงการรายงานข่าวสารด้วยการแสดงออก หรือพูดจาหยาบค้าย เสียสติ ดูถูก พูดเท็จ หรือชี้้นำให้เกิดความสะเทือนใจ หรือความขัดแย้งขึ้น ในสังคม
๔. สัมมากัมมันตะ (ปฏิบัติชอบ)	ปฏิบัติตามหน้าที่ของนักสื่อสารมวลชนของตนเอง ไม่สร้างความเบียดเบียน เศร้าสะเทือนใจแก่ครอบครัวของผู้ประสบภัยหรือสร้างความขัดแย้งให้ เกิดขึ้นภายในสังคม
๕. สัมมาอาชีวะ (หาเลี้ยงชีพชอบ)	ปฏิบัติตามหน้าที่นักสื่อสารมวลชนของตนเองโดยธรรม ถูกต้องตาม กฎหมาย และจริยธรรมสื่ออย่างเหมาะสม
๖. สัมมาวายามะ (ความเพียร ชอบ)	พยายามเข้าหาแหล่งข่าวเพื่อให้การรายงานข่าวมีข้อมูลที่ถูกต้อง เหมาะสม และสามารถช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นอย่างใส่ใจ รวดเร็ว และเหมาะสม
๗. สัมมาสติ (สติชอบ)	ระลึกอยู่เสมอว่าองค์กรสื่อสารมวลชนสามารถประกอบธุรกิจรายงาน ข่าวสารได้ ควบคู่ไปกับการไม่ยุ่ง หรือสร้างความขัดแย้งให้สังคม
๘. สัมมาสมาธิ (สมาธิชอบ)	ตั้งเป้าหมายในการรายงานข่าวสาร ที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่าง ถูกต้องเหมาะสมและปฏิบัติตามด้วยความเคร่งครัดต่อเนื่อง จนกว่า ปัญหาเหล่านั้น จะได้รับการแก้ไขให้สำเร็จลุล่วง เสร็จสิ้นลงได้ด้วยดี

พรหมวิหาร ๔: หัวใจพื้นฐานของการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพ

จากการศึกษาสรุปได้ว่า ธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่าง
พรหม เป็นธรรมสำหรับมนุษย์ผู้มีจิตใจประเสริฐทุกคน เป็นธรรมอันเป็นหลักปฏิบัติสำหรับท่านผู้ใหญ่
เป็นธรรมสำหรับบิดามารดา เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนาและเป็นกัมมัญฐาน เรียกอีกอย่าง
หนึ่งว่าอัมปิณณูยา คือ ธรรมที่แผ่ไปไม่มีประมาณ โดยสรุป พรหมวิหาร ๔ จึงมีความหมายถึง “ธรรม
ที่ทำให้ทุกฝ่ายอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ” เนื่องจากผู้ที่ปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร ๔ นั้น ต้องทำการแผ่
เมตตาไปยังสัตว์อื่น หรือเป็นการตระหนักถึงความทุกข์ของผู้อื่นเป็นสำคัญ การกระทำความดี
นอกจากเป็นการช่วยสร้างผลบุญให้กับตนเองแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อความสุขของผู้อื่น และสังคม
ส่วนรวมได้อีกด้วย

ทั้งนี้ พรหมวิหาร ๔ เป็นหนึ่งในหลักพุทธสันติ ที่สามารถช่วยทำให้ทุกฝ่ายสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ เมื่อนักสื่อสารมวลชนทำการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง โดยตระหนักถึงความทุกข์ของผู้อื่น และคิดถึงผลประโยชน์ของผู้อื่น เอื้อเพื่อต่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวมเป็นหลัก ตามหลัก พรหมวิหาร ๔ ก็จะสามารถช่วยทำให้สังคมมีสันติสุข ปราศจากความขัดแย้ง

ดังนั้นอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของพรหมวิหาร ๔ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ สำหรับนักสื่อสารมวลชน เพื่อเป็นข้อปฏิบัติที่พึงระลึกถึงทุกครั้ง ก่อนที่จะทำการรายงานข่าวสารใดๆ ออกไปสู่สังคมโดยรวม มีดังต่อไปนี้

๑. เมตตา มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่นอย่างจริงใจ และหวังดีให้ผู้อื่นมีความสุข
๒. กรุณา มีความสงสาร และมีความต้องการที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ และไม่เบียดเบียนคนอื่น
๓. มุทิตา แสดงความยินดี กับความสำเร็จของผู้อื่น ไม่อิจฉาริษยา และรู้เท่าทันโทษของความอิจฉาริษยา
๔. อุเบกขา คือ การวางตนเป็นกลาง วางเฉยพิจารณาสิ่งที่เห็นด้วยปัญญา ด้วยจิตใจที่เที่ยงธรรม

กล่าวได้ว่า หากนักสื่อสารมวลชน ได้ทำการศึกษาการใช้ความเมตตาในหลักพรหมวิหาร ๔ ได้อย่างถูกต้อง จะสามารถนำเสนอข่าวสารที่มีประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือสังคมสงบสุข และมีสันติที่ยั่งยืนยาวนานมากยิ่งขึ้น ส่วนการใช้ความกรุณา คือความอยากที่จะช่วยเหลือบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับผู้ที่มีความเดือดร้อน ส่วน การใช้มุทิตา ได้อย่างถูกต้อง จะทำให้ไม่เกิดความอิจฉาริษยาที่ผู้อื่นประสบความสำเร็จ ในขณะที่เดียวกันก็จะทำการรายงานข่าวด้วยความชื่นชมในความสำเร็จ ซึ่งช่วยทำให้สังคมมีความสุข และเจริญก้าวหน้าได้เป็นอย่างดี เมื่อบุคคลได้ใช้อุเบกขาได้ถูกต้องและถูกทางแล้ว บุคคลผู้นั้นจะเป็นผู้มีความวางเฉย มีใจเป็นกลาง มีความยุติธรรม เที่ยงตรงและเที่ยงธรรม ไม่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจนทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อนเช่นนี้สังคมที่เราดำเนินชีวิตอยู่ก็จะมีสุข สงบ สุข ทั้งสามารถพัฒนาศักยภาพของบุคลากรได้เป็นอย่างดีและน่าทำให้เป็นแบบอย่างของคนในสังคมปฏิบัติตามได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า พรหมวิหาร ๔ เป็นคุณธรรมพื้นฐาน ที่นักสื่อสารมวลชนทุกคนควรให้ความใส่ใจ และยึดถือปฏิบัติตาม เพื่อช่วยในการหักห้ามใจ ไม่ให้เกิดความพลั้งเผลอรายงานข่าวออกไป โดยปราศจากความยั้งคิด จนกระทั่งทำให้เกิดผลกระทบกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับข่าว หรือสังคมส่วนรวม อย่างสันติ และยั่งยืนยาวนานมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ พรหมวิหาร ๔ ยังเป็นหลักธรรมที่สามารถช่วยขจัด อคติ ๔ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้การรายงานข่าวสารต่างๆ ถูกบิดเบือนด้วยอคติได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่ “กระบวนการสันติภาพภายในจิตใจของนักสื่อสารมวลชน”

ปธาน ๔ : เครื่องมือกำหนดทิศทางการนำเสนอข่าวสันติภาพตามสถานการณ์

จากการศึกษาพระไตรปิฎก แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยพบว่า หลักปธาน ๔ เป็นหลักธรรมแห่งความขยันหมั่นเพียรไปในทางที่ถูกต้อง และก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตัวผู้ปฏิบัติ

และสังคมส่วนร่วม จึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ส่งเสริมสนับสนุนกัน ในการรายงานข่าวเชิงสันติภาพ
 ขอนักสื่อสารมวลชน เพื่อให้สังคมเกิดความสุขได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๗ แสดงการนำหลักปธาน๔ไปใช้กับการรายงานข่าวสันติภาพ

ปธาน ๔	การนำไปใช้ในการกำหนดทิศทางนำเสนอข่าว
๑. สังวรปธาน	ความพยายามในการป้องกัน ลดความเสี่ยงที่จะเกิดความขัดแย้ง ที่เกิดขึ้นจากการรายงานข่าวของตนเอง ด้วยการพินิจ วิเคราะห์ในสิ่งที่เห็น และฟัง อย่างมีสติ และเป็นกลาง
๒. ปหานปธาน	ความพยายามในการช่วยลด และแก้ไขความขัดแย้งในสังคมที่เกิดขึ้นแล้วจากการรายงานข่าว ด้วยการนำเสนอข่าวสาร และวิธีการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอย่างรอบด้าน ด้วยความเป็นกลาง ถูกต้อง กระตุ้นความอยากมีส่วนร่วมของผู้รายงานข่าว ปรับความคิดเห็นของทุกฝ่ายให้ตรงกัน จนกระทั่งนำไปสู่การไกล่เกลี่ยระหว่างสองฝ่าย
๓. ภาวนาปธาน	ความพยายามในการสร้างบรรทัดฐาน ในการรายงานข่าว ควบคุมไปกับการป้องกันความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการรายงานข่าว ให้กับตนเอง และนักผู้สื่อข่าวคนอื่นๆ ด้วยความสามัคคี ควบคุมไปกับการเยียวยาความรุนแรงที่เกิดขึ้น สร้างความรู้สึกร่วมกันให้อภัยระหว่างกัน เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสบายใจ ด้วยความสันติ
๔. ออนุรักษนาปธาน	ความพยายามในการรักษาความรู้สึกที่ต้องการปกป้องสังคม ไม่ให้เสื่อม ไม่ให้เกิดความขัดแย้งจากการรายงานข่าวไม่ให้ลดน้อยลง เพื่อให้สังคมมีสันติสุขอย่างยาวนาน ด้วยการคำนึงถึงผลประโยชน์ของสังคมเป็นที่ตั้ง โดยไม่ปล่อยให้อคติของตนเองเป็นใหญ่เหนือเหตุผล ด้วยการไม่บกพร่อง ไม่ละเว้น และไม่ทุจริตต่อหน้าที่

อคติ ๔: รากฐานการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพ

โดยสรุป อคติ ๔ เป็นหนทางที่ผิด หรือการดำเนินไปในหนทางที่ผิด ที่เกิดขึ้นจากทัศนคติ หรือความคิดเห็นในทางที่ผิด หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็น “ความลำเอียง” หรือ “ความไม่เที่ยงธรรม” ซึ่งในการรายงานข่าวนั้น ความลำเอียงในการรายงานข่าว โดยให้น้ำหนักในการรายงานข่าวเอนเอียงไปยังคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เป็นสิ่งที่อาจนำไปสู่ฉนวนเหตุของความขัดแย้งของคนในสังคม โดยรูปแบบของอคติ ๔ สามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

๑. ฉันทาคติ เป็นความลำเอียง ที่เกิดจากความชอบส่วนตัวของผู้รายงานข่าว
๒. โทสาคติ เป็นความลำเอียง ที่เกิดจากอารมณ์โกรธ เกลียด หรือชิงชัง ของผู้รายงานข่าว

๓. โมหาคติ เป็นความลำเอียง ที่เกิดจากความหลงใหล หรือความเขลา ของผู้รายงานข่าว

๔. ภัยาคติ เป็นความลำเอียง ที่เกิดขึ้นจากความกลัว ของผู้รายงานข่าว

หากนักสื่อสารมวลชน สามารถละเว้นจาก อคติ ๔ ประการนี้ได้ ย่อมช่วยให้สังคมปราศจากความขัดแย้ง มีความสุข และช่วยทำให้สังคมมีความเจริญมากยิ่งขึ้นลด ละ อคติ ๔ ก่อเกิดสันติภายในของนักข่าวเชิงสันติภาพ

อคติ ๔ เป็นแนวทางที่นักสื่อสารมวลชนไม่ควรปฏิบัติอย่างยิ่ง เพราะอาจทำให้สังคมเกิดความขัดแย้ง วุ่นวาย และเกิดความสับสนจากข่าวสารที่ได้มีการสื่อสารออกไปยังมวลชน ผู้วิจัยได้ทำการสรุป แนวทางในการลดอคติ ๔ ที่สำคัญ คือ การปฏิบัติตนให้อยู่ในทิศตรงกันข้ามของอคติ ๔ เพื่อไม่ให้เกิดความลำเอียงในการรายงานข่าวดังต่อไปนี้

๑. นักข่าวต้องไม่รายงานข่าวโดยใช้ความชอบส่วนตัวที่ส่งผลกระทบในการเลือกนำเสนอเฉพาะข่าวที่ตนเองชอบ สนใจ หรือนำเสนอข่าวสนับสนุนแหล่งข่าวที่ตนเองใกล้ชิด หรือได้รับผลประโยชน์ส่วนตัวจากการนำเสนอข่าวเหล่านั้น

๒. นักข่าวต้องไม่รายงานข่าวโดยใช้ความเกลียด หรือชิงชังส่วนตัวที่ส่งผลกระทบในการเลือกนำเสนอข่าว เพื่อโจมตีแหล่งข่าว หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับข่าว ที่ตนเองไม่ชอบ ทำให้คนเหล่านั้นได้รับความเดือดร้อน ซึ่งข่าวสารที่นำเสนอออกไปเหล่านั้น ทำให้นักข่าวได้รับผลประโยชน์ในเรื่องของการสนองตอบความสนใจของตัวเอง

๓. นักข่าวต้องไม่รายงานข่าวโดยใช้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่รู้จริง มโนภาพ การนั่งเทียนเขียน หรือการแต่งเติมเนื้อหาข่าวสารให้มีความหวือหวา เรียงร้อยความน่าสนใจจนเกินจริง ที่เป็นการกระตุ้นให้คนในสังคม อยากที่จะเข้าไปอ่าน จนทำให้เกิดความเข้าใจผิด หรือขัดแย้งมากขึ้น

๔. นักข่าวจะต้องไม่รายงานข่าวเพราะจำนนต่อความกลัว เช่น การถูกบีบบังคับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้มีอิทธิพลที่เกี่ยวข้องกับข่าว หรือกลัวว่าจะทำการส่งข่าวเพื่อออกอากาศไม่ทันเวลา ทำให้ถูกกองบรรณาธิการว่ากล่าว เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การที่นักสื่อสารมวลชนจะสามารถปฏิบัติตนให้หลุดพ้นจากอคติได้นั้น จำเป็นจะต้องสร้างความตระหนักถึง “เหตุผล” ให้อยู่เหนือเรื่องของ “อารมณ์” โดยอาศัยหลักพุทธสันติวิธี อันเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั่นเอง

กล่าวโดยสรุป หลักพุทธสันติวิธีสามารถนำมาใช้ในการนำเสนอข่าวเพื่อสันติภาพได้ในเชิงปฏิบัติ ทั้งในแง่ของกรอบวิธีคิดประเด็นข่าวด้วยหลักอริยสัจ ๔ เป็นกระบวนการค้นหาความจริงและการแก้ปัญหา หลักปธาน ๔ เป็นเครื่องมือในการวางแผนการรายงานสถานการณ์สื่อเพื่อสันติภาพตามบริบทของสังคมในขณะนั้น และการมีหลักกาลามสูตรในเชิงปฏิบัติการค้นหาข้อมูลการแสวงหาข้อมูลที่ถูกต้องนำความเชื่อถือให้กับสื่อ และท้ายที่สุดคือ เรื่องของหัวใจของนักข่าวเพื่อสันติภาพต้องมีหัวใจที่ปรารถนาดีต่อประชาชนให้เกิดสันติสุขในหมู่ชน จากการศึกษาสถานการณ์สื่อในปัจจุบันและการศึกษาหลักพุทธสันติวิธีในการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพ ซึ่งนำไปสู่การสรุปคำตอบในวัตถุประสงค์ที่ ๓ รูปแบบการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี ที่จะได้นำเสนอต่อไป

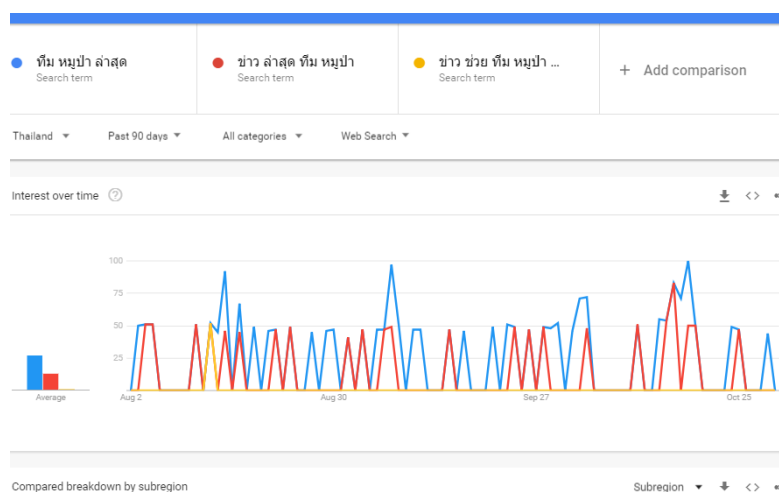
๔.๒.๓ การนำเสนอรูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี

ในการนำเสนอผลการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้แบ่งลำดับการนำเสนอโดยปูพื้นฐานกระบวนการนำเสนอข่าวเพื่อสันติภาพที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลทั้งจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก จากนั้นจะยกตัวอย่างการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพกรณีข่าวหมู่ป่าอาคาเดมี เพื่อสะท้อนให้เห็นรูปแบบตัวอย่างการนำเสนอข่าวเพื่อสันติภาพ และสุดท้ายจะนำเสนอรูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี

จากการศึกษาการนำเสนอข่าวทีมฟุตบอลหมู่ป่าติดถ้ำหลวงและการถอดบทเรียนขององค์กรต่าง ๆ พบว่า การนำเสนอข่าวเรื่องนี้ ได้รับความสนใจจากทั่วโลก เป็นปรากฏการณ์ที่เรียกว่ารวมใจเป็นหนึ่งเดียว มีความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งในและต่างประเทศ

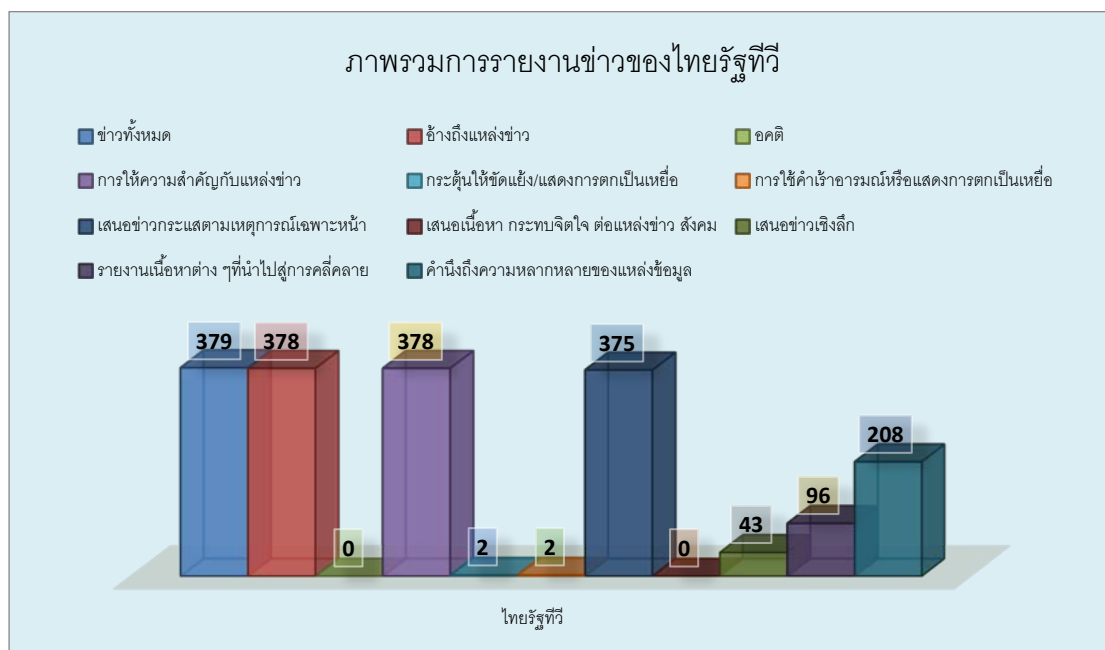
๔.๑.๓.๑ ถอดบทเรียนการนำเสนอข่าวสันติภาพ กรณีปรากฏการณ์หมู่ป่าสร้างสันติภาพ Best Practice : ทีมหมู่ป่าอาคาเดมีติดถ้ำหลวง

เหตุและผลในการเลือกนำกรณีศึกษาทีมหมู่ป่าอาคาเดมีติดถ้ำ เนื่องจากเป็นข่าวที่ได้รับความสนใจจากสื่อและประชาชนทั่วโลก เป็นจุดเริ่มต้นของสถานการณ์ที่สังคมเกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับชีวิตและความปลอดภัยของเด็กที่ติดอยู่ในถ้ำ ทำให้มีผู้ติดตามข่าวสูงสุดในช่วงเวลานั้น และด้วยกระบวนการนำเสนอข่าวตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจึงได้รับความช่วยเหลือจากทุกภาคส่วนทั่วโลก ซึ่งนับว่าประสบความสำเร็จและเป็นตัวอย่างในการนำเสนอข่าวที่ดีแทบจะไม่มีกรณีการนำเสนอข่าวที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในช่วงสถานการณ์ฉุกเฉิน บทเรียนจากถ้ำหลวงครั้งนี้เป็นเหตุการณ์ที่ต้องบันทึกไว้เพราะมีสื่อมวลชนทั่วโลกกว่า ๒,๐๐๐ ชีวิตจาก ๘๐๐ สำนักข่าวทั่วโลกมาปักหลักทำข่าวต่อเนื่องนานถึง ๑๗ วันในการกิจช่วยเหลือทีมหมู่ป่าอาคาเดมีติดอยู่ในถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน จ.เชียงราย ความสนใจติดตามข่าวนี้นักวิจัยได้นำสถิติจากการเข้าชมข่าว ฯ ดังกราฟตารางแสดงความนิยมจากจำนวนผู้เข้าชมข่าวนี้อตามช่วงเวลาต่าง ๆ ที่เกิดเหตุการณ์ ซึ่งสะท้อนถึงความน่าสนใจของปรากฏการณ์การรายงานข่าวนี้อย่างเด่นชัด



แผนภาพที่ ๔.๘: แสดงสถิติการติดตามข่าวกรณีหมู่ป่าอาคาเดมีติดถ้ำ (ที่มา :Google Trend)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำตารางวิเคราะห์เนื้อหา พาดหัวข่าว และหัวข้อ ของหนังสือพิมพ์ออนไลน์ ๒ ชื่อฉบับ คือไทยรัฐออนไลน์ และ มติชนออนไลน์ นอกจากนี้ยังได้ศึกษาหัวข้อข่าวและเนื้อหา ไทยรัฐทีวี กับไทยพีบีเอส ในช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ฯ ผลวิจัยจากการทำตารางวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ปรากฏดังนี้



แผนภาพที่ ๔.๙: แสดงภาพการรายงานข่าวของไทยรัฐทีวี

จากการศึกษาหัวข้อข่าวไทยรัฐทีวี ช่อง ๓๒ HD ช่วงที่ ๑ : เริ่มเผยแพร่เป็นข่าวระหว่างวันที่ ๒๖ มิถุนายน – ๒ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๑ พบว่า มีจำนวนทั้งสิ้น ๓๓ ข่าว การรายงานข่าว สรุปถอดบทเรียนเป็นตัวอย่างการรายงานข่าวสันติภาพ แยกวิเคราะห์ตามหัวข้อข่าว เนื้อหา และประเด็น ดังนี้

ตารางที่ ๔.๘ การถอดบทเรียนตัวอย่างหัวข้อข่าวที่สะท้อนการรายงานข่าวสันติภาพ

การนำเสนอหัวข้อข่าว	ตัวชี้วัด	ตรวจสอบหลักการนำเสนอข่าวสันติภาพ
๑. อ้างถึงแหล่งข่าว จำนวน ๓๒ ข่าว (มีการระบุตัวตนของแหล่งข่าวที่ชัดเจน)	ตัวอย่าง พาดหัวเช่น ๘ ขั้นตอนต้องทำ หลังพบ ๑๓ ชีวิต, คำยืนยันเรื่อง ภาพถ่ายเด็กๆ ในถ้ำหลวงและลุ้นรับ"ทีมหมูป่า"กลับบ้าน เป็นต้น	สะท้อนถึงการอ้างถึงแหล่งข่าวที่มีตัวตนและน่าเชื่อถือตามความเป็นจริง
๒. อนาคต ในการเลือกนำเสนอมาายาคติกับสังคม	แสดงความเป็นคนดี/ผู้ร้าย จำนวน ๐ ข่าว	สะท้อนถึงความเป็นกลางของการนำเสนอข่าวที่ไม่ชี้นำสังคมสุดโต่งไปทางใดทางหนึ่ง
๓. การให้ความสำคัญกับ	ตัวอย่าง พาดหัวเช่นความรู้สึกของ	สะท้อนถึง การให้พื้นที่กับ

แหล่งข่าว จำนวน ๓๒ ข่าว	ญาติ หลัง จนท.พบเด็ก ๆ ทีมหมูป่า, เตรียมพร้อมรับ "ทีมหมูป่า" 24ชม. และไม่หมดหวัง! คนดัง เชื่อทีมหมูป่าปลอดภัย เป็นต้น	แหล่งข่าวที่มีความหลากหลาย เป็นการตรวจสอบข้อเท็จจริงและนำเสนอต่อสังคมรอบด้าน
๔.กระตุ้นให้ขัดแย้ง/แสดงการตกเป็นเหยื่อ	จำนวน ๐ ข่าว	สะท้อนถึง ข้อความที่ใช้ในการสื่อสารไม่นำสังคมไปสู่ความขัดแย้ง การดูถูก การแบ่งแยก
๕.การใช้คำเร้าอารมณ์	จำนวน ๐ ข่าว	สะท้อนถึง การให้ข้อเท็จจริงกับสังคมโดยปราศจากอารมณ์ของผู้นำเสนอที่ส่งผลต่อสภาวะอารมณ์ของคนในสังคม

ตารางที่ ๔.๙ การถอดบทเรียนตัวอย่างเนื้อหาข่าวที่สะท้อนการรายงานข่าวสันติภาพ

การนำเสนอเนื้อหาข่าว	ตัวชี้วัด	ตรวจสอบหลักการนำเสนอข่าวสันติภาพ
๑. เสนอข่าวกระแสตามเหตุการณ์เฉพาะหน้า	จำนวน ๓๒ ข่าวตัวอย่างพาดหัวเช่น รถปัดทุกข์ : เพื่อนผู้สูญหายมารอรับ ๑๓ ชีวิตกลับบ้าน, ปฏิบัติการค้นหาในถ้ำวันที่ ๒ ก.ค. และ บีบีซีรายงานข่าวไทยส่งกำลังใจให้ ๑๓ นักเตะทีมหมูป่า เป็นต้น	การนำเสนอข่าวความคืบหน้าของเหตุการณ์แต่ละช่วงเวลา
๒.เสนอเนื้อหา กระทบจิตใจ ต่อแหล่งข่าว สังคม	จำนวน ๐ ข่าว	การนำเสนอข่าวที่เร้าอารมณ์ สะเทือนใจ หดหู่ ฯลฯ
๓.เสนอข่าวเชิงลึก รายงานทั้งสาเหตุและผล เพื่อเตรียมการป้องกันเหตุรุนแรงที่อาจเกิดได้	จำนวน ๐ ข่าว	การนำเสนอเหตุการณ์โดยค้นหาสาเหตุปัญหา ผลกระทบ แนวทางป้องกันหรือแก้ไข
๔.รายงานเนื้อหาต่าง ๆ ที่นำไปสู่การคลี่คลาย	จำนวน ๗ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น รวมความช่วยเหลือรัฐช่วยทีมหมูป่า, ๘ ขั้นตอนต้องทำหลังพบ ๑๓ ชีวิต และรถปัดทุกข์ : ปฏิบัติการค้นหา ๑๓ ชีวิต ต้องรอด เป็นต้น	การนำเสนอเนื้อหาที่นำไปสู่ข้อยุติของเหตุการณ์ หรือนำไปสู่ทางออกของปัญหา
๕.คำนึงถึงความหลากหลายของแหล่งข้อมูล	จำนวน ๑๖ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น ความรู้สึกของญาติ หลัง จนท.พบเด็ก ๆ ทีมหมูป่า, รวมความช่วยเหลือรัฐ	การนำเสนอเนื้อหาที่มีแหล่งข้อมูลหลากหลาย รอบด้าน เพื่อความถูกต้องของข้อมูล

	ช่วยทีมหมูป่าและผืนป่ากำลังช่วย"๑๓ ชีวิต ทีมหมูป่า"กลับบ้าน เป็นต้น	
--	--	--

สรุป ประเด็นข่าว ๑. มีประโยชน์ต่อผู้อ่าน จำนวน ๑๒ ข่าว ๒. ไม่มีประโยชน์ต่อ
ผู้อ่าน จำนวน ๒๐ ข่าว

ไทยรัฐทีวีช่วงที่ ๒ : พบทีมหมูป่า และน้ำทั้งหมดส่งโรงพยาบาลระหว่างวันที่ ๒
กันยายน - ๑๐ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๑ จำนวนทั้งสิ้น ๓๔๖ ข่าว

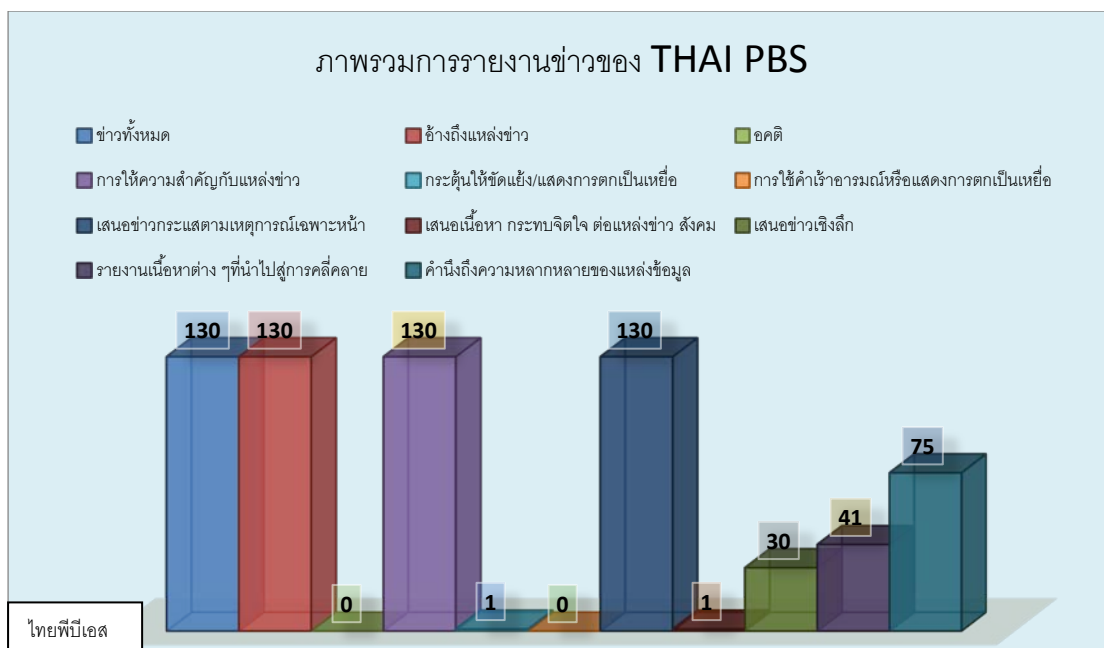
ตารางที่ ๔.๑๐ การถอดบทเรียนตัวอย่างหัวข้อข่าวที่สะท้อนการรายงานข่าว
สันติภาพ

การนำเสนอหัวข้อข่าว	ตัวชี้วัด	ตรวจสอบหลักการนำเสนอข่าว สันติภาพ
๑. อ้างถึงแหล่งข่าว จำนวน ๓๔๖ ข่าว	ตัวอย่างพาดหัวเช่น หมูป่าคนที่ ๙ ออกมาหน้าถ้ำหลวงแล้ว, ๑๗.๐๐ น. หมูป่าคนที่ ๕ ออกจากถ้ำแล้วและ เยียวยาชานาเปิดพื้นที่รับน้ำถ้ำหลวง ไร่ละ ๑ พัน เป็นต้น	สะท้อนถึงการอ้างถึงแหล่งข่าวที่มี ตัวตนและน่าเชื่อถือตามความเป็น จริง
๒. ทัศนคติ แสดงความเป็นคนดี/ ผู้ร้าย	จำนวน ๐ ข่าว	สะท้อนถึงความเป็นกลางของการ นำเสนอข่าวที่ไม่ชี้นำสังคมสุดโต่ง ไปทางใดทางหนึ่ง
๓. การให้ความสำคัญกับ แหล่งข่าว	จำนวน ๓๔๖ ข่าวตัวอย่างพาดหัวเช่น ผบ.ศอร.แถลงภารกิจช่วย ๑๓ ชีวิตหมูป่า สำเร็จแล้วขอบคุณทีมไทย- นานาชาติร่วมช่วยภารกิจถ้ำหลวง และแถลงภารกิจพาหมูป่ากลับบ้าน วันที่ ๒ สำเร็จ เป็นต้น	สะท้อนถึง การให้พื้นที่กับ แหล่งข่าวที่มีความหลากหลาย เป็นการตรวจสอบข้อเท็จจริงและ นำเสนอต่อสังคมรอบด้าน
๔. กระตุ้นให้ขัดแย้ง/แสดงการ ตกเป็นเหยื่อ	จำนวน ๒ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น วันนี้ที่รอกอย ๑๓ ชีวิตติดถ้ำหลวง, คนบันเทิงร่วมยินดี #หมูป่ารอดตาย แล้ว! เป็นต้น	สะท้อนถึง ข้อความที่ใช้ในการ สื่อสารไม่นำสังคมไปสู่ความขัดแย้ง การดูถูก การแบ่งแยก
๕. การใช้คำเร้าอารมณ์หรือ แสดงการตกเป็นเหยื่อ	จำนวน ๒ ข่าวตัวอย่างพาดหัวเช่น วันนี้ที่รอกอย ๑๓ ชีวิตติดถ้ำหลวง, คนบันเทิงร่วมยินดี #หมูป่ารอดตาย แล้ว! เป็นต้น	สะท้อนถึง การให้ข้อเท็จจริงกับ สังคมโดยปราศจากอารมณ์ของผู้ นำเสนอที่ส่งผลต่อสภาวะอารมณ์ ของคนในสังคม

ตารางที่ ๔.๑๑ การถอดบทเรียนตัวอย่างเนื้อหาข่าวที่สะท้อนการรายงานข่าว
สันติภาพ

การนำเสนอเนื้อหาข่าว	ตัวชี้วัด	ตรวจสอบหลักการนำเสนอข่าว สันติภาพ
๑.เสนอข่าว กระแสตาม เหตุการณ์เฉพาะหน้า	จำนวน ๓๔๓ ข่าว ตัวอย่างพาดหัว เช่น"HooYah" พาหุมากลับบ้าน, ปิดถนนสนามบิน เตรียมพร้อมรับมือ พายุและ เผยถ้าหลวงมีฝนตกเป็น ระยะ ๙-๑๒ ก.ค. เป็นต้น	การนำเสนอข่าวความคืบหน้าของ เหตุการณ์แต่ละช่วงเวลา
๒.เสนอเนื้อหา กระทบจิตใจ ต่อ แหล่งข่าว สังคม	จำนวน ๐ ข่าว	การนำเสนอข่าวที่เร้าอารมณ์ สะเทือนใจ หดหู่ ฯลฯ
๓.เสนอข่าวเชิงลึกรายงานทั้ง สาเหตุและผล เพื่อเตรียมการ ป้องกันเหตุรุนแรงที่อาจเกิดได้	จำนวน ๔๓ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น เปิดโหมไลน์วันที่ 9 ค้นหา 13 ชีวิต, ผบ.ศอร.แถลงภารกิจช่วย 13ชีวิตพม ปา สำเร็จแล้วและ แพทย์เห็นด้วยให้ นำตัวพมปาออกจากถ้ำหลวง เป็นต้น	การนำเสนอเหตุการณ์โดยค้นหา สาเหตุปัญหา ผลกระทบ แนวทาง ป้องกันหรือแก้ไข
๔.รายงานเนื้อหาต่าง ๆที่นำไปสู่ การคลี่คลาย	จำนวน ๘๙ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น แถลงภารกิจพาพมปาทั้ง ๑๓ คน กลับ บ้านสำเร็จ, ต้อนรับ ๑๓ พมปากลับ บ้าน : ถามตรง ๆกับจอมขวัญและสรุป ภารกิจนำพมปาส่งโรงพยาบาลวันนี้ เป็นต้น	การนำเสนอเนื้อหาที่นำไปสู่ข้อยุติ ของเหตุการณ์ หรือนำไปสู่ทางออก ของปัญหา
๕.คำนึงถึงความหลากหลายของ แหล่งข้อมูล	จำนวน ๑๙๒ ข่าว	การนำเสนอเนื้อหาที่มีแหล่งข้อมูล หลากหลาย รอบด้าน เพื่อความถูก ถ้วนของข้อมูล

สรุปประเด็นข่าว ๑. มีประโยชน์ต่อผู้อ่าน จำนวน ๒๑๐ ข่าว ๒. ไม่มีประโยชน์ต่อ
ผู้อ่าน จำนวน ๑๓๔ ข่าว



แผนภาพที่ ๔.๑๐ แสดงภาพรวมการรายงานข่าวของไทยพีบีเอส

ไทยพีบีเอส ช่วงที่ ๑ จากการศึกษาพบว่า ไทยพีบีเอส นำเสนอข่าว ช่วงที่ ๑ : จำนวนทั้งสิ้น ๖๕ ข่าว โดยมีการรายงานข่าวดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๒ การถอดบทเรียนตัวอย่างหัวข้อข่าวที่สะท้อนการรายงานข่าว สันติภาพ

การนำเสนอหัวข้อข่าว	ตัวชี้วัด	ตรวจสอบหลักการนำเสนอข่าว สันติภาพ
๑.อ้างถึงแหล่งข่าว จำนวน ๖๕ ข่าว	ตัวอย่างพาดหัวเช่น อุปสรรคของซีลจากสามแยกถึงหาดพิทยา, ผู้ว่าฯ เชียงรายยืนยันพบเยาวชน-โค้ช 13 คน แล้ว ทุกคนปลอดภัยและ พลังชาวบ้านช่วยเบี่ยงทางน้ำ เป็นต้น	สะท้อนถึงการอ้างถึงแหล่งข่าวที่มีตัวตนและนำเสนอเชื่อถือตามความเป็นจริง
๒.อคติ แสดงความเป็นคนดี/ผู้ร้าย	จำนวน ๐ ข่าว	สะท้อนถึงความเป็นกลางของการนำเสนอข่าวที่ไม่ชี้นำสังคมสุดโต่งไปทางใดทางหนึ่ง
๓. การให้ความสำคัญกับแหล่งข่าว จำนวน ๖๕	ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่นผ้าห่มพอยล์ ถูกเงินอุปกรณ์รักษาอุณหภูมิ, ครบ 7 วัน กับปฏิบัติการค้นหา 13 ชีวิตและ ผบ.ตร.นำทีมสำรวจโพรง หรือปล่อง ถ้ำหลวงฯ เป็นต้น	สะท้อนถึง การให้พื้นที่กับแหล่งข่าวที่มีความหลากหลาย เป็นการตรวจสอบข้อเท็จจริงและนำเสนอต่อสังคมรอบด้าน
๔.กระตุ้นให้ขัดแย้ง/แสดงการตกเป็นเหยื่อ	จำนวน ๐ ข่าว	สะท้อนถึง ข้อความที่ใช้ในการสื่อสารไม่นำสังคมไปสู่ความขัดแย้ง การดูถูก การแบ่งแยก

๕.การใช้คำร่ำอาวรณ์หรือแสดงการตกเป็นเหยื่อ	จำนวน ๐ ข่าวน	สะท้อนถึง การให้ข้อเท็จจริงกับสังคมโดยปราศจากอาวรณ์ของผู้นำเสนอที่ส่งผลต่อสภาวะอาวรณ์ของคนในสังคม
--	---------------	---

ตารางที่ ๔.๑๓ การถอดบทเรียนตัวอย่างเนื้อหาข่าวที่สะท้อนการรายงานข่าว
สันติภาพ

การนำเสนอเนื้อหาข่าว	ตัวชี้วัด	ตรวจสอบหลักการนำเสนอข่าว สันติภาพ
๑.เสนอข่าว กระแสตามเหตุการณ์เฉพาะ	หน้า จำนวน ๖๕ ข่าวน ตัวอย่างพาดหัวเช่น เปิดใจทีมกู้ภัยสหรัฐฯ หลังพบ ๑๓ ชีวิต, รายงานสด อุปสรรคค้นหา ๑๓ ชีวิตติดถ้ำหลวงวันที่ 8 และ จนท. เข้าถึงโถงที่ ๓ แล้ว เป็นต้น	การนำเสนอข่าวความคืบหน้าของเหตุการณ์แต่ละช่วงเวลา
๒.เสนอเนื้อหา กระทบจิตใจ ต่อแหล่งข่าว สังคม	จำนวน ๐ ข่าวน	การนำเสนอข่าวที่ร่ำอาวรณ์ สะเทือนใจ หดหู่ ฯลฯ
๓.เสนอข่าวเชิงลึก รายงานทั้งสาเหตุและผล เพื่อเตรียมการป้องกันเหตุรุนแรงที่อาจเกิดได้	จำนวน ๕ ข่าวน ตัวอย่างพาดหัวเช่น แผนที่ ข้อมูลสำคัญถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน, ๘ วันค้นหา ๑๓ ชีวิต ทีมกู้ภัยฝ่าอุปสรรค ๒ ผังถ้ำและ สหรัฐฯ ใช้อินฟราเรด 3D สแกนค้นหา ๑๓ ชีวิตติดถ้ำ เป็นต้น	การนำเสนอเหตุการณ์โดยค้นหาสาเหตุปัญหา ผลกระทบ แนวทางป้องกันหรือแก้ไข
๔.รายงานเนื้อหาต่าง ๆ ที่นำไปสู่การคลี่คลาย	จำนวน ๑๖ ข่าวน ตัวอย่างพาดหัวเช่น ครบ ๗ วัน กับปฏิบัติการค้นหา ๑๓ ชีวิต, คุมเข้มเที่ยวถ้ำภาคใต้หวั่นเหตุการณ์ซ้ำรอยและ แนวทางเจาะถ้ำช่วยเหลือ ๑๓ ชีวิต เป็นต้น	การนำเสนอเนื้อหาที่นำไปสู่ข้อยุติของเหตุการณ์ หรือนำไปสู่ทางออกของปัญหา
๕.คำนึงถึงความหลากหลายของ	แหล่งข้อมูล จำนวน ๓๑ ข่าวน ตัวอย่างพาดหัวเช่น ข้อเสนอกรมทรัพยากรธรณีเจาะถ้ำ ๓ จุด, รายงานสด หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษถอดบทเรียนถ้ำหลวงฯ และ รายงานสด ยังไม่พบผู้สูญหายในถ้ำ ๑๓ คน จ.เชียงราย เป็นต้น	การนำเสนอเนื้อหาที่มีแหล่งข้อมูลหลากหลาย รอบด้าน เพื่อความถูกต้องของข้อมูล

ทั้งนี้ประเด็นข่าว ๑. มีประโยชน์ต่อผู้อ่าน จำนวน ๔๐ ข่าวน ๒. ไม่มีประโยชน์ต่อผู้อ่าน จำนวน ๒๔ ข่าวน

ไทยพีบีเอส ช่วงที่ ๒ : พบทีมหมูป่า และนำทั้งหมดส่งโรงพยาบาลระหว่างวันที่ ๒
กรกฎาคม- ๑๐ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๑ ช่วงที่ ๒ : จำนวนทั้งสิ้น ๖๕ ข่าว

ตารางที่ ๔.๑๔ การถอดบทเรียนตัวอย่างหัวข้อข่าวที่สะท้อนการรายงานข่าว
สันติภาพ

การนำเสนอหัวข้อข่าว	ตัวชี้วัด	ตรวจสอบหลักการนำเสนอข่าว สันติภาพ
๑. อ้างถึงแหล่งข่าว จำนวน ข่าว ๖๕	ตัวอย่างพาดหัวเช่น หลายจังหวัด แสดงความดีใจ ๑๓ ชีวิตปลอดภัย, แพทย์ประเมินสุขภาพทีมหมูป่าและ ครู-เพื่อนรอคอย ทีมหมูป่าฯ กลับบ้าน เป็นต้น	สะท้อนถึงการอ้างถึงแหล่งข่าวที่มี ตัวตนและน่าเชื่อถือตามความเป็น จริง
๒. อคติ แสดงความเป็นคนดี/ ผู้ร้าย	จำนวน ๐ ข่าว	สะท้อนถึงความเป็นกลางของการ นำเสนอข่าวที่ไม่ชี้นำสังคมสุดโต่ง ไปทางใดทางหนึ่ง
๓. การให้ความสำคัญกับ แหล่งข่าว	จำนวน ๖๕ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น "ณรงค์ศักดิ์" เผยวันนี้จะพา "ทีมหมูป่า" ออกจากถ้ำทั้งหมด, ปฏิบัติการค้นหา ๑๓ ชีวิตติดถ้ำและผู้ว่าฯ เชียงราย แถลงความคืบหน้าช่วย ๑๓ ชีวิต เป็น ต้น	สะท้อนถึง การให้พื้นที่กับ แหล่งข่าวที่มีความหลากหลาย เป็นการตรวจสอบข้อเท็จจริงและ นำเสนอต่อสังคมรอบด้าน
๔. กระตุ้นให้ขัดแย้ง/แสดงการ ตกเป็นเหยื่อ	จำนวน ๑ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่นทีม หมูป่าไร้สถานะบุคคลทางทะเบียน	สะท้อนถึง ข้อความที่ใช้ในการ สื่อสารไม่นำสังคมไปสู่ความขัดแย้ง การดูถูก การแบ่งแยก
๕. การใช้คำเร้าอารมณ์หรือ แสดงการตกเป็นเหยื่อ	จำนวน ๐ ข่าว	สะท้อนถึง การให้ข้อเท็จจริงกับ สังคมโดยปราศจากอารมณ์ของผู้ นำเสนอที่ส่งผลต่อสภาวะอารมณ์ ของคนในสังคม

ตารางที่ ๔.๑๕ การถอดบทเรียนตัวอย่างเนื้อหาข่าวที่สะท้อนการรายงานข่าว
สันติภาพ

การนำเสนอเนื้อหาข่าว	ตัวชี้วัด	ตรวจสอบหลักการนำเสนอข่าว สันติภาพ
๑. เสนอข่าว กระแสตาม เหตุการณ์เฉพาะหน้า	จำนวน ๖๕ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น หลายจังหวัดแสดงความดีใจ 13 ชีวิต ปลอดภัย, รวมการลุ้นให้กำลังใจ 13 หมูป่า ในโซเชียลและวินาที! นำหมูป่า ตัวที่ 5 ออกจากถ้ำหลวงถึง โรงพยาบาลปลอดภัย เป็นต้น	การนำเสนอข่าวความคืบหน้าของ เหตุการณ์แต่ละช่วงเวลา
๒. เสนอเนื้อหา กระทบจิตใจ ต่อ แหล่งข่าว สังคม	จำนวน ๑ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น ทีมหมูป่าไร้สถานะบุคคลทางทะเบียน	การนำเสนอข่าวที่เร้าอารมณ์ สะเทือนใจ หดหู่ ฯลฯ

	เป็นต้น	
๓.เสนอข่าวเชิงลึก รายงานทั้งสาเหตุและผล เพื่อเตรียมการป้องกันเหตุรุนแรงที่อาจเกิดได้	จำนวน ๒๕ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น ในหลวงทรงรับสั่งถอดบทเรียนถ้าหลวงฯ ทำแผนกู้ภัย, ถอดความสำเร็จภาวะผู้นำกู้ภัย ๑๓ ชีวิตและ ๑๖ วัน ปฏิบัติการช่วยเหลือ ๑๓ ผู้ประสบภัย เป็นต้น	การนำเสนอเหตุการณ์โดยค้นหาสาเหตุปัญหา ผลกระทบ แนวทางป้องกันหรือแก้ไข
๔.รายงานเนื้อหาต่าง ๆ ที่นำไปสู่การคลี่คลาย	จำนวน ๒๙ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น วิธีการลำเลียงเด็กภายในถ้ำหลวง, อธิบายเส้นทางดำน้ำในถ้ำหลวง และ เหตุผลที่ยังไม่สามารถนำ ๑๓ ชีวิตออกจากถ้ำในตอนนี้ เป็นต้น	การนำเสนอเนื้อหาที่นำไปสู่ข้อยุติของเหตุการณ์ หรือนำไปสู่ทางออกของปัญหา
๕.คำนึงถึงความหลากหลายของแหล่งข้อมูล	จำนวน ๔๔ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น ผู้เชี่ยวชาญกู้ภัยอังกฤษ เตือนพาเด็กดำน้ำเสี่ยงสูง, อธิบายกราฟิกการจัดการน้ำในถ้ำและ แผนลำเลียง ๑๓ ชีวิต ออกจากถ้ำหลวง เป็นต้น	การนำเสนอเนื้อหาที่มีแหล่งข้อมูลหลากหลาย รอบด้าน เพื่อความถูกต้องของข้อมูล

ส่วนประเด็นข่าว ๑. มีประโยชน์ต่อผู้อ่าน จำนวน ๔๒ ข่าว ๒. ไม่มีประโยชน์ต่อผู้อ่าน จำนวน ๒๔ ข่าว

สรุปการนำเสนอพาดหัวข่าวข่าวทั้ง ๒ ช่วงของไทยพีบีเอส จำนวนทั้งสิ้น ๑๓๐ ข่าว

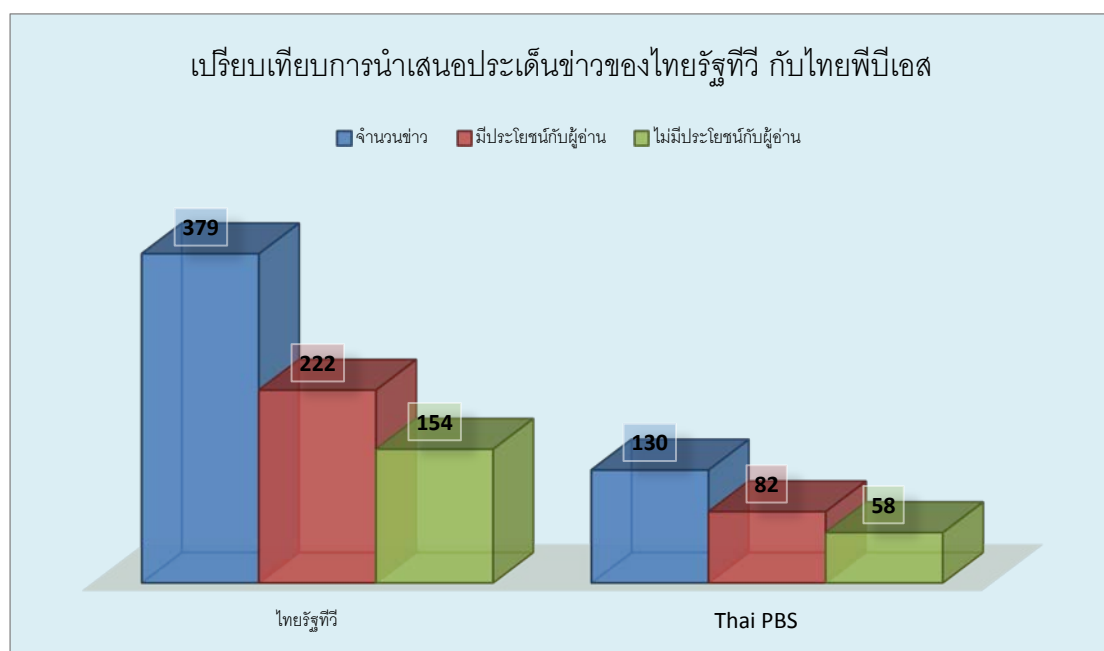
ตารางที่ ๔.๑๖ การถอดบทเรียนตัวอย่างหัวข้อข่าวที่สะท้อนการรายงานข่าวสันติภาพ

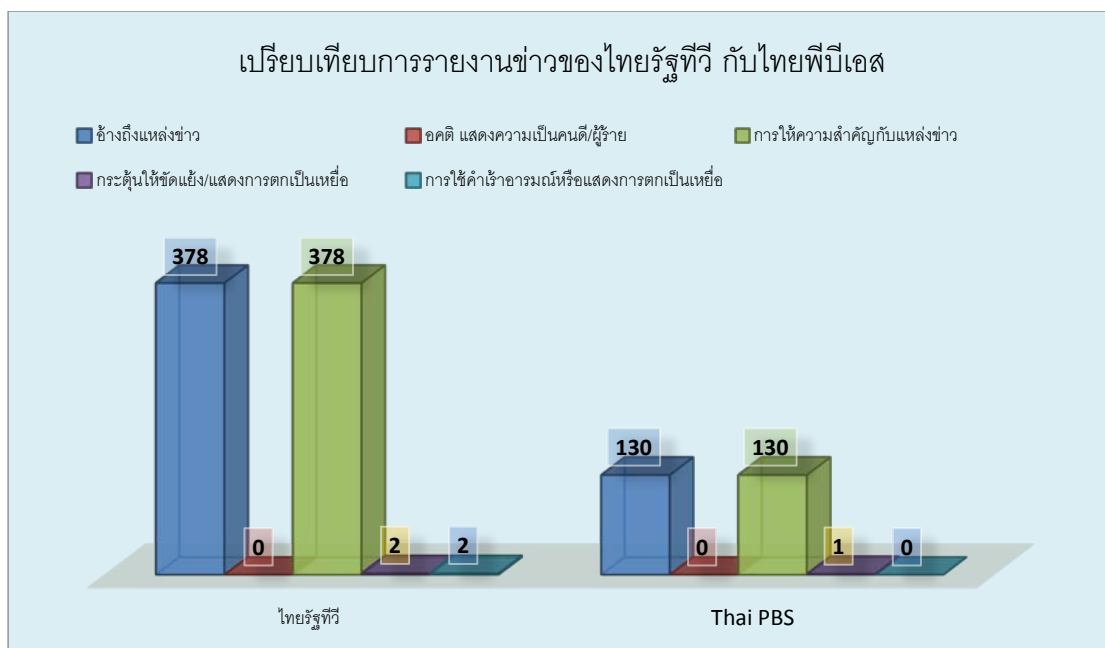
การนำเสนอหัวข้อข่าว	ตรวจสอบหลักการนำเสนอข่าวสันติภาพ
๑.อ้างถึงแหล่งข่าว จำนวน ๑๓๐ ข่าว	สะท้อนถึงการอ้างถึงแหล่งข่าวที่มีตัวตนและน่าเชื่อถือตามความเป็นจริง
๒.อคติ แสดงความเป็นคนดี/ผู้ร้าย ๐ จำนวน ข่าว	สะท้อนถึงความเป็นกลางของการนำเสนอข่าวที่ไม่ชี้นำสังคมสุดโต่งไปทางใดทางหนึ่ง
๓.การให้ความสำคัญกับแหล่งข่าว จำนวน ๑๓๐ ข่าว	สะท้อนถึง การให้พื้นที่กับแหล่งข่าวที่มีความหลากหลาย เป็นการตรวจสอบข้อเท็จจริงและนำเสนอต่อสังคมรอบด้าน
๔.กระตุ้นให้ขัดแย้ง/แสดงการตกเป็นเหยื่อ จำนวน ๑ข่าว	สะท้อนถึง ข้อความที่ใช้ในการสื่อสารไม่นำสังคมไปสู่ความขัดแย้ง การดูถูก การแบ่งแยก
๕.การใช้คำเร้าอารมณ์หรือแสดงการตกเป็นเหยื่อ จำนวน ๐ ข่าว	สะท้อนถึง การให้ข้อเท็จจริงกับสังคมโดยปราศจากอารมณ์ของผู้นำเสนอที่ส่งผลต่อสภาวะอารมณ์ของคนในสังคม

ตารางที่ ๔.๑๗ การถอดบทเรียนตัวอย่างเนื้อหาข่าวที่สะท้อนการรายงานข่าวสันติภาพ

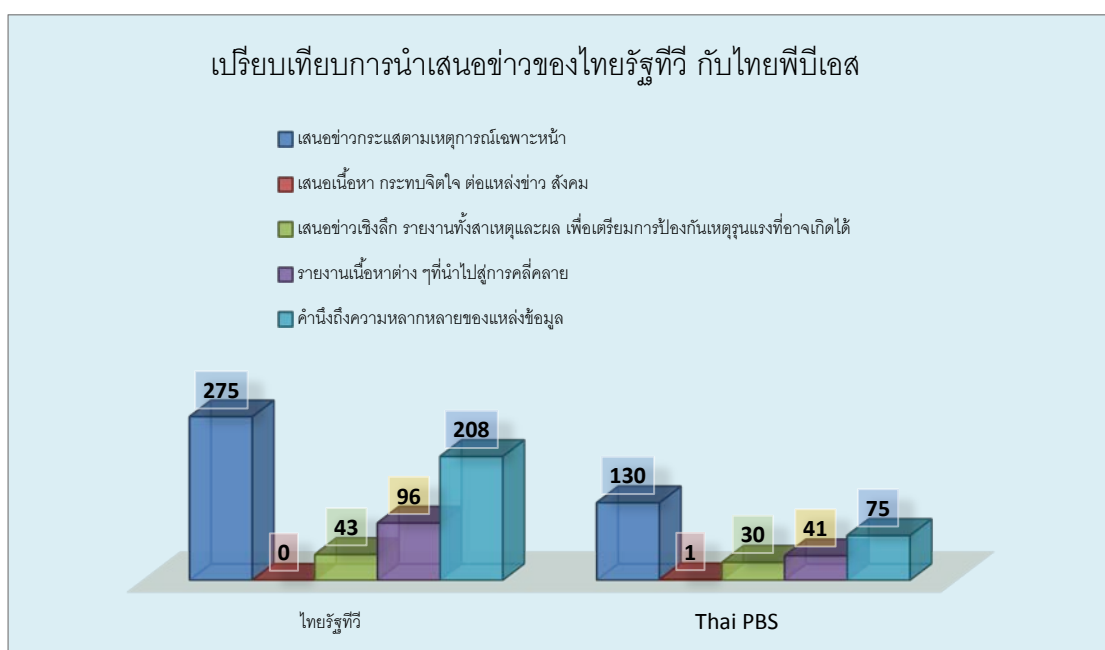
การนำเสนอเนื้อหาข่าว	ตรวจสอบหลักการนำเสนอข่าวสันติภาพ
๑.เสนอข่าวกระแสตามเหตุการณ์เฉพาะหน้า จำนวน ๑๓๐ ข่าว	การนำเสนอข่าวความคืบหน้าของเหตุการณ์แต่ละช่วงเวลา
๒.เสนอเนื้อหา กระทบจิตใจ ต่อแหล่งข่าว สังคม จำนวน ๑ ข่าว	การนำเสนอข่าวที่เร้าอารมณ์ สะเทือนใจ หดหู่ ฯลฯ
๓.เสนอข่าวเชิงลึก รายงานทั้งสาเหตุและผล เพื่อเตรียมการป้องกันเหตุรุนแรงที่อาจเกิดได้ จำนวน ๓๐ ข่าว	การนำเสนอเหตุการณ์โดยค้นหาสาเหตุปัญหา ผลกระทบ แนวทางป้องกันหรือแก้ไข
๔.รายงานเนื้อหาต่าง ๆ ที่นำไปสู่การคลี่คลาย จำนวน ๔๑ ข่าว	การนำเสนอเนื้อหาที่นำไปสู่ข้อยุติของเหตุการณ์ หรือนำไปสู่ทางออกของปัญหา
๕.คำนึงถึงความหลากหลายของแหล่งข้อมูล จำนวน ๗๕ ข่าว	การนำเสนอเนื้อหาที่มีแหล่งข้อมูล หลากหลาย รอบด้าน เพื่อความถูกต้องของข้อมูล

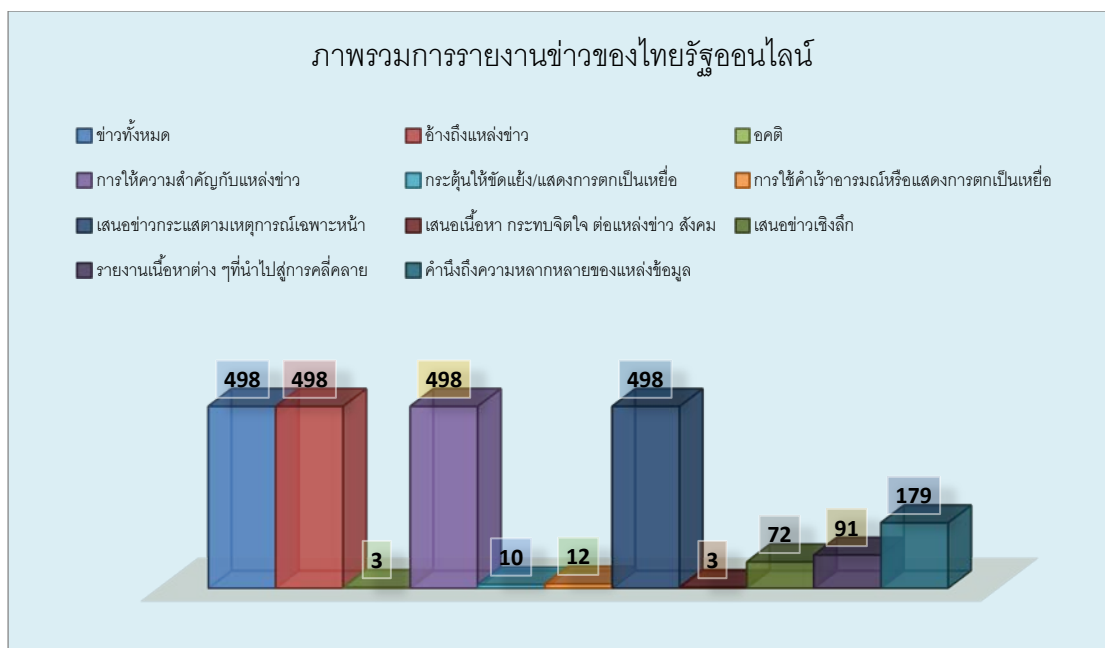
สรุปประเด็นข่าว ๑.มีประโยชน์ต่อผู้อ่าน จำนวน ๘๒ ข่าว ๒.ไม่มีประโยชน์ต่อผู้อ่าน จำนวน ๕๘ ข่าว





แผนภาพที่ ๔.๑๑ เปรียบเทียบการนำเสนอหัวข้อข่าวของไทยรัฐทีวีกับไทยพีบีเอส





จากการศึกษาพบว่าไทยรัฐออนไลน์ ช่วงที่ ๑ : เริ่มเผยแพร่เป็นข่าว ระหว่างวันที่ ๒๖ มิถุนายน – ๒ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๑: จำนวนทั้งสิ้น ๒๐๗ ข่าว การรายงานข่าว

ตารางที่ ๔.๑๘ การถอดบทเรียนตัวอย่างหัวข้อข่าวที่สะท้อนการรายงานข่าว

สันติภาพ

การนำเสนอหัวข้อข่าว	ตัวชี้วัด	ตรวจสอบหลักการนำเสนอข่าว สันติภาพ
๑.อ้างอิงแหล่งข่าว จำนวน ๒๐๗ ข่าว	ตัวอย่างพาดหัวเช่น โจ้เซียงใหม่ ร่วมพลจุดเทียนส่งใจให้ ๑๓ ชีวิต ทีมหมูป่ารอด! , รมว.เกษตรฯ สั่งด่วน! เร่งสำรวจเยียวยาเกษตรกรรับน้ำจากถ้ำหลวงฯและ ทร.เผยปฏิบัติการวัน ๔ ตั้งเป้าซีล ๖ ชุดดำน้ำไปให้ได้ ๖๐๐ ม. จากสามแยก เป็นต้น	สะท้อนถึงการอ้างอิงแหล่งข่าวที่มีตัวตนและน่าเชื่อถือตามความเป็นจริง
๒.อคติ แสดงความเป็นคนดี/ผู้ร้าย	จำนวน ๓ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น บุ่ม ปนัดดา บุกฉะ! เกรียนคีย์บอร์ดแข่ง เด็กติดถ้ำหลวง ตายแล้ว, ตชด. โวยมือดีฉกภาพ กุข่าว 'ถ้ำหลวง' มั่ว เปิดรับบริจาคแกมคนยังหลงเชื่อและหน่วยซีลหา ๑๓ ชีวิตหายในถ้ำหลวง เชื่อใกล้ถึงหาดพัทยา คาดจะมีข่าวดี เป็นต้น	สะท้อนถึงความเป็นกลางของการนำเสนอข่าวที่ไม่ชี้นำสังคมสุดโต่งไปทางใดทางหนึ่ง
๓.การให้ความสำคัญกับแหล่งข่าว	จำนวน ๒๐๖ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น แฟนคลับ 'พีตุน' เอาใจช่วยทีมหมูป่า หนึ่งในสมาชิกเคยร่วมวิ่งก้าวคนละก้าว, ชุดเดินเท้าพบปล่องถ้ำ ๓ จุด เตรียมโรยตัวสำรวจ ช่วย ๑๓ ชีวิตทีมหมูป่า และ 'บิ๊กตุ๋-ลุงป้อม' เชื่อ ๑๓ ชีวิตทีมหมูป่า ปลอดภัยออกถ้ำหลวง เป็นต้น	สะท้อนถึง การให้พื้นที่กับแหล่งข่าวที่มีความหลากหลาย เป็นการตรวจสอบข้อเท็จจริงและนำเสนอต่อสังคมรอบด้าน
๔.กระตุ้นให้ขัดแย้ง/แสดงการตกเป็นเหยื่อ	จำนวน ๖ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น แฮ่ดูลิป 'ป่าแก้ว' เผยเหตุ ๑๓ ชีวิตติดถ้ำหลวง เอาเศียรพระ วาดรอยเท้าลบหลู่ , ใจจะขาดแล้ว! เปิดขตญาติส่งหา 'น้องบิว' เด็กทีมหมูป่าติดถ้ำหลวง และ เผ้ารอทุกนาทึ! ลุ้นปฏิบัติการภารกิจค้นหา ๑๓ ชีวิต ติดถ้ำหลวง เป็นต้น	สะท้อนถึง ข้อความที่ใช้ในการสื่อสารไม่นำสังคมไปสู่ความขัดแย้ง การดูถูก การแบ่งแยก
๕.การใช้คำเร้าอารมณ์หรือแสดงการตกเป็นเหยื่อ	จำนวน ๘ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่นทุกนาทึมีค่า! ลุ้นปฏิบัติการ ภารกิจค้นหา ๑๓ ชีวิต ติดถ้ำหลวง, ยังมีหวัง! เปิดใหม่ไลน์ตลอดวัน ภารกิจค้นหา ๑๓ ชีวิต ติดถ้ำหลวง และ ครอบครัวย้ำให้! ร้องขอนายกฯ วอนช่วยเหลือ 13 ชีวิต	สะท้อนถึง การให้ข้อเท็จจริงกับสังคมโดยปราศจากอารมณ์ของผู้นำเสนอที่ส่งผลต่อสภาวะอารมณ์ของคนในสังคม

	ติดถ้ำหลวง เป็นต้น	
--	--------------------	--

ตารางที่ ๔.๑๙ การถอดบทเรียนตัวอย่างเนื้อหาข่าวที่สะท้อนการรายงานข่าว
สันติภาพ

การนำเสนอเนื้อหาข่าว	ตัวชี้วัด	ตรวจสอบหลักการนำเสนอข่าว สันติภาพ
๑.เสนอข่าว กระแสตาม เหตุการณ์เฉพาะหน้า	จำนวน ๒๐๗ ข่าว ตัวอย่างพาดหัว เช่น พุ่มเทียนเป็นลม! เกาะติดภารกิจ ค้นหา 'ทีมหมูป่า' ๑๓ ชีวิต ติดถ้ำ หลวง, ทีมกู้ภัยแดนมังกรถึงไทย ร่วม ช่วยเหลือ ๑๓ ชีวิตทีมหมูป่า ติดถ้ำหลวง และ นายกฯ ยืนยันต้องให้กำลังใจ ครอบครัว 13 ชีวิต ขอบคุณ จนท. เสียสละ เป็นต้น	การนำเสนอข่าวความคืบหน้าของ เหตุการณ์แต่ละช่วงเวลา
๒.เสนอเนื้อหา กระทบจิตใจ ต่อ แหล่งข่าว สังคม	จำนวน ๒ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น แห่ตุ๊กตูป 'ป้าแก้ว' เผยเหตุ ๑๓ ชีวิต ติดถ้ำหลวง เอาเศียรพระ วาดรอยเท้า ลบหลู่ เป็นต้น	การนำเสนอข่าวที่เร้าอารมณ์ สะเทือนใจ หดหู่ ฯลฯ
๓.เสนอข่าวเชิงลึก รายงานทั้ง สาเหตุและผล เพื่อเตรียมการ ป้องกันเหตุรุนแรงที่อาจเกิดได้	จำนวน ๓๔ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น ทุกวินาทีมีค่า! อัปเดตความคืบหน้า ภารกิจค้นหา 'ทีมหมูป่า' ติดถ้ำหลวง , เตรียมลุยเจาะโพรง เหนือพิทยابی วันนี้และ น้าหนึบ! ภาวะเสี่ยงโรคของ นักดำน้ำ ช่วย ๑๓ ชีวิตติดถ้ำหลวง เป็นต้น	การนำเสนอเหตุการณ์โดยค้นหา สาเหตุปัญหา ผลกระทบ แนวทาง ป้องกันหรือแก้ไข
๔.รายงานเนื้อหาต่าง ๆ ที่นำไปสู่ การคลี่คลาย	จำนวน ๔๒ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น ล่าสุด จากหน้า 'ถ้ำหลวง' เร่งสำรวจ โพรง อีกช่องทางช่วย ๑๓ ชีวิต , เจ้า ฟ้าจุฬาภรณฯ พระราชทานกำลังใจ จนท.ช่วย ๑๓ ชีวิตทีมหมูป่าติดถ้ำ หลวงและ อุปกรณ์เพียบ พร้อมลุย! จ่อ เจาะขยายเพดานถ้ำ อีกหนึ่งความหวัง ช่วย ๑๓ ชีวิต เป็นต้น	การนำเสนอเนื้อหาที่นำไปสู่ข้อยุติ ของเหตุการณ์ หรือนำไปสู่ทางออก ของปัญหา
๕.คำนึงถึงความหลากหลายของ แหล่งข้อมูล	จำนวน ๙๓ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น เฝ้ารอทุกนาที! ลุ้นปฏิบัติการ ภารกิจ ค้นหา ๑๓ ชีวิต ติดถ้ำหลวง, เจาะแล้ว ผนังถ้ำ หวังระบายน้ำ ช่วย ๑๓ ชีวิต ทีมหมูป่า และ เกาะติดภารกิจค้นหา!	การนำเสนอเนื้อหาที่มีแหล่งข้อมูล หลากหลาย รอบด้าน เพื่อความถูก ถ้วนของข้อมูล

	ล้นปฏิบัติการช่วย ๑๓ ชีวิต ติดถ้ำหลวง เป็นต้น	
--	---	--

สรุปประเด็นข่าว ๑. มีประโยชน์ต่อผู้อ่าน จำนวน ๑๐๖ ข่าว ๒. ไม่มีประโยชน์ต่อผู้อ่าน จำนวน ๑๐๑ ข่าว

ไทยรัฐออนไลน์ ช่วงที่ ๒: พบทีมหมูป่า และนำทั้งหมดส่งโรงพยาบาลระหว่างวันที่ ๒ - ๑๐ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๑ จำนวนทั้งสิ้น ๒๙๑ ข่าว

ตารางที่ ๔.๒๐ การถอดบทเรียนตัวอย่างหัวข้อข่าวที่สะท้อนการรายงานข่าว สันติภาพ

การนำเสนอหัวข้อข่าว	ตัวชี้วัด	ตรวจสอบหลักการนำเสนอข่าว สันติภาพ
๑. อ้างถึงแหล่งข่าว จำนวน ๒๙๑ ข่าว	ตัวอย่างพาดหัวเช่น ผู้นำโลกร่วมยินดี! ทีมกู้ภัยสุดยอด ช่วย ‘ทีมหมูป่า’ ๑๓ ชีวิต สำเร็จ, ‘หมอภาคย์’ กดไลค์ ถ่ายรูปร่วมกับแพทย์สนาม ก่อนถูกส่งไปรพ.เชียงรายฯและ สุย่า! หน่วยซีลอัปเดต ‘๔ ฆلامขาว’ ออกจากถ้ำหลวง อย่างปลอดภัย เป็นต้น	สะท้อนถึงการอ้างถึงแหล่งข่าวที่มีตัวตนและนำเสนอเชื่อถือตามความเป็นจริง
๒. อกติ แสดงความเป็นคนดี/ผู้ร้าย	จำนวน ๐ ข่าว	สะท้อนถึงความเป็นกลางของการนำเสนอข่าวที่ไม่ชี้นำสังคมสุดโต่งไปทางใดทางหนึ่ง
๓. การให้ความสำคัญกับแหล่งข่าว	จำนวน ๒๙๑ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น โห่ร้องดีใจ ประมวลถ้ำถ้ำถ้ำ รับหมูป่าคนที่ ๑๓ ถึงมือแพทย์ รพ.เชียงรายฯ , ล้นทุกนาที่ ๑๗ วัน พา ๑๓ ชีวิตหมูป่าออกจากถ้ำหลวงและ ๑๓ ข้ออัปเดต ทวนความจำ ในวันที่รอคอย ๑๓ หมูป่าออกจากถ้ำหลวงครบ เป็นต้น	สะท้อนถึง การให้พื้นที่กับแหล่งข่าวที่มีความหลากหลาย เป็นการตรวจสอบข้อเท็จจริงและนำเสนอต่อสังคมรอบด้าน
๔. กระตุ้นให้ขัดแย้ง/แสดงการตกเป็นเหยื่อ	จำนวน ๔ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น ปลอ่ยไว้อาจไม่รอด! หมอแฮร์ริส เปลี่ยนแผน พา 4 หมูป่าอ่อนแอสุดออก ถ้ำก่อน, กลับบ้านเรานะพี่! เมียจำสมานเดินน้ำตานอง นำศพลงเครื่องที่ ร้อยเอ็ดและแม่ น้องดอมดีใจ ลูกปลอดภัย รับคิดไกล นอนหมดแรง อ้าปากรอนน้ำฝน เป็นต้น	สะท้อนถึง ข้อความที่ใช้ในการสื่อสารไม่นำสังคมไปสู่ความขัดแย้ง การดูถูก การแบ่งแยก
๕. การใช้คำเร้าอารมณ์หรือแสดงการตกเป็นเหยื่อ	จำนวน ๔ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น ที่ผ่านมาใจจะขาด ญาติ ‘น้องบิว’ บอก	สะท้อนถึง การให้ข้อเท็จจริงกับสังคมโดยปราศจากอารมณ์ของผู้

	รอต่อได้ ขอแข็งแรงก่อน ค่อยพาออก ถ้า, กลับบ้านรณะพี! เมียจำสมาน เดินน้ำตานอง นำศพลงเครื่องที่ ร้อยเอ็ดและแม่น้องดอมดีใจ ลูก ปลอดภัย รับคิดไกล นอนหมดแรง อ้า ปากรอน้ำฝน เป็นต้น	นำเสนอที่ส่งผลต่อสภาวะอารมณ์ ของคนในสังคม
--	---	--

ตารางที่ ๔.๒๑ การถอดบทเรียนตัวอย่างเนื้อหาข่าวที่สะท้อนการรายงานข่าว
สันติภาพ

การนำเสนอเนื้อหาข่าว	ตัวชี้วัด	ตรวจสอบหลักการนำเสนอข่าว สันติภาพ
๑.เสนอข่าว กระแสตาม เหตุการณ์เฉพาะหน้า	จำนวน ๒๙๑ ข่าว ตัวอย่างพาดหัว เช่นให้ร้องดีใจ ประมอถุนัน รับหม ป่าคนที่ ๑๓ ถึงมือแพทย์ รพ.เชียงราย , ประมอถุนัน! หมูป่าคนสุดท้าย-โค้ช เอก พันธลวงแล้วและ เปิด ๒ เมนู 'หน่วยซีล' รีเคสเองก่อนเข้าถ้ำ เพื่อ ภารกิจช่วยหมูป่า เป็นต้น	การนำเสนอข่าวความคืบหน้าของ เหตุการณ์แต่ละช่วงเวลา
๒.เสนอเนื้อหา กระทบจิตใจ ต่อ แหล่งข่าว สังคม	จำนวน ๑ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น ปล่อยไว้อาจไม่รอด! หมอแฮร์ริส เปลี่ยนแผน พา ๔ หมูป่าอ่อนแอสุด ออกถ้ำก่อน เป็นต้น	การนำเสนอข่าวที่เร้าอารมณ์ สะเทือนใจ หดหู่ ฯลฯ
๓.เสนอข่าวเชิงลึก รายงานทั้ง สาเหตุและผล เพื่อเตรียมการ ป้องกันเหตุรุนแรงที่อาจเกิดได้	จำนวน ๓๘ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น ๑๓ ข้อ อัปเดต ทวนความจำ ในวันที่ รอคอย ๑๓ หมูป่าออกจากถ้ำหลวง ครบ, แดงภารกิจวันที่ ๒ สำเร็จ พา อีก4หมูป่าออกจากถ้ำ เร็วขึ้นกว่าเดิม ๒ ชม. และเปิดเหตุผลทำไม? นำ ๔ ชีวิตหมูป่า จาก ๑๓ คน ออกจากถ้ำ หลวง เป็นต้น	การนำเสนอเหตุการณ์โดยค้นหา สาเหตุปัญหา ผลกระทบ แนวทาง ป้องกันหรือแก้ไข
๔.รายงานเนื้อหาต่าง ๆ ที่นำไปสู่ การคลี่คลาย	จำนวน ๔๙ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น ไขคำตอบการพาทีมหมูป่าที่เหลือ ๙ คน ออกถ้ำหลวงครั้งต่อไปจะเกมอีก เมื่อไร?, เปิดแผน มนุษย์กับ พา ๑๓ ชีวิตทีมหมูป่า ดำน้ำ ออกจากถ้ำหลวง และ เช็ก ๗ ข้ออัปเดต ภารกิจช่วยทีม หมูป่าออกจากถ้ำหลวง ประจำวันที่ ๗ ก.ค. เป็นต้น	การนำเสนอเนื้อหาที่นำไปสู่ข้อยุติ ของเหตุการณ์ หรือนำไปสู่ทางออก ของปัญหา
๕.คำนึงถึงความหลากหลายของ แหล่งข้อมูล	จำนวน ๘๖ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น บิณฑ์ เผยภารกิจช่วยทีมหมูป่า ยัง	การนำเสนอเนื้อหาที่มีแหล่งข้อมูล หลากหลาย รอบด้าน เพื่อความถูกต้อง

	หนัก! เปลี่ยนแผนแล้ว หลังพบความ เสี่ยง, ฝรั่งเศสเสนอตัวช่วย ‘ทีมหมูป่า’ มั่นใจ ๑๒ ชม.พาออกถ้ำหลวงได้และ รับเตรียมแผนพา ๑๓ ชีวิตออกจากถ้ำ แม้ร่างกายไม่ ๑๐๐% แข่งกับฝนกำลัง มา	ถ้วนของข้อมูล
--	--	---------------

สรุปประเด็นข่าว ๑. มีประโยชน์ต่อผู้อ่าน จำนวน ๑๓๙ ข่าว ๒. ไม่มีประโยชน์ต่อ
ผู้อ่าน จำนวน ๑๕๓ ข่าว สรุปการรายงานข่าวทั้ง ๒ ช่วง : จำนวนทั้งสิ้น ๔๙๘ ข่าว

ตารางที่ ๔.๒๒ การถอดบทเรียนตัวอย่างหัวข้อข่าวที่สะท้อนการรายงานข่าว
สันติภาพ

การนำเสนอหัวข้อข่าว	ตรวจสอบหลักการนำเสนอข่าวสันติภาพ
๑.อ้างอิงแหล่งข่าว จำนวน ๔๙๘ ข่าว	สะท้อนถึงการอ้างอิงแหล่งข่าวที่มีตัวตนและน่าเชื่อถือตามความเป็นจริง
๒.อคติ แสดงความเป็นคนดี/ผู้ร้าย ๓ จำนวน ข่าว	สะท้อนถึงความเป็นกลางของการนำเสนอข่าวที่ไม่ชี้นำสังคม สุดโต่งไปทางใดทางหนึ่ง
๓.การให้ความสำคัญกับแหล่งข่าว จำนวน ๔๙๗ ข่าว	สะท้อนถึง การให้พื้นที่กับแหล่งข่าวที่มีความหลากหลาย เป็น การตรวจสอบข้อเท็จจริงและนำเสนอต่อสังคมรอบด้าน
๔.กระตุ้นให้ขัดแย้ง/แสดงการตกเป็นเหยื่อ จำนวน ๑๐ ข่าว	สะท้อนถึง ข้อความที่ใช้ในการสื่อสารไม่นำสังคมไปสู่ความ ขัดแย้ง การดูถูก การแบ่งแยก
๕.การใช้คำเร้าอารมณ์หรือแสดงการตกเป็น เหยื่อ จำนวน ๑๒ข่าว	สะท้อนถึง การให้ข้อเท็จจริงกับสังคมโดยปราศจากอารมณ์ของ ผู้นำเสนอที่ส่งผลต่อสภาวะอารมณ์ของคนในสังคม

ตารางที่ ๔.๒๓ การถอดบทเรียนตัวอย่างเนื้อหาข่าวที่สะท้อนการรายงานข่าว
สันติภาพ

การนำเสนอเนื้อหาข่าว	ตรวจสอบหลักการนำเสนอข่าวสันติภาพ
๑.เสนอข่าวกระแสดตามเหตุการณ์เฉพาะ หน้า จำนวน ๔๙๘ ข่าว	การนำเสนอข่าวความคืบหน้าของเหตุการณ์แต่ละช่วงเวลา
๒.เสนอเนื้อหา กระทบจิตใจ ต่อแหล่งข่าว สังคม จำนวน ๓ ข่าว	การนำเสนอข่าวที่เร้าอารมณ์ สะเทือนใจ หดหู่ ฯลฯ
๓.เสนอข่าวเชิงลึก รายงานทั้งสาเหตุและผล เพื่อเตรียมการป้องกันเหตุรุนแรงที่อาจเกิด	การนำเสนอเหตุการณ์โดยค้นหาสาเหตุปัญหา ผลกระทบ แนวทางป้องกันหรือแก้ไข

ได้ จำนวน ๗๒ ข้าว	
๔.รายงานเนื้อหาต่าง ๆ ที่นำไปสู่การ คลี่คลาย จำนวน ๙๑ ข้าว	การนำเสนอเนื้อหาที่นำไปสู่ข้อยุติของเหตุการณ์ หรือนำไปสู่ ทางออกของปัญหา
๕.คำนึงถึงความหลากหลายของแหล่งข้อมูล จำนวน ๑๗๙ ข้าว	การนำเสนอเนื้อหาที่มีแหล่งข้อมูล หลากหลาย รอบด้าน เพื่อ ความถูกต้องของข้อมูล

สรุปประเด็นข่าว ๑. มีประโยชน์ต่อผู้อ่าน จำนวน ๒๔๕ ข่าว ๒.ไม่มีประโยชน์ต่อผู้อ่าน จำนวน ๒๕๔ ข่าว



มติชนออนไลน์ ช่วงที่ ๑ : เริ่มเผยแพร่เป็นข่าว ระหว่างวันที่ ๒๖ มิถุนายน- ๒ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๑ จำนวนทั้งสิ้น ๗๑ ข่าว

ตารางที่ ๔.๒๔ การถอดบทเรียนตัวอย่างหัวข้อข่าวที่สะท้อนการรายงานข่าว สันติภาพ

การนำเสนอหัวข้อข่าว	ตัวชี้วัด	ตรวจสอบหลักการนำเสนอข่าว สันติภาพ
๑.อ้างถึงแหล่งข่าว จำนวน ๗๑ ข่าว	ตัวอย่างพาดหัวเช่น ชาวตรังไหว้ ‘องค์ศักดิ์สิทธิ์’ ขอพร ‘ทีมหมูป่า’ ปลอดภัย, ทช.ปรับปรุงเส้นทางเข้าถ้ำหลวง เตรียมพร้อมเคลื่อนย้ายทีมหมูป่าไปโรงพยาบาล และ มาแล้ว !มนุษย์ที่แกร่งที่สุดในปฐพี ‘หมอภาคย์’ ร่วมดำน้ำกับหน่วยซีลช่วยทีมหมูป่า เป็นต้น	สะท้อนถึงการอ้างถึงแหล่งข่าวที่มีตัวตนและน่าเชื่อถือตามความเป็นจริง
๒.อคติ แสดงความเป็นคนดี/ผู้ร้าย	จำนวน ๑ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น ผบ.ตร.อุทธรณ์พยานโอกาสเรียไรเงินช่วยทีมหมูป่า ชัด”เลว”- ตำหนิร่างทรงไม่เหมาะสม เป็นต้น	สะท้อนถึงความเป็นกลางของการนำเสนอข่าวที่ไม่ชี้นำสังคมสุดโต่งไปทางใดทางหนึ่ง
๓. การให้ความสำคัญกับแหล่งข่าว	จำนวน ๗๑ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น ‘บิ๊กป้อม’ เผยทุกฝ่ายพยายามเต็มที่ช่วยทีมหมูป่า ผบ.ทบ.ลงพื้นที่แล้ว ขอ	สะท้อนถึง การให้พื้นที่กับแหล่งข่าวที่มีความหลากหลาย เป็นการตรวจสอบข้อเท็จจริงและ

	เป็นกำลังใจจนท.หวังเจอตัว, จุฬาราชมนตรีขอพรให้ทีมหมูป่าปลอดภัย พี่น้องมุสลิมร่วมส่งกำลังใจให้เจ้าหน้าที่และ ทำพิธีขอขมาเจ้าแม่นางนอนเปิดทางค้นหาโค้ช-นักฟุตบอลทีมหมูป่า ๑๓ ชีวิต เป็นต้น	นำเสนอต่อสังคมรอบด้าน
๔.กระตุ้นให้ขัดแย้ง/แสดงการตกเป็นเหยื่อ	จำนวน ๐ ข่าว	สะท้อนถึง ข้อความที่ใช้ในการสื่อสารไม่นำสังคมไปสู่ความขัดแย้ง การดูถูก การแบ่งแยก
๕.การใช้คำร่ำอาลัยหรือแสดงการตกเป็นเหยื่อ	จำนวน ๒ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น ห้ามฝนตก ๑๐ วัน! หลวงปู่ทำพิธีให้ ๘ ทิศ ปลดปล่อยดวงวิญญาณเปิด ถ้ำ หลวง ช่วย ๑๓ ชีวิตทีมหมูป่า และ กรมสุขภาพจิต เผย ครอบครัวทีมหมูป่า เครียด มี ๔ คน ต้องส่งรักษา รพ. เป็นต้น	สะท้อนถึง การให้ข้อเท็จจริงกับสังคมโดยปราศจากอารมณ์ของผู้นำเสนอที่ส่งผลต่อสภาวะอารมณ์ของคนในสังคม

ตารางที่ ๔.๒๕ การถอดบทเรียนตัวอย่างเนื้อหาข่าวที่สะท้อนการรายงานข่าวสันติภาพ

การนำเสนอเนื้อหาข่าว	ตัวชี้วัด	ตรวจสอบหลักการนำเสนอข่าวสันติภาพ
๑.เสนอข่าว กระแสตามเหตุการณ์เฉพาะหน้า	จำนวน ๗๑ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น ชาวตรังไหว้ ‘องค์ศักดิ์สิทธิ์’ ขอพร ‘ทีมหมูป่า’ ปลอดภัย, ทช.ปรับปรุงเส้นทางเข้าถ้ำหลวง เตรียมพร้อมเคลื่อนย้ายทีมหมูป่าไปโรงพยาบาล และ มาแล้ว !มนุษย์ที่แกร่งที่สุดในปฐพี ‘หมอภาคย์’ ร่วมดำนํ้ากับหน่วยซีลช่วยทีมหมูป่า เป็นต้น	การนำเสนอข่าวความคืบหน้าของเหตุการณ์แต่ละช่วงเวลา
๒.เสนอเนื้อหา กระทบจิตใจ ต่อแหล่งข่าว สังคม	จำนวน ๐ ข่าว	การนำเสนอข่าวที่ร่ำอาลัย สะเทือนใจ หดหู่ ฯลฯ
๓.เสนอข่าวเชิงลึก รายงานทั้งสาเหตุและผล เพื่อเตรียมการป้องกันเหตุรุนแรงที่อาจเกิดได้	จำนวน ข่าว ๓ ตัวอย่างพาดหัวเช่น ‘เปิด ๘ ขั้นตอนฉุกเฉินหลังพบทีมหมูป่าอะคาเดมี, ก้าวสู่วันที่ 10 ทุกชีวิตไม่มีถอยค้นหา ๑๓ ทีมหมูป่าติดในถ้ำหลวงและ เจาะถ้ำ! เจาะ ๓ จุด ทะลุ หาดพิทยา รอผลสแกน หย่อนกล้องทีวีบอร์โฮลด์ ส่งหา”ทีมหมูป่า” เป็นต้น	การนำเสนอเหตุการณ์โดยค้นหาสาเหตุปัญหา ผลกระทบ แนวทางป้องกันหรือแก้ไข
๔.รายงานเนื้อหาต่าง ๆ ที่นำไปสู่	จำนวน ๖ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น	การนำเสนอเนื้อหาที่นำไปสู่ข้อยุติ

การคลี่คลาย	เจาะถ้ำ! เจาะ ๓ จุด ทะลุหาดพิทยา รอผลสแกน หย่อนกล้องทีวีบอร์โฮลด์ ส่องหา”ทีมหมูป่า”, อากาศแจ่มใส แดดออก พ่อเมืองเชียงรายกาง ๔ แพน ลุย! ช่วยทีมหมูป่า(คลิป)และก้าวสู่วันที่10ทุกชีวิตไม่มีถอยคั่นหา ๑๓ ทีมหมูป่าติดในถ้ำหลวง เป็นต้น	ของเหตุการณ์ หรือนำไปสู่ทางออกของปัญหา
๕.คำนึงถึงความหลากหลายของแหล่งข้อมูล	จำนวน ๑๘ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น กู้ภัยลำปางช่วยเดินสายไฟปากถ้ำ สนับสนุนการค้นหา ‘ทีมหมูป่า’ ชาวลำปางร่วมส่งกำลังใจ , ‘บิ๊กป้อม’ เผยทุกฝ่ายพยายามเต็มที่ ช่วยทีมหมูป่า ผบ.ทบ.ลงพื้นที่แล้ว ขอเป็นกำลังใจ จันท.หวังเจอตัวและ ‘ศรียราห์’ ลงพื้นที่ถ้ำหลวงช่วยเด็ก ๆ ทีมหมูป่า ด้านพระสงฆ์นำสวดมนต์ให้กำลังใจ ญาติคลายเศร้า เป็นต้น	การนำเสนอเนื้อหาที่มีแหล่งข้อมูลหลากหลาย รอบด้าน เพื่อความถูกต้องของข้อมูล

สรุปประเด็นข่าว ๑. มีประโยชน์ต่อผู้อ่าน จำนวน ๒๗ ข่าว ๒. ไม่มีประโยชน์ต่อผู้อ่าน จำนวน ๔๔ ข่าว

มติชนออนไลน์ ช่วงที่ ๒ : พบทีมหมูป่า และน้ำทั้งหมดส่งโรงพยาบาลระหว่างวันที่ ๒ กันยายน – ๑๐ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๑ จำนวนทั้งสิ้น ๙๖ ข่าว

ตารางที่ ๔.๒๘ การถอดบทเรียนตัวอย่างหัวข้อข่าวที่สะท้อนการรายงานข่าวสันติภาพ

การนำเสนอหัวข้อข่าว	ตัวชี้วัด	ตรวจสอบหลักการนำเสนอข่าวสันติภาพ
๑. อ้างถึงแหล่งข่าว จำนวน ๙๖ ข่าว	ตัวอย่างพาดหัวเช่น ผู้ว่าฯตรัง รอเลี้ยงต้อนรับทีมเก็บรังนกเกาะลิบง จิตอาสาช่วยทีมหมูป่า ๑๓ ชีวิต, ‘ก้อย รัชวิน’ สูดปลื้มเงินจากโครงการ ‘ก้าว’ ถึงรพ.เชียงรายในวันนั้น ได้ช่วยน้องทีมหมูป่าในวันนี้ และ “ผู้ว่าฯณรงค์ศักดิ์” แกล้งดีใจ นำทีมหมูป่าออกมาเพิ่ม ๔ คน อาการดี-มีสติ ลุ้นอีก ๕ คน เป็นต้น	สะท้อนถึงการอ้างถึงแหล่งข่าวที่มีตัวตนและน่าเชื่อถือตามความเป็นจริง
๒. อคติ แสดงความเป็นคนดี/	จำนวน ๐ ข่าว	สะท้อนถึงความเป็นกลางของการ

ผู้ร้าย		นำเสนอข่าวที่ไม่ขึ้นสังคมสุดโต่งไปทางใดทางหนึ่ง
๓. การให้ความสำคัญกับแหล่งข่าว	จำนวน ๙๖ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น ‘บริษัทหนังสือลี้ลับ’ ลงพื้นที่ ‘ถ้าหลวง’ เก็บข้อมูลภารกิจช่วยทีมหมูป่าเตรียมสร้างหนัง, ‘ปักตู’ ลงพื้นที่ถ้าหลวง ให้กำลังใจจนท. ชื่อขนมฝากบอกญาติทีมหมูป่าไม่ต้องกังวลและ “ทุลกระหม่อมฯ” ทรงโพสต์ IG ขอตั้งจิตอธิษฐานให้ทีมหมูป่า-ทีมช่วยเหลือปลอดภัย เป็นต้น	สะท้อนถึง การให้พื้นที่กับแหล่งข่าวที่มีความหลากหลาย เป็นการตรวจสอบข้อเท็จจริงและนำเสนอต่อสังคมรอบด้าน
๔. กระตุ้นให้ขัดแย้ง/แสดงการตกเป็นเหยื่อ	จำนวน ๐ ข่าว	สะท้อนถึง ข้อความที่ใช้ในการสื่อสารไม่นำสังคมไปสู่ความขัดแย้ง การดูถูก การแบ่งแยก
๕. การใช้คำเร้าอารมณ์หรือแสดงการตกเป็นเหยื่อ	จำนวน ๐ ข่าว	สะท้อนถึง การให้ข้อเท็จจริงกับสังคมโดยปราศจากอารมณ์ของผู้นำเสนอที่ส่งผลต่อสภาวะอารมณ์ของคนในสังคม

ตารางที่ ๔.๒๕ การถอดบทเรียนตัวอย่างเนื้อหาข่าวที่สะท้อนการรายงานข่าวสันติภาพ

การนำเสนอเนื้อหาข่าว	ตัวชี้วัด	ตรวจสอบหลักการนำเสนอข่าวสันติภาพ
๑. เสนอข่าวกระแสดตามเหตุการณ์เฉพาะหน้า	จำนวน ๗๑ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น ชาวตรังไหว้ ‘องค์ศักดิ์สิทธิ์’ ขอพร ‘ทีมหมูป่า’ ปลอดภัย, ทช.ปรับปรุงเส้นทางเข้าถ้ำหลวง เตรียมพร้อมเคลื่อนย้ายทีมหมูป่าไปโรงพยาบาล และ มาแล้ว !มนุษย์ที่แกร่งที่สุดในปฐพี ‘หมอภาคย์’ ร่วมดำน้ำกับหน่วยซีลช่วยทีมหมูป่า เป็นต้น	การนำเสนอข่าวความคืบหน้าของเหตุการณ์แต่ละช่วงเวลา
๒. เสนอเนื้อหา กระทบจิตใจ ต่อแหล่งข่าว สังคม	จำนวน ๐ ข่าว	การนำเสนอข่าวที่เร้าอารมณ์ สะเทือนใจ หดหู่ ฯลฯ
๓. เสนอข่าวเชิงลึก รายงานทั้งสาเหตุและผล เพื่อเตรียมการป้องกันเหตุรุนแรงที่อาจเกิดได้	จำนวน ข่าว ๓ ตัวอย่างพาดหัวเช่น ‘เปิด 8 ขั้นตอนฉุกเฉินหลังพบทีมหมูป่าอะคาเดมี, ก้าวสู่วันที่ ๑๐ ทุกชีวิตไม่มีถอยค้นหา ๑๓ ทีมหมูป่าติดในถ้ำหลวงและ เจาะถ้ำ! เจาะ ๓ จุด ทะลุหาดพัทยา รอผลสแกน หย่อนกล่องทีวี	การนำเสนอเหตุการณ์โดยค้นหาสาเหตุปัญหา ผลกระทบ แนวทางป้องกันหรือแก้ไข

	บอร์โฮลด์ ส่องหา”ทีมหมูป่า” เป็นต้น	
๔.รายงานเนื้อหาต่าง ๆ ที่นำไปสู่การคลี่คลาย	จำนวน ๖ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น เจาะถ้ำ! เจาะ ๓ จุด ทะลุหาดพิทยา รอมสแกน หย่อนกล่องทีวีบอร์โฮลด์ ส่องหา”ทีมหมูป่า”, อากาศแจ่มใส แดดออก พ่อเมืองเชียงใหม่กาง ๔ แผน ลุย! ช่วยทีมหมูป่า(คลิป)และก้าวสู่วันที่ ๑๐ ทุกชีวิตไม่มีถอยค้นหา ๑๓ ทีมหมูป่าติดในถ้ำหลวง เป็นต้น	การนำเสนอเนื้อหาที่นำไปสู่ข้อยุติของเหตุการณ์ หรือนำไปสู่ทางออกของปัญหา
๕.คำนึงถึงความหลากหลายของแหล่งข้อมูล	จำนวน ๑๘ ข่าว ตัวอย่างพาดหัวเช่น กู้ภัยลำปางช่วยเดินสายไฟปากถ้ำ สนับสนุนการค้นหา ‘ทีมหมูป่า’ ชาวลำปางร่วมส่งกำลังใจ , ‘บิ๊กป้อม’ เผยทุกฝ่ายพยายามเต็มที่ ช่วยทีมหมูป่า ผบ.ทบ.ลงพื้นที่แล้ว ขอเป็นกำลังใจ จันท.หวังเจอตัวและ ‘ศรียราห์’ ลงพื้นที่ถ้ำหลวงช่วยเด็ก ๆ ทีมหมูป่า ด้านพระสงฆ์นำสวดมนต์ให้กำลังใจญาติ คลายเศร้า เป็นต้น	การนำเสนอเนื้อหาที่มีแหล่งข้อมูลหลากหลาย รอบด้าน เพื่อความถูกต้องของข้อมูล

สรุปประเด็นข่าว ๑. มีประโยชน์ต่อผู้อ่าน จำนวน ๓๗ ข่าว ๒. ไม่มีประโยชน์ต่อผู้อ่าน จำนวน ๕๙ ข่าว สรุป ข่าวทั้ง ๒ ช่วงของมติชนออนไลน์ : จำนวนทั้งสิ้น ๑๖๗ ข่าว

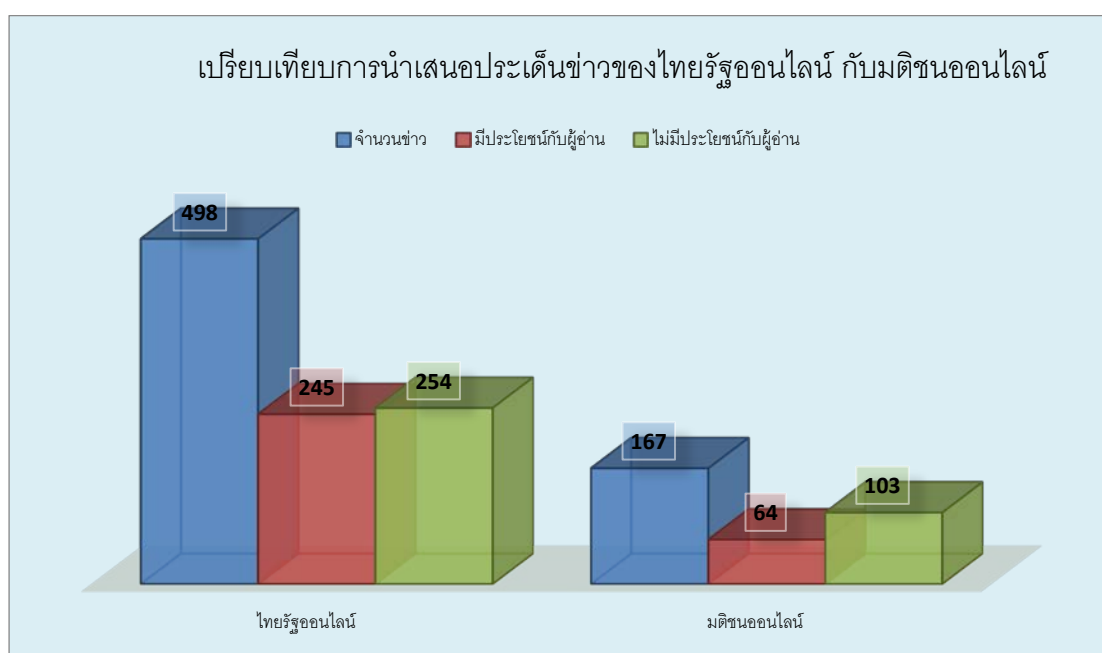
ตารางที่ ๔.๒๖ การถอดบทเรียนตัวอย่างหัวข้อข่าวที่สะท้อนการรายงานข่าวสันติภาพ

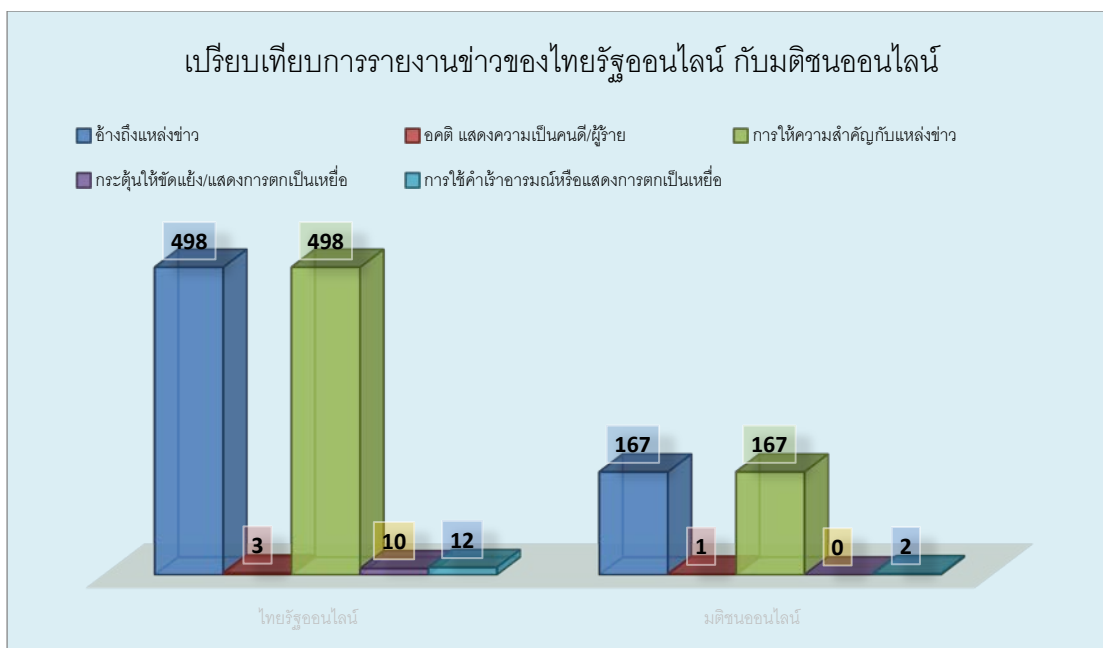
การนำเสนอหัวข้อข่าว	ตรวจสอบหลักการนำเสนอข่าวสันติภาพ
๑.อ้างถึงแหล่งข่าว จำนวน ๑๖๗ ข่าว	สะท้อนถึงการอ้างถึงแหล่งข่าวที่มีตัวตนและน่าเชื่อถือตามความเป็นจริง
๒.อคติ แสดงความเป็นคนดี/ผู้ร้าย ๑ จำนวน ข่าว	สะท้อนถึงความเป็นกลางของการนำเสนอข่าวที่ไม่ชี้นำสังคมสุดโต่งไปทางใดทางหนึ่ง
๓.การให้ความสำคัญกับแหล่งข่าว จำนวน ๑๖๗ ข่าว	สะท้อนถึง การให้พื้นที่กับแหล่งข่าวที่มีความหลากหลาย เป็นการตรวจสอบข้อเท็จจริงและนำเสนอต่อสังคมรอบด้าน
๔.กระตุ้นให้ขัดแย้ง/แสดงการตกเป็นเหยื่อ จำนวน ๐ ข่าว	สะท้อนถึง ข้อความที่ใช้ในการสื่อสารไม่นำสังคมไปสู่ความขัดแย้ง การดูถูก การแบ่งแยก
๕.การใช้คำเร้าอารมณ์หรือแสดงการตกเป็นเหยื่อ จำนวน ๒ ข่าว	สะท้อนถึง การให้ข้อเท็จจริงกับสังคมโดยปราศจากอารมณ์ของผู้นำเสนอที่ส่งผลต่อสภาวะอารมณ์ของคนในสังคม

ตารางที่ ๔.๒๗ การถอดบทเรียนตัวอย่างเนื้อหาที่สะท้อนการรายงานข่าว
สันติภาพ

การนำเสนอเนื้อหา	ตรวจสอบหลักการนำเสนอข่าวสันติภาพ
๑.เสนอข่าวกระแสดตามเหตุการณ์เฉพาะหน้า จำนวน ๑๒๒ ข่าว	การนำเสนอข่าวความคืบหน้าของเหตุการณ์แต่ละช่วงเวลา
๒.เสนอเนื้อหา กระทบจิตใจ ต่อแหล่งข่าว สังคม จำนวน ๐ ข่าว	การนำเสนอข่าวที่ไร้อารมณ์ สะเทือนใจ หดหู่ ฯลฯ
๓.เสนอข่าวเชิงลึก รายงานทั้งสาเหตุและผล เพื่อเตรียมการป้องกันเหตุรุนแรงที่อาจเกิดได้ จำนวน ๑๒ ข่าว	การนำเสนอเหตุการณ์โดยค้นหาสาเหตุปัญหา ผลกระทบ แนวทางป้องกันหรือแก้ไข
๔.รายงานเนื้อหาต่าง ๆ ที่นำไปสู่การคลี่คลาย จำนวน ๒๖ ข่าว	การนำเสนอเนื้อหาที่นำไปสู่ข้อยุติของเหตุการณ์ หรือนำไปสู่ทางออกของปัญหา
๕.คำนึงถึงความหลากหลายของแหล่งข้อมูล จำนวน ๒๑ ข่าว	การนำเสนอเนื้อหาที่มีแหล่งข้อมูล หลากหลาย รอบด้าน เพื่อความถูกต้องของข้อมูล

สรุปประเด็นข่าว ๑. มีประโยชน์ต่อผู้อ่าน จำนวน ๖๔ ข่าว ๒. ไม่มีประโยชน์ต่อผู้อ่าน จำนวน ๑๐๓ ข่าว





ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ผลสรุปการลงรหัสบันทึกข้อมูล (Coding Sheet) ในช่วงการนำเสนอข่าวที่มียุติการตีพิมพ์แล้ว ทั้งสองช่วงเวลาคือช่วงแรก เป็นข่าวว่าเด็กสหายและช่วงที่ ๒ สามารถช่วยเหลือเด็กได้ครบทุกคน ได้ผลสรุปว่าสื่อโทรทัศน์นำเสนอข่าวที่เป็นประโยชน์ต่อผู้รับสาร มากกว่าหนังสือพิมพ์ออนไลน์ ดังนี้

ไทยรัฐทีวี : ๓๗๙ ข่าว มีประโยชน์ ๒๒๕ข่าว(๕๙.๔%) ไม่มีประโยชน์ ๑๕๔ ข่าว (๔๑.๔%)

ไทยพีบีเอส : ๑๓๐ ข่าว มีประโยชน์ ๗๒ ข่าว(๕๕.๔%) ไม่มีประโยชน์ ๕๘ ข่าว (๔๔.๖%)

มติชนออนไลน์ : ๑๖๗ ข่าว มีประโยชน์ ๖๔ ข่าว(๓๘.๓%) ไม่มีประโยชน์ ๑๐๓ ข่าว(๖๑.๗%)

ไทยรัฐออนไลน์ : ๔๙๘ ข่าวมีประโยชน์ ๒๔๕ ข่าว(๔๙.๒%) ไม่มีประโยชน์ ๒๕๔ ข่าว(๕๑%)

กล่าวโดยสรุป กรณีการรายงานข่าว “ทีมหมูป่าติดถ้ำหลวง” ทั้ง ๔ สื่อ ได้สะท้อนถึงการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพในบริบทที่แตกต่างกันทั้งในเรื่องการพาตัวข่าว การอ้างอิงแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ การไม่ใช้ภาษาพาตัวข่าวแบบอคติหรือตกเป็นเหยื่อ แต่อย่างไรก็ตามในสถานการณ์ข่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่าทุกสื่อมีความพยายามที่จะสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพ แม้ในตัวรายละเอียดของประเด็นที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จะพบว่ามีความแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละสำนักข่าว ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำการนำเสนอข่าวนี้มาถอดบทเรียนเพื่อสะท้อนถึงหลักการรายงานสันติภาพตามหลักพุทธสันติวิธีที่ได้ศึกษาไว้ในวัตถุประสงค์ที่ ๒ อันได้แก่ หลักอริยสัจ ๔ หลักกาลามสูตร หลักพรหมวิหาร ๔ หลักอคติ ๔ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๔.๒.๓.๓ สรุปถอดบทเรียน กระบวนการรายงานข่าวสันติภาพตามหลักพุทธสันติวิธี

จากการศึกษาพาตัวข่าวและหัวข้อข่าว การนำเสนอเรื่องทีมฟุตบอลหมูป่าติดถ้ำหลวง พบว่า การรายงานข่าวของสื่อมวลชนกระแสหลัก ได้แก่ ไทยรัฐทีวี ไทยพีบีเอส ไทยรัฐออนไลน์ และมติชนออนไลน์ เป็นการนำเสนอข่าวเชิงสร้างสรรค์ โดยมีการนำเสนอแง่มุมที่ขัดแย้งหรือกระตุ้นความเกลียดชังในสังคมน้อยมาก ดังตารางที่ผู้วิจัยนำเสนอข้างต้น จึงนับได้ว่าเป็นตัวอย่างการนำเสนอข่าวเชิงสันติภาพที่น่าสนใจอย่างยิ่งปรากฏการณ์แสงเหนือ หมูป่าสร้างสันติภาพนับเป็นกรณีศึกษาการรายงานข่าวสันติภาพที่เรียกได้ว่าเป็น Best Practice หรือแนวทางปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ ซึ่งผู้ศึกษานำมาวิเคราะห์ผ่านกระบวนการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพตามกรอบอริยสัจ ๔ ดังนี้

กระบวนการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพตามกรอบอริยสัจ ๔

ขั้นปัญหา (ทุกข์) : ค้นหาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา และความทุกข์

เริ่มจากการที่โค้ช ๑ คนวัย ๒๕ ปีและเยาวชนทีมฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมีจำนวน ๑๒ คนซึ่งมีอายุระหว่าง ๑๑-๑๖ ปีเดินทางถึงสนามฟุตบอลเพื่อฝึกซ้อมในต.โป่งผา อ.แม่สาย จ.เชียงราย เวลา ๑๐.๔๒ น.นายเอกพล จันทะวงษ์หรือโค้ชเอก ผู้ฝึกสอนได้โพสต์วิดีโอการฝึกซ้อมผ่านเฟซบุ๊กไลฟ์ จากนั้นช่วงบ่ายสามโมง เจ้าหน้าที่วนอุทยานถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน สังเกตเห็นรถจักรยานจอดอยู่ ๑๑ คันบริเวณทางเข้าถ้ำหลวง จึงเข้าไปตรวจสอบและทราบจากผู้ปกครองคนหนึ่งว่าติดต่อกู๋ขายไม่ได้ ช่วงสี่ทุ่มทีมกู้ภัยของมูลนิธิสยามรวมใจแม่สาย และศูนย์วิทยุ ๑๙๑ สภ.แม่สายได้รับเหตุว่ามีเด็กหายตัวเข้าไปในถ้ำหลวงจึงแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจในพื้นที่เข้าไปตรวจสอบและปรากฏเป็นข่าวตั้งแต่วันแรกเมื่อวันที่ ๒๓ มิ.ย.๒๕๖๑

ขั้นวิเคราะห์ปัญหา (สมุทัย) : ค้นหาสาเหตุที่นำไปสู่ปัญหาอย่างละเอียด และเจาะลึก เพื่อให้ผู้รับสาร ได้รับข่าวสารที่ดี ชัดเจน และมีประโยชน์ต่อผู้รับสาร

จากการที่ปรากฏเป็นข่าว จึงได้รับความสนใจไปทั่วโลก มีผู้สื่อข่าวทั้งไทยและต่างประเทศเข้ามาทำข่าวมากถึง ๑,๔๐๐ คนขณะที่ช่วงแรกทางภาครัฐก็มิได้เตรียมการรับมือ เนื่องจากเป็นเหตุการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน จึงมีความสับสนในการบริหารจัดการข่าวสาร และบริหารสื่อมวลชนซึ่งมีจำนวนมากทั้งสื่อไทยและสื่อต่างประเทศ นอกจากนั้นยังมีทั้งสื่อกระแสหลัก ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ และสื่อกระแสรอง ได้แก่ เพจข่าว และเพจนักข่าวพลเมือง รวมทั้งสื่อออนไลน์ต่าง ๆ สำหรับสื่อกระแสหลักของไทยเองมีการนำเสนอข่าวตลอดทั้งวันอย่างต่อเนื่อง สำนักข่าวที่มีรายการโทรทัศน์หลายแห่งยกผังรายการ และมีการนำเสนอข่าวมากถึง ๔๐ ข่าวต่อวัน

จากวิกฤตเหตุการณ์ดังกล่าวจึงนำมาสู่วิกฤตการรายงานข่าวที่แย่งชิงแหล่งข่าวและจากการที่ภาครัฐยังมีการบริหารข่าวสารที่ไม่เป็นระบบ ทำให้ผู้สื่อข่าวซึ่งต้องทำงานแข่งกับเวลา ต้องมองหาแหล่งข่าวที่หลากหลายเพื่อนำเสนอข่าวให้รวดเร็ว และต้องมองหาประเด็นใหม่ ๆ มานำเสนออย่างต่อเนื่อง นำมาซึ่งการขาดการกลั่นกรองในฐานะนายประตูข่าวสาร (Gate Keeper) อย่างเหมาะสม จึงมีข่าวที่ไม่เป็นประโยชน์ถูกรายงานออกมาจำนวนมากเช่น ข่าวเกี่ยวกับความเชื่อและไสยศาสตร์ต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีข่าวที่เป็นข่าวปลอม (Fake News) ที่บิดเบือนจากข้อเท็จจริงและสร้างความเข้าใจผิดให้เกิดขึ้นในสังคม เช่น กรณีรายงานข่าวว่าไฟรั่วจุดคนตาย เป็นต้นกลายเป็นประเด็นจริยธรรมของสื่อที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักประกอบกับอุตสาหกรรมสื่อที่ได้รับผลกระทบไปทั่วโลกทั้งจากทุน คน และจริยธรรม

ขั้นสรุปแนวทางที่จะแก้ปัญหาหรือพัฒนา (นิโรธและมรรค) : ตั้งเป้าหมายในการดับทุกข์ โดยการเข้าถึงแหล่งของข้อมูลข่าวสาร ผู้เกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้น ๆ เพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจน และมีประโยชน์ต่อผู้รับสาร ดำเนินการรายงานข่าว เพื่อนำไปสู่การดับทุกข์ของผู้รับสาร ด้วยความละเอียด รอบคอบ ชัดเจน และป้องกันความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

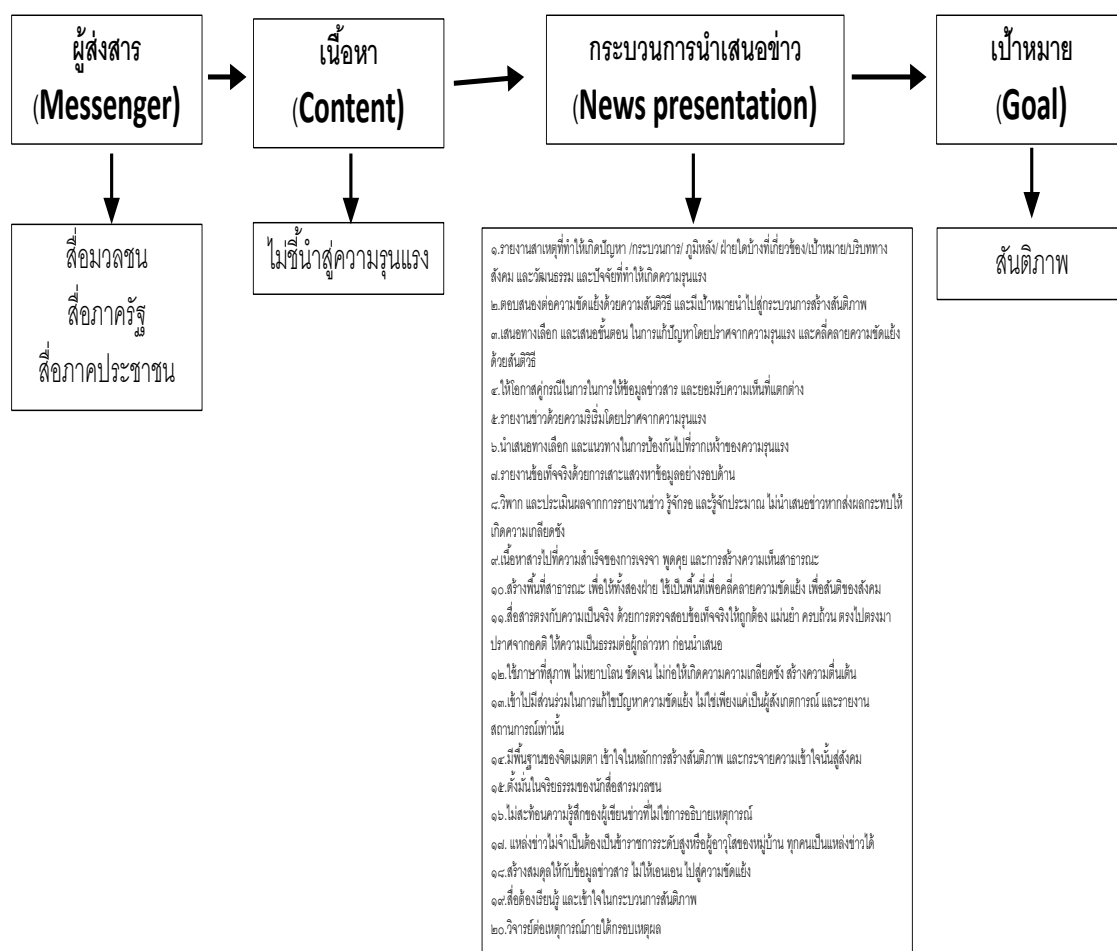
จากปัญหาดังกล่าว สรุปได้ว่าวิกฤตสื่อมาจาก การแข่งความเร็ว (Fast) ทั้งจากการแข่งกับเวลา นักข่าวต่างองค์กร และแพลตฟอร์มออนไลน์ที่เร็วไม่พอแรงแมกด้วยจากการไหลของข้อมูลจากผู้รับสารที่พัฒนาตัวตนเป็นผู้ส่งสารได้ด้วยไม่ว่าจะเป็นการไลฟ์หรือแบ่งปัน (แชร์) ทำให้เกิดวิกฤตศรัทธาต่อข่าวสารว่าจะเชื่อถือได้หรือไม่ อย่างไรก็ตาม การเรียกศรัทธากลับคืนสู่สื่อกระแสหลักเช่นที่เคยเป็นในอดีต ก็ต้องมาจากการกลับไปทบทวนบทบาทหน้าที่ในการเป็นนายประตูข่าวสาร (Gate Keeper) และการแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริง (Fact) ปราศจากอคติ (Bias) เป็นหลัก โดยการนำพุทธสันติวิธีมาใช้ในกระบวนการผลิตและรายงานข่าว ได้แก่ หลักอริยสัจสี่ และหลักกาลามสูตร นับตั้งแต่ขั้นตอนการคิดประเด็น ไปจนถึงการหาข้อมูล การสัมภาษณ์แหล่งข่าว การตรวจสอบข้อมูล การเรียบเรียงเนื้อหาอย่างเหมาะสม และขั้นตอนสุดท้ายคือการนำเสนอข่าวสาร

นำเสนอข่าวสันติภาพตามสถานการณ์ (ปราน ๔) จะเห็นได้ว่ากรณีตัวอย่างข่าวที่นำมาเสนอหมู่ป่าคาตามีติดถ้ำ สะท้อนให้เห็นถึง ความพยายามในการสร้างบรรทัดฐาน ในการรายงานข่าว ควบคู่ไปกับการป้องกันความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการรายงานข่าว ให้กับตนเอง และนัก

ผู้สื่อข่าวคนอื่น ๆ ด้วยความสามัคคี ควบคู่ไปกับการเยียวยาความรุนแรงที่เกิดขึ้น สร้างความรู้สึก
 อยากให้อภัยระหว่างกัน เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสบายใจ
 ด้วยความสันติ (ภาวนาปธาน) และความพยายามในการรักษาความรู้สึกที่ต้องการปกป้องสังคม ไม่ให้
 เสื่อม ไม่ให้เกิดความขัดแย้งจากการรายงานข่าวไม่ให้ลดน้อยลง เพื่อให้สังคมมีสันติสุขอย่างยาวนาน
 ด้วยการคำนึงถึงผลประโยชน์ของสังคมเป็นที่ตั้งโดยไม่อคติ (อนุรักษนาปธาน)

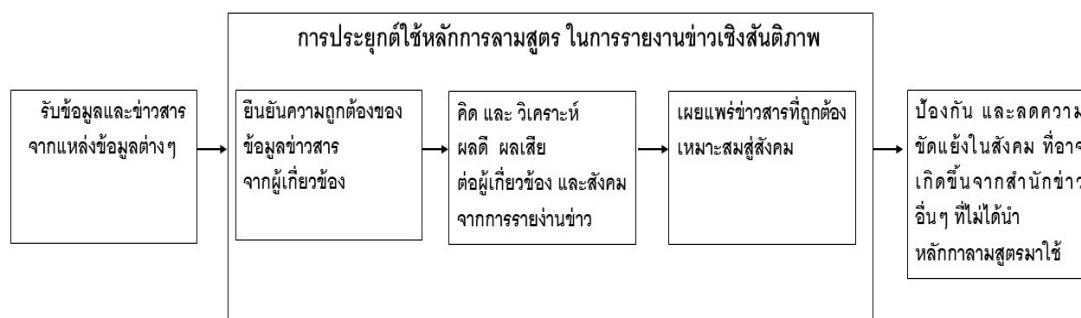
ในกรณีหมู่ปาติดถ้ำ การที่ภาครัฐสามารถปรับตัวเพื่อบริหารสถานการณ์วิกฤต และ
 บริหารสื่อมวลชน การขอความร่วมมือในการห้ามเข้าพื้นที่บางส่วนเพื่อความสะดวกในการช่วยเหลือ
 เยาวชน และการขอร้องไม่ให้นำเสนอข่าวสารที่กระทบกระเทือนจิตใจครอบครัว หรือแม้แต่การขอ
 ไม่ให้สัมภาษณ์เด็กหลังเพิ่งได้รับการช่วยเหลือ ก็พบว่าส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือด้วยดี สื่อที่เดิมถูกมอง
 ว่าเป็นผู้ร้าย ก็กลับกลายเป็นฮีโร่ ซึ่งทำหน้าที่อย่างมีจริยธรรม นำเสนอข้อเท็จจริง ประสาน
 ประโยชน์ในสังคม ช่วยลดความขัดแย้ง ทั้งนี้จากการสังเคราะห์ของผู้ศึกษาพบว่าการนำหลักธรรม
 คืออริยสัจ ๔ และกาลามสูตรมาใช้ในกระบวนการผลิตและรายงานข่าว ดังนั้นหากบรรณาธิการและ
 นักข่าว รวมทั้งทุกคนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตข่าวและรายงานข่าวตระหนักถึงการนำหลักธรรม
 มาเป็นกรอบในกระบวนการทำงานก็จะสามารถนำมาซึ่งสันติสุขต่อสังคมด้วยการรายงานข่าว
 สันติภาพ (Peace Journalism) อย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ การรายงานข่าวเชิงสันติภาพจะเกิดขึ้นมาได้สำเร็จ สิ่งที่สำคัญคือ กระบวนการ
 เตรียมการเพื่อรายงานข่าว โดยตระหนักถึงหน้าที่สำคัญคือ การสร้าง “สมดุล” ของข่าวสารบน
 พื้นฐานของ “ความจริง” และ “ความเป็นธรรม” ไม่ให้เอนเอียงไปในทิศทางหนึ่งทิศทางใด หรือโน้ม
 เอียงไปในทางที่สื่อให้เกิดความรุนแรงต่อสังคมส่วนร่วม นอกจากนี้ นักสื่อสารมวลชน ควรเสนอ
 แนวทางในการแก้ไขปัญหาจากเหตุการณ์ดังกล่าว เพื่อทำให้เกิดกระบวนการสันติภาพได้อย่างแท้จริง



แผนภาพที่ ๔.๑๑ : รูปแบบของกระบวนการรายงานข่าวที่นำไปสู่ การรายงานข่าวเชิงสันติภาพ

ทั้งนี้หากพิจารณากระบวนการนำเสนอข่าวสันติภาพ กลไกที่สำคัญในกระบวนการคือเรื่องของข้อเท็จจริง ซึ่งหลักพุทธสันติวิธี คือ กาลามสูตร เป็นเครื่องมือการสื่อสารอย่างดีก่อนที่จะพิจารณาในการส่งข่าวสารไปสู่ผู้บริโภคหรือผู้รับสาร ซึ่งการสื่อสารด้วยกาลามสูตรในกระบวนการทำข่าวสันติภาพ ผู้วิจัยสรุปเป็นภาพได้ดังนี้

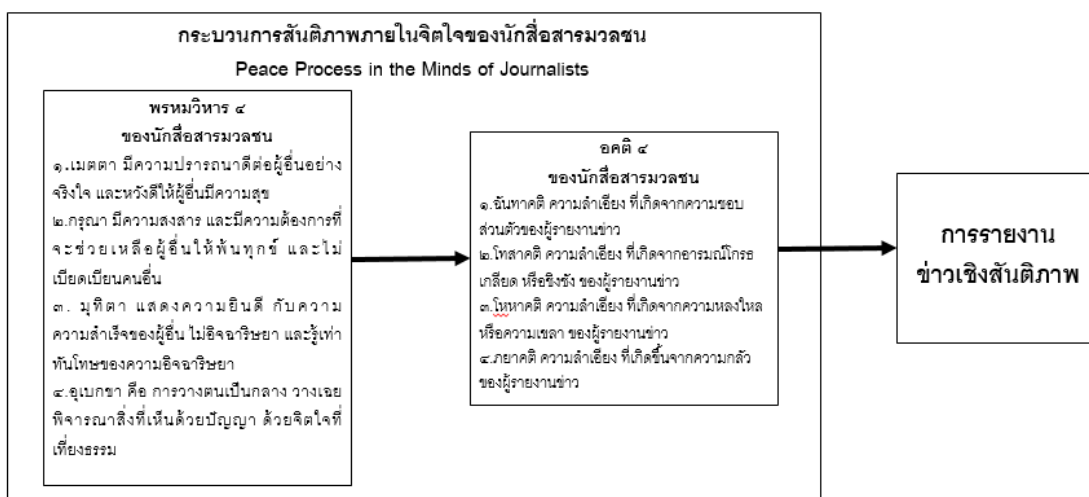


แผนภาพที่ ๔.๑๒ : แสดงการประยุกต์นำหลักการลามสูตรมาปฏิบัติใช้ในการรายงานข่าวเชิงสันติภาพ

ทั้งนี้การจะนำหลักการลามสูตรมาใช้ในกระบวนการทำข่าวสันติภาพ ปัจจัยสำคัญคือผู้รับสาร กล่าวคือ ผู้ทำข่าวหรือตัวสื่อ ที่ต้องมีคุณธรรมเป็นเครื่องกำกับ ซึ่งตามหลักพุทธสันติวิธีเรียกว่า มรรคมิองค์ ๘ ที่นับว่าเป็นคุณลักษณะของผู้ทำข่าวสันติภาพ ไม่ว่าจะเป็นนักข่าวภาคสนาม ตลอดจนถึงผู้นำเสนอ ซึ่งประเด็นหลักสำคัญคือ ๑. สัมมาทิฐิ (คิดชอบ) มองให้เห็นถึงปัญหาจากการรายงานข่าวโดยปราศจากข้อเท็จจริง หรือขาดจริยธรรมสื่อ ที่จะนำไปสู่การเกิดปัญหาความขัดแย้งของคนในสังคม ๒. สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) ปรับเปลี่ยนความคิดของตนเองให้ถูกต้อง ว่าปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น อาจมาจากการรายงานข่าวของตนเองที่ไม่ชัดเจน ปราศจากข้อเท็จจริง หรือขาดจริยธรรมสื่อ ๓. สัมมาวาจา (วาจาชอบ) หลีกเลี่ยงการรายงานข่าวสารด้วยการแสดงออก หรือพูดจาหยาบค้าย เสียดีสี ดุถูก พูดเท็จ หรือขึ้นำให้เกิดความสะเทือนใจ หรือความขัดแย้งขึ้นในสังคม ๔. สัมมากัมมันตะ (ปฏิบัติดีชอบ) ปฏิบัติตามหน้าที่ของนักสื่อสารมวลชนของตนเอง ไม่สร้างความเบียดเบียน เศร้าสะเทือนใจแก่ครอบครัวของผู้ประสบภัย หรือสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นภายในสังคม ๕. สัมมาอาชีวะ (หาเลี้ยงชีพชอบ) ปฏิบัติดีตามหน้าที่นักสื่อสารมวลชนของตนเองโดยธรรม ถูกต้องตามกฎหมาย และจริยธรรมสื่ออย่างเหมาะสม ๖. สัมมาวายามะ (ความเพียรชอบ) พยายามเข้าหาแหล่งข่าว เพื่อให้การรายงานข่าวมีข้อมูลที่ถูกต้อง เหมาะสม และสามารถช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างใส่ใจ รวดเร็ว และเหมาะสม ๗. สัมมาสติ (สติชอบ) ระลึกละเอียดอยู่เสมอว่าองค์กรสื่อสารมวลชนสามารถประกอบธุรกิจรายงานข่าวสารได้ ควบคู่ไปกับการไม่ยุ่ง หรือสร้างความขัดแย้งให้สังคม ๘. สัมมาสมาธิ (สมาธิชอบ) ตั้งเป้าหมายในการรายงานข่าวสาร ที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้องเหมาะสม และปฏิบัติดีตามด้วยความเคร่งครัดต่อเนื่อง จนกว่าปัญหาเหล่านั้น จะได้รับการแก้ไขให้สำเร็จลุล่วง เสร็จสิ้นลงได้ด้วยดี ทั้งนี้การจะทำให้ผู้ทำอาชีพสื่อ นำหลักมรรคมิองค์ ๘ ไปเป็นวิถีชีวิต วิถีงาน เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยกระบวนการบ่มเพาะ การอบรม การพัฒนา ด้านใน กล่าวคือ การยกระดับจิตใจซึ่งจะส่งผลต่อการแสดงออกภายนอก ทั้งนี้จุดเริ่มต้นของจิตวิญญาณในการทำข่าวสันติภาพ หากมองในทฤษฎีตะวันตก จะเห็นชัดว่าเป็นเรื่องขอหัวใจแห่งกรุณา ที่ปรารถนาให้สังคมเป็นสุข เป็นสังคมแห่งปัญญา ที่มองเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ การเคารพศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ที่มีเท่าเทียมกันในทุกชั้นวรรณะ ซึ่งตามหลักพุทธสันติวิธี เรียกว่า หัวใจพระพรหม ๔

กล่าวคือ ผู้ทำข่าวสันติภาพพึงระลึกถึงทุกครั้ง ก่อนที่จะทำการรายงานข่าวสารใด ๆ ออกไปสู่สังคม ด้วยฐานแห่งความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ทั้งนี้การจะทำให้พรหมวิหาร ๔ นำไปใช้ได้อย่างถูกต้องและดีงาม จำเป็นต้องอาศัยหลักอคติ ๔ กล่าวคือ การปราศจากความลำเอียง ๔ ประการ ซึ่งตามทฤษฎีสื่อสันติภาพก็ได้กล่าวถึง รวมถึงจริยธรรมสื่อก็กล่าวไว้ ทั้งนี้ อคติ ๔ หากผู้ทำหน้าที่ในการผลิตสื่อยังไม่พยายามที่จะละ สิ่งที่ตามมาคือ คำว่า สื่อเลือกข้าง และเลือกนำเสนอ และนั่นจะเป็นเหตุให้สังคมเกิดความสงสัยและขาดศรัทธา กล่าวได้ว่า พรหมวิหาร ๔ เป็นคุณธรรมพื้นฐาน ที่นักสื่อสารมวลชนทุกคนควรให้ความใส่ใจ และยึดถือปฏิบัติตาม เพื่อช่วยในการหักห้ามใจ ไม่ให้เกิดความพลั้งเผลอรายงานข่าวออกไป โดยปราศจากความยั้งคิด จนกระทั่งทำให้เกิดผลกระทบกับผู้ที่เกี่ยวข้อง กับข่าว หรือสังคมส่วนรวม อย่างสันติ และยั่งยืนยาวนานมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ พรหมวิหาร ๔ ยังเป็น หลักธรรมที่ สามารถช่วยขจัด อคติ ๔ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้การรายงานข่าวสารต่าง ๆ ถูกบิดเบือน ด้วยอคติได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่ “กระบวนการสันติภาพภายในจิตใจของนักสื่อสารมวลชน”

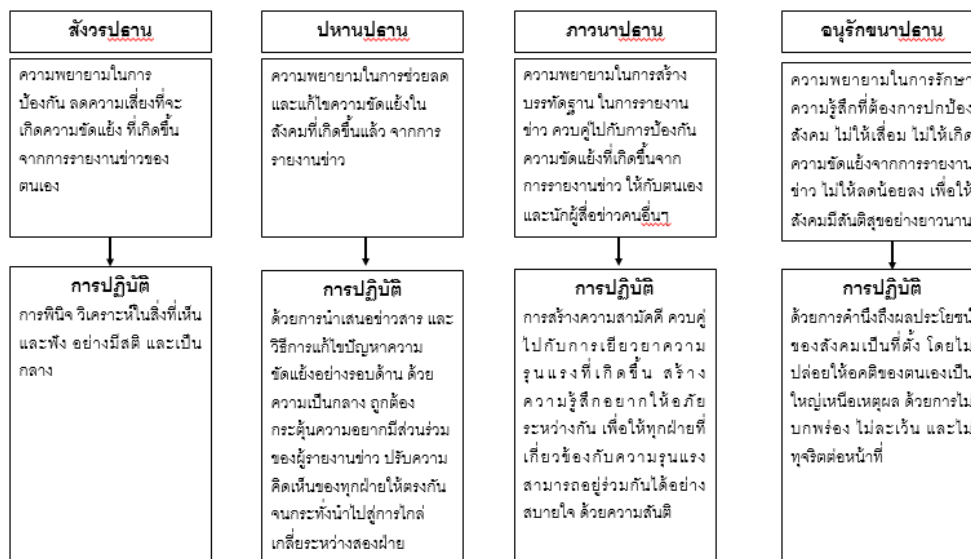
พรหมวิหาร ๔- อคติ ๔: หลักการและเหตุผลการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพ



แผนภาพที่ ๔.๑๓: กระบวนการสันติภาพภายในจิตใจของนักสื่อสารมวลชน ในการนำหลักพรหมวิหาร ๔ มาใช้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาอคติ ๔ ที่นำไปสู่ความขัดแย้งของสังคม

นอกจากหลักการ กระบวนการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพตามหลักพุทธสันติวิธีที่กล่าวมาแล้ว ภายใต้สถานการณ์บางอย่าง การรายงานข่าวสันติภาพจำเป็นต้องนำมาเป็นกรอบในการพิจารณาว่าจะนำเสนอประเด็นข่าวนั้นเพื่อเป้าหมายใด ซึ่งหลักการนี้เรียกว่า ปธาน ๔ อันเป็นแนวทางที่จะช่วยเป็นกรอบและแนวทางการทำข่าวที่สอดคล้องกับสถานการณ์ในขณะนั้น ดังเช่นกรณีหมู่ป่าคาตามิติดถ้าที่ยกมาแสดง

ปธาน ๔ : กรอบแนวคิดการทำข่าวเพื่อสันติภาพ(ระมัดระวังความขัดแย้ง ขจัดความขัดแย้ง)



แผนภาพที่ ๔.๑๔: การนำหลักปธาน ๔ มาประยุกต์ใช้ในการรายงานข่าวเชิงสันติภาพ

ทั้งนี้การนำกำหนดทิศทางการนำเสนอสื่อสันติภาพที่เหมาะสมกับสถานการณ์และเป้าหมายในการยกระดับปัญหาของสังคม สิ่งที่จะช่วยให้การทำข่าวบรรลุเป้าหมายได้ ต้องอาศัยหลักพุทธสันติวิธีที่สำคัญที่กล่าวไว้แล้วคือ เว้นจากอคติ ๔ ซึ่งเมื่อกำหนดเป็นกระบวนการรายงานข่าวสันติภาพ ซึ่งมีผู้เกี่ยวข้องมากมายนับตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ผู้วิจัยได้สรุปแผนภาพเพื่อให้เห็นเป็นแนวทางในการทำสื่อสันติภาพ สรุปเป็นแผนภาพ ดังนี้



แผนภูมิที่ ๔.๑๕ :รูปแบบกระบวนการก่อเกิดอารมณ และการใช้หลักพุทธสันติวิธีเข้ามาสร้างเหตุผล เพื่อลดอคติในการรายงานข่าวให้น้อยลง

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการรายงานข่าวเชิงสันติภาพ ผู้วิจัยพบว่า มีรูปแบบของข้อปฏิบัติ ที่นักข่าวควรให้ความใส่ใจ เพื่อให้การรายงานข่าวเป็นไปตามกระบวนการสันติภาพ ดังต่อไปนี้

สิ่งที่นักข่าวพึงปฏิบัติ	สิ่งที่นักข่าวไม่พึงปฏิบัติ
๑. รายงานสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา / กระบวนการ/ ภูมิหลัง/ ฝ่ายใดบ้างที่เกี่ยวข้อง/เป้าหมาย/บริบททางสังคม และวัฒนธรรม และปัจจัยที่ทำให้เกิดความรุนแรง	๑. ไม่รายงานข่าวสถานการณ์ความรุนแรง หรือความขัดแย้งเพียงอย่างเดียว
๒. ตอบสนองต่อความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และมีเป้าหมายนำไปสู่กระบวนการสร้างสันติภาพ	๒. ไม่ตอบสนองต่อความขัดแย้งด้วยความด้วยความรุนแรง และการโฆษณาชวนเชื่อ
๓. เสนอทางเลือก และเสนอขั้นตอน ในการแก้ปัญหาโดยปราศจากความรุนแรง และคลี่คลายความขัดแย้งด้วยสันติวิธี	๓. ไม่รายงานเพียงสถานการณ์ความรุนแรง
๔. ให้โอกาสคู่กรณีในการให้ข้อมูลข่าวสาร และยอมรับความเห็นที่แตกต่าง	๔. หลีกเลี่ยงการลดความเป็นมนุษย์ของคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง
๕. รายงานข่าวด้วยความริเริ่มโดยปราศจากความรุนแรง	๕. ไม่รายงานข่าวโดยเน้นการเรียกร้องความสนใจจากผู้รับสารเป็นหลัก
๖. นำเสนอทางเลือก และแนวทางในการป้องกันไปที่รากเหง้าของความรุนแรง	๖. ไม่นำเสนอข่าวเพราะขายได้
๗. รายงานข้อเท็จจริงด้วยการเสาะแสวงหาข้อมูลอย่างรอบด้าน	๗. ไม่เน้นนำเสนอข่าวเฉพาะเหตุการณ์เฉพาะหน้า
๘. วิพากษ์ และประเมินผลจากการรายงานข่าว รู้จักรอ และรู้จักประมาณ ไม่นำเสนอข่าวหากส่งผลกระทบให้เกิดความเกลียดชัง	๘. ไม่ยึดติดกับคุณค่าข่าวแบบดั้งเดิม
๙. เนื้อหาสารไปที่ความสำเร็จของการเจรจา พุดคุย และการสร้างความเห็นสาธารณะ	๙. ไม่เป็นอุปสรรคในกระบวนการสร้างสันติภาพเสียเอง
๑๐. สร้างพื้นที่สาธารณะ เพื่อให้ทั้งสองฝ่าย ใช้เป็นพื้นที่เพื่อคลี่คลายความขัดแย้ง เพื่อสันติของสังคม	๑๐. ไม่ใช้ภาษาแสดงอารมณ์ความรู้สึกที่เกินจริง หรือก่อให้เกิดความรู้สึกเวทนาสาหัส
๑๑. สื่อสารตรงกับความเป็นจริง ด้วยการตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ถูกต้อง แม่นยำ ครบถ้วน ตรงไปตรงมา ปราศจากอคติ ให้ความเป็นธรรมต่อผู้กล่าวหา ก่อนนำเสนอ	๑๑. ไม่ใช้ภาษาที่แสดงการตกเป็นเหยื่อ หรือแสดงความเป็นคนร้าย
๑๒. ใช้ภาษาที่สุภาพ ไม่หยาบโลน ชัดเจน ไม่ก่อให้เกิดความความเกลียดชัง ไม่จำเป็นต้องสร้างความตื่นเต้น	
๑๓. เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ไม่ใช่เพียงแค่เป็นผู้สังเกตการณ์ และรายงานสถานการณ์เท่านั้น	
๑๔. มีพื้นฐานของจิตเมตตา เข้าใจในหลักการสร้างสันติภาพ และกระจายความเข้าใจนั้นสู่สังคม	
๑๕. ตั้งมั่นในจริยธรรมของนักสื่อสารมวลชน	
๑๖. ไม่สะท้อนความรู้สึกของผู้เขียนข่าวที่ไม่ใช่การ	

อธิบายเหตุการณ์	
๑๗.การเลือกแหล่งข่าวไม่จำเป็นต้องเป็นข้าราชการระดับสูง หรือผู้อาวุโสของหมู่บ้าน แต่ทุกคนเป็นแหล่งข่าวได้	
๑๘.สร้างสมดุลให้กับข้อมูลข่าวสาร ไม่ให้เอนเอียงไปสู่ความขัดแย้ง	
๑๙.สื่อต้องเรียนรู้ และเข้าใจในกระบวนการสันติภาพ	
๒๐.วิจารณ์เหตุการณ์ภายใต้กรอบเหตุผล	

ตัวอย่างวิธีการในการทำข่าวสันติภาพ ในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านสันติวิธี รศ.ดร.โคทม อารียา กล่าวว่า สื่อมีศักยภาพ มีบทบาทในการชี้นำสังคมไม่มากนักน้อย ดังนั้นสื่อก็สามารถรายงานข่าวตามรูปแบบของตนเองต่อไป เพราะมันเป็นสีสันของสื่อแต่ต้องให้พอดี ต้องคำนึงถึงสังคม ถ้าสื่อไปกระตุ้นแนวอบายมุขมาก ๆ สังคมก็เสื่อมไปตามลำดับ ดังนั้นสามารถรายงานข่าวให้สร้างสรรค์นำสันติสุขมาสู่สังคมได้^{๔๒}

มานิจ สุขสมจิตร สรุปลึงการทำข่าวให้น่าเชื่อถือ ว่า “เรื่องจริยธรรมคนก็ว่าเสื่อม พาดหัวเชื่อถือไม่ค่อยได้ ก็ต้องยึดมั่นในเรื่องความถูกต้องของข่าว นอกจากนี้เรื่องรสนิยมของคนสมัยใหม่ ดูหมิ่นเหยียดหยามศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ได้ ต้องเคารพศักดิ์ศรีของเขา เมื่อก่อนรูปคนตายข้างถนนก็ถ่ายมาลง เดียวนี้ไม่ได้ กฎหมายเข้มงวดเรื่องการเสนอข่าวเด็กและเยาวชนที่เป็นเหยื่อของการกระทำทารุณโหดร้าย ในครอบครัวหรือถูกกระทำจากคนอื่น”

บรรณาธิการอาวุโสหนังสือพิมพ์ไทยรัฐสะท้อนให้ฟังว่า มีการอบรมนักข่าวอย่างต่อเนื่อง เราใช้วันเสาร์-อาทิตย์ อบรมนักข่าวทั้งสามหน่วยงาน คือสื่อสิ่งพิมพ์หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ นักข่าวออนไลน์ ๒๐๐ กว่าคนและนักข่าวโทรทัศน์ รวมทั้งผู้ประกาศ คนทำรายการเอามาละกัน อบรมครั้งละ ๒๐-๒๕ คนให้รู้จักกันรู้ปัญหาาร่วมกัน และคำนึงถึงจริยธรรมรวมทั้งวัฒนธรรมองค์กร สมัยนิยม เริ่มทำเมื่อปีที่ผ่านมา. . . ”^{๔๓}

ประเวศ วะสี กล่าวถึง การนำเสนอข่าวทีมฟุตบอลหมู่ป่าติดถ้ำหลวง จ.เชียงรายว่า มีการสื่อสารให้รับรู้กันโดยทั่วถึงทั้งประเทศและทั่วโลก ทำให้มีความเป็นสาธารณะ ซึ่งความเป็นสาธารณะจะกำกับทุกคนทุกฝ่ายให้อยู่ในความถูกต้อง “ใครขึ้นทำอะไรไม่ถูกต้อง สาธารณะไม่ยอมรับ มีคำพูดว่า “It is very difficult to be selfish in front of the public”(เป็นการยากมากที่จะเห็นแก่ตัวต่อหน้าสาธารณะ) ความเป็นสาธารณะเปรียบเสมือนความสว่างในความมืด สิ่งไม่ดีซ่อนตัวอยู่มาก แต่ในความสว่างไม่มีที่ซ่อนตัวของความไม่ดี ฉะนั้นถ้าอยากให้ทุกฝ่ายมีพฤติกรรมดี ทำได้ยากโดยการร้องขอหรือสั่งสอน แต่ทำได้ง่ายโดยทำให้มีความเป็นสาธารณะ การจัดการช่วยชีวิตหมู่ป่า มีความเป็น

^{๔๒} สัมภาษณ์, โคทม อารียา รศ.ดร..วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๔๓} อ้างแล้ว.

สาธารณะอย่างยิ่ง ไม่มีใครกล้าทำอะไรที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งรวมถึงการอ้างถึงกฎระเบียบอะไรที่จะเป็นอุปสรรคต่อการแก้ปัญหาได้รวดเร็วทันกาลและทันเหตุการณ์ที่พลิกผัน ลองดูกรณีอดีตผู้ว่าเชียงราย ความเป็นสาธารณะเป็นภูมิคุ้มกันให้ท่าน มิฉะนั้นท่านอาจถูกทำร้ายโดยระบบอำนาจ

“สื่อสารมวลชนกับการทำให้อารยพัฒนามีความเป็นสาธารณะ ดังที่กล่าวแล้วว่า ความเป็นสาธารณะ ที่เกิดจากการสื่อสารอย่างทั่วถึง เป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของทุกฝ่าย รวมถึงผู้มีอำนาจ ให้อยู่ในร่องในรอย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของอารยพัฒนา เรามีสื่อสารมวลชนทั้งทางสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และโซเชียล มีเดียมากมายมหาศาล การสื่อสารทั้งหมดถ้ารวมพลังกัน จะเป็นพลังมหาของอารยพัฒนา เรามีกองทุนที่จะสนับสนุนสื่อหลายกองทุน ฉะนั้นถึงเวลาแล้วที่สื่อทั้งหมดจะรวมตัวทำความเข้าใจอารยพัฒนาหมู่บ้านโมเดลแล้วส่งเสริมให้คนทั้งประเทศเข้าใจอารยพัฒนา กระตุ้นเตือนให้มีการใช้กระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนาแก้ปัญหาต่าง ๆ และสร้างความเป็นสาธารณะ ให้กับการแก้ปัญหาที่สำคัญๆของประเทศ อารยพัฒนาหมู่บ้านโมเดลจะทำให้สิ่งที่เป็นไปได้เป็นไปไม่ได้ ไม่มีอะไรที่จะทานพลังของความถูกต้องที่คนไทยทั้งประเทศรวมใจ โดยก้าวข้ามความแบ่งแยกทุกประเภท พลังของสื่อสารมวลชนจะทำให้ประเทศไทยยุคศรัทธาอารยะมาถึงเร็วขึ้น”

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า การรายงานข่าวสันติภาพสามารถนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการรายงานข่าวตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำในกระบวนการผลิตข่าว เพื่อให้เกิดสันติภาพอย่างยั่งยืนต่อสังคม ผู้วิจัยได้นำเสนอร่างรูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพตามหลักพุทธสันติวิธี ดังนี้

ระยะพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยนำเสนอรูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพตามหลักพุทธสันติวิธี ประกอบด้วย หลักการ วิธีการ และกระบวนการที่สำคัญคือ WP-3F with M เป็นหลักการ วิธีการ และกระบวนการการรายงานที่ก่อให้เกิดสันติภาพที่เกี่ยวข้องในฐานะผู้ส่งสาร (Sender) ต้องยึดถือไว้เป็นแก่นแกนของการทำงานข่าวประกอบด้วย

W หมายถึง Wisdom ปัญญา กล่าวคือ การรายงานข่าวเพื่อสันติภาพด้วยพุทธสันติวิธี จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลที่ทำหน้าที่ในกระบวนการผลิตข่าวมีอุดมการณ์ ทศนคติที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในทิศทางเดียวกัน คือมุ่งนำเสนอข่าวสารที่เป็นประโยชน์มากกว่าเรื่องไร้สาระ เพื่อก่อให้เกิดปัญหาในการพิจารณาการนำเสนอข่าวที่เหมาะสมนอกจากจะช่วยพัฒนาสังคมแล้วยังสร้างความสามัคคีในสังคม และนำพาสังคมก้าวข้ามความขัดแย้งไปได้ ที่สำคัญจะสามารถเรียนรู้ที่จะอยู่กับผู้ที่มีความเชื่อที่แตกต่างหลากหลายได้

P หมายถึง พุทธสันติวิธี (Peaceful Means) คือ การมีอุดมการณ์ที่เชื่อมั่นในวิธีการและผลของการใช้สันติวิธีเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งและแปรเปลี่ยนความขัดแย้งให้เกิดความรักสามัคคีในสังคม กล่าวคือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ บรรณาธิการข่าว(Editor) นักข่าว (Reporter) นักข่าวไลฟ์สด(Reporter Live)ช่างภาพ(Photographer) รีไรเตอร์(Rewriter) และผู้ประกาศข่าว(Anchor) จำเป็นต้องเข้าถึงอุดมการณ์ในฐานะสื่อมวลชนซึ่งได้รับเกียรติสูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่แทนประชาชน

ทั้งในฐานะฐานันดรสี่ (Fourth Estate)^{๔๔} และสุนัขเฝ้าบ้าน (Watch Dog) ร่วมกันและมีศรัทธาต่อหลักสันติวิธีเป็นพื้นฐาน

3F- fast fact faith

กล่าวคือ ในการรายงานข่าวสันติภาพด้วยการปรับตัวของสำนักข่าวให้มีความร่วมสมัยตอบสนองความต้องการของสังคมและการรักษาไว้ซึ่งอุดมการณ์นักข่าวสันติภาพ ซึ่งประกอบด้วย 3F คือ

F แรก หมายถึง Fast ความเร็ว กล่าวคือ ท่ามกลางการแข่งขันที่รุนแรงของสื่อดิจิทัลหนึ่งในการแข่งขันที่สื่อหลีกเลี่ยงไม่ได้คือ หมายถึง การผลิตและนำเสนอข่าวที่ทันต่อเหตุการณ์และความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำหาย ทำอย่างไรที่จะทำให้สามารถนำเสนอข่าวได้ ถูกต้อง ครบถ้วน เป็นประโยชน์ต่อผู้รับสารและทันสถานการณ์ซึ่งจะนำมาซึ่งความน่าเชื่อถือต่อสื่อมวลชนและองค์กรสื่อเองและทำให้เกิดความแตกต่างกับสื่อออกกระแส เช่น เพจต่างๆ

F สอง หมายถึง Fact ข้อเท็จจริง ในขณะที่สื่อต้องรายงานอย่างรวดเร็วเพื่อให้ทันเหตุการณ์ สิ่งหนึ่งที่ลืมไม่ได้คือการนำเสนอข้อเท็จจริงทั้งความถูกต้อง รวมทั้งความครบถ้วนของแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้อ่านนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม ไม่ใช้รับข้อมูลที่ผิดเพี้ยนหรือเป็นเรื่องเท็จ ซึ่งจะก่อให้เกิดความวุ่นวายและความขัดแย้งตามมาในที่สุด

F สาม หมายถึง Faith ความศรัทธา หากสื่อทำได้ทั้งการรายงานข่าวที่เป็นข้อเท็จจริงและรวดเร็ว สิ่งที่มาคือความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารและความศรัทธาต่อสื่อที่นำเสนอ ผู้รับสารก็จะเลือกข้อมูลของสื่อที่เขาเชื่อมั่นไปใช้ประโยชน์และเลือกเปิดรับข่าวสารจากสื่อที่ตนเองเชื่อถืออย่างสม่ำเสมอ ซึ่งส่งผลให้ตัวนักข่าวเองก็เกิดความสง่างาม (Dignity) ในวิชาชีพของตนดั่งนั้นในยุคหลอมรวมสื่อ ถ้าสื่อจะนำเสนอข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริง (Fact) ทันเหตุการณ์ (Fast) และก่อให้เกิดศรัทธา (Faith) มีความน่าเชื่อถือต่อตัวสื่อเองก็จำเป็นต้องมีกระบวนการดังที่กล่าวมาจึงจะสามารถนำเสนอข่าวเชิงสันติภาพได้

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลที่ศึกษา เป็นร่างรูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี (ระยะที่ ๑) ซึ่งผู้วิจัยได้นำรูปแบบดังกล่าว มาจัดทำสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๖ ท่าน (รายนามในภาคผนวก ข.) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องทั้งด้านสื่อ ด้านพระพุทธศาสนา ด้านสันติวิธี รวมทั้งนักวิชาชีพสื่อ ได้ช่วยสะท้อนแง่มุมเพื่อพัฒนารูปแบบฯ ให้สมบูรณ์และผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงรูปแบบก่อนนำเสนอในขั้นตอนสุดท้ายเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย ซึ่งเสียงสะท้อนจากการสนทนากลุ่ม สรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

๑) สิ่งที่คาดหวังจากรูปแบบ ต้องสะท้อนให้เห็นรูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพและการนำหลักพุทธสันติวิธีมาใช้อย่างเป็นรูปธรรม สำคัญอย่างยิ่งคือเรื่องของความจริง และปัญญา ดังนั้นตัว

^{๔๔} สถาบันพระปกเกล้า ฐานข้อมูลการเมืองการปกครอง, ฐานันดรที่ ๔ หมายถึงใคร ๒๕๕๗. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.dailynews.co.th>. [๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑].

โมเดล ต้องไม่ใช่ธรรมะตรงๆแต่พูดความจริงให้เป็นภาษิต(Motto) ดีกว่า กิ่งหลักการ(Principle)และวิธีการ (How to)^{๔๕}

๒) ต้องทำงานเชิงรุก(Active) ไม่ใช่เชิงรับ(Passive)^{๔๖}

๓) ควรแสดงให้เห็นการแยกข้อเท็จจริง(Fact) กับความคิดเห็น(Opinion) และรูปแบบควรทำให้ยืดหยุ่น(Flexibility)

๔) การมีส่วนเสริมสร้างสังคมให้เกิด การคิดแบบเหตุและผลด้วยปัญญา (Rational thinking ดังนั้นสื่อสันติภาพควรให้ปัญญา (Wisdom) ไปคู่กับการเปลี่ยนผ่านทัศนคติ (Attitude Transformation) สังคม มีสติระลึกในหน้าที่ ชาวดีก็ต้องขายได้ด้วย และสื่อต้องมีศรัทธาที่ดี^{๔๗}

๕) อยากเห็นรูปแบบที่ส่งผลกระทบ(Impact)ต่อสังคมเป็นสะพานเชื่อมสู่สันติภาพ^{๔๘}

๖) ต้องมีสันติในใจเสมอและไม่ใช้ประทุษร้าย(Hate Speech)ต้องใช้หลักกลาโมสูตร หากการหยุดชะงัก(Disruption) รุนแรงถ้าพูดถึงอุดมการณ์สื่อก็ต้องเน้นเพื่อการศึกษา การเจริญอกงามของสังคม^{๔๙}

๗) สื่อต้องเป็นกลาง-ฟังรอบด้าน-ทำงานด้วยหัวใจสีขาว-ให้ข่าวเพื่อสันติภาพ-วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ -ฟันธงตรงประเด็น-ให้ผู้เสพข่าวเห็นความจริงรอบด้าน^{๕๐}

จากข้อเสนอแนะดังกล่าวผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงและนำเสนอรูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพตามหลักพุทธสันติวิธี

๔.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อสรุปจากการสนทนากลุ่มโดยผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาร่างรูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธีเป็นรูปแบบสุดท้ายที่น่าเสนอ

^{๔๕} สนทนากลุ่ม, พระมหาเมธาวิญญู, รศ.ดร. ๒๕ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๔๖} สนทนากลุ่ม, กอบกิจ ประดิษฐ์พานิชผล, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๒.

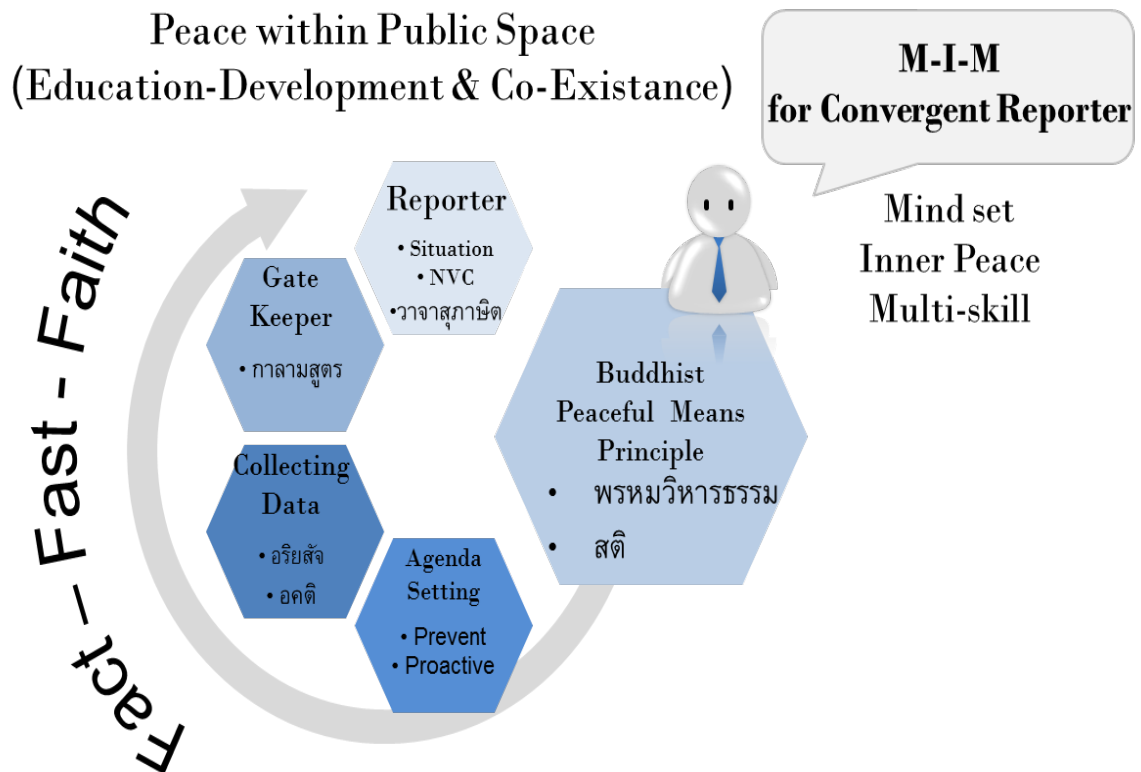
^{๔๗} สนทนากลุ่ม, เอกพันธ์ ปิณฑวนิช.ดร., ๒๕ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๔๘} สนทนากลุ่ม, นพ.บรรพต ตันธีรวงศ์, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๔๙} สนทนากลุ่ม, พระมหาสมบุญ วุฒิกโร, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๕๐} สนทนากลุ่ม, พระมหาเมธาวิญญู, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๒.

Model of Peace Journalism By Buddhist Peaceful Means



แผนภาพที่ ๔.๑๖ รูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี

Fact -Fast- Faith

ปรากฏการณ์การเกิดของสื่อใหม่ เช่น เว็บไซต์ข่าว เฟซบุ๊ก ไลน์ ฯลฯ ล้วนส่งผลให้นักข่าวหรือสื่อต้องทำงานหนักขึ้นกว่าเดิมจากที่ต้องแข่งความเร็วเพิ่มขึ้นแล้ว ยังต้องคงความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลและแหล่งข่าวที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อเท็จจริงทุกแง่มุมเพื่อคงความน่าเชื่อถือหลังจากข่าวสารเผยแพร่ออกไปสู่สาธารณะเพื่อให้ผู้รับสารมั่นใจในความถูกต้อง แม่นยำของข้อมูล ทำให้นักข่าวสันติภาพยุคหลอมรวมสื่อต้องมีคุณลักษณะที่แตกต่างจากนักข่าวทั่วไป

คุณลักษณะสำคัญของนักข่าวยุคหลอมรวมสื่อ (MIM for Convergent Reporter)

จากหลักการดังกล่าวของร่างรูปแบบฯ เบื้องต้นหรือที่ผู้วิจัยพบว่า Digital Disruption นั้นส่งผลกระทบรุนแรงต่อบุคคล ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตข่าว เพราะนอกจากการปรับ ลดคน หรือ เปลี่ยนภูมิทัศน์สื่อแล้ว ต้องกลับมาพัฒนา “คนสื่อ” ในยุคหลอมรวมสื่อให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการผลิตข่าวสารที่จะช่วยสร้างปัญญาแก่สังคมใน ๓ ด้านหลักๆ ที่ผู้วิจัยเรียกว่า MIM ได้แก่

M-Mindset หมายถึง ความคิดที่ต้องปรับกระบวนการคิดจากเดิมที่นำเสนอข่าวร้าย อารมณ์ โดยเชื่อว่าเพราะผู้อ่านชอบเพื่อเรียกยอดไลค์ ยอดแชร์ หรือแค่นำเสนอเหตุการณ์ เช่น สามีทำร้ายหรือฆ่าภรรยา ด้วยเหตุหึงหวง แต่ไม่ได้สืบค้นและนำเสนอในเชิงลึกว่ามีสาเหตุจากอะไร และจะป้องกันหรือแก้ไขเหตุการณ์ดังกล่าวไม่ให้เกิดซ้ำกับคนในสังคมอย่างไร หรือกรณีดารา หรือคนดังโดดตีฆ่าตัวตายด้วย โรคซึมเศร้า สื่อหลายสำนักนำเสนอโดยไม่สนใจผลกระทบที่ตามมา เช่น การเสพความรุนแรงผ่านสื่อจอจีน หรือการเลียนแบบ ดังนั้นคนสื่อต้องปรับกระบวนการคิด การนำเสนอข่าวต้องเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน และไม่ทำร้ายผู้อ่านไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม จึงต้องมีการปรับความเห็น (สัมมาทิฐิ) ปรับความคิด (สัมมาสังกัปปะ) ปรับทัศนคติที่มีผลเสียจากการนำเสนอข่าวสารนั้นๆ

I-Inner Peace หมายถึง นอกจากการปรับเปลี่ยน Mindset แล้ว ต้องมีสันติภายใน กล่าวคือ การมีพรหมวิหารธรรม ด้วยการมีเมตตาต่อผู้ที่เป็นแหล่งข่าว โดยเฉพาะผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ ถูกกระทำหรือถูกกล่าวหา สิ่งที่เป็นประโยชน์สร้างปัญญา

M- Multi-skill หมายถึง ทักษะที่หลากหลายตอบรับกับแพลตฟอร์มใหม่ๆ ของงานข่าวเพิ่มขึ้น เช่น การถ่ายคลิปลั่น ประกอบการรายงานข่าว การรายงานสดจากภาคสนาม ฯลฯ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สื่อยุคนี้จำเป็นต้องมี เพิ่มจากเดิมที่ต้องสามารถคิดประเด็นข่าว สัมภาษณ์ ถ่ายภาพ เขียนข่าวได้อยู่แล้ว

ทั้งนี้ในการปรับตัวของนักข่าวยุคหลอมรวมสื่อ สิ่งที่ยังต้องยึดถือเป็นหลักประจำตนของนักข่าวอาชีพ คือ การมีพรหมวิหาร ๔ เป็นคุณธรรมพื้นฐาน ที่นักสื่อสารมวลชนทุกคนควรให้ความใส่ใจ และยึดถือปฏิบัติตาม เพื่อช่วยในการหักห้ามใจ ไม่ให้เกิดความพลั้งเผลอรายงานข่าวออกไป โดยปราศจากความยั้งคิด จนกระทั่งทำให้เกิดผลกระทบกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับข่าว หรือสังคมส่วนรวม อย่างสันติ และยั่งยืนยาวนานมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ พรหมวิหาร ๔ ยังเป็นหลักธรรมที่สามารถช่วยขจัดอคติ ๔ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้การรายงานข่าวสารต่าง ๆ ถูกบิดเบือนด้วยอคติได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่ “กระบวนการสันติภาพภายในจิตใจของนักสื่อสารมวลชน”

กระบวนการผลิตข่าวสันติภาพ (Peace Journalism Process)

จากรูปแบบข้างต้นสามารถอธิบายถึงกระบวนการทำงานของนักข่าวสันติภาพในยุคหลอมรวมสื่อตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำใน ๔ ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การคิดประเด็นข่าว และการกำหนดวาระสาร (Agenda Setting) หมายถึง การที่สื่อมวลชนเลือกเน้นประเด็นสำคัญของหัวข้อ (Topic) หรือปัญหา (Issue) ในการรายงานข่าวสาร หากสื่อเลือกเน้นประเด็นหัวข้อหรือปัญหาใด ผู้รับสารก็จะตระหนักถึงสาระสำคัญของหัวข้อหรือปัญหานั้นมากตามไปด้วย อาจกล่าวได้ว่าสื่อมวลชนเป็นผู้กำหนดวาระการรับรู้ข่าวสารให้ประชาชนซึ่งการเสนอข่าวก็มีทั้งประเด็นเชิงบวกและเชิงลบต่อผู้ตกเป็นข่าว ซึ่งการเพิกเฉยต่อประเด็นใดประเด็นหนึ่งและให้น้ำหนักในการนำเสนอที่แตกต่างนั้นก็ถือเป็น Agenda Setting สื่อจึงต้องมี การปรับเปลี่ยนมุมมอง หรือ Mindset ดังที่มีคำกล่าวว่า เปลี่ยนวิธีคิด ชีวิตบวก เช่น การนำเสนอข่าวภาคใต้ ทั้งการระเบิดโรงเรียน โรงพยาบาล สถานที่สำคัญ การสังหารพระที่ออก

บิณฑบาต หรือพระในวัด วางระเบียบถล่มยิงเจ้าหน้าที่ เป็นต้น หากสื่อนำเสนอต่อเนื่องโดยไม่ได้สาวลึกไปถึงสาเหตุ หรือแนวทางแก้ไข ก็ทำให้ผู้รับสารต่างชินกับความรุนแรงที่เกิดขึ้น และไม่สนใจที่จะสืบหาข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตอย่างปกติ ดังนั้นในขั้นตอนนี้สื่อต้องปรับมุมมอง มุ่งนำเสนอข้อเท็จจริง โดยค้นหาสาเหตุ ผลกระทบ แนวทางป้องกัน หรือแก้ไข หากมีความขัดแย้งระหว่างฝ่ายต่างๆก็ต้องพยายามสืบค้นข้อมูลเพื่อให้เกิดการคลี่คลายข้อขัดแย้ง ไม่ใช้การพาดหัวข่าวแบบประหลาดประหลาด หรือยุยงให้เกิดความแตกแยก เช่น คำว่า “โจรใต้” เป็นต้น

หลักการคิดประเด็นข่าวเพื่อสันติภาพตามหลักพุทธสันติวิธี ผู้วิจัยนำเสนอ ๒ แนวทาง คือ ๑) Prevent Agenda (เชิงป้องกัน) ๒) Proactive Agenda (เชิงรุก) ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้หลักพุทธสันติวิธี หลักฐาน ๔ โดยจัดเป็นคู่ เชิงรับ คือ สังวรปธาน และ ปหานปธาน และเชิงรุก คือ ภาวนาปธาน และอนุรักษนาปธาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑) **Prevent Agenda** ด้วยสังวรปธาน และ ปหานปธาน กล่าวคือ ความพยายามในการคิดประเด็นข่าวเชิงป้องกัน ลดความเสี่ยงที่จะเกิดความขัดแย้ง ที่เกิดขึ้นจากการรายงานข่าวของตนเอง ด้วยการพินิจ วิเคราะห์ในสิ่งที่เห็น และฟัง อย่างมีสติ และเป็นกลาง และในบางกรณีก็ใช้ความพยายามในการช่วยลด และแก้ไขความขัดแย้งในสังคมที่เกิดขึ้นแล้ว จากการรายงานข่าว ด้วยการนำเสนอข่าวสาร และวิธีการแก้ไขปัญหความขัดแย้งอย่างรอบด้าน ด้วยความเป็นกลาง ถูกต้อง กระตุ้นความอยากร่วมมีส่วนร่วมของผู้รายงานข่าว ปรับความคิดเห็นของทุกฝ่ายให้ตรงกัน จนกระทั่งนำไปสู่การไกล่เกลี่ยระหว่างสองฝ่าย

๒) **Proactive Agenda** ด้วยภาวนาปธาน และอนุรักษนาปธาน กล่าวคือ ความพยายามในคิดประเด็นข่าวที่ช่วยสร้างบรรทัดฐาน ในการรายงานข่าว ควบคู่ไปกับการป้องกันความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการรายงานข่าว ให้กับตนเอง และนักผู้สื่อข่าวคนอื่น ๆ ด้วยความสามัคคี ควบคู่ไปกับการเยียวยาความรุนแรงที่เกิดขึ้น สร้างความรู้สึกอยากให้อภัยระหว่างกัน เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสบายใจ ด้วยความสันติ และความพยายามในการคิดประเด็นข่าวที่ช่วยรักษาความรู้สึกที่ต้องการปกป้องสังคม ไม่ให้เสื่อม ไม่ให้เกิดความขัดแย้งจากการรายงานข่าวไม่ให้ลดน้อยลง เพื่อให้สังคมมีสันติสุขอย่างยาวนาน ด้วยการคำนึงถึงผลประโยชน์ของสังคมเป็นที่ตั้ง โดยไม่ปล่อยให้อคติของตนเองเป็นใหญ่เหนือเหตุผล ด้วยการไม่บกพร่อง ไม่ละเว้น และไม่ทุจริตต่อหน้าที่

ขั้นตอนที่ ๒ การเก็บรวบรวมข้อมูล (Collecting Data) การลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แหล่งข่าวทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรวมถึงผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ นอกจากนี้ยังรวมถึงการสังเกตการณ์ เพื่อเก็บรายละเอียดประกอบการรายงานข่าว ทั้งนี้ในขั้นตอนนี้หลักพุทธสันติวิธีที่พื้งนำมาใช้คือ หลักอริยสัจ ๔

หลักอริยสัจ ๔ กรอบความคิดรวบรวมข้อมูลด้วยปัญญา

อริยสัจ ๔ หมายถึงความรู้ ความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการที่ประกอบด้วยทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรคเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยทำให้ผู้รายงานข่าวเกิดความตระหนักในสำคัญของปัญหา และทำการค้นหา นำเสนอข้อเท็จจริงของข่าวอย่างละเอียด มีสติ เพื่อเป็นการดับทุกข์ให้กับผู้รับสาร

ได้อย่างเหมาะสม โดยไม่ทำให้เกิดความขัดแย้ง หรือความสะเทือนใจ หลังจากที่ได้รับข่าวสารไปแล้ว การประยุกต์หลักอริยสัจ ๔ ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ

๑. ทุภข์-ค้นหาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา สถานการณ์ที่เกิดขึ้นแห่งเหตุ
๒. สมุทัย-ค้นหาสาเหตุที่นำไปสู่ปัญหาอย่างละเอียด และเจาะลึก เพื่อให้ผู้รับสาร ได้รับข่าวสารที่ดี ชัดเจน และมีประโยชน์ต่อผู้รับสาร
๓. นิโรธ-ตั้งเป้าหมายในการดับทุกข์ โดยการเข้าถึงแหล่งของข้อมูลข่าวสาร ผู้เกี่ยวข้อง กับสถานการณ์นั้น ๆ เพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจน และมีประโยชน์ต่อผู้รับสาร
๔. มรรค-ดำเนินการรายงานข่าว เพื่อนำไปสู่การดับทุกข์ของผู้รับสาร ด้วยความละเอียด รอบคอบ ชัดเจน และป้องกันความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ผ่านการนำหลักมรรค ๘ มาใช้วิถีชีวิตและปฏิบัติงาน

อคติ ๔: รากฐานการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพ

โดยสรุป อคติ ๔ เป็นหนทางที่ผิด หรือการดำเนินไปในหนทางที่ผิด ที่เกิดขึ้นจากทัศนคติ หรือความคิดเห็นในทางที่ผิด หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็น “ความลำเอียง” หรือ “ความไม่เที่ยงธรรม” ซึ่งในการรายงานข่าวนั้น ความลำเอียงในการรายงานข่าว โดยให้น้ำหนักในการรายงานข่าวเอนเอียงไปยังคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เป็นสิ่งที่อาจนำไปสู่ฉนวนเหตุของความขัดแย้งของคนในสังคม โดยรูปแบบของอคติ ๔ สามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

๑. ฉันทาคติ เป็นความลำเอียง ที่เกิดจากความชอบส่วนตัวของผู้รายงานข่าว เช่น การรายงานข่าวการเลือกตั้ง นักข่าวต้องให้พื้นที่ข่าวทั้งภาพเนื้อหาเท่าเทียมกันทุกพรรคการเมือง ไม่ลำเอียงเข้าข้างพรรคการเมืองหรือบุคคลที่ตนชอบเป็นส่วนตัว หรือโจมตีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยขาดข้อเท็จจริง
๒. โทสาคติ เป็นความลำเอียง ที่เกิดจากอารมณ์โกรธ เกลียด หรือชิงชัง ของผู้รายงานข่าว เช่น เกิดการปะทะคารมกันระหว่างนักข่าวและแหล่งข่าว ก็นำเสนอข่าวเชิงลบกับแหล่งข่าวโดยไม่สนใจข้อเท็จจริง
๓. โมหาคติ เป็นความลำเอียง ที่เกิดจากความหลงใหล หรือความเขลา ของผู้รายงานข่าว เช่น แหล่งข่าวปฏิบัติต่อนักข่าวด้วยดีพูดจาโน้มน้าวจนหลงเชื่อข้อมูลเท็จที่แหล่งข่าวตั้งใจป้อนให้
๔. ภยาคติ เป็นความลำเอียง ที่เกิดขึ้นจากความกลัว ของผู้รายงานข่าว เช่น การถูกข่มขู่ คุกคามหากรายงานข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือองค์กรนั้นๆ

หากนักสื่อสารมวลชน สามารถละเว้นจาก อคติ ๔ ประการนี้ได้ ย่อมช่วยทำให้สังคมปราศจากความขัดแย้ง มีความสุข และช่วยทำให้สังคมมีความเจริญมากยิ่งขึ้นลด ละ อคติ ๔ ก่อเกิดสันติภายในของนักข่าวเชิงสันติภาพ

อคติ ๔ เป็นแนวทางที่นักข่าวหรือสื่อมวลชนไม่ควรปฏิบัติอย่างยิ่ง เพราะอาจทำให้สังคมเกิดความขัดแย้ง วุ่นวาย และเกิดความสับสนจากข่าวสารที่ได้มีการสื่อสารออกไปยังมวลชน ผู้วิจัยได้ทำการสรุป แนวทางในการลดอคติ ๔ ที่สำคัญ คือ การปฏิบัติตนให้อยู่ในทิศตรงกันข้ามของอคติ ๔ เพื่อไม่ให้เกิดความลำเอียงในการรายงานข่าวดังต่อไปนี้

๑. นักข่าวต้องไม่รายงานข่าวโดยใช้ความชอบส่วนตัวที่ส่งผลกระทบในการเลือกนำเสนอเฉพาะข่าวที่ตนเองชอบ สนใจ หรือนำเสนอข่าวสนับสนุนแหล่งข่าวที่ตนเองใกล้ชิด หรือได้รับผลประโยชน์ส่วนตัวจากการนำเสนอข่าวเหล่านั้น

๒. นักข่าวต้องไม่รายงานข่าวโดยใช้ความเกลียด หรือชิงชังส่วนตัวที่ส่งผลกระทบในการเลือกนำเสนอข่าว เพื่อโจมตีแหล่งข่าว หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับข่าว ที่ตนเองไม่ชอบ ทำให้คนเหล่านั้นได้รับความเดือดร้อน ซึ่งข่าวสารที่นำเสนอออกไปเหล่านั้น ทำให้นักข่าวได้รับผลประโยชน์ในเรื่องของการสนองตอบความสนใจของตัวเอง

๓. นักข่าวต้องไม่รายงานข่าวโดยใช้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่รู้จริง มโนภาพ การนั่งเทียนเขียน หรือการแต่งเติมเนื้อหาข่าวสารให้มีความหวือหวา เรียงร้อยความน่าสนใจจนเกินจริง ที่เป็นการกระตุ้นให้คนในสังคม อยากที่จะเข้าไปอ่าน จนทำให้เกิดความเข้าใจผิด หรือขัดแย้งมากขึ้น

๔. นักข่าวจะต้องไม่รายงานข่าวเพราะจำนนต่อความกลัว เช่น การถูกบีบบังคับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้มีอิทธิพลที่เกี่ยวข้องกับข่าว หรือกลัวว่าจะทำการส่งข่าวเพื่อออกอากาศไม่ทันเวลา ทำให้ถูกกองบรรณาธิการว่ากล่าว เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๓ การคัดเลือกและการเรียบเรียงประเด็นข่าวเพื่อนำเสนอ และ

กาลามสูตร: เครื่องมือกรองข่าวด้วยปัญญา

จากการศึกษา หลักกาลามสูตรเป็นหลักธรรมแห่งการพึงระลึก และเข้าใจในตัวเอง ในการตีความหมายในสิ่งที่ตัวเองกำลังจะกระทำว่ามีความถูกต้องเหมาะสม มากน้อยเพียงใด ซึ่งนำไปสู่ความยับยั้งชั่งใจ ไม่ขาดสติ ในการตัดสินใจกระทำบางสิ่ง ที่อาจทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคล หรือความขัดแย้งในสังคมได้ตั้งแต่เนิ่น ๆ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักกาลามสูตรมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้นักสื่อสารมวลชน เกิดความยับยั้งชั่งใจ และทำการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ว่าสิ่งใดจริง สิ่งใดเท็จ และสิ่งใดควรนำมารายงานเป็นข่าว สิ่งใดไม่ควรรายงาน เพื่อเป็นการช่วยลด และป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้ง อันเป็นแก่นแท้ของการรายงานข่าวเชิงสันติภาพ ที่ให้ความสำคัญต่อการรับผิดชอบของสังคม

ดังนั้น โดยสรุป หลักกาลามสูตร จึงเป็นหลักธรรมที่นักสื่อสารมวลชนทุกคนควรนำไปใช้ในการ “ไตร่ตรอง” ข้อมูล และข่าวสารต่าง ๆ ว่าข่าวสารใดเป็นจริง เป็นเท็จ และมีประโยชน์ หรือให้โทษต่อผู้รับสาร เพื่อเป็นการช่วยป้องกันความขัดแย้งไม่ให้เกิดขึ้นกับสังคมหลังจากที่มีการรายงานข่าวออกไป นอกจากนี้ ยังช่วยในการช่วยเหลือสังคม โดยการให้ข่าวสารที่ถูกต้อง เพื่อลบล้างข่าวลือ หรือข่าวสารต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคนในสังคม ที่เกิดขึ้นจากการรายงานข่าวสาร ที่ไม่ได้ผ่านการไตร่ตรองผ่านหลักกาลามสูตรของนักสื่อสารมวลชนสำนักพิมพ์อื่น ๆ ได้อีกด้วย กล่าวได้ว่า กาลามสูตร เป็นหลักธรรมแห่งความคิด และการวิเคราะห์ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อช่วยในการเตือนสติ ยับยั้งชั่งใจนักข่าว ให้ทำการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง และน่าเชื่อถือ ก่อนที่จะทำการรายงานข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ออกไปยังสังคม โดยหลักกาลามสูตร ที่นักสื่อสารมวลชน ควรนำไปประยุกต์ใช้ในการรายงานข่าวของตัวเอง

๑. ตรวจสอบหาแหล่งต้นตอที่มาของข่าวสาร ว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด

๒. ไม่ปักใจเชื่อในข้อมูลข่าวสารที่สำนักข่าวอื่น ๆ เคยรายงานจากเหตุการณ์ก่อนหน้านี้ คล้ายคลึงกัน

๓. ไม่รายงานข่าวที่นำมาจากข่าวลือ โดยที่ยังไม่ได้ทำการยืนยันข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง
๔. ตรวจสอบแหล่งที่มา และความน่าเชื่อถือของเอกสารที่ได้รับ ด้วยการยืนยันข้อมูลให้ตรงกับผู้เกี่ยวข้อง
๕. ไม่รายงานข่าวจากข้อมูลที่ด่วนสรุปด้วยตัวเอง โดยที่ยังไม่ได้ทำการยืนยันข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง
๖. ไม่รายงานข่าว โดยใช้ข้อมูลจากการคาดคะเนของตนเอง โดยที่ยังไม่ได้รับการยืนยันข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง
๗. ไม่รายงานข่าวจากความเชื่อ เพราะสถานการณ์ที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับความคิด และเหตุผลของตนเอง โดยที่ยังไม่ได้รับการยืนยันข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง
๘. ไม่รายงานข่าว เพราะสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นสอดคล้องกับทฤษฎีที่ตนเองเชื่อถือ โดยที่ยังไม่ได้รับการยืนยันข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง
๙. ไม่รายงานข่าว ด้วยการคาดคะเนว่าจะเกิดอะไรขึ้น โดยที่ยังไม่ได้รับการยืนยันข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง
๑๐. ไม่รายงานข่าว เพราะให้ความเคารพนับถือแหล่งข้อมูลที่เป็นอาจารย์ หรือผู้มีพระคุณ โดยที่ยังไม่ได้รับการยืนยันข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ ๔ ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายคือการนำเสนอข่าวต่อสาธารณะ สื่อต้องคำนึงถึงประโยชน์และผลกระทบเมื่อนำเสนอข่าวสารนั้นๆออกไป

ยกตัวอย่างกรณีการนำเสนอข่าวทีมหมูป่าติดถ้ำหลวง เป็นสถานการณ์ทางสังคมที่มีประชาชนให้ความสนใจอย่างมากทั้งในประเทศและต่างประเทศ จากการศึกษาการนำเสนอหัวข้อข่าวของไทยพีบีเอส ๒ ช่วงเวลาพบว่าจำนวนข่าวที่นำเสนอมี ๑๓๐ ข่าว แต่ข่าวที่นำเสนอและกระตุ้นความขัดแย้ง หรือแสดงการตกเป็นเหยื่อมีเพียง ๑ ข่าวเท่านั้นสะท้อนถึงการที่สื่อไม่เสนอข้อความที่ใช้ในการสื่อสารว่าไม่นำสังคมไปสู่ความขัดแย้ง ถูกหัก หรือแบ่งแยก เป็นต้น ทั้งนี้มีถึง ๔๑ ข่าวที่นำไปสู่การคลี่คลาย หรือทางออกของปัญหา และจำนวน ๓๐ ข่าวนำเสนอเชิงลึกโดยรายงานทั้งสาเหตุและผลเพื่อเตรียมการป้องกันเหตุรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นได้ สะท้อนถึงการสื่อสารอย่างสันติกับผู้รับสาร ด้วยหลักวาจาสุภาพ คือ จริง ไพเราะ เหมาะกาล (สติ) ประสานสามัคคี (สังคม) มีประโยชน์ ประกอบด้วยเมตตา กรุณา เป็นต้น

ดังนั้นนักข่าวจึงต้องคำนึงถึงข้อพึงปฏิบัติ(Do) และ ข้อที่ควรหลีกเลี่ยง(Don't)ในการรายงานข่าวเชิงสันติภาพ ได้แก่ (Do) ไม่รายงานข่าวสถานการณ์ความรุนแรง หรือความขัดแย้งเพียงอย่างเดียวรายงานสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา -กระบวนการ-ภูมิหลัง- ฝ่ายใดบ้างที่เกี่ยวข้อง-เป้าหมาย-บริบททางสังคม และวัฒนธรรม และปัจจัยที่ทำให้เกิดความรุนแรง (Don't)ไม่รายงานข่าวสถานการณ์ความรุนแรง หรือความขัดแย้งเพียงอย่างเดียว เป็นต้น

ทั้งนี้ปัญญาจะเกิดขึ้นได้สื่อมวลชนจะต้องมีสติระลึกรู้ในทุกการกระทำว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างไร มีสันติภายใน (Inner Peace)มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เข้าถึงการมีสัมมาทิฐิ กล่าวคือ ความรักและเห็นคุณค่าในอาชีพของการเป็นนักข่าวที่เขายกย่องในฐานะฐานันดร๔ เชื้อมั่นในการทำความดี และผลของความดี เพราะการนำเสนอข่าวที่เป็นความจริงและมีประโยชน์มักจะ

ถูกมองข้ามด้วยอิทธิพลของทุนและพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปตามแรงกระเพื่อมของกระแสดิจิทัล ต้องเข้าใจหลักความจริงที่เป็นสากล ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำนาย ทำอย่างไรที่จะทำให้สามารถนำเสนอข่าวได้ ถูกต้อง ครบถ้วน เป็นประโยชน์ต่อผู้รับสารและทันสถานการณ์ซึ่งจะนำมาซึ่งความน่าเชื่อถือต่อสื่อมวลชนและองค์กรสื่อเอง

จากหลักการนำเสนอข่าวเพื่อสันติภาพด้วยพุทธสันติวิธี ผู้วิจัยพบว่า หัวใจสำคัญในกระบวนการสร้างสังคมอุดมปัญญา (Wisdom) นอกเหนือจากการรายงานข้อเท็จจริงแล้ว สื่อต้องเสนอข่าวที่มุ่งเน้นให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ของข่าวนั้น ๆ เช่น กรณีเด็กติดถ้ำหลวง ควรนำเสนอข้อมูลแวดล้อมของถ้ำหลวง แผนที่ ฝั่งภูมิศาสตร์ วิธีการช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆที่เหมาะสม เป็นต้น หลีกเลี่ยงการนำเสนอภาพผู้ร้ายและการใช้ถ้อยคำที่สร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) เช่น การนำเสนอข่าวผู้ที่มาช่วยสุบ่นว่าก่อความวุ่นวาย หรือรายงานขยายความขัดแย้งว่าน้ำท่วมทุ่งนา เกษตรกรไม่พอใจ เป็นต้น

หนึ่งในกระบวนการผลิตงานข่าวนั้น จะสามารถสร้างสันติภาพให้เกิดแก่สังคมได้ นักข่าวหรือผู้อยู่ในกระบวนการผลิตข่าว จะต้องมียุทธศาสตร์ หลักการ และวิธีการที่สอดคล้องกัน เริ่มต้นจากขั้นตอนแรก คือการคิดประเด็นข่าว ต้องมีสันติภายใน (Inner Peace) คือการคิดในทางที่เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นด้วยจิตที่มีพรหมวิหาร ๔ ฝึกหัดจิตตนให้มีความสงบที่เกิดจากกาย วาจา และใจ ซึ่งจะนำมาสู่สันติภายนอก ซึ่งหมายถึงการกระทำที่ไม่นำมาซึ่งความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น คุณลักษณะนี้เองที่ทำให้นักข่าวสันติภาพมีความแตกต่างจากนักข่าวทั่วไปที่ไม่ตระหนักถึงพิษภัยในการนำเสนอข้อมูลที่ไม่เหมาะสมแก่กาลต่อสังคม

ในขั้นตอนต่อมาคือการสัมภาษณ์แหล่งข่าว ต้องไม่มีอคติ ในการเลือกแหล่งข้อมูลเพื่อสืบเสาะหาข้อเท็จจริง ขั้นตอนที่ ๓ นักข่าวเป็นเสมือนตะแกรงร่อน หรือนายทวารข่าวสาร (Gatekeeper) ต้องทำหน้าที่คัดกรองข้อมูล โดยยึดหลักจริยธรรม และความเป็นประโยชน์ต่อผู้รับสาร อีกทั้งผลกระทบที่เกิดแก่สังคมจากการรายงานข่าว ขั้นตอนที่ ๔ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารสู่สาธารณะ ต้องก่อปรด้วยข้อเท็จจริงที่ควรนำเสนอ ดังคำกล่าวของวาจาสุภาจิต ๕ ประการคือ มีความเมตตา ไพเราะ เหมาะกาล ประสานประโยชน์และเป็นความจริง ดังตัวอย่างข่าวที่มหมูป่าติดถ้ำหลวง ที่พิสูจน์ว่าสื่อต่างคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดกับเด็กและครอบครัวเป็นอย่างยิ่ง (ดังตารางวิเคราะห์พาดหัวข่าวที่นำเสนอในตอนต้น

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าคุณลักษณะของนักข่าวยุคดิจิทัล หรือยุคหลอมรวมสื่อ จำเป็นต้องมี MIM ได้แก่ การปรับเปลี่ยนมุมมอง หรือ Mindset ดังที่มีคำกล่าวว่า เปลี่ยนวิธีคิด ชีวิตบวก 1 คือสันติภายในหรือ Inner Peace ดังที่กล่าวแล้ว และ M ตัวสุดท้ายคือ Multi-Skill หมายถึงนักข่าวในยุคนี้ต้องมีความสามารถหลากหลายทั้งการคิดประเด็น ทำข่าว เขียนข่าว ถ่ายคลิป และรายงานสด

ผู้วิจัยสรุปว่านักข่าวยุคหลอมรวมสื่อหรือยุคดิจิทัล ต้องมีคุณลักษณะ MIM เพื่อจะสามารถผลิตงานข่าวสันติภาพที่มีความแตกต่างจากข่าวทั่วไป โดยยังคงมีความโดดเด่น และมีความสง่างาม (Dignity) ในวิชาชีพ ด้วย 3 F คือ นำเสนอข้อเท็จจริง ทันต่อเหตุการณ์ และเปี่ยมด้วยความน่าเชื่อถือในฐานะฐานันดรสี่ (Fourth Estate) ที่มีศักดิ์และสิทธิ์เป็นตัวแทนของประชาชน และ

สถานะหมาเฝ้าบ้าน(Watch Dog)ที่คอยเฝ้าระวังและเตือนภัยให้กับประชาชนทั้งประเทศได้อยู่อย่างสงบและสันติ

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “วิกฤตสื่อในสังคมไทย: ศึกษาและพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี” นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานภาคสนาม, ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ๑) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ข่าวสารในสภาพปัจจุบันและปัญหาการรายงานข่าวของสื่อมวลชน ๒) เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี การรายงานข่าวสันติภาพตามหลักพุทธสันติวิธี ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี และองค์ความรู้จากการวิจัย

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ สถานการณ์ข่าวสารประเทศไทยในปัจจุบันนับได้ว่า เป็นปีที่สื่อส่วนใหญ่หันมาให้ความสำคัญกับสื่อออนไลน์กันอย่างเต็มที่ เป็นสถานการณ์ที่ปรากฏชัดเจนหลังจากวงการสื่อต้องเผชิญกับ Digital Disruption ไม่ต่างจากประเทศอื่นทั่วโลก โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ที่นิตยสารและหนังสือพิมพ์ทยอยปิดกิจการ หรือปรับตัวไปสู่คอนเทนต์ออนไลน์ เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการรับสารที่เปลี่ยนไปใช้สื่อออนไลน์ และโซเชียล มีเดียเป็นหลัก ส่งผลให้เม็ดเงินโฆษณา ไหลจากสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และโทรทัศน์ ไปยังสื่อออนไลน์เป็นจำนวนมาก

ดังนั้นสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย จึงสรุปสถานการณ์สื่อในปี ๒๕๖๑ ไว้ ใน ๔ ประเด็นสำคัญคือ การถูกควบคุมด้วยกฎหมายพิเศษ ต้องติดตามจับตามกฎหมายที่กระทบเสรีภาพสื่อ ธุรกิจสื่อยังระส่ำ และ บทเรียนถ้าหลง สะท้อนบทสรุปภาพรวมอิทธิพลของ Digital Disruption เป็น ๓ ระยะคือ ระยะแรก : วิกฤตสื่อจาก Digital Disruption: ทุนสื่อ ภูมิทัศน์สื่อ คนสื่อ และจริยธรรมสื่อ ระยะที่สอง: คลื่นยักษ์ที่ส่งผลต่อภูมิทัศน์สื่อ(Media Landscape) ปรับ - เปลี่ยน เพื่ออยู่รอด และระยะที่สาม อาฟเตอร์ช็อกจากการเกิดของสื่อกระแสรองส่งผลต่อความศรัทธา และปัญญาของสังคม

๕.๑.๒ หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการรายงานข่าวสันติภาพตามหลักพุทธสันติวิธี

ผู้วิจัยได้รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ทำการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งในเรื่องของการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพและหลักพุทธสันติวิธีในการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพ และนำมาสรุปเป็นประเด็นตามลำดับ ดังนี้ การรายงานข่าวเพื่อสันติภาพตามแนวคิดตะวันตก จากการศึกษาเอกสาร พบว่า ทฤษฎีการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพมาจากแนวคิดตามทฤษฎีตะวันตกหลักการหรือหัวใจสำคัญของการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพมีจุดหมายคือ สร้างความสงบสุขในสังคม มากกว่าความขัดแย้ง ด้วยหลักการนี้จึงนำมาสู่รูปแบบการนำเสนอข่าวเพื่อสันติภาพใน ๒ ลักษณะ คือ การรายงานข่าวสันติภาพเชิงลบ และการรายงานข่าวสันติภาพเชิงบวก ซึ่งแนวคิดการรายงานข่าวเพื่อ

สันติภาพ ถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งของปรากฏการณ์การปฏิรูปการรายงานแบบเดิม ๆ ที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากการขายข่าว

สรุปได้ว่า การรายงานข่าวสันติภาพเกิดขึ้นจากการคำนึงถึงประโยชน์ของมวลมนุษยชาติ ที่ไม่ปรารถนาให้เกิดความรุนแรงหรือสนับสนุนการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งหลักการนี้สอดคล้องกับหลักพุทธสันติวิธี ที่มีเป้าหมายระยะต้น คือ การดำเนินวิถีชีวิตที่มีความสุขและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติท่ามกลางความแตกต่าง หลากหลาย และเป้าหมายสูงสุด คือ ความสงบ ความร่มเย็น การดับ ความเย็น หรือเรียกว่า นิพพาน ทั้งนี้ ความแตกต่างระหว่างจุดหมายในการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพตามทฤษฎีตะวันตก สำหรับมุมมองผู้วิจัยเห็นว่า แม้จะมีความปรารถนาดีอยากให้สังคมมนุษย์อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ไม่ทำร้ายหรือทำลายกัน แต่ยังไม่สามารถนำพาผู้อ่านหรือผู้ที่ทำหน้าที่รายงานข่าว ไปสู่จุดหมายในชีวิต คือ ความสุข สันติ จึงต้องนำหลักธรรมคือกาลามสูตรและอริยสัจสี่มาเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จในกระบวนการทำงาน ประกอบกับหลักพรหมวิหารสี่ ปธาน ๔ และอคติ ๔ เท่ากับหยิบนโยบายการศึกษาทางปัญญาและพัฒนาทั้งตัวผู้ส่งสารและผู้รับสาร นอกจากนี้หลักพุทธสันติที่นำมาใช้ในการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพ ยังสามารถเป็นเครื่องมือที่ทำให้สถานการณ์วิกฤตเสื่อมผ่านพ้นไปได้ด้วยปัญญา ดังท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวไว้

๕.๑.๓ การนำเสนอรูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี

ผู้วิจัยได้แบ่งลำดับการนำเสนอโดยปูพื้นฐานกระบวนการนำเสนอข่าวเพื่อสันติภาพที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลทั้งจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก จากนั้นจะยกตัวอย่างการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพกรณีข่าวหมู่ป่าคาเดมิ เพื่อสะท้อนให้เห็นรูปแบบตัวอย่างการนำเสนอข่าวเพื่อสันติภาพ และสุดท้ายจะนำเสนอสรุปรูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี

จากการศึกษาการนำเสนอข่าวทีมฟุตบอลหมู่ป่าติดถ้ำหลวงและการถอดบทเรียนขององค์กรต่าง ๆ พบว่า การนำเสนอข่าวเรื่องนี้ ได้รับความสนใจจากทั่วโลก เป็นปรากฏการณ์ที่เรียกว่ารวมใจเป็นหนึ่งเดียว มีความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งในและต่างประเทศทั้งนี้ การรายงานข่าวเชิงสันติภาพจะเกิดขึ้นมาได้สำเร็จ สิ่งที่สำคัญคือ กระบวนการเตรียมการเพื่อรายงานข่าว โดยตระหนักถึงหน้าที่สำคัญคือ การสร้าง “สมดุล” ของข่าวสารบนพื้นฐานของ “ความจริง” และ “ความเป็นธรรม” ไม่ให้เอนเอียงไปในทิศทางหนึ่งทิศทางใด หรือน้อมเอียงไปในทางที่ก่อให้เกิดความรุนแรงต่อสังคมส่วนร่วม นอกจากนี้ นักสื่อสารมวลชน ควรเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาจากเหตุการณ์ดังกล่าว เพื่อทำให้เกิดกระบวนการสันติภาพได้อย่างแท้จริง

บทเรียนจากถ้ำหลวงครั้งนี้เป็นเหตุการณ์ที่ต้องบันทึกไว้เพราะมีสื่อมวลชนทั่วโลกกว่า ๒,๐๐๐ ชีวิตจาก ๘๐๐ สำนักข่าวทั่วโลกมาปักหลักทำข่าวต่อเนื่องนานถึง ๑๗ วันในการกิจช่วยเหลือหมู่ป่าคาเดมิติดอยู่ในถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน จ.เชียงราย ความสนใจติดตามข่าวนี้นักวิจัยได้นำสถิติจากการเข้าชมข่าว ๖ ดังกราฟตารางแสดงจำนวนผู้เข้าชมข่าวนี้นับตามช่วงเวลาต่าง ๆ ที่เกิดเหตุการณ์ ซึ่งสะท้อนถึงความน่าสนใจของปรากฏการณ์การรายงานข่าวนี้อย่างเด่นชัด

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำตารางวิเคราะห์เนื้อหา พาดหัวข่าว และหัวข้อข่าว ของหนังสือพิมพ์ออนไลน์ ๒ ชื่อฉบับ คือไทยรัฐออนไลน์ และ มติชนออนไลน์ นอกจากนี้ยังได้ศึกษาหัวข้อข่าวและ

เนื้อข่าว ไทยรัฐทีวี กับไทยพีบีเอส ในช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ฯ พบว่าส่วนใหญ่นำเสนอในเชิงสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อ่านและสังคม มากกว่าสร้างความขัดแย้ง หรือความวุ่นวายในสังคม จึงน่าจะนำมาเป็นตัวอย่างที่ดีในการรายงานข่าวเชิงสันติภาพโดยพุทธสันติวิธีเพื่อเป็นแนวทางให้สื่อมวลชนนำมาเป็นข้อควรปฏิบัติในการรายงานข่าวเพื่อให้การศึกษาและปัญญาแก่ผู้รับสาร ก่อให้เกิดสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าสามารถนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการรายงานข่าวตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำเพื่อให้เกิดสันติภาพอย่างยั่งยืนต่อสังคม ทั้งนี้การรายงานข่าวเชิงสันติภาพจะสำเร็จได้ สิ่งที่สำคัญก็คือ กระบวนการเตรียมการเพื่อรายงานข่าว โดยสื่อมวลชนพึงตระหนักถึงหน้าที่สำคัญคือ การสร้าง “สมดุล” ของข่าวสารบนพื้นฐานของ “ความจริง” และ “ความเป็นธรรม” ไม่ให้เอนเอียงไปในทิศทางหนึ่งทิศทางใด หรือโน้มเอียงไปในทางที่ก่อให้เกิดความรุนแรงต่อสังคมส่วนรวม นอกจากนี้ นักสื่อสารมวลชน ควรเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาจากเหตุการณ์ดังกล่าว เพื่อทำให้เกิดกระบวนการสันติภาพได้อย่างแท้จริง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า หลักการ วิธีการ และกระบวนการจากการวิจัยครั้งนี้ คือ WP-3F with M ได้แก่ Buddhist Peaceful Means การมีอุดมการณ์ที่เชื่อมั่นในวิธีการและผลของการใช้สันติวิธีเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งและแปรเปลี่ยนความขัดแย้งให้เกิดความรักสามัคคีในสังคม กล่าวคือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้องเข้าถึงอุดมการณ์ร่วมกันและมีศรัทธาต่อหลักสันติวิธีเป็นพื้นฐาน

Wisdom อันก่อเกิดมาจากสติ(Mindfulness) การให้การศึกษา (Education)และการปรับปรุงพัฒนา(Development) ตามลำดับ เป็นหลักการสำคัญอันนำมาซึ่งสังคมอุดมปัญญาและก่อเกิดสันติภาพมากกว่าความขัดแย้ง ดังนั้นการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพด้วยพุทธสันติวิธีจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลที่ทำหน้าที่ในกระบวนการผลิตข่าวได้แก่ นักข่าวภาคสนาม กองบรรณาธิการ บรรณาธิการข่าว และผู้ประกาศข่าว มีสันติภายใน ก่อให้เกิด ปัญหาในการพิจารณาการนำเสนอข่าวที่เหมาะสมสร้างประโยชน์ และความสามัคคีในสังคม นำพาสังคมก้าวข้ามความขัดแย้งและเรียนรู้ที่จะอยู่กับผู้ที่มีความเชื่อที่แตกต่างหลากหลาย

ทั้งนี้ปัญญะจะเกิดขึ้นได้สื่อมวลชนจะต้องมีสติระลึกรู้ในทุกการกระทำว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างไร มีสันติภายใน(Inner Peace)มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เข้าถึงการมีสัมมาทิฐิ กล่าวคือ ความรักและเห็นคุณค่าในอาชีพของการเป็นนักข่าวที่เขายกย่องในฐานะฐานันดร๔ เชื่อมั่นในการทำความดี และผลของความดี เพราะการนำเสนอข่าวที่เป็นความจริงและมีประโยชน์มักจะถูกมองข้ามด้วยอิทธิพลของทุนและพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปตามแรงกระเพื่อมของกระแสดิจิทัล ต้องเข้าใจหลักความจริงที่เป็นสากล (ป.อ.ปยุตโต)

ท่ามกลางการแข่งขันที่รุนแรงของสื่อดิจิทัล หนึ่งในการแข่งขันที่สื่อหลีกเลี่ยงไม่ได้คือ ความเร็ว(Fast) หมายถึง การผลิตและนำเสนอข่าวที่ทันต่อเหตุการณ์และความต้องการของผู้บริโภค

ซึ่งเป็นเรื่องที่ท้าทาย ทำอย่างไรที่จะทำให้สามารถนำเสนอข่าวได้ ถูกต้อง ครบถ้วน เป็นประโยชน์ต่อผู้รับสารและทันสถานการณ์ซึ่งจะนำมาซึ่งความน่าเชื่อถือต่อสื่อมวลชนและองค์กรสื่อเอง คือ

3F- Fast Fact Faith หมายถึง การนำเสนอข่าวอย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ พร้อมด้วยข้อเท็จจริง ซึ่งนำมาซึ่งความน่าเชื่อถือ และเกิดศรัทธาต่อผู้รับสาร เพราะสื่อนั้นมีบทบาทและอิทธิพลต่อสังคมมาช้านาน สอดคล้องกับคำกล่าวของรศ.ดร.โคทม อารียา ที่สะท้อนมุมมองจากประสบการณ์ในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อและสันติวิธีไว้ว่า

“ สื่อมีศักยภาพ มีบทบาทในการชี้นำสังคมไม่มากนักน้อย ดังนั้นสื่อก็สามารถรายงานข่าวตามรูปแบบของตนเองต่อไป เพราะมันเป็นสีสันของสื่อแต่ต้องให้พอดี ต้องคำนึงถึงสังคม ถ้าสื่อไปกระตุ้นแนวอบายมุขมากมายสังคมก็เสื่อมไปตามลำดับ ดังนั้นสามารถรายงานข่าวให้สร้างสรรค์น่าสนใจ สุกมาสู่สังคมได้”

ผลการศึกษาพาดหัวข่าวและหัวข้อของสื่อทั้ง ๔ พบว่าการนำเสนอข่าวที่หมุ่ป่าติดถ้ำหลวง นำเสนอในเชิงบวกหรือเชิงสันติภาพและเป็นประโยชน์ มีการอ้างถึงแหล่งข่าวเกือบ ๑๐๐ เปอร์เซนต์แสดงถึงข่าวนั้นมาจากข้อเท็จจริงที่น่าเชื่อถือเพราะมีแหล่งข่าวยืนยันตัวตน ตัวอย่างกรณีไทยรัฐที่วิเคราะห์จากการนำเสนอข่าวจำนวน ๓๗๙ ข่าว การรายงานข่าวอ้างถึงตัวตนแหล่งข่าวถึง ๓๗๘ ข่าว ข่าวที่นำเสนออคติ สร้างความขัดแย้งและใช้คำเร้าอารมณ์ ไม่มีเลย สะท้อนถึงการระมัดระวังในการนำเสนอข่าวของสื่อที่ตระหนักถึงการนำเสนอข้อเท็จจริง เพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้รับสารอย่างถูกต้อง ครบถ้วน ไม่นำเสนอหรือสร้างความขัดแย้งต่อสังคมแต่ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน

ทั้งนี้ผลวิจัยและแนวคิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ที่พระราชทานแก่กลุ่มนักข่าวทั้งที่สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย และตามวาระต่างๆ สรุปลึถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนได้ว่านักหนังสือพิมพ์เป็นผู้เสนอข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็น รวมทั้งปากเสียงแทนผู้อื่นทุกเรื่องทุกสิ่งที่น่าเสนอเผยแพร่รวดเร็วไม่มีขอบเขตจึงต้องปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจจริง ประพฤติสุจริตและตั้งตนอยู่ด้วยคุณธรรมเพื่อให้ผลการปฏิบัติงานนั้นบังเกิดความสุข ความเจริญและความสงบเรียบร้อยของชาติบ้านเมือง

“ หน้าที่ของคนหนังสือพิมพ์กับหน้าที่ของพระเจ้าแผ่นดินนั้นมีลักษณะอย่างเดียวกัน คือทำให้เกิดความเข้าใจอันดีและถูกต้องในหมู่ชน ข้าพเจ้าเองก็พยายามทำหน้าที่เช่นนั้น แต่เราต้องทำด้วยพิธีรีตองและยศอย่างมากไปหน่อยตามธรรมเนียม”^๑

อนึ่งผลวิจัยในการศึกษานี้ยังเป็นไปในทิศทางเดียวกับกับแนวคิดของ Johan Galtung ศาสตราจารย์นักวิชาการชาวนอร์เวย์ ผู้ก่อตั้งและผู้อำนวยการTRANSCEND Peace and Development Network ซึ่งเป็นองค์กรที่เผยแพร่และรณรงค์แนวคิดเรื่องสื่อเพื่อสันติภาพ โดยหวังกระตุ้นให้สื่อเห็นความสำคัญเรื่องสันติภาพเพื่อนำเสนอเหตุการณ์และมองลึกไปถึงการวิเคราะห์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เพื่อหาหนทางก้าวให้พ้นความขัดแย้งนั้นก็มีนอกจากนี้ยังระบุว่าการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพต้องก้าวพ้นจากการตอบคำถาม 5W1H ตามหลักวารสารศาสตร์ดั้งเดิม แต่ต้องเพิ่ม

^๑ มานิจ สุขสมจิตร.บรรณาธิการอาวุโสหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ.หน้าที่สื่อมวลชน-คนทำข่าวกับพระราชดำรัสในหลวงร. ๙. “จุลสารราชดำเนิน”สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย.๒๕๖๐.

S - Solution หรือการแก้ปัญหาและ C -Common Ground หรือการนำเสนอเบื้องต้นของความขัดแย้ง เพื่อช่วยเป็นกลไกในการสร้างสันติภาพด้วย ซึ่งจากการศึกษาข่าวความขัดแย้งในหลายประเทศพบว่าสื่อนำเสนอโน้มเอียงไปในทางขยายความขัดแย้งหรือWar Journalism อย่างชัดเจน`

ทั้งนี้จากการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยได้ค้นพบว่าการนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการรายงานข่าวนั้นมีหลักการ วิธีการ และกระบวนการที่สำคัญคือ WP-3F with M โดยได้รับการยืนยันรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธสันติวิธี นักวิชาการสื่อ และนักวิชาชีพสื่อ จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) สรุปว่ารูปแบบ(Model) ควรมีธรรมชาติอยู่ในลักษณะทั้ง principle และ how to ซึ่งเหมาะกับลักษณะงานของการสื่อสารมวลชน ที่ต้องทำงานเชิงรุก (Active) มากกว่าเชิงรับ (Passive)

จากโมเดลที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้สามารถอธิบายถึงกระบวนการทำงานของนักข่าวในยุคหลอมรวมสื่อตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำใน 4 ขั้นตอนขั้นตอนที่ ๑ การคิดประเด็นข่าว (Agenda Setting) ขั้นตอนที่ ๒ การเก็บรวบรวมข้อมูล(Collecting Data) การลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แหล่งข่าวทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รวมไปถึงผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการสังเกตการณ์ เพื่อเก็บรายละเอียดประกอบการรายงานข่าว ขั้นตอนที่ ๓ การคัดเลือกและการเรียบเรียงประเด็นข่าวเพื่อนำเสนอ และขั้นตอนที่ ๔ ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายคือการนำเสนอข่าวต่อสาธารณะ

ผู้วิจัยสรุปว่านักข่าวยุคหลอมรวมสื่อหรือยุคดิจิทัล ต้องมีคุณลักษณะ MIM เพื่อจะสามารถผลิตงานข่าวสันติภาพที่มีความแตกต่างจากข่าวทั่วไป โดยยังคงมีความโดดเด่น และมีความสง่างาม(Dignity) ในวิชาชีพ ด้วย 3 F คือ นำเสนอข้อเท็จจริง ทันท่วงทีเหตุการณ และเปี่ยมด้วยความน่าเชื่อถือในฐานะฐานันดรสี่ (The Fourth Estate)ที่มีศักดิ์และสิทธิ์เป็นตัวแทนของประชาชน และสถานะหมาเฝ้าบ้าน(Watch Dog)ที่คอยเฝ้าระวังและเตือนภัยให้กับประชาชนทั้งประเทศให้อยู่อย่างสงบและสันติ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การรายงานข่าวเชิงสันติภาพจะเกิดขึ้นมาได้สำเร็จ สิ่งที่สำคัญคือกระบวนการเตรียมการเพื่อรายงานข่าวซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญของนักข่าวคือ 3F และ MIM ดังที่กล่าวแล้ว เพื่อทำให้เกิดกระบวนการสันติภาพได้อย่างแท้จริง แต่จำเป็นต้องใช้เวลาในการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดสันติภาพจากการนำเสนอข่าวที่ให้ความรู้ และพัฒนาผู้อ่าน นำไปสู่สังคมอุดมปัญญา และมีสติเป็นฐาน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๕.๓.๑.๑ องค์กรสื่อและสถาบันการศึกษาควรรหาแนวทางร่วมกันเพื่อปลูกฝังหลักธรรมในการดำเนินชีวิตให้แก่เยาวชนตั้งแต่เยาว์วัย จนถึงระดับอุดมศึกษานับตั้งแต่การครองสติจนถึงการคิดวิเคราะห์ เพื่อสามารถแยกแยะผิดถูก จากการรับข่าวสาร และการส่งสาร ทั้งในลักษณะการแบ่งปัน(Share)การแสดงความคิดเห็น(Comments) การกดถูกใจ (Like)เป็นต้น โดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดตามมาทั้งต่อตนเอง และสังคม

๕.๓.๑.๑ สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มีหลักสูตรการสอนวิชานิติศาสตร์ พึงตระหนักถึงการออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมที่หล่อหลอมนิสิต นักศึกษาให้มีจิตสำนึกเพื่อ ประโยชน์สาธารณะเป็นพื้นฐาน และเรียนรู้เรื่องพุทธสันติวิธี นอกเหนือจากทักษะในวิชาชีพสื่อ เพื่อ สร้างความสง่างาม(Dignity)ในวิชาชีพด้วยMindset ที่จะสร้างสรรค์สื่อที่ให้การศึกษาระดับปัญญาแก่ สังคม และสามารถนำไปต่อยอดกับการฝึกอบรมในองค์กรสื่อที่เข้าไปปฏิบัติงานเมื่อจบการศึกษา

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

๕.๓.๒.๑ องค์กรกลางที่กำกับดูแลสื่อ องค์กรสื่อ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถ นำรูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี ไปประยุกต์ใช้หรือสร้างหลักสูตรระยะสั้น อย่าง ต่อเนื่อง เพื่อจัดฝึกอบรมสื่อมวลชนให้มีความรู้ความเข้าใจและปลูกฝังการนำเสนอข่าวเชิงสันติภาพ มากกว่าความขัดแย้ง

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๕.๓.๓.๑ นักวิจัยอาจจะนำผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ไปพัฒนาเป็นหลักสูตร ระยะสั้น ระยะยาวเพื่อใช้ในการจัดอบรมนิสิต นักศึกษา หรือสื่อมวลชนรุ่นใหม่ต่อไป โดยอาจนำไปออกแบบ เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการโดยนำโมเดลที่ได้เป็นแนวทาง และทดลองไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย ดังกล่าว โดยพัฒนาเป็นหลักสูตรอบรมต่อเนื่องเป็นระยะต้น กลางและสูง เพื่อให้มีการพัฒนานักข่าว มีอาชีพต่อเนื่องเป็นลำดับ

๕.๓.๓.๒ นักวิจัยอาจจะศึกษาถึงการนำเสนอข่าวอื่นๆที่สะท้อนถึงการใช้ประทุษ วาจา(Hate Speech)และสะท้อนกลับการใช้ภาษาในการรายงานข่าวของสื่อที่เป็นในลักษณะการ สื่อสารอย่างสันติ(Non-Violence Communication)เพื่อให้สื่อนำไปใช้ได้จริงแทนการใช้ประทุษ วาจา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลวิทยานิพนธ์

(๑) หนังสือ:

ฉอาน วุฒิกรรมรักษา,รศ.หลักการรายงานข่าว.สาขาวิชานิติศาสตร.มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.๒๕๓๖.

ประยุทธ์ หลงสมบุญ, พจนานุกรม มคอ-ไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๕๒๓.

ราชบัณฑิตยสถาน. ๒๕๓๑. พจนานุกรมเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ.๒๕๓๐. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาทุก อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒๐-๑๒๑.

พระพุทโธชาจารย์, คัมภีร์วิสุทธิมรรค ฉบับ ๑๐๐ ปี สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนาเพรส จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๕๗๕.

พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ,ปรมาตมโชติกะมหาอภิธัมมัตถสังคหฎีกา ปริจเฉทที่ ๙ เล่ม ๑ สมถกรรมฐานที่ปณีหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาอภิมรรคโท, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท วี. อินเตอร์ พรินท์ จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๑๗๙.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน), รวมธรรมะ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน, ๒๕๔๓),หน้า ๑๙๕.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕๓.

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตวณฺโณ), การพัฒนาจิต, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๐.

พระเทพดิลก (ระแบบ จิตถาโณ), พรหมวิหารธรรมเรือนใจของผู้ใฝ่สุข, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ม.ป.ป.), หน้า ๓.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ, ๒๕๕๐),หน้า ๒๒๓.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยจิตวิทยาแบบยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๘๗-๘๘.

เอ็น. ไอยสวามี ศาสตร, พัฒนาการของพระพุทธศาสนา, แปลโดย อมร โสภณวิเชษฐวงศ์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๖.

สวัสดี ทองมีเพชร, **การพัฒนาคุณธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑), หน้า ๒๖.

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ผู้แปล, **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๔๑), หน้า ๑๖๐.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ, **วิมุตติมรรค**, หน้า ๑๘๑.

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ผู้แปล, **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๔๑), หน้า ๑๖๐.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, หน้า ๑๒๔.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **พระในบ้าน**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เลี้ยงเชียง, ๒๕๔๓), หน้า ๘-๙.

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี, **รวมธรรมะ**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๑๙๕-๒๐๔.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

นงลักษณ์ ห่านวิไล, “แนวทางการเสริมสร้างจริยธรรมสื่อมวลชนไทยเชิงพุทธบูรณาการ”, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), บทคัดย่อ.

(๓) รายงานวิจัย:

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส,รศ,ดร, **รายงานการวิจัย**, การบูรณาการความรู้ด้านสันติภาพเพื่อพัฒนาระบบการสร้างสันติภาพในสังคมไทย,บัณฑิตวิทยาลัย คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.๒๕๕๙.

Global Peace Index (GPI)รายงานวิจัย .ประจำปีฉบับที่ ๑๒(๒๕๖๑)เผยแพร่เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๖๑.

วลักษณ์กมล จ่างกมล ,ผศ.ดร.นักวิชาการจากมอ.ปัตตานีนำเสนอรายงานวิจัยเรื่อง**สื่อเพื่อสันติภาพ จริยธรรมการจัดการและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา** ในโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์เพื่อสันติสุขของชาติ(๒๕๕๐)

(๔) บทความ:

พุทธทาสภิกขุ, **สันติภาพของโลก**, บรรยายประจำวันเสาร์ ภาคอาสาฬหบูชา ณ ลานหินโค้ง สวนโมกขพลาราม อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี , จัดพิมพ์ด้วยดอกผลทุน”ธรรมทานปรีวรรตน์, ๒๕๔๑.”หน้า ๓๕-๓๖

พระบรมราชาบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ พระราชทานแก่กลุ่มนักข่าวหญิง. วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๑๔.

พระปลัดจිරพนธ์ อมรรสี (เลิศศิริพงษ์รักษ์), “การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ ๔” ,วารสาร
ครุศาสตร์ปริทรรศน์,ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓(กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๘): ๑๐๒.
 มานิจ สุขสมจิตร.รายงานพิเศษ เรื่อง หน้าทีี่สื่อมวลชน-คนหนังสือพิมพ์กับพระราชดำรัสในหลวงร.๙ .
 จุลสารราชดำเนิน สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ฉบับที่ ๓๒
 ประจำเดือน ธันวาคม ๒๕๕๙.

(๕) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

กัญญา ลิขณสุทธิ, “การสื่อสารอย่างสันติ”, [ออนไลน์],
 แหล่งที่มา:<http://semsikkha.org/2019/nvc-curriculum/>[๒ ธันวาคม ๒๕๖๑]
 สถานการณ์สื่อมวลชนประจำปี ๒๕๖๐สถานการณ์สื่อมวลชนปี ๖๐ “ควบคุม คุณภาพ คลุกคลาน”
 รายงาน จัดทำโดยสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยเผยแพร่วันที่ ๒๘ ธันวาคม
 ๒๕๖๐ [ออนไลน์]<https://news.thaipbs.or.th/content/268923> (สืบค้นเมื่อ ๑
 พฤษภาคม ๒๕๖๑)
 พิระวัฒน์ โชติธรรมโม บรรณาธิการบริหารฝ่ายข่าว ไทยรัฐทีวี. **ผู้บริหารสื่อพลิกตำราเขียนข่าว
 5w1h แนะนำคนต้องคำนึงถึงผลกระทบด้วย** ; งานประชุมยุทธศาสตร์เพื่ออนาคต
 วารสารศาสตร์ ครั้งที่ 11 หัวข้อ ถอดบทเรียนคอนเวอร์เจนซ์จากอดีตสู่อนาคต ณ
 อาคารนวมินทรราชินี นิคมโดยสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ร่วมกับ
 สถาบันอิศรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และ
 คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า).๒๗
 พฤศจิกายน ๒๕๕๘.[ออนไลน์][https://www.isranews.org/thaireform-news-mass-
 comm/42998-social27115821.html](https://www.isranews.org/thaireform-news-mass-comm/42998-social27115821.html)
 นิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ฉบับออนไลน์ วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑
 [ออนไลน์]www.matichon.or.th(สืบค้นเมื่อ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑)
 พิรงรอง รามสูต นักวิชาการจากคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ[ออนไลน์] พ.ย.๒๕๕๘.[ออนไลน์]
[https://www.isranews.org/thaireform-news-mass-comm/42998-
 social27115821.html](https://www.isranews.org/thaireform-news-mass-comm/42998-social27115821.html)(๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑)

(๗) สัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม:

สัมภาษณ์

โกวิทย์ บุญธรรม ผู้สื่อข่าวไทยพีบีเอส, วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.
 โคทม อารียา รศ.ดร.ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติวิธี.มหาวิทยาลัยมหิดล.วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.
 ขวรงค์ ลิ้มปัทมปาณี ประธานสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ, วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.
 ปราเมศ เหล็กเพ็ชร นายกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ธนัชพงศ์ คงสาย รองบรรณาธิการข่าวการเมือง ไบรท์ ทวี ,วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ประทีป คงสิบ Senior Director of content Center & Producer , วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

พระวิเทศปัญญารณ (เจ้าคุณสวีน) .วันที่๒๕ มกราคม ๒๕๖๒.

พระสุธีวรบัณฑิต(โช้ว ทสสนีโย),ดร ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

มานิจ สุขสมจิตร บรรณาธิการอาวุโสหนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ, วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ศศิวิมล อยู่คงแก้ว แอมินเพจNavySeal(กริยาผู้บัญชาการหน่วยซีล).วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

สุพัตรา ศรีปัจฉิม,.หัวหน้าข่าวรถปลดทุกข์และภัยพิบัติ ไทยรัฐทีวี .วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สุเมธ สมคะเน ประธานสหภาพแรงงานกลางสื่อมวลชนไทย.วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๒.

วสันต์ ภัยหลีกส์ ผู้จัดการกองทุนสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์, วันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

วิวรรณ ขุนทอง บรรณาธิการข่าวหน้า ๑ ไทยรัฐทีวี, วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

อดีตผู้สื่อข่าวรอยเตอร์ ผู้มีประสบการณ์ข่าวกว่า ๒๐ ปี (๑ใน๖ คนที่ถูกเลิกจ้างจากรอยเตอร์เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๖๑), ๑๑ มกราคม ๒๕๖๒

สนทนากลุ่ม

กอบกิจ ประดิษฐ์พานิชผล,อาจารย์ .คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. ๒๕ มกราคม ๒๕๖๒.

บรรพต ต้นธีรวงศ์.ดร.นพ.อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา.มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๒.

พระมหาเมธาวิญญูสร, รศ.ดร. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มมร.๕ มกราคม ๒๕๖๒.

พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร,ดร.คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย.มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๒.

สุพัตรา ศรีปัจฉิม,.หัวหน้าข่าวรถปลดทุกข์และภัยพิบัติ ไทยรัฐทีวี .วันที่ ๒๕ มกราคม๒๕๖๒.

เอกพันธ์ ปิณฑวนิช.ผู้อำนวยการ สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.๒๕ มกราคม ๒๕๖๒.

๒. ภาษาอังกฤษ

1. Secondary Sources

Lee, S. T., & Maslog, C. C., **War or Peace Journalism?** (Asian Newspaper Coverage of Conflicts. Journal of Communication, ୨୦୦୭), P ୩୭୭.

(I) **Books:**

Lynch, J., & McGoldrick, **Peace Journalism**, (Gloucestershire: awthorn Press, ୨୦୦୫), P୫.

(IV) **Electronics:**

Aslam Rukhsana. The Role of Media in Conflict: Integrating Peace. Journalism in the Journalism Curriculum (୨୦୧୫).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

แหล่งข้อมูลสำคัญ

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	สังกัด
	กลุ่มนักสื่อสารมวลชน		
๑	มานิจ สุขสมจิตร	บรรณาธิการ	หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
๒	วิวรรธ ขุนทอง	บรรณาธิการ หน้า ๑	ไทยรัฐทีวี
๓	วิสุทธิ์ คมวัชรพงศ์	ผู้ช่วยกรรมการผู้อำนวยการใหญ่ สำนักวิทยุ	อสมท.
๔	หฤทัย จางวาง	ผู้อำนวยการสำนักข่าว	สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์ (ข่าวจริงประเทศไทย)
๕	ประทีป คงสิบ	ผู้อำนวยการสถานีข่าว และ Senior Director of Content Center & Producer	วอยซ์ทีวี
๖	นงลักษณ์ ห่านวิไล	อดีตสื่อมวลชนอาวุโส(เนชั่น)	สื่อมวลชนอิสระ
๗	ศศิวิมล อยู่คงแก้ว	แอดมินเพจ	NavySeal
๘	พัชราภรณ์ ชมกลิ่น	ผู้จัดการคลื่น Think Radio	อสมท.
๙	ธันชพงศ์ คงสาย	รองบรรณาธิการข่าวการเมือง	สถานีโทรทัศน์ไอทีวี
๑๐	สุพัตรา ศรีปัจฉิม	หัวหน้าข่าวรถปลดทุกข์และภัย พิบัติ	ไทยรัฐทีวี
๑๑	(ไม่ขอเปิดเผยนาม) ประสบการณ์ผู้สื่อข่าว ๒๒ ปี	อดีตผู้สื่อข่าว ๑ใน๖คนที่ถูกเลิก จ้างเดือนธ.ค.๖๑	สำนักข่าวรอยเตอร์
ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	สังกัด
๑๒	ยุทธยา ตุ่มมี	ผู้สื่อข่าว	ไทยรัฐทีวี
๑๓	โกวิท บัญธรรม	ผู้สื่อข่าว	ไทยพีบีเอส

	ผู้เชี่ยวชาญ/ นักวิชาการด้านพุทธ ศาสนา /สื่อ/สันติวิธี		
๑๔	พระสุธีวัชรบัณฑิต,ดร	ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริม พระพุทธศาสนาและบริการสังคม	มจร
๑๕	พระวิเทศปัญญารักษ์ (เจ้า คุณสวีสวีน)	เจ้าอาวาส	วัดพุทธอาราม ประเทศสวีเดน
๑๖	รศ.ดร.โคทม อารียา	ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติวิธี	ม.มหิดล
๑๗	รศ.สศศรี เฝ้านินจันทร์	นักวิชาการ,ผู้เชี่ยวชาญด้าน สื่อสารมวลชน	ม.เชียงใหม่
	องค์กรกำกับสื่อ		
๑๘	ปราเมศ เหล็กเพชร	นายกสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์ แห่งประเทศไทย	หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
๑๙	สุเมธ สมคะเน	ประธานสหภาพแรงงานกลาง สื่อมวลชนไทย	หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
๒๐	ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี	ประธานสภาการหนังสือพิมพ์ แห่งชาติ	ศูนย์ข้อมูล ไทยรัฐ
๒๑	วสันต์ ภัยหลิกี้	ผู้จัดการ	กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและ สร้างสรรค์
๒๒	พ.อ.กิตติพงษ์ พุทธิมณี	อนุกรรมการฯ	กสทช.
	ผู้รับสาร		
๒๓	ศิลาดี ทวีศรี	เจ้าของธุรกิจ (อดีตรองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารททท.)	บ.ทัวร์
๒๔	นุกุล กาญจนารัตน์	เจ้าของธุรกิจสื่อประชาสัมพันธ์(อดีต ผู้สื่อข่าวรางวัลพูลิตเซอร์ ไทย)	บ.ประชาสัมพันธ์
๒๕	นาวาโท ปรีชา พรหมค ลิน	นายทหารวิเคราะห์ระบบ (คอมพิวเตอร์)	กรมแพทย์ทหารเรือ
๒๖	พงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ	นายกเทศมนตรี	จ.ยะลา
๒๗	สุภาภรณ์ ศรอำพล	ผู้อำนวยการ	อุทยานวิทยาศาสตร์ สสวท.
๒๘	นายสุภรณ์ ดั่งดี	กรรมการผู้จัดการ	บ.พรเพียรก่อสร้าง(๓ จ. ภาคใต้)
๒๙	นายธีรพงศ์ กษิรวัดน์	วิศวกรไฟฟ้า	การไฟฟ้าภูมิภาคเชียงใหม่

๓๐	นายสุเทพ บุญมายอง	วิศวกร	เทศบาลจ.เชียงราย
----	-------------------	--------	------------------

๑) รายนามผู้เชี่ยวชาญร่วมสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๒ จำนวน ๖ ท่าน

๑.๑ ดร.พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๒ รศ.ดร.พระมหาเมธาวิญญู, รศ.ดร. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มมร.

๑.๓ คุณสุพัตรา ศรีปัจฉิมหัวหน้าข่าวรถปลดทุกข์และภัยพิบัติ ไทยรัฐทีวี

๑.๔ ดร.เอกพันธ์ ปิณฑวนิช ผู้อำนวยการ สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

๑.๕ ดร.นพ.บรรพต ตันธีรวงศ์ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา.มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๖ อาจารย์กอบกิจ ประดิษฐ์พานิชผล คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์



ศธ ๖๑๑๓/ว ๑๑๕

๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้นิพนธ์สัมภาษณ์เชิงลึก

เรียน : พระเทพคุณูปการ (เจ้าคุณฟ้าแดง)

ด้วย นางศรีลัดดา นามสกุล อุทยารัตน์ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๕๐๙๖ ที่อยู่ ๑๔๓/๑๔ หมู่บ้านมณีรินทร์ ถนน ๓๔๕ ตำบลบางคูวัด อ.เมือง จ.ปทุมธานี ๑๒๐๐๐ นิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "วิกฤตสื่อในสังคมไทย : ศึกษาและพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยหลักพุทธสันติวิธี" ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย พระราชปริยัติกวี, ศ. ดร.และดร.ชันทอง วัฒนประดิษฐ์ โดยในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจากท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกแก่นิสิต ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขออโนทนาขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์เพื่อเพื่อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

(พระมหากษัตริย์ ภูมิบาล รัช.ดร.)

เลขานุการอธิการบดี

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

ผู้ประสานงาน : นางศรีลัดดา อุทยารัตน์ นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๙-๙๒๗๕-๕๙๙๗

ยินดีให้สัมภาษณ์และอนุญาตให้เผยแพร่คำสัมภาษณ์ในวิทยานิพนธ์เล่มดังกล่าว

วัน-เดือน-ปีที่ให้สัมภาษณ์ 25 ธ.ค. 2562

ที่ ศธ ๖๑๑๓/ว ๑๑๕



มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๗ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึก
เรียน/เจริญพร พระสุธีวชิรบัณฑิต, ดร.
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแนบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางศรีลัดดา นามสกุล อุทัยรัตน์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
สันติศึกษา ภาควิชาพิเศษ เลขประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๕๐๙๖ ที่อยู่ ๑๓๔/๑๔ ซอย ๑๓ ตำบลบางคู
วัด อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี รหัสไปรษณีย์ ๑๒๐๐๐ ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "วิกฤต
สื่อในสังคมไทย: ศึกษาและพัฒนาารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยหลักพุทธสันติวิธี" ซึ่งมี
คณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ ประกอบด้วย พระราชปริยัติกวี, ศ. ดร. และดร. ชันทอง วัฒนะ
ประดิษฐ์ โดยในการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่องนี้ มีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจาก
ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้
ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกแก่นิสิต ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขอเสนอขอขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์
เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

ด.ม.ความมีพ.
สุภาภรณ์ วัฒน (พระสุธีวชิรบัณฑิต, ดร.) (พระมหาพรหม ธรรมมหาโส รัต. ดร.)
ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริม เลขานุการอธิการบดี
พระพุทธรักษาและศิลปกรรม ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ
๑๒ ๑๐ ๖๑ ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

ผู้ประสานงาน: นางศรีลัดดา อุทัยรัตน์ นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘-๙๙๐๒๗-๕๙๘๗

ที่ ศธ ๖๑๑๓/ว ๑๑๕



มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้บันทึกสัมภาษณ์เชิงลึก
เรียน คุณมานิจ สุขสมจิตร์

ด้วย นางศรีลัดดา นามสกุล อุทัยรัตน์ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๕๐๙๖ ที่อยู่ ๑๔๗/๑๔ หมู่บ้านมณีนรินทร์ ถนน ๓๔๕ ตำบลบางคูวัด อ.เมือง จ.ปทุมธานี ๑๒๐๐๐ นิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำคุณิพนธ์เรื่อง “วิกฤตสื่อในสังคมไทย : ศึกษาและพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยหลักพุทธสันติวิธี” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์ประกอบด้วย พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร.และดร.ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์ โดยในการทำคุณิพนธ์เรื่องนี้ มีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจากท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกแก่นิสิต ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส รศ.ดร.)

เลขานุการอธิการบดี

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

๒๐ พ.ย. ๖๒

ผู้ประสานงาน: นางศรีลัดดา อุทัยรัตน์ นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘-๙๐๗๓๕-๕๙๔๗



ศธ ๖๑๑๓/ว ๑๑๕

๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้นิพนธ์สัมภาษณ์เชิงลึก

เรียน คุณวสันต์ ภัยหลิกสิทธิ์ ผู้จัดการกองหนังสือปก และ ภัทรวรรณ

ด้วย นางศรีลัดดา นามสกุล อุทยานรัตน์ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๕๐๙๖ ที่อยู่ ๑๔๓/๑๔ หมู่บ้านมณีวันทร์ ถนน ๓๔๕ ตำบลบางคูวัด อ.เมือง จ.ปทุมธานี ๑๒๐๐๐ นิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "วิกฤตสื่อในสังคมไทย : ศึกษาและพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยหลักพุทธสันติวิธี" ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ประกอบด้วย พระราชปิยัติกวี, ศ. ดร. และดร. ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์ โดยในการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่องนี้มี ความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจากท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้ สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกแก่นิสิต ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขออโนไมทนาขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์ เชื้อเพื่อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส รศ.ดร.)

เลขานุการอธิการบดี

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

ผู้ประสานงาน : นางศรีลัดดา อุทยานรัตน์ นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๙-๙๒๗๕-๕๙๙๗

ยินดีให้สัมภาษณ์และอนุญาตให้เผยแพร่คำสัมภาษณ์ในดุษฎีนิพนธ์เล่มดังกล่าว

วัน-เดือน-ปีที่ให้สัมภาษณ์ ๒๕๖๑.๑๒.๒๑

ที่ ศธ ๖๑๑๓/ว ๑๑๕



มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๕ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๕ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เชิงลึก

เรียน คุณवरุณ ลิมปัทมปาณี

ประธานคณะกรรมการหน้าชั้นเรียน ๖๖๖

ด้วย นางสาวศรีลัดดา นามสกุล อุทัยรัตน์ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๕๐๙๖ ที่อยู่ ๑๔๓/๑๕ หมู่บ้านมณีนรินทร์ ถนน ๓๔๕ ตำบลบางคูวัด อ.เมือง จ.ปทุมธานี ๑๒๐๐๐ นิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “วิกฤตสื่อในสังคมไทย : ศึกษาและพัฒนา รูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยหลักพุทธสันติวิธี” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ประกอบด้วย พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร.และดร.ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์ โดยในการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่องนี้ มีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจากท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกแก่นิสิต ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขออณุโมนาขอคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

(พระมหาพรหม ธรรมหาโส รศ.ดร.)

เลขาธิการอธิการบดี

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

A. S. 61

ที่ ศธ ๖๑๑๗/ว ๑๑๕



มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๗ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึก
เรียน/เจริญพร ท่านพี่เมค เนติเชษฐ์ ผาปกต์ผดมนักข่าว นักเคลื่อนไหว-
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแนบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ฉบับ ประเทศไทย

ด้วย นางศรีลัดดา นามสกุล อุทัยรัตน์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
สันติศึกษา ภาควิชา เลขประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๕๐๙๖ ที่อยู่ ๑๓๔/๑๔ ซอย ๑๓ ตำบลบางคู
วัด อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี รหัสไปรษณีย์ ๑๒๐๐๐ ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "วิกฤต
สื่อในสังคมไทย: ศึกษาและพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยหลักพุทธสันติวิธี" ซึ่งมี
คณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ ประกอบด้วย พระราชปริยัติกวี, ศ. ดร. และดร. ชันทอง วัฒนะ
ประดิษฐ์ โดยในการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่องนี้ มีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจาก
ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้
ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างยิ่ง จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกแก่นิสิต ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขออโนทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์
เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

(พระมหาพรชชา ฐมมหาโส รศ. ดร.)

เลขานุการอธิการบดี

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

๑๗-๘.๑.-๒๑

ผู้ประสานงาน: นางศรีลัดดา อุทัยรัตน์ นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘-๙๔๒๐๗-๕๕๘๗



ศธ ๖๑๑๓/ว ๑๑๕

๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้นิพนธ์สัมภาษณ์เชิงลึก
เรียน พ.อ. กิตติพงษ์ นุทวิมลย์ อินทรรณการฯ กสทศ.

ด้วย นางศรีรัตดา นามสกุล อุทยานรัตน์ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๕๐๙๖ ที่อยู่ ๑๔๓/๑๔ หมู่บ้านมณีรินทร์ ถนน ๓๔๕ ตำบลบางคูวัด อ.เมือง จ.ปทุมธานี ๑๒๐๐๐ นิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "วิกฤตสื่อในสังคมไทย : ศึกษาและพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยหลักพุทธสันติวิธี" ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ประกอบด้วย พระราชปริยัติกวี, ศ. ดร.และดร.ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์ โดยในการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจากท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกแก่นิสิต ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขอเสนอขอขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

(พระมหาพรหมชา ธมฺมหาโส รัช.ดร.)

เลขาธิการอธิการบดี

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

ผู้ประสานงาน : นางศรีรัตดา อุทยานรัตน์ นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๙-๙๒๗๕-๕๙๙๗

ยินดีให้สัมภาษณ์และอนุญาตให้เผยแพร่คำสัมภาษณ์ในดุษฎีนิพนธ์เล่มดังกล่าว

วัน-เดือน-ปีที่ให้สัมภาษณ์

พ.อ. กิตติพงษ์ นุทวิมลย์
24/02/62

ที่ ศธ ๖๑๑๓/ว ๑๑๕



มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เชิงลึก
เรียน คุณ ศศิวิมล อยู่คงแก้ว เอดมินเพจ NAVYSICAL < ภิชาตบ. นวอพล >

ด้วย นางศรีลัดดา นามสกุล อุทัยรัตน์ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๕๐๙๖ ที่อยู่ ๑๔๓/๑๔ หมู่บ้านมณีรินทร์ ถนน ๓๔๕ ตำบลบางคูวัด อ.เมือง จ.ปทุมธานี ๑๒๐๐๐ นิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “วิกฤตสื่อในสังคมไทย : ศึกษาและพัฒนา รูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยหลักพุทธสันติวิธี” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ประกอบด้วย พระราชปริยัติกวี, ศ. ดร.และดร.ชั้นทอง วัฒนประดิษฐ์ โดยในการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่องนี้ มีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจากท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกแก่นิสิต ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขออนุมัติขอขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

(พระมหารัชมงคล ฐมมหาโส รศ.ดร.)

เลขานุการอธิการบดี

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสนนานาชาติ

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

10 ม.ค. ๖2

ผู้ประสานงาน: นางศรีลัดดา อุทัยรัตน์ นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘-๙๒๗๕-๕๙๔๗

ที่ ศธ ๖๑๑๗/ ๖ ๑๑๕



มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๗ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึก
เรียน/เจริญพร คุณชัชวาลย์ ช่มกลิ่น อสมท.
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแนบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ฉบับ สื่อกมส คลื่น THINK RADIO

ด้วย นางศรีลัดดา นามสกุล อุทัยรัตน์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
สันติศึกษา ภาควิเศษ เลขประจำตัวนิต ๕๙๐๑๑๐๕๐๙๖ ที่อยู่ ๑๓๔/๑๔ ซอย ๑๓ ตำบลบางคู
วัด อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี รหัสไปรษณีย์ ๑๒๐๐๐ ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “วิกฤต
สื่อในสังคมไทย: ศึกษาและพัฒนาารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยหลักพุทธสันติวิธี” ซึ่งมี
คณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ ประกอบด้วย พระราชปริยัติกวี, ศ. ดร. และดร. ชันทอง วัฒนะ
ประดิษฐ์ โดยในการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่องนี้ มีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจาก
ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้
ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกแก่นิสิต ส่วนการติดต่อประสานงานนิตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขออุมิทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์
เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

(พระมหาทรรษา ธมฺมหาโส รศ. ดร.)

เลขานุการอธิการบดี

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

30 ก.ค. ๖1

ผู้ประสานงาน: นางศรีลัดดา อุทัยรัตน์ นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘-๙๙๒๗-๕๙๘๗

ที่ ศธ ๖๑๑๓/ ว ๑๑๕



มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcuc.ac.th

๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เชิงลึก

เรียน คุณ ธนัชพงศ์ คงสาย รองอธิการบดีฝ่ายการเมือง ศรชฎา TV

ด้วย นางศรีลัดดา นามสกุล อุทัยรัตน์ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๕๐๙๖ ที่อยู่ ๑๔๓/๑๔ หมู่บ้านมณีนรินทร์ ถนน ๓๔๕ ตำบลบางคูวัด อ.เมือง จ.ปทุมธานี ๑๒๐๐๐ นิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “วิกฤตสื่อในสังคมไทย : ศึกษาและพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยหลักพุทธสันติวิธี” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ประกอบด้วย พระราชปริยัติกวี, ศ. ดร.และดร.ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์ โดยในการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่องนี้ มีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจากท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกแก่นิสิต ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขออุทิศนาขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

ธนัชพงศ์ คงสาย

8 พ.ย. ๖1

(พระมหาพรหมชา ฐมมหาโส รศ.ดร.)

เลขานุการอธิการบดี

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

ผู้ประสานงาน: นางศรีลัดดา อุทัยรัตน์ นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘-๙๒๗๕-๕๕๘๗



แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide)

กลุ่มสื่อสารมวลชนและองค์กรกำกับสื่อ

เรื่อง : วิกฤตสื่อในสังคมไทย : ศึกษาและพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิจัยเรื่อง วิกฤตสื่อในสังคมไทย : ศึกษาและพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี ผู้วิจัยจะนำเทปบันทึกเสียงสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างมาถอดเทป สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ที่เหมือนกันและแตกต่างกัน โดยนำข้อมูลเหล่านั้นมาอธิบาย ตีความ วิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อจัดทำและนำเสนอเป็นงานวิจัยที่สมบูรณ์ในโอกาสต่อไป

ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดตอบคำถามตามความเป็นจริง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์จะเก็บเป็นความลับ และใช้เพื่อประกอบในการทำวิจัยเท่านั้น โดยจะไม่มีผลกระทบใดๆต่อผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์นี้มีทั้งหมด ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ : ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ชื่อ-นามสกุล..... *อ.พิภพ อ.วันจิณ*

๒. เชื้อชาติ..... *ไทย* อายุ..... *๔๓* ปี อายุพรรษา.....

๓. สถานที่ปฏิบัติงาน..... *ทอสร*

๔. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง..... *หัวหน้าข่าวโทรทัศน์ภาคพื้นดิน*

๕. วัน/เวลาที่ให้สัมภาษณ์..... *๒๒ พ.ค. ๒๕๖๑*

๖. สถานที่..... *ทอสร*

ตอนที่ ๒ : แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานการณ์สื่อในสังคมไทย กรณีการรายงานข่าวหมู่ป่า และการพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความร่วมมือจากทุกท่าน ในการให้ข้อมูลตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอกราบขอบพระคุณ และขอขอบคุณทุกท่าน ที่ได้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสัมภาษณ์นี้ตามความเป็นจริง และตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด คำตอบของท่านจะเก็บไว้เป็นความลับและจะใช้สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

อ.พิภพ อ.วันจิณ
อ.วันจิณ

นางศรีลัดดา อุทัยรัตน์
พุทธศาสนคณาจารย์ สาขาวิชาสันติศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

ที่ ศธ ๖๑๑๓/ว ๑๑๕



มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังษี
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เชิงลึก

เรียน คุณอุทยา ตุ่มมี

ผู้ลือข่าวโทรทัศน์

ด้วย นางศรีลัดดา นามสกุล อุทัยรัตน์ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๕๐๙๖ ที่อยู่ ๑๔๗/๑๔ หมู่บ้านมณีรินทร์ ถนน ๓๔๕ ตำบลบางคูวัด อ.เมือง จ.ปทุมธานี ๑๒๐๐๐ นิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุชฎินิพนธ์เรื่อง “วิกฤตสื่อในสังคมไทย : ศึกษาและพัฒนาแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยหลักพุทธสันติวิธี” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมดุชฎินิพนธ์ประกอบด้วย พระราชปริยัติกวี, ศ. ดร.และดร.ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์ โดยในการทำดุชฎินิพนธ์เรื่องนี้ มีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจากท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกแก่นิสิต ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส รศ.ดร.)

เลขานุการอธิการบดี

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

อุทยา ตุ่มมี
๑ พ.ย. ๖๑



แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide)

กลุ่มนักสื่อสารมวลชน (กลุ่มที่ ๑-๔)

เรื่อง : วิกฤตสื่อในสังคมไทย : ศึกษาและพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดย
พุทธสันติวิธี

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิจัยเรื่อง วิกฤตสื่อใน
สังคมไทย : ศึกษาและพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี ผู้วิจัยจะนำ
เทปบันทึกเสียงสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างมาถอดเทป สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ที่เหมือนกัน
และแตกต่างกัน โดยนำข้อมูลเหล่านี้มาอธิบาย ตีความ วิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ
เพื่อจัดทำและนำเสนอเป็นงานวิจัยที่สมบูรณ์ในโอกาสต่อไป

ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดตอบคำถามตามความเป็นจริง เพื่อเป็น
ประโยชน์ต่อการวิจัย ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์จะเก็บเป็นความลับ และใช้เพื่อประกอบ
ในการทำวิจัยเท่านั้น โดยจะไม่มีผลกระทบใดๆต่อผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์นี้มีทั้งหมด ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ : ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ชื่อ-นามสกุล..... ดน วิสทธิ์ ดนวิเศษ
๒. เชื้อชาติ.....อายุ.....ปี อายุพรรษา..... ๕๖-๕๗ ปี
๓. สถานที่ปฏิบัติงาน..... อสมท. สำนักรายงาน
๔. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง.....
๕. วันที่ให้สัมภาษณ์..... 28 พ.ค. ๖1
๖. สถานที่..... อสมท.

ตอนที่ ๒ : แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานการณ์สื่อในสังคมไทย กรณีการรายงานข่าวหมู่
ป่า และการพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความร่วมมือจากทุกท่าน ในการให้ข้อมูลตอบแบบ
สัมภาษณ์ครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอกราบขอบพระคุณ และขอขอบคุณทุกท่าน ที่ได้ให้ข้อมูลในการตอบ

กรรมกร ๖๖๖๖ ๖

៣ វិស័យកសិកម្ម ២៥៦១

เรียน คุณณรงค์ นานวิไล อดีต ผอ.สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร

จึงขออุทิศนาชอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์
เพื่อเพื่อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

วัน-เดือน-ปีที่ให้สัมภาษณ์

Albert Einstein

୧୦ ୩୦ ୬୨



แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide)

กลุ่มผู้รับสาร (กลุ่มที่ ๕)

เรื่อง : วิกฤตสื่อในสังคมไทย : ศึกษาและพัฒนาารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิจัยเรื่อง วิกฤตสื่อในสังคมไทย : ศึกษาและพัฒนาารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี ผู้วิจัยจะนำเทปบันทึกเสียงสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างมาถอดเทป สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ที่เหมือนกันและแตกต่างกัน โดยนำข้อมูลเหล่านี้มาอธิบาย ตีความ วิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อจัดทำและนำเสนอเป็นงานวิจัยที่สมบูรณ์ในโอกาสต่อไป

ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดตอบคำถามตามความเป็นจริง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์จะเก็บเป็นความลับ และใช้เพื่อประกอบในการทำวิจัยเท่านั้น โดยจะไม่มีการระบุชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์นี้มีทั้งหมด ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ : ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ชื่อ-อายุ/นามสกุล..... นท. วัชร วรรณกลิ่น ๐๘๖ ๙๐ ๖๐ ๑๑๐
ตำแหน่งงาน..... นายกเทศมนตรี อบต.บ้านนาหว้า อ.บ้านนาหว้า จ.หนองบัวลำภู
๒. เชื้อชาติ..... อายุ..... ๕๕ ปี อายุพรรษา.....
๓. สถานที่ปฏิบัติงาน /สถานศึกษา.....

๔. การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร

- ☐ สื่อออนไลน์ (โปรดระบุด้วยทุกระยะลำดับจากมากไปน้อย ๑,๒,และ๓)
- ☒ เว็บไซต์ข่าว ☒ เฟซบุ๊ก ☒ ไลน์ ☐ อื่นๆ

- ☐ สื่อโทรทัศน์
- ☐ สื่อหนังสือพิมพ์

๕. วัน/เวลาที่ให้สัมภาษณ์..... ๑๐/๓/๖๗

๖. สถานที่.....

นท. วัชร วรรณกลิ่น

ลายเซ็นผู้ให้สัมภาษณ์

ที่ ศธ ๖๑๑๗/ว ๑๑๕



มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๗ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึก
เรียน/เจริญพร คุณวิไลวรรณ ทวี ๕
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแนบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางศรีรัตดา นามสกุล อุทัยรัตน์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
สันติศึกษา ภาควิเศษ เลขประจำตัวนิต ๕๙๐๑๑๐๕๐๙๖ ที่อยู่ ๑๓๔/๑๔ ซอย ๑๓ ตำบลบางคู
วัด อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี รหัสไปรษณีย์ ๑๒๐๐๐ ได้รับอนุมัติให้ทำคุณนิตเรื่อง "วิกฤต
สื่อในสังคมไทย: ศึกษาและพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยหลักพุทธสันติวิธี" ซึ่งมี
คณะกรรมการควบคุมคุณนิตนี้พนธ์ ประกอบด้วย พระราชปริยัติกวี, ศ. ดร. และดร.ชั้นทอง วัฒนะ
ประดิษฐ์ โดยในการทำคุณนิตนี้พนธ์เรื่องนี้มี ความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจาก
ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้
ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกแก่นิสิต ส่วนการติดต่อประสานงานนิตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขอเสนอขอพบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์
เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี



(พระมหาพรหม ธรรมหาโส รศ. ดร.)

เลขานุการอธิการบดี

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์ หรือแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์



แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อการวิจัย

เรื่อง วิกฤตสื่อในสังคมไทย : ศึกษาและพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้เป็นเครื่องมือหนึ่งของการศึกษาคุณูปการเรื่อง วิกฤตสื่อในสังคมไทย : ศึกษาและพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ข่าวสารในสภาพปัจจุบันและปัญหาการรายงาน ข่าวของสื่อ
๒. เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีการรายงานข่าวสันติภาพตามหลักพุทธสันติวิธี
๓. เพื่อเสนอรูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ๕ กลุ่ม ได้แก่ ๑) ผู้บริหารสื่อ ได้แก่ บรรณาธิการ ๒) หัวหน้าข่าว / ผู้สื่อข่าว และ ๓) สื่อมวลชนอาวุโส ๔) องค์กรที่กำกับดูแลสื่อ และ ๕) กลุ่มประชาชนผู้รับสาร เป็นคำถามปลายเปิด



แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อการวิจัย

กลุ่มนักสื่อสารมวลชน (กลุ่มที่ ๑-๔)

เรื่อง : วิกฤตสื่อในสังคมไทย :ศึกษาและพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดย
พุทธสันติวิธี

.....

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิจัยเรื่อง วิกฤตสื่อในสังคมไทย :ศึกษาและพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี ผู้วิจัยจะนำเทปบันทึกเสียงสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างมาถอดเทป สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ที่เหมือนกันและแตกต่างกัน โดยนำข้อมูลเหล่านี้มาอธิบาย ตีความ วิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อจัดทำและนำเสนอเป็นงานวิจัยที่สมบูรณ์ในโอกาสต่อไป

ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดตอบคำถามตามความเป็นจริง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์จะเก็บเป็นความลับ และใช้เพื่อประกอบในการทำวิจัยเท่านั้น โดยจะไม่มีผลกระทบใดๆต่อผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์นี้มีทั้งหมด ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ : ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ชื่อ-ฉายา/ นามสกุล.....
๒. เชื้อชาติ.....อายุ.....ปี อายุพรรษา.....
๓. สถานที่ปฏิบัติงาน.....
๔. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง.....
๕. วัน/เวลาที่ให้สัมภาษณ์.....
๖. สถานที่.....

ตอนที่ ๒ : แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับสถานการณ์สื่อในสังคมไทย กรณีการรายงานข่าวหมู่ป่า และการพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความร่วมมือจากทุกท่าน ในการให้ข้อมูลตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอกราบขอบพระคุณ และขอขอบคุณทุกท่าน ที่ได้ให้ข้อมูลในการตอบ

แบบสัมภาษณ์นี้ตามความเป็นจริง และตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด คำตอบของท่านจะเก็บไว้เป็นความลับและจะใช้สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

นางศรีลัดดา อุทัยรัตน์
พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

ตอนที่ ๑: สถานการณ์สื่อและการรายงานข่าวของสื่อในปัจจุบัน

- ๑) ในทัศนะของท่านสถานการณ์ของสื่อในปัจจุบันเป็นอย่างไร
- ๒) ท่านคิดว่าปัจจุบันสื่อกำลังประสบกับปัญหาใดบ้าง มีสาเหตุมาจากอะไร และมีแนวทางป้องกันหรือแก้ไขอย่างไร
- ๓) ท่านคิดว่าวิกฤตใดที่รุนแรงและต้องรีบแก้ไขเร่งด่วน เพื่อให้สื่ออยู่รอดและคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือ
- ๔) องค์กรของท่านได้รับผลกระทบจากวิกฤตในเรื่องการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์สื่อหรือไม่ อย่างไร และมีแนวทางการรับมืออย่างไร
- ๕) ท่านคิดว่าสื่อในปัจจุบันมีบทบาทในการสร้างความขัดแย้ง หรือสร้างสันติภาพอย่างไรบ้าง

ตอนที่ ๒: การรายงานข่าวในสถานการณ์ความขัดแย้ง

- ๖) ปัจจุบันองค์กรของท่านมีนโยบายในการบริหารจัดการข่าวสาร อาทิ การคัดเลือกประเด็นข่าว ฯลฯ อย่างไรบ้าง และมีปัญหา อุปสรรคในการทำงานหรือไม่ อย่างไร ตลอดจนมีแนวทางการแก้ไขอย่างไร
- ๗) ในกรณีที่นักข่าวในองค์กรของท่านไปทำข่าวในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง ท่านมีนโยบายหรือวางแผนทางปฏิบัติไว้หรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใดจึงกำหนดแนวทางในลักษณะดังกล่าว (กรุณาอธิบายถึงสาเหตุ ปัญหาและอุปสรรคในการกระบวนการรายงานข่าว)
- ๘) ท่านคิดว่าการรายงานข่าวในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง สื่อควรมีการคัดเลือกประเด็น และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่น่าเสนออย่างไร อาทิ ประเด็นใดที่ควรนำเสนอ และประเด็นใดที่ควรหลีกเลี่ยง เพราะเหตุใด
- ๙) ท่านคิดว่ามีแนวทางใด หรือการนำหลักธรรมใดมาใช้ เพื่อนำมาพัฒนาสื่อมวลชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของการนำเสนอข่าวสารที่เป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้รับสาร
- ๑๐) ท่านคิดว่าในอนาคตรูปแบบการรายงานข่าวจะพัฒนาไปในทิศทางใดเพื่อก่อให้เกิดสันติภาพในสังคมและป้องกันการนำเสนอข้อมูลที่สร้างความขัดแย้ง

ตอนที่ ๓: การนำเสนอข่าวกรณีทิมหมูป่าคาเดมิติด้าหลวง จ.เชียงราย

- ๑๑) จากกรณีการนำเสนอข่าวทิมหมูป่าติดถ้ำ ท่านคิดว่าสื่อมวลชนไทยและสื่อต่างชาติมีจุดเด่นจุดด้อยในกระบวนการทำงาน (การลงพื้นที่/การคัดเลือกประเด็น /การนำเสนอ/การเชื่อมต่อเครือข่าย/เทคโนโลยี ฯลฯ)เหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง
- ๑๒) ท่านคิดว่าสื่อมวลชนไทยและต่างประเทศ มีการนำเสนอเนื้อหาที่สร้างความขัดแย้งหรือไม่ อย่างไร และควรมีแนวทางปฏิบัติอย่างไรเพื่อให้ข่าวสารมีความสมดุลและสร้างคุณค่าแก่สังคม
- ๑๓) ท่านมีข้อเสนอแนะถึงบทเรียนในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนนี้อย่างไรบ้าง และคิดว่าควรมีการนำหลักธรรมใดมาใช้ในการกระบวนการการรายงานข่าวหรือไม่ อย่างไร



แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก

กลุ่มผู้รับสาร

เรื่อง : วิกฤตสื่อในสังคมไทย :ศึกษาและพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดย
พุทธสันติวิธี

.....

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิจัยเรื่อง วิกฤตสื่อในสังคมไทย :ศึกษาและพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี ผู้วิจัยจะนำเทปบันทึกเสียงสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างมาถอดเทป สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ที่เหมือนกันและแตกต่างกัน โดยนำข้อมูลเหล่านี้มาอธิบาย ตีความ วิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อจัดทำและนำเสนอเป็นงานวิจัยที่สมบูรณ์ในโอกาสต่อไป

ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดตอบคำถามตามความเป็นจริง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์จะเก็บเป็นความลับ และใช้เพื่อประกอบในการทำวิจัยเท่านั้น โดยจะไม่มีผลกระทบใดๆต่อผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์นี้มีทั้งหมด ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ : ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ชื่อ-ฉายา/ นามสกุล.....
๒. เชื้อชาติ.....อายุ.....ปี อายุพรรษา.....
๓. สถานที่ปฏิบัติงาน /สถานศึกษา.....
๔. การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร
 - ☐ สื่อออนไลน์ (โปรดระบุด้วยการเรียงลำดับจากมากไปน้อย ๑,๒,และ๓)
 -เว็บไซต์ข่าวเฟซบุ๊กไลน์อื่นๆ
 - ☐ สื่อโทรทัศน์
 - ☐ สื่อหนังสือพิมพ์
๕. วัน/เวลาที่ให้สัมภาษณ์.....
๖. สถานที่.....

ตอนที่ ๒ : แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานการณ์สื่อในสังคมไทย กรณีการรายงานข่าวหมูป่า และการพัฒนารูปแบบการรายงานข่าวสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความร่วมมือจากทุกท่าน ในการให้ข้อมูลตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอกราบขอบพระคุณ และขอขอบคุณทุกท่าน ที่ได้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสัมภาษณ์นี้ตามความเป็นจริง และตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด คำตอบของท่านจะเก็บไว้เป็นความลับและจะใช้สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

นางศรีลัดดา อุทัยรัตน์
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

แนวคำถามสัมภาษณ์ : ผู้รับสาร

- ๑) ในทัศนคติของท่านสถานการณ์ของสื่อในปัจจุบันเป็นอย่างไร
- ๒) ท่านคิดว่าจุดเด่น จุดด้อยในการนำเสนอข่าวของสื่อเป็นอย่างไร

- ๓) ท่านคิดว่าการนำเสนอข่าวของสื่อในเรื่องใดที่ต้องปรับปรุงอย่างเร่งด่วน เพราะเหตุใด
- ๔) ท่านคิดว่าสื่อที่น่าเชื่อถือ ควรนำเสนอข่าวอย่างไร
- ๕) กรณีการรายงานข่าวของสื่อมวลชนไทยเกี่ยวกับกรณีหมูป่าติดถ้ำ ท่านคิดว่ามีจุดเด่น-จุดด้อย อย่างไร
- ๖) ท่านคิดว่าการรายงานข่าวดังกล่าว มีประเด็นที่สร้างความขัดแย้งหรือความสับสนในสังคมบ้างหรือไม่ อย่างไร หากมีควรมีแนวทางแก้ไขอย่างไรบ้าง
- ๗) ท่านคิดว่ามีแนวทางใดที่สามารถพัฒนาสื่อมวลชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของการนำเสนอข่าวสารที่เป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้รับสารได้
- ๘) ท่านคิดว่านอกจากจริยธรรมของสื่อแล้วยังมีหลักคุณธรรมใด ที่ช่วยให้สื่อมวลชนยึดเป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้การรายงานข่าวที่ช่วยลดความขัดแย้ง หรือเสริมสร้างสันติสุขแก่สังคมได้ดียิ่งขึ้น

ภาคผนวก ง

ประมวลภาพจากการศึกษาภาคสนาม/การสัมภาษณ์/การสนทนากลุ่ม



สัมภาษณ์ : พระสุธีวรบัณฑิต, ดร.

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม ,วันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑



(ซ้าย) สัมภาษณ์ : วสันต์ ภัยหลีกถี้ ผู้จัดการกองทุนปลอดภัยและสื่อสร้างสรรค์ ,
วันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๑

(ขวา) สัมภาษณ์ : ปราเมศ เหล็กเพ็ชร นายกสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย,วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑



(ซ้าย) คุณนงคณา ห่านวิไล สื่อมวลชนอาวุโส ,นักจัดรายการอิสระ

(ขวา) คุณสุเมธ สมคะเน ประธานสหภาพแรงงานกลางสื่อมวลชนไทย(ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ)



(ซ้าย) คุณวิวรรธ ขุนทอง บรรณาธิการข่าวหน้า ๑ ไทยรัฐทีวี

(ขวา) คุณ ธนพงษ์ คงสาย รองบรรณาธิการข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ไอทีวี



(ซ้าย) คุณประทีป คงสืบ ผู้อำนวยการสถานีข่าววอยซ์ทีวี และ Senior Director of Content Center & Producer : Voice TV

(ขวา) คุณพัชรภรณ์ ชมกลิ่น ผู้จัดการคลื่น THINK RADIO อสมท.



(ซ้าย) คุณศศิวิมล อยู่คงแก้ว แอดมินเพจ Navy Seal

(ซ้าย) คุณหฤทัย จางวาง ผู้อำนวยการสำนักข่าว สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์

(ข่าวจริงประเทศไทย

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ นามสกุล : ศรีรัตดา อุทัยรัตน์
- วัน เดือน ปีเกิด : ๒๓ ธันวาคม ๒๕๐๗
- ภูมิลำเนาที่เกิด : กรุงเทพมหานคร
- การศึกษา : -ปริญญาโท นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต (วารสารสนเทศ)
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต (การสื่อสารมวลชน :
หนังสือพิมพ์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ประสบการณ์การทำงาน : ๒๕๖๐ บรรณาธิการ สำนักข่าวไทยทรินูน
: ๒๕๔๒-๒๕๕๙ อาจารย์ประจำภาควิชาวารสารศาสตร์ คณะนิเทศ
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
๒๕๔๑ - เลขานุการ ผู้อำนวยการตลาด สถาบัน
: นโยบายสังคมและเศรษฐกิจ(ISEP)ในเครือดีแทค
-นักเขียนอิสระ(หนังสือคู่มือสู่โลกการตลาด :
Cambridge Crossing Publishing) Freelance Editor(English
Version): Translation XPRESS
: ๒๕๓๕-๒๕๔๐ หัวหน้าข่าวโต๊ะข่าวการตลาด หนังสือพิมพ์คู่แข่ง
: ธุรกิจ
: ๒๕๓๔ กองบรรณาธิการ นิตยสารจีเอ็ม
: ๒๕๓๓-๒๕๓๔ ผู้สื่อข่าว นิตยสารวิญญูจักรรถ ในเครือวิญญูจักรกรุป
๒๕๓๐-๒๕๓๒ ผู้สื่อข่าวโต๊ะข่าวการตลาด หนังสือพิมพ์กรุงเทพ
ธุรกิจ ในเครือเนชั่นกรุป ,นิตยสารอโต้เรซซิ่ง,นิตยสารฟาร์ม
- ผลงานทางวิชาการ(ล่าสุด) งานวิจัย :
: ๒๕๖๐ รายงานผลการศึกษา โครงการจัดทำคู่มือสิทธิเด็ก
สนับสนุนโดยสสย.
: ๒๕๖๐ ร่างคู่มือแนวทางปฏิบัติการปกป้องคุ้มครองเด็กจากสื่อ
ออนไลน์ สนับสนุนโดยสสย.
๒๕๕๙ รายงานผลการศึกษา เว็บไซต์เชิงสร้างสรรค์สำหรับเด็ก
: และเยาวชน สนับสนุนโดยสสย.

เอกสารประกอบการสอน:

วิชาการจัดการธุรกิจการพิมพ์,วิชาสัมมนาวารสารศาสตร์ ,วิชาการเขียนบทความและสารคดี วิชาการผลิตนิตยสาร และวิชาหลักการเขียนข่าว

ปีที่เข้าศึกษา	: ปีการศึกษา ๒๕๕๙
ปีที่สำเร็จการศึกษา	: ปีการศึกษา ๒๕๖๑
ที่อยู่ปัจจุบัน	: ๑๔๓/๑๔ หมู่บ้านมณีรินทร์ ถ.๓๔๕ ต.บางคูวัด อ.เมือง จ.ปทุมธานี ๑๒๐๐๐